

श्री हंसराज बच्छराज नाहटा
सरदारशहर निवासी
द्वारा
जैन विश्व भारती, लाडनू
को सप्रेम भेंट

श्री 'सत्यप्रकाश' प्रिन्टिंग प्रेसमें शा. प्रेमचंद नाहालयंद
तथा अन्नाभाध शकराभाध गांधीजी छाप्युं. ठ. भाडीया
अमदावाद.

પુસ્તકવિનિર્માણ.

આ જ્યોતીષ ગ્રંથની પ્રત જૂના ભંડારમાંથી ટપા સહીત મારે હાથ આવતાં મેં એકવાર વાંચી જેથી મને સાધારણુ આનંદ થયો, પણ પુસ્તકી સમજણ પડી નહીં. ફરી વાંચવાનું જરી રાખતાં મને કાંઈક વિશેષ માહેત-ગારી મળી. આથી મારા મનમાં વિચાર થયો કે આ પ્રતનો કોઈ વિદ્વાન જ્ઞેશીની પાસે શુદ્ધ ગુજરાતીમાં તરજુમો કરાવ્યો હોય તો ઘણો ઉપયોગી થઈ પડે; જેથી કેટલાક જ્ઞેશીઓને મેં આ પ્રત બતાવી પણ તેઓની નજર નહીં પહોંચવાથી ના પાડી. છેવટે રૂપનગર નિવાસી મારવાડી જ્ઞેશી શ્રીયુત પરમાનંદ રામપાળજી કે જેમણે જ્યોતીષનો ઘણો સારો અભ્યાસ કર્યો છે, તેમની મુલાકાત લીધી, અને તેમને આ ગ્રંથનું ભાષાન્તર કરવા વિદીત કર્યું. તેઓશ્રીએ આ ગ્રંથ એકવાર તપાસી જવાબ આપ્યો, કે આ પુસ્તકનું શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાન્તર થવાની ખાસ જરૂર છે; આ ગ્રંથમાં જ્યોતીષના તમામ ગ્રંથોનો સમાવેશ થાય છે, અને આ એકજ પુસ્તકથી માણસનું કામ સીદ્ધિ-દાયક થશે એમ મારું ધારવું છે. આ પુસ્તકમાં હું મહારાષ્ટ્રી બનતી મદદ આપવા તૈયાર છું. આ પ્રમાણે તેઓશ્રીના હીમતભરેલા વચન સાંભળીને મહારા આનંદમાં ચાર વધારો થયો, અને ગમે તેમ થાય તોપણ આ પુસ્તક-ને એકવાર જાહેરમાં લાવવા નિશ્ચય કર્યો. ત્યારબાદ આ પુસ્તકનું કામ શરૂ કર્યું પણ વચમાં એટલી હરકત આવી પડી, કે તે જ્ઞેશીને ગુજરાતી ભાષાના જ્ઞેષ્ઠો તેવો અભ્યાસ નહીં હોવાથી કેટલેક ઠેકાણે સખ્તનો પ્રાસ તથા દેશ રીતરીવાજના કાર્યની ભાષામાં ભંગ થવા લાગ્યો. આથી અમે એક વાડાસીધુના પુરાણી કે જે ગુજરાતી, સંસ્કૃત તથા જ્યોતીષનું કાંઈક જ્ઞાન ધરાવતા હતા તેમને સાથે રાખી આ પુસ્તકમાં બનતી મહેનત મુધારોવધારો કરી તરજુમો કરાવ્યો છે. તેમ છતાં હજી પણ કેટલીક જગ્યાએ જ્ઞેષ્ઠો તેવો પુસ્તકો ખુલાસો થયો નથી તેનું કારણ એ, કે બીજા ભાગ અમેને પાછળથી મળી આવ્યો. તેમાં મ્લોક સિવાય સંસ્કૃત દીકા કે ટપો કાંઈ પણ હતું નહીં, યંત્ર ઉપર મથાણુ પણ હતું નહીં; છતાં તે જ્ઞેશીશ્રીએ પોતાની હીમતથી ખુલાસા સહીત તરજુમો કર્યો છે. કેટલેક સ્થળે વિષય બહુ બારીક હોવાથી વાચકવર્ગને કંટાળો આવે એવા ભયથી ભાવાર્થ સંક્ષેપ (ટુંકા)માં મૂક્યો છે.

આ પુસ્તક તૈયાર કરાવવામાં જૈન સુનીશ્રીઓએ પણ પોતાના કીંમતી વખતનો ભોગ આપી જે મદદ કરી છે તેને માટે તેઓ સર્વેના અમે અંતઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માનીએ છીએ.

પ્રિય વાયકવર્ગ ! આ પુસ્તક કાળજીપૂર્વક જેમ જેમ વાંચશો તેમ તેમ આપને માલમ પડશે, કે જ્યોતિષ શી ચીજ છે, અને એમાં શું ખુખી રૂઢી છે ! ગ્રંથકર્તાની મહેનત અને વિદ્વતા તરફ નજર કરતાં આપણે આશ્ચર્ય પામ્યા વગર રહીશું નહીં; પણ એટલું તો જરૂર યાદ રાખવું જોઈશે કે વાયકવર્ગને જ્યોતિષનો કાંઈક શોખ અને અભ્યાસની જરૂર તો પડશે જ. ગ્રંથકર્તાના જીવનચરીત્ર વિષે કેટલીક તજવીજ કરતાં, જોઈએ તેવી હકીકત મળી શકી નહીં જેથી લખવાનું મુલતવી રાખ્યું છે, પણ વિદ્વાનો તરફથી ખાત્રીપૂર્વક જીવનચરીત્ર અમને મળશે તો બીજી આવૃત્તિમાં દાખલ કરવામાં આવશે.

આ ગ્રંથનાં બે ભાગ રાખવામાં આવ્યા છે. તેમાં એક મુહુર્ત વિષે અને બીજો ગણીત કુંડળી વિષે છે. શ્રીમાન નરચંદ્ર આચાર્યે આ બે ભાગમાં જ્યોતિષના ઘણા ગ્રંથોનો સમાવેશ કર્યો છે, અને ગ્રંથનું નામ પણ તેમના નામથીજ રાખ્યું જણાય છે એ બે ભાગ સિવાય પણ, સૂત્રોને આધારે, કેટલીક જાણવાનેગ બિના સંક્ષેપમાં છેવટ દાખલ કરવામાં આવેલ છે. તેમાં લૈકીક અને લૈકોત્તર એમ બે ભાગ દેખાડ્યા છે. તે સીવાય કેટલીક બિના જુના લખાણ ઉપરથી તેમજ કેટલીક બિના અનુભવીઓને મુખેથી જેવી સાંભળી તેવી તેમાં દાખલ કરી છે. તેમાં કોઈ જગ્યાએ લખાણુદોષ, છાપ દોષ, અને દષ્ટિદોષથી રહેલી ભૂલો વાયકવર્ગની નજરે દેખાય તો સુધારી વાંચવા તરફી લેશો, અને મહેરબાની કરી અમને લખી જણાવશો તો બીજી આવૃત્તિમાં બનતો ફેરફાર કરી શકાશે.

આ પુસ્તકના મુદ્દ સુધારવામાં લિંબડી નિવાસી (હાલ અમદાવાદ) સંઘવી વાડીલાલ કાકુભાઈએ તન-મનથી જે મહેનત લીધી છે તે માટે અમે તેમનો અતઃકરણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ, અને અમારી ખાત્રી આપીએ છીએ, કે તેઓ મુદ્દ સુધારવાનું કામ બહુજ સંતોષકારક રીતે બજાવે છે દેશવરથી પુસ્તક છપાવનારે મુદ્દ સુધારાવવાનું કામ તેમની મારફત કરાવવા અમે આગ્રહપૂર્વક ભલામણ કરીએ છીએ. આ પુસ્તકનું ગુજરાતી લખાણ તૈયાર કરાવવામાં શા નાગરદાસ લઘુભાઈએ જે મહેનત લીધી છે તેને માટે અમે તેમનો આભાર માનીએ છીએ.

લી હું છું,
ચાર તીર્થનો દાસ,
૨. ૫૮.

અનુક્રમણિકા.

પ્રથમ કીરણ.

પૃષ્ઠાંક.

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૧	અથ શ્રી તીથી વિચાર	૩
૨	અથ શ્રી સીદ્ધિયોગ, મૃત્યુયોગ વિચાર	૩
૩	અથ શ્રી શુભ કામમાં ત્યાગ કરવા યોગ્ય તીથીઓના નામ.	૪
૪	અથ શ્રી સૂર્યદંત્રા તીથી વિષે.	૫
૫	અથ શ્રી ચંદ્રદંત્રા તીથી વિષે.	૬
૬	અથ શ્રી હોરા વિચાર	૬
૭	અથ શ્રી દિવસ રાત્રીના ચોક્કસીઆની સમજ...	૭
૮	અથ શ્રી વાર વેલા વિષે	૯
૯	અથ શ્રી વાર દોષ ભંગ વિષે	૧૦
૧૦	અથ શ્રી નવે ગ્રહ એક રાશી ઉપર કેટલો વખત રહે તે વિષે.	૧૦
૧૧	અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વધી યામ તેનું ફળ...	૧૧
૧૨	અથ શ્રી ગ્રહ વધીનું દ્રષ્ટાંત	૧૧
૧૩	અથ શ્રી ગ્રહ અતીચારી વધીનું વિસ્તારપૂર્વક ફળ	૧૨
૧૪	અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વધીના દિવસ વિષે.	૧૩
૧૫	અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વધીના આંધળા વિ.	૧૪
૧૬	અથ શ્રી ૨૮ નક્ષત્રમાં કાણાં, આંધળા વિ.	૧૪
૧૭	અથ શ્રી નક્ષત્રનાં તાગ પ્રમુખનો વિચાર.	૧૬
૧૮	અથ શ્રી અભીચ નક્ષત્રની સમજણ	૧૭
૧૯	અથ શ્રી નક્ષત્રની સંજ્ઞા વિષે	૧૮
૨૦	અથ શ્રી નક્ષત્રમાં કાર્ય કરવાની સમજ	૧૮
૨૧	અથ શ્રી સત્તાવિશ યોગનાં નામ	૧૯
૨૨	અથ શ્રી રાશી ઉપરથી ઉપજતા નક્ષત્ર પાયા, અને	૨૧
૨૩	અથ શ્રી તારાખણ વિચાર	૨૩

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૨૪	અથ શ્રી ચંદ્રભાંગ વિચાર	૨૪
૨૫	અથ શ્રી ભદ્રા વિચાર	૨૫
૨૬	અથ શ્રી ભદ્રાની ધડી તથા સ્થાન વિચાર તથા તેનું ફળ. ૨૬	
૨૭	અથ શ્રી વિષ્ણીની દ્વિશાઓનાં સ્થાનક તથા ભદ્રાના પુ'છની સમજ. ૨૬	
૨૮	અથ શ્રી ભદ્રા રાશી વિચાર	૨૮
૨૯	અથ શ્રી વિષ્ણી મુખ વિચાર	૨૮
૩૦	અથ શ્રી પ્રહરાર્ધ કુલીક ઉપકુલીક કંટક યોગ વિચાર ...	૨૯
૩૧	અથ શ્રી કાળ વેળા	૩૧
૩૨	અથ શ્રી સ્થિતર યોગ	૩૧
૩૩	અથ શ્રી કર્ક યોગ વિષે	૩૨
૩૪	અથ શ્રી યમત્રંટ યોગ વિષે	૩૨
૩૫	અથ શ્રી અમૃત સિદ્ધિ યોગ વિષે	૩૩
૩૬	અથ શ્રી ઉત્પાત, મૃત્યુ, કાંણુ યોગ વિષે	૩૪
૩૭	અથ શ્રી વજ્રપાત યોગ વિષે	૩૪
૩૮	અથ શ્રી વિજય યોગ વિષે	૩૪
૩૯	અથ શ્રી સંવર્તક યોગ વિષે	૩૪
૪૦	અથ શ્રી કાશ્મુખી યોગ વિષે	૩૫
૪૧	અથ શ્રી રવી યોગ વિષે	૩૬
૪૨	અથ શ્રી અકુલીશ યોગ આવનાનો પ્રકાર	૩૭
૪૩	અથ શ્રી કુમાર યોગ વિષે	૩૯
૪૪	અથ શ્રી રાજ યોગ વિષે	૩૯
૪૫	અથ શ્રી ત્રિગંડાત યોગ વિચાર.	૪૦
૪૬	અથ શ્રી નક્ષત્ર પંચક વિષે.	૪૨
૪૭	અથ શ્રી ચંદ્રમાની બાર પ્રકારની અવસ્થા વિષે ...	૪૩
૪૮	અથ શ્રી ચંદ્રમાના ધરની દીશાઓ વિષે.	૪૫
૪૯	અથ શ્રી ચંદ્રમાના ફળ વિષે	૪૫
૫૦	અથ શ્રી ત્રીપુષ્કર તથા યમસ યોગ વિષે	૪૫
૫૧	અથ શ્રી ત્રીપુષ્કર, યમસ યોગ તથા પંચક ફળ વિષે. ...	૪૬
૫૨	અથ શ્રી કર્ણુ વિષે.	૪૭
૫૩	અથ શ્રી કર્ણુ ગણવાની રીતી.	૪૭

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૫૪	અથ શ્રી કર્ણનાં નામ.	૪૭
૫૫	અથ શ્રી ઉપર કહેલાં કર્ણમાં શું શું કામ કરવું તથા ન કરવું તે વિષે.	૪૮
૫૬	અથ શ્રી ચક્રની, ચતુષ્પદ, નાગ અને કિસ્તુધ એ ચાર કર્ણના સ્વામી વિષે	૪૯
૫૭	અથ શ્રી સંક્રાંતિ પ્રકાર	૫૦
૫૮	અથ શ્રી સંક્રાંતિનાં મુહૂર્ત જાણવાનો પ્રકાર	૫૨
૫૯	અથ શ્રી સંક્રાંતિ ફલ વિચાર	૫૩
૬૦	અથ શ્રી સંક્રાંતિ વાર ફલ વિચાર	૫૩
૬૧	અથ શ્રી સંવત્સરના વશાનો વિચાર	૫૪
૬૨	અથ શ્રી પરદેશ ગમન પ્રસ્થાન પ્રમાણ	૫૫
૬૩	અથ શ્રી ગમન નક્ષેત્ર વિચાર	૫૬
૬૪	અથ શ્રી ન ચાલવાના નક્ષત્રોના વખત વિષે	૫૭
૬૫	અથ શ્રી પરિધયોગ જોવાનો વિચાર	૫૮
૬૬	અથ શ્રી ગમન મુહૂર્ત વિચાર	૫૮
૬૭	અથ શ્રી દિશાશુદ્ધ વિચાર	૫૯
૬૮	અથ શ્રી દિશાશુદ્ધના ભાગ વિષે	૫૯
૬૯	અથ શ્રી વિદિશા દિશાશુદ્ધ વિષે	૬૦
૭૦	અથ શ્રી વિદિશા દિશાશુદ્ધના પરિહાર વિષે	૬૧
૭૧	અથ શ્રી નક્ષેત્ર દિશાશુદ્ધ વિષે	૬૧
૭૨	અથ શ્રી નક્ષેત્ર શુદ્ધ વિષે	૬૧
૭૩	અથ શ્રી યોગિની વિચાર	૬૨
૭૪	અથ શ્રી યોગીનીનાં નામ તથા વાહન	૬૩
૭૫	અથ શ્રી યોગીનીનું ફળ.	૬૪
૭૬	અથ શ્રી ગ્રહનાં વાહનનો વિચાર	૬૪
૭૭	અથ શ્રી નવગ્રહના નવ વાહન અને તેનું ફળ.	૬૫
૭૮	અથ શ્રી રાહુ વિચાર.	૬૫
૭૯	અથ શ્રી સ્વરોદય વિચાર	૬૮
૮૦	અથ શ્રી વિશેષ કામ વાર સ્વરોદય વિચાર	૬૯
૮૧	અથ શ્રી સૂર્યના વાસા વિષે	૭૧

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૮૨	અથ શ્રી કાલ પાસ વિચાર	૭૧
૮૩	અથ શ્રી વત્સ વિચાર	૭૩
૮૪	અથ શ્રી શુક વિચાર	૭૪
૮૫	અથ શ્રી શુક ઉગવાનું માસ કળ	૭૫
૮૬	અથ શ્રી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીને સાસરે તથા પીયર જવાનું મહુરત	૭૬
૮૭	અથ શ્રી ગુરૂ તથા શુકના અસ્તમાં તજવાનાં કામ ...	૭૮
૮૮	અથ શ્રી સિંહના ગુરૂનો વિચાર	૭૯
૮૯	અથ શ્રી રોગીને સ્નાન કરાવવાનું મહુરત	૮૦
૯૦	અથ શ્રી સ્ત્રીને પ્રસૂતિ સ્થાન મહુરત	૮૧
૯૧	અથ શ્રી પ્રથમ પ્રસૂતી સ્નાન મહુરત	૮૨
૯૨	અથ શ્રી કન્યાને પહેલું આણું કરવાનું મહુર્ત ...	૮૪
૯૩	અથ શ્રી ધરાણું તથા વસ્ત્ર ધારણ કરવાનું મહુર્ત ...	૮૫
૯૪	અથ શ્રી વિદ્યારંભ મહુર્ત વિચાર	૮૬
૯૫	અથ શ્રી વર વધુને આઠ ગુણ જોવાનો વિચાર ...	૮૭
૯૬	અથ શ્રી એક બીજને લેણાદેણીનો સંબંધ જોવા વિષે	૮૮
૯૭	અથ શ્રી વર્ણુ વિષે.	૮૯
૯૮	અથ શ્રી ગણ વિચાર	૯૧
૯૯	અથ શ્રી વૈશ્ય તથા શાકાહારક વિચાર	૯૨
૧૦૦	અથ શ્રી તારા જોવાનો વિચાર	૯૫
૧૦૧	અથ શ્રી વિવાહમાં સર્પાકાર નાડી વેધનો વિચાર...	૯૫
૧૦૨	અથ શ્રી નાડી જોવાના કાર્યો.	૯૫
૧૦૩	અથ શ્રી યુગ વિચાર	૯૬
૧૦૪	અથ શ્રી નાડી જોવાનો વિચાર	૯૬
૧૦૫	અથ શ્રી રોગી પુરૂષ જોવા વિષે	૯૭
૧૦૬	અથ શ્રી બાર રાશીનાં સ્વામિ	૯૮
૧૦૭	અથ શ્રી ગ્રહ ઉચ્ચ નીચ રાશી વિચાર... ..	૯૮
૧૦૮	અથ શ્રી ગ્રહના અતિ વેર વિષે	૯૯
૧૦૯	અથ શ્રી યોની તથા અષ્ટ પ્રિતિ વિચાર	૧૦૦

વિષયાંક.

વિષયનું નામ.

પૃષ્ઠાંક.

૧૧૦	અથ શ્રી મુંડન મુહૂર્ત તથા યાત્રા જવામાં તથા વિદ્યા ભણવામાં વર્જવાના દિવસ તથા વાર૧૦૧
૧૧૧	અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવાનું મુહૂર્ત૧૦૩
૧૧૨	અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવામાં વર્જવાના દિવસ તથા તેનું કૃળ૧૦૩
૧૧૩	અથ શ્રી કાંસાના વાસણમાં પ્રથમ જમવાનું મુહૂર્ત૧૦૪
૧૧૪	અથ શ્રી બાળકને પ્રથમ અન્ન ખવરાવવાનું મુહૂર્ત.	...૧૦૪
૧૧૫	અથ શ્રી નક્ષત્રમાં ગચ્છેલી વસ્તુ મળવા વિષે૧૦૫
૧૧૬	અથ શ્રી નક્ષત્ર અવસ્થા વિચાર૧૦૫
૧૧૭	અથ શ્રી સર્પ ડશ કરે તેનો વિચાર૧૦૬
૧૧૮	અથ શ્રી છાત તિથી વિષે૧૦૭
૧૧૯	અથ શ્રી રોગીને રોગથી મુક્ત થવાનો વિચાર૧૦૭
૧૨૦	અથ શ્રી ઐત કાર્ય વિષે વિચાર૧૦૮
૧૨૧	અથ શ્રી મૃત ક્રિયા વિષે.૧૦૯
૧૨૨	અથ શ્રી પ્રથમ ગોત્રી તપશ્ચર્યા તથા લોચ કરવાનું મુહૂર્ત૧૦૯
૧૨૩	અથ શ્રી ચંદ્રમાના ઉદયનો વિચાર૧૧૦
૧૨૪	અથ શ્રી રવી સંક્રાંતીનું કૃળ૧૧૧
૧૨૫	અથ શ્રી લગ્ન ધડી પણ પ્રમાણ૧૧૨
૧૨૬	અથ શ્રી ચારપગાં જનાવર લેવાનું મુહૂર્ત૧૧૪
૧૨૭	અથ શ્રી રાહુ કૃળ વિચાર.૧૧૫
૧૨૮	અથ શ્રી ધર કરવાનું તથા વસવાનું મુહૂર્ત૧૧૬
૧૨૯	અથ શ્રી શેષ નાગની વિધિ૧૧૭
૧૩૦	અથ શ્રી ગુરૂનું કૃળ.૧૧૮
૧૩૧	અથ શ્રી કુંડળી જોવા વિષે.૧૧૮
૧૩૨	અથ શ્રી સર્વાંગ યોગ યંત્ર૧૧૮
૧૩૩	અથ શ્રી વર્ગના ચાર સ્થંભનો યત્ર૧૨૧
૧૩૪	અથ શ્રી ગચ્છેલી વસ્તુ મળવા ન મળવાનો વિચાર.	...૧૨૨
૧૩૫	અથ શ્રી શુભ યોગ યંત્ર૧૨૩
૧૩૬	અથ શ્રી અશુભ યોગ યત્ર૧૨૪
૧૩૭	અથ શ્રી વિંધ બાળક યત્ર૧૨૫

દ્વિતીય કીરણ.

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૧૩૮	અથ શ્રી ખાર રાશી વિચાર૧૨૮
૧૩૯	અથ શ્રી રાશી સંજ્ઞા વિચાર.૧૨૮
૧૪૦	અથ શ્રી રાશી બ્રહ્માબ્રહ્મ વિચાર.૧૩૦
૧૪૧	અથ શ્રી ગ્રહ પરમ ઉચ્ચ અંશ વિચાર૧૩૧
૧૪૨	અથ શ્રી પરમ નીચ ગ્રહ વિચાર૧૩૨
૧૪૩	અથ શ્રી ખાર ભુવન ગ્રહ કુંડલી વિચાર.૧૩૨
૧૪૪	અથ શ્રી પાપ સૌમ્ય ગ્રહ દીક્ષા વિચાર.૧૩૭
૧૪૫	અથ શ્રી ગ્રહ લીંગ સંજ્ઞા વિચાર.૧૩૮
૧૪૬	અથ શ્રી ગ્રહ ભેદ વિચાર.૧૩૯
૧૪૮	અથ શ્રી દિવસ રાત્રી બલ વિચાર.૧૪૦
૧૪૯	અથ શ્રી નૈસર્ગ બલ વિચાર.૧૪૧
૧૫૦	અથ શ્રી ગ્રહ દ્રષ્ટિ વિચાર૧૪૧
૧૫૧	અથ શ્રી ગ્રહ મૈત્રી વિચાર૧૪૩
૧૫૨	અથ શ્રી ગોચર ગ્રહ વિચાર૧૪૪
૧૫૩	અથ શ્રી અષ્ટ વર્ગ ક્રાંતિ વિચાર૧૪૭
૧૫૪	અથ શ્રી શુભ કાર્યમાં વર્જવા યોગ સમય વિચાર૧૫૫
૧૫૫	અથ શ્રી ગૃહવાસ્તુ, દેવ પ્રતિષ્ઠા અને દીક્ષા મુહુર્ત વિચાર...	૧૫૬
૧૫૬	અથ શ્રી ગુરુ શુક્રના હિદય અસ્તનો વિચાર૧૫૭
૧૫૭	અથ શ્રી દીક્ષા નક્ષત્ર વિચાર૧૫૮
૧૫૮	અથ શ્રી વેધ, લક્ષ્મીપાત, એકાગ્રલ વિચાર૧૫૯
૧૫૯	અથ શ્રી એકાગ્રલ યંત્ર વિચાર૧૬૩
૧૬૦	અથ શ્રી લક્ષ્મી દોષ વિચાર૧૬૩
૧૬૧	અથ શ્રી પાત દોષ વિચાર૧૬૪
૧૬૨	અથ શ્રી ઉપગ્રહ વિચાર૧૬૫
૧૬૩	અથ શ્રી ક્રાંતિ સાંખ્ય વિચાર૧૬૬
૧૬૪	અથ શ્રી પ્રતિષ્ઠા મુહુર્ત લગ્ન વિચાર...	...૧૬૭
૧૬૫	અથ શ્રી નવમાશક ક્રાંતિ વિચાર૧૬૮
૧૬૬	અથ શ્રી લગ્ન ગ્રહ બલ વિચાર૧૭૦

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૧૬૭	અથ શ્રી લગ્ન પ્રમાણ કૃળ વિચાર૧૭૨
૧૬૮	અથ શ્રી લગ્ન સ્પષ્ટ કરવાનો વિચાર૧૭૩
૧૬૯	અથ શ્રી રાશી પતિ વિચાર૧૭૪
૧૭૦	અથ શ્રી સપ્તમંશ વિચાર૧૭૫
૧૭૧	અથ શ્રી પદ્મગ શુદ્ધિ વિચાર૧૭૬
૧૭૨	અથ શ્રી સક્રાંતી નામ કૃળ વિચાર૧૮૨
૧૭૩	અથ શ્રી દીનમાન વિચાર૧૮૨
૧૭૪	અથ શ્રી મેયાદિક રાશી મધ્યમાદ વિચાર૧૮૮
૧૭૫	અથ શ્રી દિક્ષા પતિષ્ટા મુદુર્ત્તમાં ચંદ્રબલ વિચાર૧૮૯
૧૭૬	અથ શ્રી ગ્રહ નિર્મળ કૃળ વિચાર૧૯૩
૧૭૭	અથ શ્રી ગ્રહ વસા વિચાર૧૯૮
૧૭૮	અથ શ્રી ક્ષુબ્ધ ચક્ર વિચાર૨૦૦
૧૭૯	અથ શ્રી દાણાંગ, જંબુદ્વિપ પત્નિ વિગેરે સૂત્રને આધારે પાંચ સવત્સર, તીથી વિગેરે કહે છે. ૨૦૫
૧૮૦	અથ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રને આધારે રાત્રિ દિવસની પૌરશી ભરવાનું માન કહે છે૨૧૨
૧૮૧	અથ શ્રી દીક્ષા વિચાર તથા પ્રસ્તાવીક ઘોષ૨૧૭
૧૮૨	અથ શ્રી ગરોળી વિચાર.૨૧૮
૧૮૩	અથ શ્રી ફાંકડું અથવા ગ્રાથાના ઘરનો વિચાર.૨૧૯
૧૮૪	અથ શ્રી ગ્રહ શાન્તિ કરવાનો જાપ.૨૨૦

જાહેર ખબર.

બીમશી માણેક વિગેરેનાં જાપેલા તમામ જાતનાં જૈન ધર્મનાં તેમજ વાર્તાઓ, નોંવેલો, કાવ્યદાઓ, નાટકો વિગેરે પુસ્તકો અને સંવત્સરીના જાપેલા કાગળો અમારે ત્યાંથી બ્યાજથી કીમતે મળશે. જથ્થાબંધ મંગાવનારને યોગ્ય કમીશન આપવામાં આવશે. લખો —

શાહુ ત્રીભોવનદાસ રૂગનાથદાસ, જૈન બુકસેલર.
આકાશેકના કુવાની પોળ—અમદાવાદ.

પુસ્તક મળવાનાં ઠેકાણાં:—

—:૦:—

સુરત.

૧. પ્રગટકર્તા પાસેથી.

૨. શા. નાગરદાસ લઘુભાઈ,

ઠે. ભાગા તળાવ, પોસ્ટ ઑફીસની પાછળ, ઘર નં. ૧૭૮.

અમદાવાદ.

શા. ત્રીલોચનદાસ રૂઘનાથદાસ જૈન બુકસેલર,

ઠે. રાયપુર, આકાશેઠના કુવાની પોળ.

ખંભાત.

પૂજ્ય શ્રી હરખચંદ્રજી સ્વામી પુસ્તકાલય,

હા. શાહ છાટાલાલ મોતીચંદ

ઠે. સુતારવાડો.

॥ श्री गौतमेभ्यो नमः ॥

॥ श्री नरचंद्र जैन ज्योतिष. ॥

प्रथम कीरण (भाग १ लो.)

॥ मंगळाचरण. ॥

॥ श्लोक. ॥

श्री अर्हत्तजिनंनत्वा । नरचंद्रेणधीमता ।

सारमुध्रीयते किंचित् । योतिषः क्षीरनिरधे ॥१॥

ભાવાર્થ — અર્થકર્તા નરચંદ્ર આત્માર્થ બુદ્ધિમાન યોતાના

ધૃષ્ટદેવ શ્રી અર્હત જીન તિર્થંકર પ્રભુને વંદન નમસ્કાર કરીને,
જ્યોતિષરૂપી સમુદ્રમાંથી સારને બિદ્યાર કરે છે. અર્થાત્ સાગરને
ગાગરમાં ભરવા રૂપ કરે છે. મતલબ કે આ અર્થમાં ૪૮ વિષ-
યોમાં ઘણા અથોનો સમાવેશ થાય છે. તે અડતાલીસ વિષયોનાં
નામ નીચે પ્રમાણે. ॥ ૧. ॥

તિથિ વાર ધિશ્ચ યોગા । રશિ શશિ તારકાબલં ભદ્રા ॥

કુલિકોપ કુલિક કંટક । અર્ધપ્રહરા કાલવેલાચ ॥૨॥

સ્થિવર શુભાશુભર વ્યુપ । કુમાર રાજાદિ યોગગાંડાં ॥

પંચક ચંદ્રાવસ્થા । ત્રિપુષ્કર યમલ કરણાનિ ॥૩॥

પ્રસ્થાનક્રમ દિગ્ ધિશ્ચ । શૂલ કીલાશ્ચ યોગિની રાહુ ॥

હંસ રવિ પાસા કાલા । વચ્છ શુક્રેગતિ રિતિગમને ॥૪॥

સ્નાનાભિધાન વિદ્યાક્ષૌરં । વર પાત્ર નષ્ટ રુગ્વિગમા ॥

પૈત્રિક ગેહારંભા । પ્રકીર્ણકાન્યત્રવક્ષંતે

॥૫॥

ભાવાર્થ:—

૧ પંદર તિથીનો વિચાર.	૨૭ દીશી વિદીશીનો વિચાર.
૨ સાત વારનો વિચાર.	૨૮ નક્ષત્રનો વિચાર.
૩ અઠાવિસ નક્ષત્રનો વિચાર.	૨૯ દીશાશૂળનો વિચાર.
૪ સત્તાવિસ યોગ ફળનો વિચાર.	૩૦ કીલક યોગનો વિચાર.
૫ બાર રાશીનો વિચાર.	૩૧ યોગીની વિચાર.
૬ ચંદ્રમાનો વિચાર.	૩૨ રાહુનો વિચાર.
૭ તાર બળનો વિચાર.	૩૩ નાસીકાનો વિચાર.
૮ ભદ્રાનો વિચાર.	૩૪ સૂર્યનો વિચાર.
૯ કુલીક યોગ વિચાર.	૩૫ પાસનો વિચાર.
૧૦ ઉપકુલીક યોગ વિચાર.	૩૬ કાળપાસનો વિચાર.
૧૧ કંટક યોગ વિચાર.	૩૭ વત્સનો વિચાર.
૧૨ અર્ધ પ્રહર વિચાર.	૩૮ ઉદય અસ્ત શુકની ગતિનો વિચાર. ગમન મુહુર્ત.
૧૩ કાળ વેળા વિચાર.	૩૯ સ્નાન મુહુર્તનો વિચાર.
૧૪ સ્થિર ચર યોગ વિચાર.	૪૦ નામ કરણ યુગ વિચાર.
૧૫ શુભ યોગ વિચાર.	૪૧ વિદ્યા ભણવાના મુહુર્તનો વિ.
૧૬ અશુભ યોગ વિચાર.	૪૨ પ્રથમ મુંડન મુહુર્ત વિચાર.
૧૭ રવી યોગ વિચાર.	૪૩ વસ્ત્ર પહેરવાના મુહુર્તનો વિ.
૧૮ કુમાર યોગ વિચાર.	૪૪ કાંસ્ય પાત્રાદિ મુહુર્ત વિચાર.
૧૯ રાજ યોગ વિચાર.	૪૫ ગત વસ્તુના લાભનો વિચાર.
૨૦ ગડાંત યોગ વિચાર.	૪૬ રોગીયો રોગથી છુટશે કે નહિ તેનો વિચાર.
૨૧ પંચક વિચાર.	૪૭ પૈત્રી કાર્ય કરવાનો વિચાર.
૨૨ ચંદ્રમાની અવસ્થાનો વિચાર.	૪૮ ઘરનો આરંભ કરવાનો મુહુર્ત વિચાર.
૨૩ ત્રીપુસ્કર યોગ વિચાર.	
૨૪ થમળ યોગ વિચાર.	
૨૫ સાત કર્ણનો વિચાર.	
૨૬ પ્રસ્થાન કરણ વિચાર.	

ઝોવી રીતે નરચંદ્ર આચાર્યે અઠતાલીસ પ્રકરણમાં ગ્રંથનો સમાવેશ કર્યો છે તે હમવાર આગળ વર્ણન કરીને કહીશું. ॥૨-૫.॥

અથ શ્રી તીથી વિચાર.

નંદા ભદ્રા જયા રિક્તા । પૂર્ણાશ્વનામતઃ ક્રમસઃ ॥
 તિથયઃપ્રતિપ્રત્યષ્ઠી । એકાદશાદ્યાસ્વનામફલા ॥૬॥
 ષડ્ધિવા ષષ્ટિ અગ્યારસિનંદા । વીજસાતમિ વારસિભદ્રા ॥
 ત્રીજઆઠમતેરસજયા । ચોથ નવમિ ચૌદશિ રિક્તા ॥૭॥
 પાંચમિ દશમિ પૂન્યમ પૂર્ણા ॥

તીથી યંત્ર.

૧	૬	૧૧	નંદા	તીથી
૨	૭	૧૨	ભદ્રા	તીથી
૩	૮	૧૩	જયા	તીથી
૪	૯	૧૪	રીક્તા	તીથી.
૫	૧૦	૧૫	પુર્ણા	તીથી.

ભાવાર્થ:—ઉપર કહેલી તીથી જેવી કે નંદા, ભદ્રા, જયા, રીક્તા, પુર્ણા એ પાંચે તીથીઓમાં ફક્ત રીક્તા તીથી શુભ કાર્યમાં વર્જી; તે શિવાય ચાર તીથીઓ પોતપોતાના નામ પ્રમાણે ફળ આપવાવાળી છે.* ॥ ૬-૭ ॥

અથ શ્રી સીદ્ધીયોગ મૃત્યુયોગ વિચાર.

શુક્રે નંદા બુંધે ભદ્રા । જયાચદિતિનંદને ॥
 શનૌ રિક્તા ગુરૌ પૂર્ણા । તિથયઃ સર્વ સિદ્ધિદા ॥૮॥

* ઠાણાંગ સૂત્રના એથે ઠાણે ભદ્રા સહીત દીવસ પાપકારી કહેા છે. તે ભદ્રા એટલે વિષ્ટી સમજવી, પણ ભદ્રા તીથી સમજવી નહી.

ભવેત્ત્ર્યોમાર્કયોનંદા । મદ્રાજિવશશાંકયો ॥

જયાચશોમપુત્રેણ । રિક્તાચેવંતુભાર્ગવે ॥૧॥

પૂર્ણાશનિશ્વરેજ્ઞેયા । મૃત્યુયોગાપ્રકિર્તિતા ॥૧૦॥

તીથી અને વાર બે ભેગા થવાથી સીદ્ધી યોગ અને મૃત્યુ યોગ થાય છે. તેની સમજ નીચેના યંત્રથી જાણવી.

સીદ્ધી યોગ યંત્ર.

મૃત્યુ યોગ યંત્ર.

તીથીનું નામ. તીથી. વાર, તીથીનું નામ. તીથી. વાર.

નંદા	૧	૬	૧૧	શુક
ભદ્રા.	૨	૭	૧૨	બુધ.
જ્યા.	૩	૮	૧૩	મંગળ
રીક્તા	૪	૯	૧૪	શની.
પુર્ણા.	૫	૧૦	૧૫	ગુરુ.

નંદા.	૧	૬	૧૧	ર. મં.
ભદ્રા.	૨	૭	૧૨	સો.ગ્ર.
જ્યા.	૩	૮	૧૩	બુધ.
રીક્તા.	૪	૯	૧૪	શુક.
પુર્ણા	૫	૧૦	૧૫	શની

ભાવાર્થ:—ઉપર બતાવેલા સીદ્ધીયોગ સર્વે શુભ કામમાં સીદ્ધીદાયક સમજવા, અને મૃત્યુયોગ શુભ કામમાં સર્વથા ત્યાગ કરવા. ॥ ૮-૯-૧૦ ॥

અથ શ્રી શુભ કામમાં ત્યાગ કરવા યોગ્ય
તીથીઓના નામ.

અમાવાસ્યાષ્ટમિષષ્ટિ । દ્વાદશીશુભકર્મસું ॥

ત્રયસ્પૃગવમેરિક્તા । દગ્ધાકૂરાશ્રવર્જયેત્ ॥૧૧॥

વારત્રયંસ્પૃશંસંતિ । ત્રિદિનસ્પૃગ્તિથિર્ભવેત્ ॥

વારેતિથિત્રયંસ્પર્શિ । ન્યવમંમધ્યમાતિથી ॥૧૨॥

કષ્ટક્ષૌરંવરેદૌસ્થ્ય । ગૃહપ્રવેશેશૂન્યતં ॥

આયુધેમરણ્યાત્રા । કણ્યુદ્ધાહો નિર્રથકા ॥૧૩॥

ભાવાર્થ:—અમાસ, આઠમ, છઠ, ખારસ, વધેલી તીથી તથા સુર્યને ન દેખે તે તીથી તથા રીક્તા તીથી એટલે ૪, ૯, ૧૪, તથા ચંદ્રદગ્ધા તીથી તથા સુર્યદગ્ધા તીથી તથા એક વાર ત્રણ તીથીને ભોગવે તે દીવસ તથા એક તીથી ત્રણ દીવસ ભોગવે તે એ સર્વે શુભ કામમાં વર્જીવી. વળી વિશેષમાં તેનું દુષ્ટ કહે છે કે, ઘટી તીથીમાં તથા વધેલી તીથીમાં જો ખાળકોનું પ્રથમ સુંડન કરાવે તો મૃત્યુ થાય તથા નવા ઘરમાં પ્રવેશ કરે તો તે ઘર શૂન્ય થાય તથા નવું દથીયાર ખાંધે તો મૃત્યુ પામે, જાત્રાએ જાય તો નીપૂણ થાય, ખેતી કરે તો નીપજે નહીં, વીવાહ કરે તો વીધન થાય; માટે તે તીથીઓમાં પુરોક્ત કામ ન કરવા. તે તીથીઓ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. ॥ ૧૧-૧૨-૧૩. ॥

અથ શ્રી સૂર્યદગ્ધા તીથી વિષે.

દ્વિતિયાધનમીનેષુ । ચતુર્થીવૃષકુંભયો ॥

મેષકર્કટયોઃપટિ । કંન્યામિથુનચાષ્ટમિ ॥૧૪॥

દશમિવૃશ્ચિકેસિંહે । દ્વાદશમિકરેતુલે ॥

તિથયો અર્કદગ્ધાશ્ચ । સર્વકાર્યવિવર્જિતા ॥૧૫॥

ભાવાર્થ:—ધનરાશી તથા મીનરાશીની સંક્રાંતીમાં ખીજ તીથી દગ્ધા કહેવાય, વૃષભ રાશી તથા કુંભ રાશીની સંક્રાંતીમાં ચોથ દગ્ધા તીથી જાણવી, મેષ રાશી તથા કરક રાશીની સંક્રાંતીમાં છઠ દગ્ધા તીથી જાણવી. કન્યા રાશી તથા મીથુન રાશીની સંક્રાંતીમાં આઠમ દગ્ધા તીથી જાણવી, વૃશ્ચિક રાશી તથા સિંહ રાશીની સંક્રાંતીમાં દશમ દગ્ધા તીથી જાણવી, મહર રાશી તથા તુલા રાશીની સંક્રાંતીમાં ખારસ દગ્ધા તીથી જાણવી. એ તીથીઓ સર્વે શુભ કામમાં ત્યાગ કરવી. ૧૪-૧૫.

अथ श्री चंद्रदग्धा तीथी विषे.

दशमिवृषकर्केषु । द्वितियाधनकुंभयोः ।

द्वादशिअलिकंन्येषु । झषेमृगेतथाष्टमि ॥१६॥

षष्टितुलाचसिंहेषु । चतुर्थिमेषद्वंद्वयोः ॥

रेताचंद्रदग्धाश्च । वर्जनियासदाबुधैः ॥१७॥

मेषादिकानांक्रमसश्चतस्र । पूर्णाश्चतुर्णामपिपंचमिस्यात् ॥

परापरेषांपरतस्तैव । शक्रूरशैरशुभातिथिस्यात् ॥१८॥

भावार्थः—वृष राशी तथा करक राशीनो अंद्रमा डोय तो दशम अंद्र दग्धा तीथी जाणुवी. धन राशी तथा कुंभ राशीनो अंद्रमा डोय तो मीन अंद्र दग्धा तीथी जाणुवी. वृश्चिक तथा कन्या राशीनो अंद्रमा डोय तो मारश दग्धा तीथी जाणुवी. मीन तथा मकर राशीनो अंद्रमा डोय तो आठम दग्धा तीथी जाणुवी. तुला तथा सींह राशीनो अंद्रमा डोय तो छठ दग्धा तीथी जाणुवी. मेष तथा मीथुन राशीनो अंद्रमा डोय तो चोथ दग्धा तीथी जाणुवी. जे सर्वे अंद्र दग्धा तीथीजो अर्वे शुभ काममां वर्जवी. ॥ १६-१८. ॥

अथ श्री होरा विचार.

सार्द्ध घटिद्वयमाद्या । दिनवारस्याथषष्टषष्टस्य ॥

होरास्युपूर्णफला । पादौनफलस्तुदिनवार ॥१९॥

ઉદ્દેગસ્તપનામૃતં । નિશિકરેરોગાંમહિનંદને ॥
 લાભશ્ચંદ્રસુતે ગૃૌ । શુભકરોશુક્રેશ્ચલત્વં ઘટિ ॥
 રોરંકાલકરોતિ । સૂર્ય તનયઃ ષડ્ગુણ્યતેવિદિને ॥
 રાત્રૌપંચાવિચાર્યં યહ । યદિ ફલં હોરાતિસાર્દ્ધદ્રયં ॥૨૦॥

સાવાર્થ:—હોરા હ'મેશાં અઢી ઘડીની હોય છે. તે આખા દીવસમાં ખાર હોરા લોગવે છે, તેમજ રાત્રીની પણ ખાર હોરા જાણવી. એમ રાત-દીવસ મળી ૨૪ હોરા થઈ. તે હોરા ગણવાની સમજ ચોઘડીઆ પ્રમાણે ગણાય છે. જેમકે, રવીવારની પહેલી હોરા ઉદ્દેગ અઢી ઘડીની છે, તો બીજી હોરા કેવી રીતે ગણવી? તો કે રવીવારથી છઠ્ઠો વાર શુક્ર આવ્યો તે શુક્રવારની પેલી હોરા ચળ છે. ત્યારે સમજે કે રવીવારની બીજી હોરા થઈ. એમજ શુક્રવારથી છઠ્ઠે વારે જે પેલી હોરા આવે તે રવીવારની ત્રીજી હોરા સમજવી. એમ અનુક્રમે રાત દીવસની હોરા ગણી લેવી. તેમાં રાત્રે પાંચ પાંચ ગણવી. નામ સર્વેના ચોઘડીઆ પ્રમાણે સમજવા. વિશેષમાં શુક્રવાર, રવીવાર, મંગળવાર, શનીવારે એ હોરાઓ આવે તો અશુભ જાણવી. શુભ કાર્ય ના કરવું. વિશેષ બીના માટે ચોઘડીઆની ગણતરીમાં લક્ષ આપો. ॥ ૧૯-૨૦. ॥

અથ શ્રી દિવસ રાત્રીના ચોઘડીઆની સમજ.

આદિત્યસોમ મંગલ । બુધગુરુશુક્રાશનિશ્ચરો
 સૌમ્યાશશિબુધગુરુવ । શુક્રશ્ચતથાપરેકૂરા ॥ ૨૧ ॥
 ઉદ્દેગામૃતારોગા । લાભાશુભાચલાકલા ॥
 સૂર્યાદૌસત્તવારણિ । રાત્રૌપંચદિનાનિપદ્ ॥ ૨૨ ॥

દિવસનાં ચોધડીયાં.

રવી.	સોમ.	મંગળ.	બુધ.	ગુરુ.	શુક્ર.	શની.
ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ
ચલ	કાળ	ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ
લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ
અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ઉદ્દેગ
કાળ	ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ
શુભ	ચલ	કાલ	ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ
રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ઉદ્દેગ	અમૃત
ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ

રાત્રીનાં ચોધડીયાં.

રવી.	સોમ.	મંગળ.	બુધ.	ગુરુ.	શુક્ર.	શની.
શુભ	ચલ	કાલ	ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ
અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ઉદ્દેગ
ચલ	કાલ	ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ
રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ઉદ્દેગ	અમૃત
કાલ	ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ
લાભ	શુભ	ચલ	કાળ	ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ
ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચલ	કાળ
શુભ	ચલ	કાળ	ઉદ્દેગ	અમૃત	રોગ	લાભ

ઉપર ચંત્રમાં દેખાડેલા ચોધડીઆ દીવસ અને રાત્રીમાં પુરા થાય છે. તેમાં દીવસના આઠ અને રાત્રીનાં પણ આઠ સમજવા. તેમાં શુભ કાર્યમાં કાળ, ઉદ્દેગ અને રોગ એ ત્રણ વર્જવાં, અને શુભ, અમૃત, લાભ, ચલ એ શુભ કાર્યમાં લેવા. વળી આ ચોધડીઆ ગણવાની સમજ નીચે પ્રમાણે:—

હોહરો.

રવી ઉદ્દેગ અમૃત શશી, મંગળ રોગ બેહાલ;
બુધ લાલ શુભ ગુરુ, બ્રહ્મચર્ય શનીશ્વર કાળ. ૧
એણીપેરે એક એક છે, પટ પટ ગણો ખચીત;
દીન ચોઘડીઆ દાખવો, રચણી પાંચે રીત. ૨

ભાવાર્થ:—જેમકે રવીવારે પહેલું ચોઘડીયું ઉદ્દેગ છે તે બીજું ચોઘડીયું કયું સમજવું તે કે રવીવારથી છ વાર ગણવા એટલે શુક્રવાર આવ્યો; ત્યારે શુક્રવારનું પહેલું ચોઘડીયું જે ચળ છે તે રવીવારનું બીજું ચોઘડીયું સમજવું. તેમજ શુક્રવારથી છઠ્ઠા વાર બુધવાર આવ્યો; ત્યારે જે બુધવારનું પહેલું ચોઘડીયું તે રવીવારનું ત્રીજું ચોઘડીયું સમજવું. એ પ્રમાણે આઠે સમજવા. પણ રાત્રીમાં પાંચ ગણવા. જેમકે, રવીવારથી પાંચમો વાર ગુરુ આવ્યો, ત્યારે ગુરુવારનું પહેલું ચોઘડીયું શુભ છે; ત્યારે સમજે કે, રવીવારે રાત્રે પહેલું ચોઘડીયું શુભ છે તે પ્રમાણે બીજું, ત્રીજું એમ આઠે સમજવા. એ પ્રમાણે ચોઘડીઆ સમજવા. તેમજ તે સાત વારમાં ત્રણ વાર કુર અને ચાર વાર સોમ્ય છે. રવી, મંગળ, શની, એ ત્રણ વાર કુર કહ્યા છે માટે શુભ કામમાં તજવા. તથા ગુરુ, બુધ, શુક્ર, સોમ એ ચાર વાર સોમ્ય છે માટે સારા કામમાં લેવા. હોરાની ગણતરી ઉપર દેખાડેલી છે. વિશેષ ચોઘડીઆ પ્રમાણે ગણતરી, અને તેના નામ રવીવારની પહેલી હોરા ઉદ્દેગ, સોમવારની અમૃત, મંગળની રોગ, બુધની લાલ, ગુરુની શુભ, શુક્રની ચળ, શનીની કાળ એ પ્રમાણે અનુક્રમે છઠ્ઠા વારથી ઉપર પ્રમાણે ગણવી. નામ પ્રમાણે શુભ જાણવા. ॥ ૨૧-૨૨ ॥

અથ શ્રી વાર વેલા વિષે.

અજઅલિ ઘટમિને માસ્કરેસ્તં પ્રયાતે ।

વૃષધનુપકુલિરે ચાર્દ્રરાત્રૌતુલાઈં ॥

મિથુન મકરસિંહે કંન્યકાયં પ્રભાતે ।

इति विद्वगतितोयं वार संक्रांतिकाल ॥ २३ ॥

ભાવાર્થ:—મેષ, વૃશ્ચિક, કુંભ, મીન એ રાશીની સંક્રાંતિમાં સૂર્ય અસ્ત સમયે વાર વેલા સમજવી.

વરખ, ધન, કર્ક, તુલા સંક્રાંતિમાં અર્ધ રાત્રીએ વાર વેલા બેસે. મીથુન, મકર, સિંહ, કન્યા રાશીની સંક્રાંતિમાં પ્રભાત સમયમાં વાર વેલા બેસે. એ પ્રકારે વાર વેલા સમજવી. એ વાર વેલા શુભ, કામમાં ૨૥ ઘડી વર્જવી. ॥ ૨૩ ॥

अथ श्री वार दोष भंग विषे.

न वार दोषा प्रभवन्ति रात्रौ ।

विशेषतो भौम शनिश्चरकां ।

अंधोयथाभर्तुविलासनिनां ।

कटाक्षबाणा विफला भवन्ति ॥ २४ ॥

ભાવાર્થ:—સાતે વારનો દોષ રાત્રીમાં કામકાજ કરતાં જતાં આવતાં લાગે નહિ. વિશેષ મંગળ, શની, રવી એ ત્રણ વારનો રાત્રીએ સર્વથા દુષણ નહિ. તેના ઉપર દૃષ્ટાંત કહે છે. જેમ કેાઈ ઓ પોતાના અંધ પત્નીની પાસે રતી વીલાસ, કીડા, હાવભાવ, આંખના કટાક્ષ કરે તે સર્વે નિષ્ફળ છે કેમકે તેના પત્ની અંધ છે તે તેના હાવભાવાદિક દેખી શકતો નથી તેમ રાત્રીમાં પાપવાર પોતાનું પાપક્ષ્ણ આપી શકતા નથી. ॥ ૨૪ ॥

अथ श्री नवे ग्रह एक राशी ऊपर केटलो

वरखत रहे ते विषे.

मासं रवि बुध शुक्रा । सार्द्धं भौम त्रयोदशाचार्य ॥

त्रिंशन्मदोष्टादशराहु । शशिदिन युगंशं ॥ २५ ॥

ભાવાર્થ:—ત્રણ ગ્રહ એક મહીના એક રાશી લોગવે છે. તે રવી, બુધ, શુક્ર, એ ત્રણે ગૃહની એક માસની સ્થિતિ સમજવી. મંગળવાર દોઢ માસ એક રાશી લોગવે, શુક્ર તેર માસ એક રાશી લોગવે, અને શનિશ્વર ત્રીસ મહિના એક રાશી લોગવે (અઠી વરસ). શનુ અને કેતુ અઠાર માસ એક રાશી લોગવે છે. ॥ ૨૫ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વક્રી થાય તેનું ફળ.

અતિચારગતાકેચિત્ । કેચિત્વક્રમુપાગતા ॥

પૂર્વરાશિફલંવિદદ્યાત્ । બ્રહ્મસ્પતિવિવર્જિતા ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ:—અતીચાર એટલે પોતાની ગતીના પ્રમાણથી વિશેષ આવે તેને અતીચારી ગૃહ કહે છે, અને જે ગ્રહ પોતાની રાશીથી પાછલી રાશીમાં આવે તે ગ્રહ વક્રી કહેવાય. તે ગ્રહ પોતાની રાશીથી પાછલી રાશી ઉપર જાય તો તેજ રાશીનું ફળ આપે, પણ ગૃહસ્પતી વર્ણને સર્વે ગ્રહ ઉપર પ્રમાણે ફળ આપે છે. ॥ ૨૬ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ વક્રીનું દ્રષ્ટાંત.

યત્ર પ્રજ્વલિતો વન્હિ । દાહંતૈવકારયત્ ॥

યસ્મિન્ રાશિસ્થિતાઃ સ્વેઠા । ફલં તસ્યેવ દાપયેત્ ॥ ૨૭ ॥

ભાવાર્થ:—જેમ અગ્નિ જે જગ્યાએ બાળીએ તેજ જગ્યા અગ્નિ બાળે, તેવીજ રીતે જે રાશી ઉપર ગ્રહ વક્રી તથા અતીચારી થઇને જાય તેજ રાશી ફળ આપે. ॥ ૨૭ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ અતીચારી વક્રીનું વિસ્તારપૂર્વક ફળ.

અતીચારે ગતે જિવે । વક્રિ ભૂતે શનિશ્વરે ॥

હાહા ભૂતજગત્સર્વે । રાજાનો યુદ્ધમુદ્યતા ॥ ૨૮ ॥

મૌમ વક્રે શ્વના વૃષ્ટી । બુધ વક્રે રસ ક્ષયં ॥

ગુરુ વક્રે જને પિઢા । શુક્ર વક્રે પ્રજા સુખી ॥૨૧॥

શાનિ વક્રે ભવેત્ રોગી । રાહુ વક્રે જન ક્ષયં ॥

એતે વક્ર ગતા સ્વેદાઃ । ક્ષયં તસ્ય ફલાફલં ॥૩૦॥

ભાવાર્થ:—ગુરુ જે વરસમાં અતીચારી હોય એટલે ઘણી ગતીવાળો એટલે પાંચની ગતી તથા છથી અધિક ગતીમાં ચાલે તો અતીચારી કહેવાય. જે તે અગીઆર બાર સુધી વધે અને તે સમયમાં શની વક્રી થાય તો જગતમાં હાહાકાર કરાવે; એટલે ભય, અનાવૃષ્ટી, પ્રભાપીડા, રાત્રીઓમાં માંહોમાંહે યુદ્ધ થાય. મંગળ વક્રી થાય તો અનાવૃષ્ટી એટલે વરસાદ ન વરસે. બુધ વક્રી થાય તો રસકસ મોંઘા કરે. શુક્ર વક્રી થાય તો મનુષ્યમાં પીડા કરે. શુક્ર વક્રી થાય તો પ્રજાને સુખ આપે. શની વક્રી થાય તો રોગ ચાલે. રાહુ વક્રી થાય તો મનુષ્યોને પીડા કરે. એ ગ્રહ પોતપોતાના વક્રી પ્રમાણે ફળ આપે. ॥૨૮-૩૦॥

અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વક્રીના દીવસ વિષે.

ત્રિમુનિ દીનૌચ્છિક નેત્રે । ગુણેશ્વરેશર યુગેનભોવિશ્વે ॥

વક્ર ત્યાગં-ક્રમશઃ । કુર્વતિ કુજાદયઃ સ્વેદા ॥ ૩૧ ॥

અર્ધ માસો દશા હાનિ । ત્રિયક્ષી દિવસાદશ ॥

માસાષ્ટ મગલાદિની । અતિચાર પ્રકિર્તિતા ॥ ૩૨ ॥

શન્યાંગારકાજિવાનાં । પંચમસ્થો યદા રવિ ॥

તદા વક્રં વિજાનિર્યાત્ । નવમે સરલાગતિ ॥ ૩૩ ॥

ભાવાર્થ:—મંગળ તેર દીન વક્રી રહે, બુધ ૨૩ દીન વક્રી રહે, શ્રહરપતી એકસો તેર દીવસ વક્રી રહે, શુક્ર તેતાલીસ દીન વક્રી રહે, શની એકસો ચાલીસ દીવસ વક્રી રહે.

બ્રહ્મ અતીચારી દીવસ.

મંગળ-પંદર દીવસ અતીચારી રહે, બુધ દશ દીવસ અતીચારી રહે, બ્રહ્મરૂપતી પીરતાક્ષીસ દીવસ અતીચારી રહે, શુક્ર દશ દીવસ અતીચારી રહે, શની છ માસ અતીચારી રહે.

શની, મંગળ બ્રહ્મરૂપતીથી રવી પાંચમી રાશિનો હોય તો વફી વિશેષ કરીને જાણવો; નવમી રાશી ઉપર હોય તો સરલ ગતીએ સમજવો. એ પ્રમાણે ગૃહોત્તર અતીચારતુ તથા વફીતુ ક્ષણ જાણવું. ॥ ૩૧-૩૨-૩૩ ॥

અથ શ્રી ૨૮ નક્ષત્રમાં કાળાં આંધળાં વિ૦

અશ્વનીભરણીકૃતિકા । રોહિણીમૃગશિર્ષઆદ્રા ॥

પુનર્વસુપુષ્યઅશ્લેષા । મઘાપૂર્વાફાલ્ગુનીઉત્તરાફાલ્ગુની ॥

હસ્તચિત્રાસ્વાતિવિશાખા । અનુરાધા જ્યેષ્ઠા મૂળ ।

પૂર્વાષાઢા ઉત્તરાષાઢા । અભિજિત શ્રવણ ધનિષ્ઠા ॥

શંતર્ભિષા પૂર્વાભાદ્રપદા । ઉત્તરાભાદ્રપદ રેવતી ॥

ભાવાર્થ:—અઠાવીશ નક્ષત્રમાં કાણાં, ચીપડાં, દેખતાં, આંધળાં વિગેરેનો યંત્ર અને તેનું ક્ષણ નીચે પ્રમાણે.

કાણાં

ચીપડાં.

દેખતાં.

આંધળાં.

૧	અશ્વની	૮	ભરણી	૧૫	કૃતિકા	૨૨	રોહિણી
૨	મૃગશિર્ષ	૯	આદ્રા	૧૬	પુનર્વસુ	૨૩	પુષ્ય
૩	અશ્લેષા	૧૦	મઘા	૧૭	પુર્વાફાલ્ગુની	૨૪	ઉત્તરાફાલ્ગુની
૪	હરન	૧૧	ચિત્રા	૧૮	સ્વાતી	૨૫	વીશાખા
૫	અનુરાધા	૧૨	જેષ્ઠા	૧૯	મુલ	૨૬	પુર્વાષાઢા
૬	ઉત્તરાષાઢા	૧૩	અભિજિત	૨૦	શ્રવણ	૨૭	ધનિષ્ઠા
૭	શંતર્ભિષા	૧૪	પૂર્વાભાદ્રપદ	૨૧	ઉત્તરાભાદ્રપદ	૨૮	રેવતી.

ઉપરનો યંત્ર સમજવાની રીત.

ભાવાર્થ:—કાણી નક્ષત્રમાં ગમ્ વસ્તુ ત્રણ દિવસમાં મળે તથા દક્ષીણ દીશામાં ગમ્ જાણવી.

ચીપડા નક્ષત્રમાં ગમ્ વસ્તુ ૬૪ દીનમાં મળે તથા પશ્ચિમ દીશામાં ગમ્ જાણવી.

દેખતા નક્ષત્રમાં ગમ્ વસ્તુ ન મળે તથા ઉત્તર દીશામાં ગમ્ જાણવી.

આંધળાં નક્ષત્રમાં ગમ્ વસ્તુ તુરત મળે તથા પુર્વ દીશામાં ગમ્ જાણવી.

અથ શ્રી નક્ષત્રનાં તારા પ્રમુખનો વિચાર.

ત્રિત્રિષદ્પંચકત્ર્યેક ચતુસ્ત્રીસપંચક ।

દ્વિદ્વિપંચતથૈકૈક ચતુરંબુધય સ્વય ॥

एकादशचतुर्वेदा त्रि त्रि वैदा शतुंद्धिकं ।

द्विद्वात्रिंश दिमास्तारा स्तत्संख्यावर्जयेत्तिथि ॥૩૪॥

તુરંગમુષસદ્રશં યોનિરુપંખુરામં ।

शकटसम मथैण स्योत्तमांगेन तुल्यं ॥

મણિ ગૃહ શરચકંભાનિશાલોપમાનાં ।

शयसद्रशमन्यं चात्रपर्यंक रूपं ॥૩૫॥

હસ્તાકારતમશ્રમૌક્તિકસમં ચાન્યત્ પ્રવાલોપમં ।

ધિશ્રંતોરણવત્ સ્થિતં વલિનિભંસકુંડલામંપરં ॥

क्रुध्य केसरि विक्रमेण सदृशशज्यासमानं परं ।

चान्यदांति विलास्मितमत शृगाटुकं व्यक्तिव ॥૩૬॥

त्रिविक्रमानन्द मृदंगरूपं । वृत्तंततो न्यत् यमल द्वयामं
पर्यंकतुल्यं मुरजानुंकारं । मित्येव मस्वादिभिचक्ररूपं ३७
अश्वयमदहनकमलज।शशिशूलभृदंतिजीवफणिपितरं ॥
योन्ययमादिनक्र त्वष्ट्रा । पवनशक्राग्नि मित्राच।॥३८॥
शुक्रोनिरतीस्तोयं । विश्वे ब्रह्माहरिर्वसु ॥
वरण, अजपादो च अग्निबुध। पूषाचेतीस्वराभानां॥३९॥

नक्षत्रनां नाम.		तारा.		आक्षर.		स्वाभीनां नाम.		पायाना अक्षर.	
१ अश्वनी	३ तारा	घोषना	मुष्म	आक्षर	अश्व	यु	ये	यो	दा
२ भरणी	३ तारा	घोनी	आक्षर	यम	वी	लु	ले	लो	
३ कृत्तीका	६ तारा	क्षुर	आक्षर	अग्नि	अ	छ	छे	ओ	
४ रोहिणी	५ तारा	गाङ्गनीना	आक्षर	अह्मा	छ	वा	वी	वृ	
५ मृगशिर	३ तारा	हरणुना	सीगाक्षर	यद्र	वे	वो	क	कि	
६ आर्द्रा	१ तारे	मण्डू	आक्षर	शी	कु	ध	उ	छ	
७ पुनर्वसु	४ तारा	धर	आक्षर	दैत्य	के	को	ह	ही	
८ पुष्य	३ तारा	शर	आक्षर	गुरु	हु	हे	हो	ज	
९ अश्लेषा	६ तारा	यक	आक्षर	सर्प	डी	डु	डे	डो	
१० मघा	५ तारा	भाणा	आक्षर	पीतर	भा	भी	मु	मे	
११ पुर्वाश्लेषा	२ तारा	शेज	आक्षर	लग	मो	टा	टी	कु	डु
१२ उत्तराश्लेषा	२ तारा	पल ग	आक्षर	अर्थभा	टे	रो	प	पी	
१३ हस्त	५ तारा	हाथने	आक्षर	सुर्ध	पु	प	लु	ठ	
१४ चिन्ता	१ तारे	मोतीने	आक्षर	त्वष्टा	पे	पो	र	री	
१५ स्वाती	१ तारे	परवाणा	आक्षर	वायु	इ	रे	रो	ता	
१६ वीशाखा	४ तारा	तोदशुनो	आक्षर	छंद	ति	तु	ते	तो	
१७ अनुराधा	४ तारा	वणीनो	आक्षर	अग्नि	न	नी	तु	ने	
१८ ज्येष्ठा	३ तारा	कुंडल	आक्षर	मीत्र	नो	य	यि	यु	
१९ मूला	११ तारा	सीहने	आक्षर	शुक्र	जे	जे	ल	ली	
२० पुष्याका	४ तारा	शेज	आक्षर	नीति	लु	ध	इ	ढ	
२१ उत्तराषाढा	४ तारा	हाथीदांत	आक्षर	जल	ले	लो	ज	जु	

૨૨ અભીચ	૩ તારા	ગાયના મુખ આકાર	વીશ્વ	ભુ જે ભે વા
૨૩ શ્રવણ	૩ તારા	કાવડનો આકાર	હરી	ખી ખુ ખે ખો
૨૪ ધનીષ્ટા	૪ તારા	પંખી પીંજર આકાર	વસુ	ગ ગી ગુ ગે
૨૫ શતભીશા	૧૦૦ તારા	ઝાઘરને આકાર	વરુણ	ગો સ સિ સુ
૨૬ પુર્વાભાદ્રપદ	૨ તારા	અર્ધ પક્ષંગ આકાર	અજૈક	સે સો દ દિ
૨૭ ઉત્તરાભાદ્રપદ	૨ તારા	ખન્ને થઈ પૂર્ણ પક્ષંગ અહિરણુ	દુ સ ઝ શ	
૨૮ રેવતી	૩૨ તારા	વહાણને આકાર	પુષા	દે દો ચ ચી

ભાવાર્થ:—ઉપરના ચંત્રમાં વિશેષ એટલું સંમજવાનું છે, કે જે નક્ષત્રના પાયાના ચાર ચાર અક્ષર આપવામાં આવ્યા છે તેની મતલબ એવી છે, કે અશ્વની નક્ષત્રના ચાર પાયા છે એટલે ચાર ભાગ સમજવા, અને તેના ચાર અક્ષર ચુ. ચે. ચો. લા. એ પ્રમાણે સંજ્ઞા બતાવી છે. ધારે, કે કોઈ માણસનો અશ્વની નક્ષત્રમાં જન્મ થયો છે ત્યારે વિચારવું કે કયા પાયામાં અશ્વની નક્ષત્ર છે. જો પેલા પાયામાં હોય તો તેનો (ચુ) અને બીજા પાયામાં હોય તો તેનો (ચે) અને ત્રીજા પાયામાં હોય તો (ચો.) અને ચોથામાં હોય તો (લા.) એ પ્રમાણે સમજવું. માટે પેલા પાયામાં જન્મ થયો હોય તો તેનું નામ ચુનીલાલ, બીજા પાયામાં હોય તો ચેતનલાલ, ચેલાજી વિગેરે નામ, ત્રીજા પાયામાં હોય તો ચોથમલ વિગેરે નામ આવે, ચોથામાં હોય તો લાલચંદ, લાખાલાલ વિગેરે. એ પ્રમાણે અઠ્ઠાવીશે નક્ષત્રના પાયા ઉપરથી નામની સંજ્ઞા સમજવી. રાશીના અક્ષરોપરથી નામની સંજ્ઞા પાછળ આપીશું. ॥ ૩૪-૩૬ ॥

અથ શ્રી અમીચ નક્ષત્રની સમજણ.

શ્રવણઘટિકાચતુસ્વય । માદ્યંચરમોન્દિ ઉત્તરાષાઢા ॥
અમિજિત્ ભોગેવેધે । કાર્ગલલતોપયોગાદો ॥ ૪૦ ॥

ભાવાર્થ:—શ્રવણ નક્ષત્રની ધડી ચાર, ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રનો છેલ્લો પાથો તેની ધડી સોળ તથા શ્રવણના પેલા પાયાની ચાર ધડી અભીચ લોગવે. એ અભીચ નક્ષત્રનો સમય એકાર્ગલ લતાપાત કરવામાં જોવો. ॥ ૪૦ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્રની સંજ્ઞા વિષે.

ચરં ચલં સ્મૃતં સ્વાતિ । પુનર્વસુશ્રુતિત્રયં ॥
 ક્રૂરસુગ્રં મઘા પૂર્વા । ત્રિતયં ભરણી તથા ॥ ૪૧ ॥
 ધ્રુવંસ્થિરંવિનિર્દિષ્ટં । રોહિણી ચૌત્તરાત્રયં ॥
 તીક્ષ્ણદારુણમશ્લેષા । જ્યેષ્ઠાદ્રા મૂલ સંજ્ઞકં ॥ ૪૨ ॥
 લઘુક્ષિપ્રં સ્મૃતં પુષ્યો । હસ્તોશ્વિન્યભિજિત્તથા ॥
 મુદુમૈત્રં સ્મૃતં ચિત્રા । અનુરાધા રેવતી મૃગ ॥ ૪૩ ॥
 મિશ્રં સાધારણં પ્રૌક્તં । વિશાખાકૃતિકાસ્તથા ॥
 નક્ષત્રેષ્ટેષુ કર્માણિ । નામતુલ્યાનિકારયેત ॥ ૪૪ ॥

ભાવાર્થ:—શ્રવણ, સ્વાતી, પુનર્વસુ, ધનીષ્ટા, સતભીશા એ પાંચ નક્ષત્રની ચળ સંજ્ઞા છે.

ત્રણ પુર્વા એટલે પુર્વાશ્લેષી, પુર્વાષાઢા, પુર્વાભાદ્રપદ, મઘા, ભરણી એ નક્ષત્રની કુર તથા ઉગ્ર સંજ્ઞા છે.

રોહિણી, ત્રણ ઉત્તરા એટલે ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાશ્લેષી, ઉત્તરાભાદ્રપદ એ નક્ષત્રની સ્થીર સંજ્ઞા છે.

અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, મુળ, આદ્રા એ નક્ષત્રની દારૂણ સંજ્ઞા છે.

પુષ્ય, અભીચ, હસ્ત, અશ્વિની એ ચાર નક્ષત્રની લઘુ ક્ષીપ્ર સંજ્ઞા જાણવી.

ચીત્રા, અનુરાધા, રેવતી, મૃગશર એ ચાર નક્ષત્રની મૃદ્ધ તથા મૈત્રી સંજ્ઞા છે.

વિશાખા, કૃતિકા, મિશ્રની સાધારણ સંજ્ઞા છે. જે નક્ષત્રની સંજ્ઞા બતાવી તે નક્ષત્રના નામ પ્રમાણે ગુણ જાણવા એટલે તે નક્ષત્રની સંજ્ઞા જાણી કામ કરવાથી ફળદાયક થાય છે. ॥ ૪૧-૪૪ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્રમાં કાર્ય કરવાની સમજ,
પ્રસ્થાનચરલઘુભિ । શાંતિ ધ્રુવમૃદુભિરુગ્મિર્યુદ્ધં ॥
તિક્ષ્ણેર્વ્યાધિછેદો । મિશ્રેમિશ્રક્રિયાકાર્યા ॥ ૪૫ ॥

ભાવાર્થ:—અર તથા લઘુ નક્ષત્રમાં જો કેઈ પરદેશે જવાનું
પસ્તાનું કરે તો શુભ ફળ છે. ધ્રુવ તથા મૃદુ નક્ષત્રમાં સ્વાંતીનું
કામ કરે તો સિદ્ધ થાય, ઉગ્ર નક્ષત્રમાં યુદ્ધનું કામ કરે તો
જય પામે, તીક્ષ્ણ નક્ષત્રમાં ઐષધ કરે તો રોગની શાંતિ થાય,
મિશ્ર નક્ષત્રમાં સઘળા કામની સીદ્ધી થાય. એ નક્ષત્રો ઉપર
ખતાવ્યા છે. ॥ ૪૫ ॥

અથ શ્રી સતાવિશ યોગનાં નામ.

વિષ્કુંભ પ્રીતિ આયુષ્માન્ સૌભાગ્ય શોભન-
સ્તથા અતિગંજ સુક્રમાચ ધૃતિ શૂલ ગંડો વૃદ્ધિ ધ્રુવ-
શ્રૈ વ્યાધાતો હર્ષણસ્તથા વજ્ર સિદ્ધિ વ્યતિપાત વરિ-
યાણ પરિઘઃ શિવ સિદ્ધિ સાધ્ય શુભો શુક્લ બ્રહ્મા
ઐદ્રો વૈધૃતિ ॥ ૪૬-૪૭ ॥

૧ વિષ્કંભ.	૧૦ ગંડ.	૧૯ પરિઘ.
૨ પ્રીતિ.	૧૧ વૃદ્ધિ.	૨૦ શિવ.
૩ આયુષ્યમાન.	૧૨ ધ્રુવ.	૨૧ સિદ્ધિ.
૪ સૌભાગ્ય.	૧૩ વ્યાધાત.	૨૨ સાધ્ય.
૫ શોભન.	૧૪ હર્ષણ.	૨૩ શુભ.
૬ અતિગંડ.	૧૫ વજ્ર.	૨૪ શુક્લ.
૭ સુક્રમા.	૧૬ સિદ્ધિ.	૨૫ બ્રહ્મા.
૮ ધૃતિ.	૧૭ વ્યતિપાત.	૨૬ ઐંદ્ર.
૯ શાળ.	૧૮ વરીયાન.	૨૭ વૈધૃતિ.

ઉપરના સત્તાવીશ યોગમાં શુભ કામમાં વર્જવાનો યોગ.

પરિગાર્દ્ધ વ્યતિપાતૌ । વૈધૃતિ સકલં ત્યજ્યેત્ ॥૪૮॥

વિષ્કુંભે ઘટિકા પંચ । શૂલે સપ્ત પ્રકિર્તિતા ॥

ષટ્ ગંજે ચાતિ ગંજે ચ । નવ વ્યાઘાત વર્જયેત્ ॥૪૯॥

ભાવાર્થ:—પરિઘ યોગની અડધી ઘડી એટલે ૩૦ ઘડી શુભ કામમાં ત્યજવી. વૈધૃત અને વ્યતિપાત સર્વથા વર્જવો. વિષ્કુંભ યોગની પ્રથમની પાંચ ઘડી તજવી. શૂલ યોગની સાત ઘડી તજવી. ગંજ યોગની અને અતિગંજ યોગની છ ઘડી તજવી. વ્યાઘાત યોગની નવ ઘડી તજવી. ॥ ૪૮-૪૯ ॥

અથ શ્રી રાશી ઉપરથી ઉપજતા નક્ષત્ર, પાયા,
અને અક્ષરોનું કોષ્ટક.

મેષ વૃષ મિથુન કર્ક સિંહ કન્યા તુલા વૃશ્ચિક ધન
મકર કુંભ મિન ર્હિતિ વાર રાશિ.

અશ્વિનિ ભરણિ કૃતિકા પાણ મેષ ॥૧॥

કૃતિકાનાં ત્રયઃ પાદા રોહિણી મૃગસિરોર્દ્ધ વૃષ ॥૨॥

મૃગશિર્ષર્દ્ધ આદ્રા પુનર્વસુ પાદ ત્રય મિથુન ॥૩॥

પુનર્વસુપાદ મેક પુણ્ય અશ્લેષાંતાં કર્ક ॥૪॥

મઘા ચ પૂર્વાફાલ્ગુણિ ઉત્તરાફાલ્ગુણિ પાણ સિંહ ॥૫॥

ઉત્તરા ફાલ્ગુણી પાદત્રયં હસ્ત ચિત્રાર્દ્ધ કન્યા ॥૬॥

ચિત્રાર્દ્ધ સ્વાતિ વિશાખા પાદ ત્રયં તુલ ॥૭॥

વિશાખા પાદમેકં અનુરાધા યેષ્ઠાંતાં વૃશ્ચિક ॥૮॥

મૂલં ચ પૂર્વાષાઢા ઉત્તરાષાઢા પાણ ધન ॥૯॥

ઉત્તરાષાઢાનાં ત્રય પાયા શ્રવણ ધનિષ્ઠા ધર્મ કર ॥૧૦॥

ધનિષ્ઠા પૂર્વ ભાદ્રપાદ યંત્ર કુંભ

॥ ૧૧ ॥

પુર્વા ભાદ્ર રેવંત્યં મિન

॥ ૧૨ ॥

નંબર.	રાશી.	નક્ષત્ર.	પાયા.	નક્ષત્ર.	પાયા.	નક્ષત્ર.	પાયા.	અક્ષર.
૧	મેષ	અશ્વત્થી	૪	ભરણી	૪	કૃત્તિકા	૧	ઓ ઓ ઓ દા લી લુ લે લો આ.
૨	વૃષભ	કૃત્તિકા	૩	રોહિણી	૪	મૃગશીર્ષ	૨	ઇ ઉ ઓ ઝા વા વી વુ વે વો.
૩	મીથુન	મૃગશર	૨	આર્દ્રા	૪	પુનર્વસુ	૩	ક કિ ક્ર ધ ડ છ ઢ કા હ.
૪	કર્ક	પુનર્વસુ	૧	પુષ્ય	૪	અશ્લેષા	૪	હિ હ્ર હ્લો ડ ડિ કુ રૂ ડા.
૫	સિંહ	મૃધા	૪	પૂર્વાશ્લેષની	૪	ઉત્તરાશ્લેષની	૧	મ મિ મુ મે મો ટા ટિ ડે.
૬	કન્યા	ઉત્તરાશ્લેષની	૩	હસ્તા	૪	ચિત્રા	૨	ટા ધ પિ પુ ષ જ્ઞ ઈ એ યો.
૭	તુલા	ચિત્રા	૨	સ્વાત	૪	વિશાખા	૩	ર રિ રે રો રૂ તા તી તુ તે.
૮	વૃશ્ચિક	વિશાખા	૧	અનુરાધા	૪	જ્યેષ્ઠા	૪	તો ન ની વ ને નો ય થી યુ.
૯	ધન	મૃગ	૪	પૂર્વાષાઢા	૪	ઉત્તરાષાઢા	૧	ચે યો ભ ભિ ભૂ ધ ઢ લે.
૧૦	સકર	ઉત્તરાષાઢા	૩	શ્રવણ	૪	ધનિષ્ઠા	૨	ભો જ જી જી ખા ખી ખુ ગ ગી.
૧૧	કુંભ	ધનિષ્ઠા	૨	સતલિષા	૪	પૂર્વાભાદ્રપદ	૩	ગુ ગે ગો સ સી સુ સો સો દ.
૧૨	મીન	પૂર્વાભાદ્રપદ	૧	ઉત્તરાભાદ્રપદ	૪	રેવતી	૪	દિંદુ ય ઝ ધ દે દો ય યી.

ભાવાર્થ:—ઉપરના ચંત્રની સમજ એવી છે કે આગળ નક્ષત્રના પાયાના અક્ષર દેખાડેલા છે, તેવીજ રીતે આ બાર રાશી સાથે અક્ષરોની સમજૂતી આપી છે. તે એવી રીતે કે, એક રાશી સવા બે દિવસ સુધી રહે ત્યારે સવા બે નક્ષત્ર પણ રહે ત્યારે એક એક નક્ષત્રના ચાર ચાર પાયા હોય છે. માટે સવા બે દિવસના નવ પાયા થયા. તે નવ પાયાના નવ અક્ષર તેની લાઘનમાં દેખાડેલા છે. તે નવ અક્ષર પ્રમાણે માસણતું નામ જોડવામાં આવે તો જ સાચું નામ સમજવું. તે બાજત આગળ જણાવેલ છે તેમ અત્રે નવ પાયામાં નવ અક્ષરતું ગણી લેવું. વળી એ પ્રમાણે ચંદ્રમા રાશી લોગવે છે તથા સર્વે ગ્રહ એજ પ્રમાણે સમજવા.

અથ શ્રી બાર પ્રકારના ચંદ્રમાનાં ફલનો વિચાર.

જન્મસ્થે કુલ્તે પુટિં । દ્વિતિયે નાસ્તિ નિર્વૃત્તિ ॥
 તૃતીયે રાજ સન્માના । ચતુર્થે કલહાગમં ॥૫૦॥
 પંચમે અર્થ પરિભ્રંસ । પષ્ટે ધાન્ય ધનાગમ ॥
 સપ્તમે રાજ્ય પૂજા ચ । અષ્ટમે પ્રાણ સંશય ॥૫૧॥
 નવમે કાર્ય હાનિશ્ચ । સિદ્ધિશ્ચ દશમે ભવેત્ ॥
 એકાદશે જયો નિત્યં । દ્વાદશે મૃત્યુમાદિશેત્ ॥૫૨॥
 જન્મત્રિપટ્ સપ્તમ । દશમેકાદશ ગતઃ સદા શુભદઃ ॥
 શુક્રે દ્વિ પંચમ નવમે । સ્થિતોપિનિજરાશિતચંદ્રઃ ॥૫૩॥
 વેદાષ્ટ દ્વાદશે ક્રશ્ને । શુક્રે દ્વિ નવ પંચમે ॥
 યથા રક્ષેત્ શતં માતા । સ્તથા રક્ષંતિ ચંદ્રમા ॥૫૪॥

જન્મસ્થેન શશાંકેન । પંચકાર્યાણિ વર્જયેત્ ॥
 યાત્રા યુદ્ધં વિવાહં ચ । ક્ષૌરં ગૃહ પ્રવેશનં ॥૫૫॥
 સ્વલે ક્ષેત્રે ગૃહે ગ્રામે । વ્યાપારે રાજદર્શને ॥
 નામરાશિ પ્રધાનત્વં જન્મરાશિ ન ચિંતયેત્ ॥૫૬॥
 ક્ષૌરે રોગી ગૃહે મંગ । યાત્રાયાં નિર્ધનો ભવેત્ ॥
 વિવાહે વિધવા નારિ । યુદ્ધે ચ મરણં ભવેત્ ॥૫૭॥

ભાવાર્થ:—ચંદ્રમાં જન્મનો પહેલો હોય તો યુધ્ધી કરે, ધીજે ચંદ્રમાં દુઃખ કરે, ત્રીજે રાજમાં સન્માન કરાવે, ચોથો કલેષ કરાવે, પાંચમો અર્થનો નાશ કરાવે, છઠ્ઠો ધન ધાન્યનો સમાગમ કરાવે, સાતમો રાજમાં સન્માન કરાવે, આઠમો પ્રાણુને કબ્જ કરાવે, નવમો કાયાની હાની કરાવે (કૃષ્ણપક્ષમાં તથા શુકલ પક્ષમાં નવમો સારો), દશમો ચંદ્રમાં સીદ્ધી કરે, અગ્યારમો ચંદ્રમાં સદા જય કરાવે, બારમો ચંદ્રમાં મૃત્યુ કરાવે. પહેલો, ત્રીજો, છઠ્ઠો, સાતમો, દશમો, અગ્યારમો, સદા શુભ કરે. શુકલ પક્ષમાં ધીજે, પાંચમો, નવમો, શુભ જાણવો. પોતાની રાશીએ રહ્યાં થકાં એ ચંદ્રમાં ભલા. એવી રીતે બાર ચંદ્રમાંનું ફલ કહ્યું છે. ચોથો, આઠમો, બારમો કૃષ્ણપક્ષમાં સારો જાણવો. શુકલપક્ષમાં ધીજે, નવમો, પાંચમો ભલો. જેમ માતા પુત્રનું પાલન કરે તેમ ચંદ્રમાં રક્ષણ કરે છે. પણ જન્મનો ચંદ્રમાં જાત્રા, યુદ્ધ, વિવાહ, પ્રથમ મુંડન, ઘર પ્રવેશ એ પાંચ કામને વિષે વળવો. વળી ફેટલા કામમાં નામ રાશી સર્વ ગ્રહમાં લેવી તે કહ્યું છે. ખજે એટલે એતરમાં, ઘર પ્રવેશમાં, ગામ જવામાં, વેપારમાં, રાજાની સુલાકાતમાં, એટલા કામમાં નામની રાશી પ્રધાન જાણવી. જન્મ રાશી ન જોવી એમ શાસ્ત્રનું પ્રમાણ છે.

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ન કરે તો તેનું ફળ નીચે પ્રમાણે:—
 પ્રથમ ચંદ્રમાં મુંડન કરાવે તો રોગી થાય, ઘર બંધાવે

તો ઘરભંગ થાય, જન્મજી નય તો નિષ્કળ થાય, વિવાહ કરે
તો સ્ત્રી વિધવા થાય, યુદ્ધમાં જાય તો મરણ થાય. એવી રીતે
જાણી જન્મનો ચંદ્રમાં ઉપરના કામમાં વળવો. ॥ ૫૦-૫૭ ॥

અથ શ્રી તારાવલ વિચાર.

યત્રચંદ્રયુતે જન્મ । यस્યતતસ્ય જન્મભં ।
તતશ્ચદશમકર્મ । સ્યાદાધાનાં તતોપિ ચ ॥૫૮॥
ત્રિરેભ્યો નવતારાસ્યુ । ત્યજેત્પંચત્રિસપ્તમિ ॥
શુભા શેષા કૃશેચંદ્રે । ગ્રાહ્યમા સંવલં બુધેઃ ॥૫૯॥
જન્મર્ક્ષ ગણેયદાદૌ । દિન રિક્ષંતુ યાવતઃ ॥
નવમિસ્તુ હરેત્ ભાગં । શેષા તારા વિનિર્દિશેત્ ॥૬૦॥
શાંતામનોહરાકૂરા । વિજયાચકુલદ્ભવા ॥
પદ્મની રાક્ષસી વાલા । આનંદા નવમિ સ્મૃતા ॥૬૧॥
જન્મતારા દ્વિતિયા ચ । પૃષ્ઠિ ચૈવ ચતુર્થિકા ॥
અષ્ટમિ નવમિ ચૈવ । પદ્ તારા ફલદાયકા ॥૬૨॥
નવમિ પૃષ્ઠિ ચતુર્થિ । ઉત્ક્રાંષ્ટા ભવતિ સર્વ તારાણાં ॥
દ્વિપ્રથમાષ્ટમ માધ્યા । ત્રિપંચસપ્તાધમાસ્તારા ॥૬૩॥
આધાન જન્મ સપ્તત્રિ । પંચમ્યોનગમે શુભા ॥
એતા ચ મ્યુદ્યતે રોગો । ચિરંક્રેશોધવામૃતિ ॥૬૪॥

ભાવાર્થ:—જે નક્ષત્રમાં ચંદ્ર હોય તે જન્મ નક્ષત્ર કહે-
વાય. તે નક્ષત્રથી દશમું નક્ષત્ર કર્મનક્ષત્ર કહીએ. કર્મનક્ષત્રથી
દશમું આધાન નક્ષત્ર કહેવાય.

જન્મનક્ષેત્રથી ત્રણ ત્રણ નક્ષેત્રની એક એક નાહી કહેવાય. તેમાં પાંચમી, ત્રીજી, સાતમી તારા વર્જવી. બાકી તારા લેવી.

જન્મ નક્ષેત્રથી દીન નક્ષેત્ર સુધી ગણી તેને નવે ભાગ દેતાં શેષ રહે તે તારા બાણવી.

હવે તારાનાં નામ કહે છે:—પ્રથમ શાન્તા, બીજી મનોહર, ત્રીજી કુર, ચોથી વીજયા, પાંચમી કુલોદલવા, છઠી પદ્મની, સાતમી રાક્ષસ, આઠમી બાળા, અને નવમી આનંદા.

જન્મની બીજી, છઠી, ચોથી, આઠમી, નવમી એ છ તારા ભલી (ફળદાયક) બાણવી.

નવમી, છઠી, ચોથી તારા સર્વમાં શ્રેષ્ઠ છે; બીજી, પેલી, આઠમી તારા મધ્યમ છે; ત્રીજી, પાંચમી, સાતમી તારા અધમ છે માટે તે ત્યાગ કરવી. કૃષ્ણપક્ષમાં પહેલી, સાતમી, ત્રીજી, પાંચમી તારા ચાલવામાં શુભ છે; પશુ એ તારામાં જો રોગ થાય તો મૃત્યુ પામે. ॥ ૫૮-૬૪ ॥

અથ શ્રી તારા બલ યંત્ર.

તારા.	મધ્યમ	મધ્યમ	જધન્ય	ઉત્કૃષ્ટ	જધન્ય	ઉત્કૃષ્ટ	જધન્ય	મધ્યમ	ઉત્કૃષ્ટ
જન્મ	અથ	અરણી.	કૃતિકા	રોહિ.	મૃગશિ	આદ્રા.	પુનર્વસુ	પૂર્વા.	અશ્લે
કર્મ	મધા.	પૂર્વા.	ઉત્તરા.	હસ્ત.	ચિત્રા.	સ્વાંતિ	વિશા.	અતુ.	જ્યેષ્ઠા
આધાન	મૂલ.	પૂર્વા.	ઉત્તરા	શ્રવણ	ધનિ	શત.	પૂર્વા.	ઉત્તરા.	રેવતિ.
૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯

અથ શ્રી ચંદ્રભંગ વિચાર.

ન કૃશ્નપક્ષે શશિનઃ પ્રભાવઃ ।

તારાબલં તત્ર વિચારણિયા ॥

દેશાંતરસ્યે વિકલે ચ પત્યૌ ।

સર્વાણિ કાર્યાણિ કરોતિ નારી ॥ ૬૫ ॥

તારા વલેન કિં તત્ર । ચંદ્રમાયવિદુર્બલં ॥

નહિં આધાર તે વહ્ની । ન પતંતિ મહા દુમં ॥ ૬૬ ॥

ભાવાર્થ:—કૃષ્ણપક્ષમાં ચંદ્રમાનો પ્રભાવ (બળ) નહિ માટે તારાનું બળ વિચારવું. તે બીજા દ્રષ્ટાંત કહે છે. જેમ, કોઈ સ્ત્રીનો સ્વામી દેશ પરદેશ ગયો હોય અથવા ગાંડો થયો હોય ત્યારે તે સ્ત્રી પોતાના ઘરનું કામકાજ સારી રીતે ચિત્ત રાખી કરતી નથી પણ તેનું ચિત્ત બેલાન રહે છે; તેમ ચંદ્રમાં કૃષ્ણપક્ષમાં ક્ષીણ કળાનો હોવાથી તે બરાબર કળ આપી શકતો નથી તે માટે તારાનું બળ બેલું, અને તેથી શુભાશુભ કળનો વિચાર લેવો. તે પુર્ણ કળ આપે છે એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે. વળી કોઈ આચાર્યનો મત એવો છે, કે જેમ મોટું વૃક્ષ પડે ત્યારે બીજા ચડેલી વેલીઓ તે વૃક્ષને આધાર આપી શકતી નથી તેમ ચંદ્રમાં દુર્બળ હોય તો તારા બળથી શુ થાય ? ॥ ૬૫-૬૬ ॥

અથ શ્રી ભદ્રા વિચાર.

શુક્લે ચોથ એકાદશિ રાત્રૌ । અષ્ટમિ પૂર્ણિમાદિવા ॥

ઋશ્વચ ત્રિદશા રાત્રૌ । દિપા સપ્ત ચતુર્દશિ ॥ ૬૭ ॥

(કિન્હ નિશિતદ્વય દશમિ । સપ્તમિચાઉદાશિ ચ અહુઠી ॥

શુક્લે ચતુર્થિ એકારાશિનિશિ । અઠમિ પુનિમા દિવા ॥ ૬૮ ॥)

રાત્રિભદ્રાદિવાયસ્ય । દિવા ભદ્રા યદા નિશી ॥

ન તત્ર ભદ્રા દોષસ્યાત્ । સર્વ કાર્યાણિ સાધયેત્ ॥ ૬૯ ॥

ભાવાર્થ:—શુક્લપક્ષમાં ચોથ તથા અગ્નીઆરશે રાત્રીના ભાગમાં વીઠી બાણવી, અને આઠમ તથા પુનમે દીવસના ભાગમાં વીઠી બાણવી; અને કૃષ્ણપક્ષમાં ત્રીજ તથા દશમે રાત્રીના ભાગમાં વીઠી બાણવી, અને સાતમ તથા એકાદશે દીવસના ભાગમાં વીઠી

જાણવી. રાત્રીના ભાગની ભદ્રા દીવસે આવે તથા દીવસના ભાગની ભદ્રા રાત્રે આવે તો તે ભદ્રાનો દોષ નહીં. તે વીધી સર્વ કાર્યની સીદ્ધી કરે. ॥ ૬૭-૬૯ ॥

અથ શ્રી ભદ્રાની ઘડી તથા સ્થાન વિચાર તથા તેનું ફલ.

વિષ્ટિર્મુલે કલા પંચ । કંઠે દ્વે હૃદયે દશ ॥

નાભૌ પંચ કટૌ પંચ । પુચ્છે તિસ્ર કલા સ્મૃતા ॥૭૦॥

વિષ્ટિર્ગેષુ ષડ્સ્વેષુ । કરોત્યેવ મુક્તાદિષુ ।

કાર્ય હાનિ મૃતિનૈસ્વ । બુદ્ધિર્નાશ કલિર્જયં ॥૭૧॥

ભાવાર્થ:—ભદ્રા એટલે વીધી તે સુજે પાંચ ઘડી, કંઠે જે ઘડી, છાતીમાં દશ ઘડી, નાભીમાં પાંચ ઘડી, કેડે પાંચ ઘડી, અને પુ'છે ત્રણ ઘડી જાણવી.

વીધીના છ અંગ છે. તેના સુખની પાંચ ઘડીમાં કામ કરે તો કાર્યની હાની થાય, કંઠની જે ઘડીમાં કામ કરે તો મૃત્યુ થાય, છાતીની દશ ઘડીમાં કામ કરે તો કાર્ય નિષ્ફળ થાય, નાભીની પાંચ ઘડીમાં કામ કરે તો બુદ્ધિનો નાશ થાય, કેડની પાંચ ઘડીમાં કામ કરે તો કલેષ થાય, અને પુ'છની ત્રણ ઘડીમાં કામ કરે તો કાર્યની સીદ્ધી થાય. એ રીતે ભદ્રાનું ફળ જાણવું. ॥ ૭૦-૭૧ ॥

અથ શ્રી વિષ્ટીની દિશાઓનાં સ્થાનક તથા ભદ્રાના પુંછની સમજ.

ક્રશ્ન પક્ષે ત્રતિયાયાં । મુખંચૈદમિગોચરે ॥

સપ્તમ્યાંનૈસ્તેવંઘ્યા । દશમ્યા વાયગોચરે ॥૭૨॥

ईशानां चतुर्दशिज्ञेया । वीष्टी वक्रंतु वर्जयेत् ॥
 चतुर्थिं शुक्लपक्षे च । विष्टि वक्रंतु दक्षिणे ॥७३॥
 अष्टम्यांपश्चिमेवंधा । एकादशितुनुतरे ॥
 पूर्णिमा पूर्वतो ज्ञेया । विष्टि वक्रंतु वर्जयेत् ॥७४॥
 दशम्यामष्टम्यां प्रथम घटीका पंचक परं ।
 हरिद्वससम्यौ त्रिदशकां तेत्रि घटीकां ॥
 त्रतियायांराकासुकुद्धि घटीकां तेत्रि घटिक ।
 ध्रुवं वृष्टि पुच्छे शिव तिथी चतुर्थ्योश्चविगमै ॥७५॥
 मनुवसु मुनि तिथी युग्मदिग् ।
 शिवगुण संख्या सुतिथी पूर्वदो ॥
 तद्वत् प्रहरेष्यष्टसु । प्रष्टેસુ ભદ્રા પુરોષુ વા વિષ્ણી ॥७६॥

ભાવાર્થ:—કૃષ્ણપક્ષની રાત્રીમાં ત્રીજ તીથીએ અગ્નિ
 ખુણમાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે, સાતમે નૈરત્ય ખુણામાં ભદ્રાનું
 મુખ હોય છે, દશમે વાયવ્ય ખુણામાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે, અને
 ઓદશે ઈશાન ખુણામાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે; માટે જે
 દીશાએ ભદ્રાનું મુખ હોય તે દીશા વર્જવી. શુક્લપક્ષની
 ચોથ તીથીએ ભદ્રાનું મુખ દક્ષિણ દીશામાં હોય છે, આઠમે
 ભદ્રાનું મુખ પશ્ચીમ દીશામાં હોય છે, અગીઆરશે ભદ્રાનું મુખ
 ઉત્તર દીશામાં હોય છે, અને પુનમે ભદ્રાનું મુખ પૂર્વ દીશામાં
 હોય છે. ઉપર પ્રમાણે ભદ્રાના મુખ તરફ ન જવું એમ વિદ્વાન
 પુરૂષો કહે છે.

દશમે તથા આઠમે પ્રથમની પાંચ ઘડી ઉપરાંત ત્રણ ઘડી
 ભદ્રાના પુંછની જાણવી, અગીઆરશે તથા સાતમે પ્રથમ તેર ઘડી
 ઉપરાંત ત્રણ ઘડી પુંછની જાણવી, ત્રીજ તથા પુનમે પ્રથમની

એકવીસ ઘડી ઉપરાંત ત્રણ ઘડી પુ'છની જાણવી, અને ચોથ તથા
ચૌદશે પ્રથમની છવીસ ઘડી ઉપરાંત ત્રણ ઘડી પુ'છની જાણવી.

ચૌદશ, આઠમ, સાતમ, પુનમ, ચોથ, દશમ, અગીઆરશ,
ત્રીજ એ તીથીઓમાં ભદ્રા લાગે તે સમયે પાંચ ઘડી ભદ્રાતુ' મુખ
કહ્યું છે તે નીષેધ કરેલું છે. ભદ્રાની અંતની ત્રણ ઘડીમાં પુ'છ
આવે તે સારી છે એમ સુહૃત ગિન્તામણીમાં કહ્યું છે. ॥૭૨-૭૬॥

અથ શ્રી ભદ્રા રાશી વિચાર.

મિન મેષ વૃષ કર્કટ સ્વર્ગે ।

મકર તુલા વૃશ્ચિક ધન નાગે ॥

કન્યા મિથુન ઘટ કેસરિ મૃત્યુ ।

વિચરતિ ભદ્રા ત્રિમુવન મધ્યે ॥ ૭૭ ॥

ભાવાર્થ:—મીન ૧૨, મેષ ૧, વરુણ ૨, કર્ક ૪, એ ચાર
રાશીની ભદ્રા સ્વર્ગમાં રહે છે. મકર ૧૧, તુલા ૭, વૃશ્ચીક ૮,
ધન ૬, એ ચાર રાશીની ભદ્રા પાતાળમાં રહે છે. કન્યા ૬,
મિથુન ૭, કુંભ સીંહ એ ચાર રાશીની ભદ્રા મૃત્યુલોકમાં રહે છે.
તેમાં મૃત્યુલોકની સર્વથા પ્રકારે વર્જવી. ॥ ૭૭ ॥

અથ શ્રી વિષ્ણી સુખ વિચાર.

દિવાસપ્પમુખી પ્રોક્તા । રાત્રૌવૃશ્ચિકમેવ ચ ॥

વિપરિતા ચયાભદ્રા । સામદ્રા ભદ્રદાઈનિ ॥ ૭૮ ॥

ભદ્રા તિસ ઘડી સંયુતિ । આઠ ઘડીકા સુસ્વર્ગ પોહતિ ॥

સોલ ઘડી મહીયલ મતિ । ષટ્ ઘટિકા પાતાલ વદિતિ ॥ ૭૯ ॥

સ્વર્ગે વિચરતિ રાજ્યં । પાતાલે ચ ધનાગમ ।

મૃત્યુલોકે મહા કષ્ટં । ત્રિભિ ભદ્રા વિચારણા ॥ ૮૦ ॥

આયોતે ઘટિકા પંચ । વર્તમાનાં દશાસ્મૃતા ।
મધ્યે ચ દ્વાદશિ પ્રોક્તા । અંતે ત્રિ ઘટિકા જયં ॥૮૧॥
આદૌ ધન વિનાશાય । વર્તમાન મયં કરિ ॥
મધ્યે પ્રાણ હરાજ્ઞેયા । વિષ્ટિ પુછે ધૃવં જયં ॥૮૨॥

ભાવાર્થ:—દીવસે વીણી પુર્વ મુખી કહીએ, અને રાત્રે પશ્ચીમ મુખી કહીએ. રાત્રીની ભદ્રા દીવસે આવે, અને દીવસની ભદ્રા રાત્રે આવે તે શુભ છે. ભદ્રા ત્રીસ ઘડી ભોગવે છે. તેમાં આઠ ઘડી સ્વર્ગમાં રહે, સોળ ઘડી મૃત્યુલોકે રહે, અને ૬ ઘડી પાતાળમાં રહે. હવે તેનાં ક્ષણ કહે છે. સ્વર્ગમાં ભદ્રા હોય તે વખતે કામ કરે તો રાજ મળે, પાતાળમાં ભદ્રા હોય તે વખતે કામ કરે તો ધન મળે, મૃત્યુલોકમાં ભદ્રા હોય તે વખતે કામ કરે તો દુઃખ ભોગવે. એમ ભદ્રાની ત્રીસ ઘડીનું ક્ષણ કહ્યું છે. ભદ્રા બેસતા પહેલી પાંચ ઘડી તથા મધ્યની દશ ઘડી તથા બાર ઘડી પાછલી તથા ત્રણ ઘડી છેલ્લી એમ તેનું ક્ષણ જાણવું. પ્રથમની પાંચ ઘડી ધનનો નાશ કરે, વર્તમાનની દશ ઘડી લય કરે, મધ્યની બાર ઘડી પ્રાણ હરે, અને છેલ્લી ત્રણ ઘડી જય કરે. ॥ ૭૮--૮૨ ॥

અથ શ્રી પ્રહરાર્ધ કુલીક ઉપકુલીક
કંટક યોગ વિચાર.

મનુર્ક દિગ્વસુરિતિ વેદ પક્ષ ।
રંકીન્ મુહુર્તે કુલિકા ભવતિ ॥
દિવાનિરેકે રથયામિનીષુ ।
તેગીર્ણતા કર્મસુ સોમનેષુ ॥ ૮૩ ॥
કુલિકોપ કુલિક કંટકા નામનિશૌરિભૌમાંતા ॥
દોશાસ્યુ પ્રતિવારં વર્જ્યા પ્રહરાર્દ્ધમીહવી બુધૈઃ ॥૮૪॥

શન્યાતઃ કુલિકઃ । જિવંત ઉપકુલિક ।

મૌમંત કંટકઃ સદાર્દ્ર પ્રહરાશ્વા ।

વારેશ્વકીદિષુક્રમાત્ । ચતુસસદ્વિપંચાષ્ટ ।

ત્રિષષ્ટા શુભ કર્મસુ

॥ ૮૫ ॥

અથ શ્રી કુલીકયોગ યંત્ર.

રવી	સોમ	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શની	ગ્રહના નામ
૧૪	૧૨	૧૦	૮	૬	૪	દિન કુલિક
૧૩	૧૧	૯	૭	૫	૩	રાત્રી કુલિક
રવી	સોમ	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શની	સાત વાર
૭	૬	૫	૪	૩	૨	કુલિકયોગ
૫	૪	૩	૨	૧	૭	ઉપકુલિકયોગ
૩	૨	૧	૭	૬	૫	કંટકયોગ
રવી	સોમ	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શની	સાત વાર
૪	૭	૨	૫	૮	૩	અર્ધપ્રહરાયો
રવી	સોમ	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શની	સાત વાર
૮	૩	૬	૧	૪	૭	કાલવેલા
શુક્ર	૧૩	૮	૪	૯	૧૪	સ્થિતયોગ
શની	કૃત્તિકા	આર્દ્રા	અશ્લેષા	ઉત્તરા	સ્વાતિ	જ્યેષ્ઠા
						ઉપાસત રેવ

ભાનાર્થઃ—રવીવારે ૨૬ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી કુલીકયોગ જાણવો. સોમવારે ૨૨ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલીકયોગ જાણવો. મંગળવારે ૧૮ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલિકયોગ જાણવો. બુધવારે ૧૪ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલિકયોગ જાણવો. શુક્રવારે ૧૦ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલિકયોગ જાણવો. શનિવારે ૨ ઘડી દીવસ ગયા પછી બે ઘડી સુધી કુલિકયોગ જાણવો. એવી રીતે કુલીકયોગ શુભ કામમાં તજવો.

કુલીક ઉપકુલીક ને કંટક નામના જે યોગ છે તેમાં રવીવારથી શનીવાર સુધી કુલીક આવે, રવીવારથી શુક્રવાર સુધી ઉપકુલીક આવે, અને રવીવારથી મંગળવાર સુધી કંટક આવે.

ઉપરના ત્રણ યોગનું ઉદાહરણ નીચે પ્રમાણે:—

રવીવારથી શનીવાર સાતમો થયો માટે સાતમું મુહુરત કુલીક આવે. રવીવારથી શુક્રવાર પાંચમો થયો માટે પાંચમું મુહુરત ઉપકુલીક આવે. રવીવારથી મંગળવાર ત્રીજો થયો માટે ત્રીજું મુહુરત કંટકયોગ આવે. એમ સાતે વારે ગણતાં અનુક્રમે ત્રણ યોગ વાર પરત્વે આવે. વિશેષ ઉપર યંત્રમા જોવાથી જણાશે.

રવીવારે એથા પોહારનો અર્ધો પોહાર, સોમવારે સાતમા પોહારનો અર્ધો પોહાર, મંગળવારે ધીન પોહારનો અર્ધો પોહાર, બુધવારે પાંચમા પોહારનો અર્ધો પોહાર, શુક્રવારે આઠમા પોહારનો અર્ધો પોહાર, શુક્રવારે ત્રીજા પોહારનો અર્ધો પોહાર, શનીવારે છઠ્ઠા પોહારનો અર્ધો પોહાર. ઉપર પ્રમાણે શુભ કામમાં અર્ધો પોહાર વર્જવો. ॥ ૮૩-૮૫ ॥

અથ શ્રી કાલ વેળા.

આઘા બુદ્ધે સૂર્ય સુતે દ્વિતિયા ।

સોમે તૃતિયા ચ ગુરૌ ચતુર્થિ ॥

પટ્ટીકુજે સપ્તમિકા શુક્રે ।

સૂર્યાષ્ટમિ કાલ કલા વિવર્જ્યા ॥ ૮૬ ॥

ભાવાર્થ:—બુધવારનું પહેલું એઘડીયું કાળ વેળા, શનીવારનું ધીનું એઘડીયું કાળ વેળા, સોમવારનું ત્રીજું એઘડીયું કાળ વેળા, શુક્રવારનું એથું એઘડીયું કાળ વેળા, મંગળવારે છઠ્ઠું એઘડીયું કાળ વેળા, શુક્રવારે સાતમું એઘડીયું કાળ વેળા, રવીવારે આઠમું એઘડીયું કાળ વેળા; એવી રીતે કાળ વેળા આરા કામમાં તજવી. ॥ ૮૬ ॥

અથ શ્રી સ્થિત્વર યોગ.

ત્રયોદસ્યાષ્ટમિરિક્તિ । સ્થિત્વરેસ્યાત્ ગુરુશનિ ॥

ક્રતિકાદિ ધ્યંતરાણિ । રોગેચ્છેદાદિકં શુભં ॥૮૭॥

ભાવાર્થ:—તેરશ, આઠમ, ચોથ, નોમ, ચૌદશ એટલી તીથીમાં શુક્રવાર તથા શનીવાર આવે તથા કૃતિકા, આદ્રા, અશ્વિના, ઉત્તરા ફાલ્ગુણી, સ્નાતિ, જ્યેષ્ઠા, ઉત્તરાષાઢા, સત્ત્વિષાં, રેવતી એવી રીતે કૃતિકાથી જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર સુક્રીને એ નક્ષત્ર તથા વાર ઉપર કહ્યા પ્રમાણે તીથી સાથે હોય તો સ્થિતિ યોગ જાણવો. એવી રીતે સ્થિતિ યોગમાં ઔષધ કરે તો રોગ જાય. એ જીના યોગના યંત્રમાંથી જોઈ લેવી. ॥ ૮૭ ॥

અથ શ્રી કર્ક યોગ વિષે.

ષષ્ઠિ શનિવારેણ । શુક્રેણૈવતુ સપ્તમિ ॥

અષ્ટમિ ગુરુવારેણ । નવમિ ચ બુધૈઃ પુન ॥૮૮॥

દશમિ મુમિ પુત્રેણ । સોમે એકાદશીસ્તથા ॥

સૂર્યેણ દ્વાદશિ પ્રોક્તા । કર્કયોગા પ્રકીર્તિતા ॥૮૯॥

ભાવાર્થ:—છઠ ને શનીવાર હોય, સાતમ ને શુક્રવાર હોય, આઠમ ને શુક્રવાર હોય, નોમ ને બુધવાર હોય, દશમ ને મંગળવાર હોય, અગીયારશ ને સોમવાર હોય, બારશ ને રવિવાર હોય તો કર્ક યોગ જાણવો. ॥ ૮૮-૮૯ ॥

અથ શ્રી યમ ઘંટ યોગ વિષે.

મૂર્યેપંચદશાત્રયો દશમિ । તાસોમેકુજેષ્ટાદશ ।

એકાસોમસુતે ગુરુ મુનિ । સમા શુક્રે તથા સપ્તકં ॥

ત્યાજ્યાસૂર્ય સુતે તથૈવ । ઘટિકા સપ્તાધિકાનો પુનઃ ।

સ્વાતોયાં યમઘંટયોગ । કલિતં કાલૌ વિવર્જ્યો બુધૈઃ ૯૦

મંધાર્કવારે શશિને વિશાખા ।

આદ્રા કુજે સોમે સુતે ચ મૂલં ॥

ગુરુ ચ કૃતિકા વ્રહ્મવાતિ શુક્રે ।

શનૌ ચ હસ્તે યમ ઘંટ યોગઃ ॥૧૧॥

યમઘંટેમતેમૃત્યુ । કુલચ્છેદોકર ગૃહે ॥

કર્તુમૃત્યુપ્રતિષ્ઠાયાં । શિશુજાતો ન જીવતી ॥૧૨॥

ભાવાર્થ:—રવિવારે પંદર ઘડી, સોમવારે તેર ઘડી, મંગળવારે અઠાર ઘડી, બુધવારે એક ઘડી, ગુરુવારે સાત ઘડી, શુક્રવારે સાત ઘડી, શનીવારે સાત ઘડી, એટલી એટલી ઘડી યમઘટની છે, તે ત્યાગ કરવી. તે યમઘટ કયારે આવે છે તે કહે છે. રવિવારે મધ્યા નક્ષત્ર હોય, સોમવારે વીશાખા હોય, મંગળવારે આર્દ્રા હોય, બુધવારે સુભ હોય, ગુરુવારે કૃતિકા હોય, શુક્રવારે રોહિણી હોય, અને શનીવારે હસ્ત હોય તો યમઘટ જાણવો. એ યમઘટ યોગમાં કામ જાય તો મરણ થાય, લગ્ન કરે તો કૂળનો નાશ થાય, પ્રતિષ્ઠા કરે તો તે કરનાર મરે, અને પુત્ર જન્મે તો મરણ પામે. ॥ ૬૦-૬૨ ॥

અથ શ્રી અમૃત સિદ્ધિ યોગ વિષે.

આદિત્ય હસ્તો ગુરુના ચ પુષ્યો ।

બુધાનુરાધા શનિ રોહિણી ચ ॥

સોમેન સોમ્યા મૃગુ રેવતિ ચ ।

મૌમાશ્વિનીચામૃત સિદ્ધિ યોગાઃ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ:—રવિવારે હસ્ત નક્ષત્ર હોય, ગુરુવારે પુષ્ય હોય, બુધવારે અનુરાધા હોય, શનીવારે રોહિણી હોય, સોમવારે મૃગશર હોય, શુક્રવારે રેવતી હોય, અને મંગળવારે આશ્વિની હોય તો અમૃત સિદ્ધિ યોગ જાણવો. એ યોગમાં કામ કરે તો સીદ્ધ થાય. ॥ ૬૩ ॥

अथ श्री उत्पात, मृत्यु, काण योग विषे.
 विशाखात्रयमादित्यं । पूर्वाषाढात्रयं शशि ॥
 धनिष्ठादि त्रयं भौमे । बुद्धे स्यात् रेवतित्रयं ॥९४॥
 रोहिण्यादित्रयंजीवे । पुष्यत्रयं च भार्गवे ॥
 त्रयमुत्तराफाल्गुण्यां । शनिवारे विवर्जयेत् ॥९५॥
 विशाखादि चतुष्केषु । भास्करादौक्रमेण च ॥
 उत्पात मृत्युकांणाश्च । मृत्यु योगा प्रकिर्त्तिता ॥९६॥

भावार्थः—रवीवारे विशाखा नक्षत्र होय तो उत्पात योग
 जलुवो. रवीवारे अनुराधा होय तो मृत्यु योग जलुवो. रवीवारे
 ज्येष्ठा होय तो कांण योग जलुवो. ऐरी रीते सोमवारें पुर्वा-
 षाढाथी त्रणु नक्षत्रमां कमवार उत्पात, मृत्यु, तथा कांण योग
 आवे, मंगलवारें धनिष्ठा नक्षत्रथी त्रणु नक्षत्रमां कमवार उत्पात,
 मृत्यु तथा कांण योग आवे, बुधवारें रेवती नक्षत्रथी त्रणु नक्ष-
 त्रमां कमवार उत्पात, मृत्यु, तथा कांण योग आवे, शुक्रवारें
 रोहिणी नक्षत्रथी त्रणु नक्षत्रमां कमवार उत्पात, मृत्यु, तथा
 कांण योग आवे, शुक्रवारें पुष्य नक्षत्रथी त्रणु नक्षत्रमां कमवार
 उत्पात, मृत्यु, तथा कांण योग आवे, शनीवारें उत्तराश्वि
 नक्षत्रथी त्रणु नक्षत्रमां कमवार उत्पात, मृत्यु, तथा कांण योग
 आवे. ऐ योगमां शुभ काम करवुं नर्ही. ॥ ९४-९६ ॥

अथ श्री वज्रपात योग विषे.

हस्त मुलं मघा रोहे । अनुराधा उत्तरात्रयं ॥
 वज्रपात क्रमात् सप्त । पंचतुर्य द्वि त्रिके तिथौ ॥९७॥

भावार्थः—हस्त, मुल, मघा, रोहिणी, अनुराधा, त्रणु
 उत्तरा; ऐ नक्षत्रमां कमवार सातम, पांचम, दोध, भीम, त्रीम

આવી હોય તો વજ્રપાત યોગ બાણુયો. એ યોગમાં ગદ્, કીડલા, મકાન, મક, મંદિર, બધાવે તો તેના ઉપર પથ્થર પ્રમુખનો પ્રહાર પડે. માટે તે યોગ ભજવો. ॥૬૭॥

અથ શ્રી વિજય યોગ વિષે.

દ્વૌ પ્રહરૌ ઘટિકાહિનૌ । દ્વૌ પ્રહરૌ ઘટિકાધિકૌ ॥

વિજયોનામયોગોયં । સર્વં કાર્યા પ્રસાધકઃ ॥૧૮॥

ભાવાર્થ:—વિજયયોગ નિત્ય આવે છે. તે એવી રીતે કે દરરોજ બપોરે તેની ગણતરી. દીવસના ચાર પહોર તેના પહેલાં બે પહોરની છેલ્લી ઘડી તથા બીજા બે પહોરની પહેલી ઘડી એ બે ઘડી વિજયયોગ છે. તે યોગમાં સર્વ કાર્યની સીદ્ધિ થાય. તે વિજય યોગ રાજદાર, દેવ દરબારમાં સર્વ લોકોએ માનવો એવું શાસ્ત્રનું વચન છે. ॥૬૮॥

અથ શ્રી સંવર્તક યોગ વિષે.

પ્રતિપન્ તૃતિયાજ્ઞેન । સપ્ત્યાં શનિમૂર્યયો ॥

પષ્ટ્યાં ગુરુ દ્વિતિયાયાં । શુક્રૌ સંવર્તકો ભવેત્ ॥૧૯॥

ભાવાર્થ:—પડવો, ત્રીજ ને બુધવાર હોય, સાતમ ને શનીવાર તથા રવીવાર હોય, છઠ્ઠ ને શુક્રવાર હોય, બીજ ને શુક્રવાર હોય તો સંવર્તક યોગ બાણુયો. એ યોગ ચોમામાની ઋતુમાં હોય તો વરસાદનો યોગ સારો સમજવો. ॥૬૯॥

અથ શ્રી કાલમુખી યોગ વિષે.

અનુરાધા દ્વિતિયા ચ । તૃતિયા ઉત્તરાત્રયં ॥

પંચમિ મઘા સંયુક્તા । હસ્તે મૂલે ચ સપ્તમિ ॥૨૦॥

પટ્ટી રોહિણી કાચૈવ । ત્રિત્રા સ્વાંતિ ત્રયોદશી ॥

एषु योगेषु यत् कर्म । पष्ठे मासे मृत्ति ध्रुवं ॥ ૧ ॥

ઉત્તરા પંચમિ અ મઘા । કિત્તિય નવમિ અત્તર અ અણુરાહા ॥
અષ્ટમિ રોહિણી સહિવા । કાલ મુહિ જિવનાસયરી ॥૨૧॥

ભાવાર્થ:—અનુરાધા ને ખીજ હોય, ત્રણ ઉત્તરા (ઉત્તરા ક્રાંતિશુભી, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરા ભાદ્રપદ) ને ત્રીજ હોય, મઘા ને પાંચમ હોય, હસ્ત અથવા મુળ ને સાતમ હોય, રોહિણી ને છઠ્ઠ હોય, ચિત્રા અથવા સ્વાંતિ ને તેરશ હોય તો તે યોગ મહા નષ્ટ છે; માટે એ યોગમાં શુભ કામ કરવું નહિ. કરે તો છ માસમાં તેનું મૃત્યુ થાય. ઉત્તરા અથવા મઘા નક્ષત્ર ને પાંચમ હોય, કૃતિકા ને નોમ હોય, અનુરાધા ને ત્રીજ હોય, આઠમ ને રોહિણી હોય તો કાળમુખી યોગ જાણવો. શુભ કામમાં તે યોગ ત્યજવો. ॥૧૦૦-૨૧

અથ શ્રી રવી યોગ વિષે.

ચતુર્થિ ષષ્ટિ નવમે । દશમે ચ ત્રયોદશે ॥
વિશે દિને સમાધિશે । રવિ યોગઃ શુભાસ્તથા ॥૩॥
ઇકસમણપંચાણસ્સ । મજાંતિ ગયઘડ સહસ્સ ॥
તહર વિયોગ પડ્ઠા । ગયણં મિગહાનદિસંતિ ॥૪॥
સર્વ વિરુદ્ધે દિવસૈ । યદ્યૈકો ભવતિ સૂર્ય જોગસ્તુ ॥
હિમવદિન કર કિરણે । સર્વે દોષા પ્રલિયંતે ॥૫॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના નક્ષત્રથી હીવસના નક્ષત્ર સુધી ગણતાં જો દિવસનું નક્ષત્ર ચોથું, છઠ્ઠું, નવમું, દસમું, તેરમું હોય તો રવિયોગ જાણવો. એ યોગમાં શુભ કાર્ય કરવું. દ્રષ્ટાંતઃ જેમ સિંહ વનમાં એકઢો રહે છે પણ તેની સામે હજારો જાળવાન હાથીઓ હોય તોપણ હાથીઓ નાશી જાય છે તેમ એ રવીયોગ શુભ હોય તો અશુભ યોગ નાશી જાય છે. વળી સર્વે યોગ જરાગ હોય પણ એક રવિયોગ સારો હોય તો ખીજ યોગની પ્રબળતા ચાલતી નથી. જેમ, સૂર્યના કીરણથી હીમાચળ પર્વતનું હીમ ગળી જાય છે તેમ અશુભ યોગને ગાળી નાંખે છે. ॥ ૩-૫ ॥

અથ શ્રી અઠાવીશ યોગ આવવાનો પ્રકાર.

અશ્વની મૃગશીર્ષ ચ । અશ્લેષા હસ્ત એવ ચ ॥
 અનુરાધોત્તરાષાઢા । શતભિષા ચ સ્વેક્રમાત્ ॥૬॥
 . એતં નક્ષત્રતોવર્ત્ત । માનવારક્ષ સંખ્યયા ॥
 આનંદાદ્યુપયોગાસ્યુ । સ્વનામ સદૃશં ફલં ॥૭॥
 આનંદ કાલ દંડશ્ચ । પ્રજાપતિ શુભસ્તથા
 સૌમ્યો ધ્વાક્ષો ધ્વજશ્ચૈવ । શ્રી વત્સો વજ્રસુદ્રો ॥
 છત્રો મિત્ર મનોજ્ઞશ્ચ । કંપો લુપક એવ ચ ॥
 પ્રવાશો મરણં વ્યાધિ । સિદ્ધ શૂલામૃતો તથા ॥૮॥
 મુશલો ગજ માતંગ । ક્ષય ક્ષિપ્ર સ્થિરસ્તથા ॥
 વર્ઘ્નમાન શ્રેતિનામાસ્યુ । અષ્ટાવિંશતિતે ક્રમાત્ ॥૯॥

ભાવાર્થ:—રવિવારે અશ્વની નક્ષત્રથી દીનીઆ નક્ષત્ર સુધી
 ગણવું. ગણતાં જે સંખ્યા આવે તે યોગ આનંદયોગ વિગેરે
 જાણવા. સોમવારે મૃગશીર્ષ નક્ષત્રથી, મંગળવારે અશ્લેષા નક્ષત્રથી,
 બુધવારે હસ્તથી, શુક્રવારે અનુરાધાથી, શુક્રવારે ઉત્તરાષાઢા નક્ષ-
 ત્રથી, શનીવારે સત્લીયાથી વર્તમાન નક્ષત્ર સુધી ગણવું. જે
 ક્રમ આવે તે આનંદાદિક યોગ જાણવો. તે યોગોત્તર કૃપા તેનાં
 નામ પ્રમાણે આવે છે. તે અઠાવીશ યોગનાં નામ ક્રમવાર કહે
 છે. ૧ આનંદ, ૨ કાળદંડ, ૩ પ્રજાપતિ, ૪ શૂલ, ૫ સૌમ્ય, ૬
 ધ્વાક્ષ, ૭ ધ્વજ, ૮ શ્રી વત્સ, ૯ વજ્ર યોગ, ૧૦ મુદ્ગર, ૧૧
 છત્રયોગ, ૧૨ મિત્ર, ૧૩ મનોજ, ૧૪ કંપ, ૧૫ લુપક, ૧૬
 પ્રવાય, ૧૭ મરણ, ૧૮ વ્યાધિ, ૧૯ સિદ્ધ, ૨૦ શૂલ, ૨૧ અમૃત,
 ૨૨ મુશલ, ૨૩ ગજ, ૨૪ માતંગ, ૨૫ ક્ષય, ૨૬ ક્ષિપ્ર, ૨૭

સ્થિતર, ૨૮ વર્ષમાન. એ રીતે અઠ્ઠાવીશ યોગ જાણવા. વિશેષ
કંકીકત નીચેના યંત્રથી જોઈ લેની. ॥ ૬-૬ ॥

અથ શ્રી અઠ્ઠાવીશ યોગ યંત્ર.

લીહામીકુક	ર	ગ	પૂ	હ	અ	મ	ધ
લીહામીકુ	હ	કુ	પૂ	પૂ	વિ	મૂ	અ
લીહામીકુ	પૂ	ભ	આ	મ	ચિ	જે	અ
લીહામીકુ	સ	અ	મૂ	અ	ચિ	અ	હ
લીહામીકુ	ધ	ર	રો	પૂ	હ	વિ	પૂ
લીહામીકુ	અ	હ	કુ	પૂ	હ	ચિ	મૂ
લીહામીકુ	અ	પૂ	ભ	આ	પૂ	ચિ	જે
લીહામીકુ	હ	શ	અ	મ	મ	હ	અ
લીહામીકુ	પૂ	ધ	રો	અ	હ	વિ	અ
લીહામીકુ	મૂ	શ	હ	પૂ	પૂ	ચિ	અ
લીહામીકુ	જે	અ	પૂ	ભ	પૂ	મ	ચિ
લીહામીકુ	અ	હ	શ	અ	આ	અ	હ
લીહામીકુ	વિ	પૂ	ધ	રો	મૂ	પૂ	હ
લીહામીકુ	ચિ	મૂ	અ	હ	પૂ	પૂ	પૂ
લીહામીકુ	ચિ	જે	અ	પૂ	કુ	મ	મ
લીહામીકુ	હ	અ	હ	શ	ભ	મ	અ
લીહામીકુ	હ	વિ	પૂ	ધ	રો	પૂ	પૂ
લીહામીકુ	પૂ	પૂ	અ	શ	હ	કુ	પૂ
લીહામીકુ	મ	ચિ	જે	અ	પૂ	ભ	આ
લીહામીકુ	અ	હ	અ	હ	શ	અ	મૂ
લીહામીકુ	પૂ	હ	મ	પૂ	ધ	રો	કુ
લીહામીકુ	પૂ	પૂ	ચિ	મૂ	અ	હ	કુ
લીહામીકુ	આ	મ	ચિ	જે	અ	પૂ	ભ
લીહામીકુ	મૂ	અ	હ	અ	હ	શ	અ
લીહામીકુ	રો	પૂ	હ	વિ	પૂ	મ	રો
લીહામીકુ	કુ	પૂ	પૂ	ચિ	મૂ	અ	હ
લીહામીકુ	ભ	આ	મ	ચિ	જે	અ	પૂ
લીહામીકુ	અ	મ	અ	હ	અ	હ	શ
લીહામીકુ	રવી	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ

અથ શ્રી કુમાર યોગ વિધે.

નંદાયાં પંચમ્યા શુભો દશમ્યાં । કુજજ્ઞ શશી મૃગુભિ ॥
 દ્વયં તરિતાશ્વિન્યાદિભિ । રુદ્રુભિર્યોગ કુમારાશ્ચ ॥૧૦॥
 વંગાલ મુનિ પ્રોક્તં । કુમાર યોગે દિને સદોષેપિ ॥
 અસ્મિન્ યોગે કાર્યા । દિક્ષા યાત્રા પ્રતિષ્ઠાદૌ ॥૧૧॥

ભાવાર્થ:—નંદા તીથી ૧, ૬, ૧૧, ૫, ૧૦ એ પંચ તીથીઓમાં મંગળવાર, બુધવાર, સોમવાર, શુક્રવાર તથા અશ્વિની નક્ષત્રથી બળ્યે નક્ષત્ર મુક્રીને નક્ષત્ર લેવું, એટલે અશ્વિની, રાહુણી, પુનર્વસુ એ પ્રમાણે ગણતાં તે તીથી વાર તથા નક્ષત્ર મળે તે કુમાર યોગ જાણવો. આ કુમાર યોગ ચોમાસામાં આવે તો તે દિવસે વરસાદ થાય એવો સંભવ છે. કુમાર યોગનું કૃત્તિ ઉપર પ્રમાણે વંગાલ મુનિએ કહ્યું છે. તે દિક્ષા, યાત્રા, પ્રતિષ્ઠાદિ ધર્મ કાર્યમાં શુભ કૃત્તિ આવે છે. ॥ ૧૦-૧૧ ॥

અથ શ્રી કુમારયોગ યંત્ર.

તીથી તથા વાર	૧	૬	૧૧	૫	૧૦	મ	બુ	સો	શુ
નક્ષત્ર	અશ્વિની	રા	પુ	મ	હ	રિ	મ	શ્ર	પૂર્વાશા

અથ શ્રી રાજયોગ વિધે.

પૂર્ણિમા તૃતિયા મદ્રા । મૃગુ ભૌમાર્ક સોમજા ॥
 રાજયોગ શુભાયસ્યુ । મરણ્યાદૌધિકાંતરે ॥૧૨॥

ભાવાર્થ:—પુનમ, ત્રીજ, (ભદ્રા તીથી) એટલે ૨, ૭, ૧૨, શુક્ર, મંગળ, રવિ, બુધ એ વારે ભરણી નક્ષત્રથી બળ્યે

નક્ષત્ર સુકીને નક્ષત્ર મળે તો રાજયોગ જાણવો. જોતું ઉદાહરણ
યંત્રથી જાણવું. આ યોગમાં જેનો જન્મ થાય તે માણસને રાજ-
વૈભવ જેટલું સુખ મળે. ॥ ૧૨ ॥

અથ શ્રી રાજયોગ યંત્ર.

તિથી તથા વાર.	૧૫	૩	૨	૭	૧૨	૨.	મ.	શુ	શુ				
નક્ષેત્ર.	મરણી	મૃ	પુ	ધ	પુ	ક્ર	ચિ	અનુ	પ.	પા	ધ.	ઉ	ભા.

અથ શ્રી ત્રિગંડાંત યોગ વિચાર.

ગંડાંતઃ ત્રિવિધઃ ત્યાજ્યૌ । નક્ષત્ર તિથી લગ્નતઃ ॥
નવ પંચ ચતુર્થાંતે । દેકાર્દ્ધ ઘટિકામતા ॥૧૩॥
ગંડાંત ત્રતિયશ્વાંતે । અમાવાસ્યા ભૌમવાસરે ॥
યોજાતઃ સ્ત્રી વિનાશાયઃ । સમવેવિષ પુરુષ ॥૧૪॥
શન્યશ્લેષાદિતિયાભિઃ । સપ્તમિ ભૌમ વારુણી ॥
કૃતિકા દ્વાદશિ સૂર્યે । અપત્ય વિષ સંજ્ઞકઃ ॥૧૫॥

ઇલાત્મજ સૂર્ય સુતો દિનાધિપા ।

મદ્રા તિથી વારુણમગ્નિ સર્પમં ॥

યસ્યાં પ્રસુતિ ભવતિહ કાલે ।

વિષાંગ નાશા પરિવર્જનિયા ॥૧૬॥

ગંડાંતેષુ યે જાતા । નરનારી તુરંગમા ॥

સ્વગૃહે નૈવ તિષ્ઠંતિ । યદિ તિષ્ઠંતિ દુઃખદા ॥૧૭॥

યતો ન જિવતિ નરો । માતુરપત્યોઃ ભવેત્સકુલહંતા ॥

યદિ જિવતિ ગંડાંતે । બહુ ગજ તુરંગોભવેદ્ભુપઃ ॥૧૮॥

રેવઙ્ગ અસળીમળ્ભે । અસલેસા મહામળ્ભયારમિ ॥
 જિઠા મૂલં મળ્ભે । દો દો ઘડીયાય ગંડાંતે ॥૧૯॥
 પિતૃ માતૃ ક્ષયં કારિ । યુષ્મં ગંડો ભવેત્ સુત ॥
 અશ્લેષા ગંડજો વાલં । જેષ્ટ ભ્રાતૃ વિઘાતકઃ ॥૨૦॥
 જેષ્ઠાયાં સંભવે ગંડે । વાલસ્યાત્ પિતૃ ઘાતકઃ ॥
 તિસે વિધ ગંડાંતે । વાલકો દ્રવ્ય ઘાતકઃ ॥૨૧॥

ભાવાર્થ:—ગંડાંત યોગ ત્રણ પ્રકારનો થાય છે. તેનાં નામ નક્ષત્ર ગંડાંત, તિથી ગંડાંત, અને લક્ષ ગંડાંત. હવે પહેલો નક્ષત્ર ગંડાંત કહે છે. અશ્વિની નક્ષત્રથી નવમું નક્ષત્ર અશ્લેષા આવે, તેથી નવમું જ્યેષ્ઠા, તેથી નવમું રેવતી નક્ષત્ર આવે. એ નક્ષત્રની અંતની જે ઘડી નક્ષત્ર ગંડાંત થાય છે. હવે બીજો તીથી ગંડાંત કહે છે. પડવેથી પાંચ પાંચ તીથી ગણતાં ૫, ૧૦, ૧૫ આવે તેની અંતની એક એક ઘડી તેને તીથી ગંડાંત કહે છે. હવે ત્રીજો લક્ષ ગંડાંત કહે છે. તેમાં મેષથી ચાર ચાર રાશી ગણતાં કર્ક, વૃશ્ચિક ને મીન એ ત્રણ લગ્નની અંતની અડધી ઘડી લગ્ન ગંડાંત યોગ કહે છે. એ ત્રણ ગંડાંત છે. વળી અમાસ ને મંગળવાર તેને ચોથો ગંડાંત પણ કહે છે. હવે તેનું ક્ષણ કહે છે.

ગંડાંતમાં જેનો જન્મ હોય તે પુરુષની પરણેલી સ્ત્રી મરણ પામે. વળી તે વિધ પુરુષ કહેવાય છે. શનિવારે અશ્લેષા નક્ષત્ર ને બીજા હોય, સાતમ ને મંગળવારે સત્લીલા નક્ષત્ર હોય, બારમ ને રવિવારે કૃતિકા નક્ષત્ર હોય; ઉપર પ્રમાણે જોગ જો આવ્યો હોય અને તેમાં જન્મ થયો હોય તો તે પણ વિધ પુરુષ કહેવાય છે. વળી મંગળવાર, શનિવાર, રવિવાર અને ભદ્રા તિથી ૨, ૭, ૧૨ હોય તેમજ સત્લીલા, અશ્લેષા, કૃતિકા એ જોગમાં જન્મ થયો હોય તો તે પણ વિધ પુરુષ તથા વિધ કન્યા કહેવાય. ગંડાંત યોગમાં જેનો જન્મ થયો હોય તે પુરુષ અથવા સ્ત્રી તથા

ઘોડા વિગેરે પોતાને ઘેર આવ્યા હોય તો રહેવા પામે નહિ, અને રહે તો દુઃખદાર્ઢ થાય. ગંડાંતમાં જન્મે તો જીવે નહી. જીવે તો માતા-પિતાને કષ્ટ આપનાર અથવા કુળનો ક્ષય કરનાર થાય. પણ વિશેષમાં તે માણસ આગળ જતાં ઘણા હાથી, ઘોડા, વૈભવ, રાજ સન્માન સુખ ભોગવે. વિશેષ વળી ગંડાંતયોગ વિષે કહે છે.

રેવતી નક્ષત્રની છેલ્લી એક ઘડી અને અશ્વિનીની પહેલી એક ઘડી તે પણ ગંડાંત યોગ કહેવાય છે. અશ્વિનીની છેલ્લી એક ઘડી તથા મઘાની પહેલી એક ઘડી તે પણ ગંડાંત કહેવાય છે. જ્યેષ્ઠાની છેલ્લી એક ઘડી, મુળની પહેલી એક ઘડી એમ બન્ને ઘડી ગંડાંત યોગ થાય તેમાં રેવતી ગંડાંતમાં બાળકનો જન્મ થાય તો માતા પિતાનો નાશ કરે, અશ્વિની ગંડાંતમાં જન્મે તો મોટા ભાઈનો નાશ થાય, જ્યેષ્ઠા ગંડાંતમાં જન્મે તો પિતાનો નાશ કરે, અને ત્રણે ગંડાંતમાં જન્મે તો ધનનો નાશ કરે. ॥૧૬-૨૧॥

ગંડાંત યોગનું ચંત્ર. વાર નક્ષત્ર ગંડાંતયોગનું ચંત્ર.

નક્ષત્ર ગંડાંત	અશ્વિની	જ્યેષ્ઠા	રેવતી	૨ ઘડી	નક્ષત્ર	અ	સત	કૃતિકા
તિથી ગંડાંત	૫	૧૦	૧૫	૧ ઘડી	તિથી	૨	૭	૧૨
લગ્ન ગંડાંત	કર્ક	ત્રિશ્ચિક	મિત્ર	૧૧ ઘ	વાર	શ મં		રવિ

અથ શ્રી નક્ષત્ર પંચક વિષે.

ધનિષ્ઠા પંચકે વર્જ્યા । તૃણ કાષ્ઠાદિ સંગ્રહ ॥

શય્યા દક્ષણ દિગ્ યાત્રા । મૃત્યુકાર્ય ગૃહોદ્યમા ॥૨૨॥

વાસવોત્તર દલાદિ પંચકે ।

યામ્ય દિગ્ગમને ગેહ ગોપનં ॥

પ્રેતકાર્ય તૃણ કાષ્ટ સંગ્રહઃ ।

શયકા વિતનાદિ વર્જયેત્ ॥૨૩॥

ધનિષ્ઠા ધન નાશાય । શતભિષા પ્રાણઘાતક ॥

પૂર્વાભિઃ રાજદંડંતુ । ઉત્તરા મરણં ધ્રુવં ॥૨૪॥

અભિ-દગ્ધ ચરે વંત્યૌ । इत्येते पंच वर्जिता ॥

सर्वे कार्येषु हीनेषु । पंचकं परिवर्जयेत् ॥२५॥

ભાવાર્થઃ—ધનિષ્ઠા આદિ લક્ષને દેવતી નક્ષત્ર સુધી પાંચ નક્ષત્રમાં પંચક કહેવાય છે. પંચકમાં તૃણ, કાષ્ટનો સંગ્રહ ન કરવો; શય્યા, પક્ષગ આદિ ન કરવા તથા દક્ષિણ દીશામાં ગમન કરવું નહીં. ઘર બાંધાવેલું હોય તેને ઢાંકવું નહીં, પ્રેતક્રિયા કરવી નહીં, તથા નવું ઘર બાંધવાનું મુહુર્ત એટલે આરંભ કરવો નહીં.

ધનિષ્ઠાના બે પાયા ભય ત્યારે પંચક બેસે. તે દેવતીના અંત સુધી પંચક રહે છે. એ પંચકમાં ઉપરનાં કામ કરવાં નહીં, અને તે કામ કરે તો તેનું ફળ શું થાય તે કહે છે. ધનિષ્ઠામાં કરે તો ધનનો નાશ થાય, શતભીષામાં કરે તો મૃત્યુ કરે, પુર્વાભાદ્રપદમાં કરે તો રાજ તરફથી ઉપાધી થાય, ઉત્તરાભાદ્રપદમાં કામ કરે તો નિશ્ચે મરણ થાય, ને દેવતીમાં કરે તો અગ્નિનો ભય થાય માટે નક્ષત્ર પંચકનો ત્યાગ કરવો. ॥ ૨૨-૨૫ ॥

અથ શ્રી ચંદ્રમાની વાર પ્રકારની

અવસ્થા વિષે.

પ્રવાસો નષ્ટ મરણં । જયા હાસ્ય રિતિવસ્થા ॥

ક્રીડા નિદ્રાથ મુક્તાશ્ચ । જરા કંપોથ સુસ્થિતા ॥૨૬॥

રાશિ ભાગો દ્વાદશાં સો । વિભાગા દ્વાદશાપ્યમુ ॥

મુક્તેવસ્થા શશીતાસાં । સ્વનામ સદૃશં ફલં ॥૨૭॥

ભાવાર્થ:—૧. પ્રવાસ અવસ્થા, ૨. નષ્ટાવસ્થા, ૩. મરણાવસ્થા, ૪. જ્યાવસ્થા, ૫. હાસ્યાવસ્થા, ૬. રતી અવસ્થા, ૭. ક્રીડાવસ્થા, ૮. નિદ્રાવસ્થા, ૯. ભુક્તાવસ્થા, ૧૦. જરાવસ્થા, ૧૧. કંપાવસ્થા, ૧૨. સુસ્થિતાવસ્થા.

બીપરની ખાર અવસ્થા જાણવાની રીત:—

ચંદ્રમા એક રાશીને એકસો પાંત્રીસ ઘડી ભોગવે છે. તેને ખારે ભાગ દેતાં સવા અગીયાર ઘડી આવે. તે ચંદ્રમાની એક અવસ્થા જાણવી. એમ દરેક જુદી જુદી અવસ્થા જાણવી. એ અવસ્થાઓ પોતપોતાના નામ પ્રમાણે ક્રમ આવે છે. તે નીચે લખેલા ચંત્રથી વિશેષ સમજાશે. ॥ ૨૬-૨૭ ॥

અથ શ્રી ચંદ્ર અવસ્થા ચંત્ર.

સુસ્થિતાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ (૧૨) કંપાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ (૧૧)	પ્રવાસાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ (૧)	નષ્ટાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ (૨) મરણાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ (૩)
જરાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ. (૧૦)	ચંદ્ર અવસ્થા ચંત્ર.	જ્યાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ (૪)
ભુક્તાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ (૯) નિદ્રાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ (૮)	ક્રીડાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ (૭)	હાસ્યાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ (૫) રતી અવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પળ. (૬)

अथ श्री चंद्रमाना घरनी दीशाओ विषे.

मेघे च सिंहे धन पूर्व भागे ॥

वृषे च कन्या मकरे च याम्यां ॥

मिथुने च तुले कुंभ पश्चिमायां ।

कर्के च मीने अलि उत्तरायां ॥२८॥

भाषार्थः—मेघ, सिंह तथा धन राशीने अंद्रमा होय त्याचे पूर्व दीशाभां अंद्रमानुं घर जाणवुं; वरुण, कन्या तथा मकर राशीने अंद्रमा होय त्याचे दक्षिण दीशाभां अंद्रमानुं घर जाणवुं; मीथुन, तुला, तथा कुंभ राशीने अंद्रमा होय त्याचे पश्चिम दीशाभां अंद्रमानुं घर जाणवुं; ने कर्क, मीन तथा वृश्चिक राशीने अंद्रमा होय त्याचे उत्तर दीशाभां अंद्रमानुं घर जाणवुं.

अथ श्री चंद्रमाना फल विषे.

सन्मुखो अर्थ लाभाय । पृष्ठतोपि धनं हरेत् ॥

दक्षिणे सुख सोभाग्यं । वामे चंद्रे धन क्षयं ॥२९॥

भाषार्थः—सन्मुख अंद्रमानुं घर होय तो धनने लाभ करे, पाछा अंद्रमानुं घर होय तो धननी हानी करे तथा मृत्यु करे, डावा हाथ लष्ठी अंद्रमानुं घर होय तो धनने क्षय करे अने जमला हाथ लष्ठी अंद्रमानुं घर होय तो सुख संपत्ति आपे. २९

अथ श्री त्रीपूष्कर तथा यमल योग विषे.

रविमंद भौमवारे । भद्रा तिथीषु त्रिपादके धिश्रे ॥

योगः त्रिपुष्कराख्यो । द्विपादको यमल नामानि ॥३०॥

ભાવાર્થ:—(ભદ્રા તીથી) બીજ, સાતમ, બારશ; રવી, શની, મંગળવાર કેમવાર હોય તથા કૃત્તિકા, પુનર્વસુ, ઊત્તરાષાઢા, પુર્વા ભાદ્રપદ એ ત્રણે એકી દીવસે હોય તો તે ત્રીપુષ્કર યોગ કહેવાય છે.

બીજ, રવીવાર ને મધ્યા નક્ષત્ર હોય; સાતમ, શનીવાર ને ચિત્રા નક્ષત્ર હોય; બારશ, મંગળવાર ને ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર હોય તો યમલયોગ બાણવો ॥ ૩૦ ॥

શ્રી પુષ્કર યોગ યંત્ર.

રવી	સા.	મં.	વાર
૨	૭	૧૨	તીથી
કૃ	પુ	ઉત્તરા.	પૂર્વા ભા.

શ્રી યમલ યોગ યંત્ર.

રવી	શની	મંગળ	વાર.
૨	૭	૧૨	તીથી
મધ્યા.	ચિત્રા.	ધનિષ્ઠા	નક્ષત્ર

અથ શ્રી ત્રીપુષ્કર, યમલ યોગ તથા પંચક ફલ વિષે.

પંચકે પંચ ગુણિતં । ત્રિગુણં ચ ત્રિપુષ્કરે ॥

યમલે દ્વિગુણં સર્વં । હાનિ વૃધ્યાદિકં મતં ॥૩૧॥

ભાવાર્થ:—પંચકમાં બાળક જન્મે તો પાંચ બાળક સુધી તેવુંજ થાય, અને પંચકમાં મરણ થાય તો પાંચ મરણ થાય. ત્રીપુષ્કરમાં પુત્ર થાય તો કેમવાર ત્રણ પુત્ર થાય, અને કન્યા જન્મે તો કેમવાર ત્રણ જન્મે, અને મરણ પાશુ ત્રણ થાય. આભૂષણ વિગેરે કરાવે તોપણ ત્રણ થાય. એમજ યમલ યોગમાં પણ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે બધે બધે કામની હાની તથા વૃદ્ધી સમજવી. ॥૩૧॥

અથ શ્રી કર્ણ વિષે.

કૃશ્ન ચતુર્દશ્યર્દ્ધા । ધ્રુવાણિ શકુનાનિશ્ચતુપદંનાગં ॥
કિસ્તુગ્નમપિ પ્રતિપ । તિથ્યર્દ્ધાદથ વવાદિનિ ॥૩૨॥

ભાવાર્થ:—કૃષ્ણપક્ષની આદ્યના ઉત્તર દળમાં શકુની કર્ણ આવે, અમાવાસ્યાના પહેલા દળમાં ચતુષ્પદ કર્ણ આવે, બીજા દળમાં નાગ આવે, અને શુકલપક્ષની એકમને દીવસે પહેલા દળમાં કીરતુમ્બ આવે તો એ કર્ણ સ્થિર જાણવા. એકમના પાછલા દળમાં બવાદિ કેમવાર આવે. ॥૩૨॥

અથ શ્રી કર્ણ ગણવાની રીતી.

અતિતિ તિથયોર્દિગુણી । ગૂઢ પ્રતિપદાદિતઃ ॥
एकोना सप्त हुता । शेषं करणं ववादिकं ॥૩૩॥

ભાવાર્થ:—ગયેલી તીથીને બમણી કરવી, શુકલપક્ષ પ્રતી-
પદાને આઠી લઇને તેમાંથી એક બાછો કરવો, સાતનો ભાગ
દેવો, અને શેષ રહે તે બવાદી કર્ણ જાણવા. ॥ ૩૩. ॥

અથ શ્રી કર્ણનાં નામ.

वव बालव कौलव तेतलाख्य ।

गीर वणिज वीष्टि संज्ञानि ॥

सप्त करणानि पुनः पुन ।

रिहतिथ्यर्द्ध प्रमाणानि

॥૩૪॥

ભાવાર્થ:—૧. બવ, ૨. બાલવ, ૩. કૌલવ, ૪. તેતલ,
૫. ગીર, ૬. વણિજ, ૭. વીષ્ટી; એ સાત કર્ણ ચર છે. તે એક
એક દીવસમાં બમે કર્ણ આવે છે. ॥૩૪॥

અથ શ્રી ઉપર કહેલાં કર્ણમાં શું શું કામ
કરવું તથા ન કરવું તે વિષે.

પૌષ્ટિક સ્થિર શુભાનિ બવાલ્યો ।

બાલવેધી જહિતાન્યપિ કર્મા ॥

કૌલવે પ્રમદા મિત્ર વિધાનાં ।

તેતલે શુભ ગજાશ્રય કર્મા ॥૩૫॥

ગરેચ બિજાશ્રય કર્ષણાનિ ।

વાણિર્ય વિસ્થૈર્ય વણિ ક્રિયાશ્ચ ॥

ન સિદ્ધિ માદંતિ કૃતશ્ચ વિગ્ન ।

વિષારા વિઘાતાદિષુ સિદ્ધિ કર્મ ॥૩૬॥

મંત્રોષધા નિશકુલાનિ સપૌષ્ટિકાનિ ।

ગો વિપ્ર રાજ્ય પિતૃ કર્મ ચતુષ્પદેષુ ॥

સૌભાગ્ય દારુણહૃતિ ધ્રૂવ કર્મ નાગે ।

કિસ્તુગ્ન નામ્નિ શુભ પૌષ્ટિક મંગલાનિ ॥૩૭॥

ભાવાર્થ:—પૌષ્ટિક કર્મ, સ્થિર કર્મ એટલે ગૃહારંભ, વાવ, કુવા, તળાવ, ધર્મશાળા, આદિ આશ્રમ તથા સ્થિર શુભ કર્મો બધાં કર્ણમાં કરવાં; બાલવ કર્ણમાં બ્રાહ્મણને પ્રીતિથી દાન પુન્યાદિ શુભ કામ કરવાં; કૌલવ કર્ણમાં સ્ત્રીની મીત્રાઇ કરવી, તથા મિત્ર સાથે પ્રીતિ કરવી; તેતલ કર્ણમાં શુભ કર્મ કરવાં તથા કૈંઇની નોકરી આકરી કરવી; ગીર કર્ણમાં ખીજ રોપવા તથા એતી કરવી; વણીજ કર્ણમાં વેપારાદિ કામ કરવાં, વિષ્ટી એટલે ભદ્રામાં કૈંઇ પણ કામ કરેલું સીદ્ધ ન થાય પણ દુષ્ટ કામ કરવામાં પુષ્ટી-

કર્તા છે; શકૂની કર્ણમાં મંત્ર ઔષધી સીદ્ધ થાય છે તથા પૌષ્ટિક
એટલે શાન્તિ થાય છે, ને ગાય-પ્રાણાણાદિકતું દયાનું કામ તથા
રાજકારભારાદિક તથા પીત્રુ કાર્ય કરવામાં શ્રેષ્ઠ ગણાય છે; નાગ
કર્ણમાં સૌભાગ્યાદિક કામ તથા દારૂણ કામ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે; અને
કીસ્તુષ્ઠ કર્ણમાં શુભ, મંગળીક, ગૃહ શાન્તિ આદિ કાર્ય શ્રેષ્ઠ
ગણાય છે. વિશેષ કર્ણ જોવાની રીત નીચેના યંત્રથી સમજવી.
શ્રી શુકલપક્ષનાં કર્ણનો યત્ર. શ્રી કૃષ્ણપક્ષનાં કર્ણનો યંત્ર.

તીથી.	હીવસનાં.	રાત્રીનાં.	તીથી.	હીવસનાં.	રાત્રીનાં.
૧	કીસ્તુ	ખવ	૧	ખાલવ	કોલવ
૨	ખાલવ	કોલવ	૨	તેતલ	ગર
૩	તેતલ	ગર	૩	વણીજ	વીછી
૪	વણીજ	વીછી	૪	ખવ	ખાલવ
૫	ખવ	ખાલવ	૫	કોલવ	તેતલ
૬	કોલવ	તેતલ	૬	ગર	વણીજ
૭	ગર	વણીજ	૭	વીછી	ખવ
૮	વીછી	ખવ	૮	ખાલવ	કોલવ
૯	ખાલવ	કોલવ	૯	તેતલ	ગર
૧૦	તેતલ	ગર	૧૦	વણીજ	વીછી
૧૧	વણીજ	વીછી	૧૧	ખવ	ખાલવ
૧૨	ખવ	ખાલવ	૧૨	કોલવ	તેતલ
૧૩	કોલવ	તેતલ	૧૩	ગર	વણીજ
૧૪	ગર	વણીજ	૧૪	વીછી	શકૂની
૧૫	વીછી	ખવ	૧૫	ચતુષ્પદ	નાગ.

અથ શ્રી શકુની ચતુષ્પદ નાગ અને કિસ્તુષ્ઠ એ
ચાર કર્ણના સ્વામિ વિષે.

શકુની પ્રમુખ ચતુર્ણામિશ ।

કલિ વૃષભ સર્પ પવના યુદ્ધઃ ॥

સપ્તાનામિદ્રાબ્જ મિત્રા । યમમુશ્રિયઃ સયમા ॥૩૮॥

વિષ્ટી વિના બવાદ્યેષુ । કરણેષુ દશસ્વપિ ॥

ચતુર્વંગાશ્રિતા સર્વા । કરણીયા શુભા ક્રિયા ॥૩૯॥

ભાવાર્થ:—શકૂની, ચતુષ્પદ, નાગ, ક્રીસ્તુદ્ધન એ ચાર કર્ણના સ્વામી કહે છે:—૧. કહી, ૨. વૃષભ, ૩. સર્પ, ૪. પવન.

બવાદિક સાત કર્ણના સ્વામી કહે છે:—૧. ઇંદ્ર, ૨. બ્રહ્મા, ૩. મીત્ર, ૪. આર્ય, ૫. પૃથ્વી, ૬. શ્રી, ૭. યમ. વીષ્ટી કરણ વિના દશ કરણ ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ એ ચાર વસ્તુને આપવા-વાળા છે. ॥ ૩૮-૩૯. ॥

અથ શ્રી સંક્રાંતિ પ્રકાર!

સુપ્તસ્ય સંક્રમે નાગે । તેતલે ચ ચતુષ્પદે ॥

નિવિષ્ટસ્યગરે વિષ્ટો । વણિજે બાલવે બવે ॥૪૦॥

ઝર્દ્ધસ્થિતસ્ય કિસ્તુમે । શકુનૈ કૌલવે રમે ॥

અનિષ્ટ મધ્યેષ્ટ ફલો । વૃષ્ટિ ધાન્યાર્થ વિગ્રહે ॥૪૧॥

ઉર્દ્ધ સુમિક્ષકારી । મધ્યમ ફલકારકૌનિવિષ્ટસ્તુ ॥

શયન કરોતુ વૃષ્ટિ । દુર્મિશં તસ્કર ભયં ચ ॥૪૨॥

ભાવાર્થ:—નાગ કર્ણ, ચતુષ્પદ તથા તેતલ એ ત્રણ કર્ણમાં સંક્રાંતી બેસે તો સુતી કહીએ; ગર, વીષ્ટી, વણીજ, બાલવ, બવ એ પાંચ કર્ણમાં સંક્રાંતી બેસે તો બેડી કહીએ; ક્રીસ્તુ, શકૂની, કૌલવ એ ત્રણ કર્ણમાં સંક્રાંતી બેસે તો ઊભી કહીએ. હવે તેનું ક્ષણ કહે છે:—

સુતી સંક્રાંતી માઠા ક્ષણને આપનારી છે, બેડી મધ્યમ છે, અને ઊભી શ્રેષ્ઠ છે. તે પ્રમાણે ક્ષણ સમજવું. તેમાં ઊભી સંક્રાંતી હોય તો સુકાળ સમજવો, બેડી સંક્રાંતી મધ્યમ ક્ષણ આપે, સુતી વરસાદ-ધણેા પછી મોંઘવારી તથા ચોરનો ભય ઉત્પન્ન કરે. ૪૦-૪૨.

અથ શ્રી સંક્રાંતી, વાહનાદિ, વસાદિ વિચાર યંત્ર.

નં. ક્રમ	સ્વામી	સંસા	વાહન	વસ્ત્ર	શસ્ત્ર	લોજન	લેપન	જાતી	ગુપ્ત	વય	અવસ્થા
૧	ભવ	કલ્પી	ઘેઠી	સીંહ	ઋત	ભુલુડી	આગ	કસ્તુરી	દેવતા	ગિશ્ય	પંથા
૨	ખાલવ	વૃષભ	ઘેઠી	ન્યાધ	પીત	ગદા	પાયથ	કંકુ	ભૂત	કુમાર	લોગ
૩	કોલવ	સર્પ	ઊભી	વરાહ	નીલ	ખડગ	ભીક્ષા	ચંદન	સર્પ	ગતાલકા	રતી
૪	તૈતલ	વાયુ	સુતી	ગદહા	ગુલાબી	લાકડી	પકવાન	માટી	પક્ષી	ચૂવા	હાસ્ય
૫	ગર	ઇંદ્ર	ઘેઠી	હાથી	લાલ	ધનુષ	દુધ	ગોરુચંદન	પશુ	ત્રોલ	હરસુખી
૬	વર્ષીજ	ગદ્ધા	ઘેઠી	મહીષ	કૃષ્	ખાણુ	દહીં	હળદર	મરઘ	આક	જવરા
૭	વીંટી	મીન	ઘેઠી	દોડા	શામ	સુદગર	ખીચડી	જવખાર	ગાદાણુ	દંવા	ભુક્તા
૮	શકુની	આર્ય	ઊભી	કેતા	ચીત્ર	કેત	ગોળ	ખીસાલમહ	સત્રી	કમળ	કંપા
૯	કીસ્મી	પૃથ્વી	ઊભી	મેઢા	કંબળ	પાસ	મધવન	સુર્મો	વૈશ્ય	વેલા	ધ્યાન
૧૦	નાગ	શ્રી	સુતી	ખળદ	નંગા	અંકેશ	ધી	અગુર	શુદ્ર	ગુલાબ	સુતાર્થીની
૧૧	ચતુષ્પદ	યમ	સુતી	મરઘ	વાદળી	ખાણુ	સાગર	કપૂર	શંકર	ગોફ	પરીવાળકા

અથ શ્રી સંક્રાંતિનાં મુહૂર્ત જાણવાનો પ્રકાર.

અશ્લેષા સ્વાતિ જ્યેષ્ઠાદ્રા । શત તારા યમાધુયં ॥
 પંચદશ મુહૂર્તાનિ । ષડ્ધિશ્ચં નામ કિર્તિયેત્ ॥૪૩॥
 ઉત્તરાત્રિણિ રોહિણ્યૌ । વિશાખા ચ પુનર્વસુ ॥
 ચત્વારિ સહસા પંચ । મુહૂર્તા મુનિ કિર્તિતા ॥૪૪॥
 અશ્લેષાદ્રા ભરણ્યાં ચ । સ્વાતિ યેષા ચ વારુણિ ॥
 એતેપંચદશી મુહૂર્તા । શેષાત્રિશન્ મુહૂર્તિકા ॥૪૫॥

પૂર્વાત્રયં હસ્ત મઘા ધનિષ્ઠા ।

મુલાનુરાધા મૃગ કૃત્તિકા ચ ॥

ચિત્રાશ્વિની રેવતિ કર્ણ પુષ્યં ।

ત્રિંશન્ મુહૂર્તા પ્રવદંતિતજ્ઞા

॥૪૬॥

ભાવાર્થ:—અશ્લેષા, સ્વાતી, જ્યેષ્ઠા, આર્દ્રા, શતભીષા,
 એ નક્ષત્રોમાં સંક્રાંતી થેસે તો ૧૫ મુહુરતી જાણવી. ત્રણ
 ઉત્તરા, રોહિણી, વિશાખા, પુનર્વસુમાં સંક્રાંતી થેસે તો ૪૫
 મુહુરતી જાણવી. હવે બીજા પ્રકારથી કહે છે. અશ્લેષા, આર્દ્રા,
 ભરણી, સ્વાતી, જ્યેષ્ઠા, શતભીષા, એ નક્ષત્રોમાં ૧૫ મુહુરતી
 સંક્રાંતી જાણવી. બીજા રહેલાં નક્ષત્રોમાં ૩૦ મુહુરતી જાણવી. તે
 ત્રીસ મુહુરતીનાં નક્ષત્ર કહે છે. ત્રણ પુર્વા, હસ્ત, મઘા, ધનિષ્ઠા,
 મુલા, અનુરાધા, મૃગશર, કૃત્તિકા, ચિત્રા, અશ્વિની, રેવતી, શ્રવણ,
 પુષ્ય, એ ૫૬ નક્ષત્રોમાં સંક્રાંતી થેસે તો ત્રીસ મુહુરતી જાણવી.
 વિશેષ મંત્રમાં જોવાથી જાણાશે. ॥ ૪૩-૪૬. ॥

અથ શ્રી સંક્રાંતી સુહૃત્ યંત્ર.

અશ્વમેષા.	સ્વાંતિ.	જ્યેષ્ઠા.	આર્દ્રા.	શત.	ભરણી.	૧૫	સુહૃત.
ઉ. ફા.	ઉ. ફા.	ઉ. ભા.	રોહિ.	વિશા.	પુન.	૪૫	સુહૃત્
પૂ. ફા.	પુ. પા.	પૂ. ભા.	હસ્ત.	મધા.	ધનિ.	મૂર્ગ.	એ નક્ષત્ર ૩૦
અનુ.	મૃગ.	કૃતિકા.	ચિત્રા.	અશ્વ.	રેવ.	અવ પૂર્વ.	૩૦ સુહ.

અથ શ્રી સંક્રાંતિ ફલ વિચાર.

શીયાલે સુતિ મલી । વેળી વર્ષાકાલ ॥

અન્હાલે ઉમી મલી । જોશી સ્વહી નિહાલ ॥૪૭॥

ભાવાર્થ:—શીયાળાની ઋતુમાં એટલે કાર્તિક, માર્ગશીર્ષ, પોષ, માઘ, એ ચાર માસમાં મુતે કહે સંક્રાંતી બેસે તો અન્નાદિક સેંધા ભાવે વેચાય તથા ચોમાસાની ઋતુમાં એટલે અષાઢ, શ્રાવણ, ભાદ્રપદ, આસો એ ચાર માસમાં બેઠે કહે સંક્રાંતી હોય તો વરસાદ સારો થાય; અને બિનાળામાં એટલે ફાગણ, ચૈત્ર, વૈશાખ, જેઠ એ ચાર માસમાં બેસે કહે સંક્રાંતી બેસે તો શુભ ફળ આપે, લોકમાં સુખાકારી સારી રહે. બપરની સંક્રાંતી જે માસમાં અતુક્રુણ બેસે તેજ માસ સારો સમજવો. ॥ ૪૭ ॥

અથ શ્રી સંક્રાંતિ વાર ફલ વિચાર.

વિજિતિજઈ પંચમફરવી સંચારો હોય ॥

ષપરહથી જગમમઈમીષધાલે કોઈ ॥૪૮॥

વીજિતિફરસફરઈ પંચમફસસી મુહગો થાય ॥

દેવ સંયોગે છઠઈ પઢઈ । તો પુહવી પલંગજાઈ ॥૪૯॥

જિણવારે રવી સંક્રમે । તીણ અમાવાસ્યા હોય ॥

ષપરહથી જગમઈ । નંદયવિર લોકોય ॥૫૦॥

ભાવાર્થ:—આલતી સંક્રાંતી પાછલા માસની જે સંક્રાંતી બેસતી વેળા જે વાર હોય તેથી ગણતાં જેટલામે વારે બેસે તેનું શુભાશુભ ક્ષણ કહે છે. ઊદાહરણ.—જેમકે, આલતી સંક્રાંતી બુધવારી બેડી, અને તેના પહેલા માસની સંક્રાંતી રવીવારે બેડી હતી તો તે ગણતાં ચોથો વાર બુધ થયો, માટે ચોથે વારે બેડી તેમ સમજવું. એ પ્રમાણે દરેક સમજવી. આલતી સંક્રાંતી પાંચમે વારે એટલે ગુરુવારે બેસે તો જગતમાં દુષ્કાળનો ત્રાસ થાય, અને મનુષ્યોને ભીક્ષા માગતાં પણ મળે નહીં. ખીજે ત્રીજે વારે સંક્રાંતી બેસે તો તે માસમાં રસાદિક મોંઘુ થાય. પાંચમે વારે બેસે તો ધાન્ય મોંઘુ થાય. દેવયોગે બે છઠ્ઠે વારે સંક્રાંતી બેસે તો માટું ક્ષણ આપે, પૃથ્વી ઉપર ભય થાય, અને મનુષ્યો દેશાવર આદ્યા બંધ.

વળી જે વારે સંક્રાંતી બેસે તે વારની અમાવાસ્યા હોય તો તે માસમાં યુદ્ધનો પ્રસંગ થાય, દુષ્કાળાદિક ભય થાય, અને મનુષ્યોમાં મરકીનો ઉપદ્રવ થાય. ॥ ૪૮-૫૦. ॥

અથ શ્રી સંવત્સરના વશાનો વિચાર.

સુંદર શશિ હર વિશ પશોવે ।

દશય નિકંદન દિળયરજોવઈ ॥

મંગલ આઠ કરઈ બુધવારહ ।

ગુરા શુક્રાં એવઈ અઢારહ ॥

જો શનિ રાહુ કર્કે વયગૈ ।

નિશ્ચઈ કાલ હહોહહેવયગૈ

॥૫૧॥

ભાવાર્થ:—કર્ક સંક્રાંતી સોમવારી બેસે તો વીશ વસાનું વર્ષ જાણવું; એટલે તે સારૂં જાણવું. કર્ક સંક્રાંતી રવીવારી બેસે તો દશ વસાનું વર્ષ જાણવું; એટલે તે મધ્યમ છે. મંગળવારે બેસે તો આઠ વસાનું વર્ષ જાણવું. તે મધ્યમ છે. બુધવારે બેસે તો બાર વસાનું જાણવું. તે સાધારણ છે. શુક્રવારે તથા શુક્રવારે બેસે તો અઠાર વસાનું વર્ષ જાણવું. તે સારૂં છે. શનીવારે બેસે તો હળાહળ કાળ સમજવો. ॥ ૫૧. ॥

અથ શ્રી પરદેશ ગમન પ્રસ્થાન પ્રમાણ.

પ્રસ્થાન મુદ્ધ મુદિતં દશકાર્દ્ધનુના ।

મર્ધાગ્દ્ધનુ શતક પંચકતશ્રુભાય ॥

તત્રેવ મંડલિક ભૂપતિ શેષ લોકે ।

સ્થેયેતુ સપ્ત દશ પંચ દિપા ક્રમેણ ॥૫૨॥

પ્રસ્થાન મારુદ્ધનુષાં શતાનિ ॥

પંચાત્રકે વિધનુષા શતાર્દ્ધ ॥

સ્વસ્થાનં ગસ્યા દશભિર્દ્ધનુર્ભિ ॥

ગતઃ સ્વલ્પ પ્રસ્થીત એવ મન્યે ॥૫૩॥

બુધેન્દુશ્રુક જિવાનાં । દિન પ્રસ્થાનમુત્તમં ॥

પુર્ણિમાયા અમાવાસ્યાં । ચતુર્દશ્યાં ચ નૈષ્યતિ ॥૫૪॥

પુર્ણિમાયાં ન ગતવ્યં । વ્યાસસ્ય વચનં યથા ॥

શુક્લા વા યદિ વા ક્રશ્ના । વર્જરિયા ચતુર્દશિ ॥૫૫॥

ભાવાર્થ:—ચોતાના ઘરથી પ્રસ્થાનું દશ ધનુષ્ય એટલે આલીસ હાથ દુર મુકવું. તે ઉપરાંત પાંચસો ધનુષ્યની અંદર મુકવું; તો કાર્ત્ત સીદ્ધી થાય. હવે તેના દીવસ કહે છે.

મંડલીક રાજને દીવસ દસ સુધી પ્રસ્થાન રહી શકે. સામાન્ય રાજને સાત દીવસ સુધી રહી શકે. બીજા સર્વે લોકોને પાંચ દીવસ સુધી રહી શકે. ઉપરના દીવસોની અંદર અવશ્ય તેને ગમન કરવું જોઈએ. વળી કેટલાક આચાર્યો એમ પણ કહે છે કે પાંચસે ધનુષ્ય વેગળું સુકવું જોઈએ તે ઉત્તમ છે, સો ધનુષ્ય મધ્યમ છે, અને પચાસ ધનુષ્ય સાધારણ છે.

પ્રસ્થાન ગમન કરવામાં બુધ, સોમ, શુક્ર, શુર એ વાર સારા છે. ગમનમાં પુનમ, અમાવાસ્યા, બન્ને પક્ષની શ્રાદ્ધ એ તીથીઓ અવશ્ય વર્જવી. ॥ ૫૨-૫૫. ॥

અથ શ્રી પરદેશ ગમન પ્રસ્થાન યંત્ર.

૧૦ ધનુષ્ય ઉપરાંત સુકવું.	૫૦૦ ધનુષ્ય માંડી.	૧૦ દિન સુધી રાજે.	છત્રપતિ રામ
૧૦ ધનુષ્ય ઉપરાંત સુકવું.	૫૦૦ ધનુષ્ય માંડી.	૭ દિન સુધી રાજે.	માંડલિક રામ.
૧૦ ધનુષ્ય ઉપરાંત સુકવું.	૫૦ ધનુષ્ય માંડી.	૫ દિન સુધી રાજે	સામાન્ય ગ્રમ

અથ શ્રી ગમન નક્ષેત્ર વિચાર.

અશ્વની પુબ્ય રેવત્યાં । મૃગો મુલં પુનર્વસુ ॥

હસ્ત જ્યેષ્ઠાનુરાધાસ્યું । યાત્રાયૈ તારકાબલં ॥૫૬॥

વિશાખા દ્યુતરાતિસ । તથાદ્રા ભરણી મઘા ॥

અશ્લેષા કૃતિકાશ્રૈવ । મૃત્યુવૈતાસુ મધ્યમા ॥૫૭॥

રોહિણી ત્રિણી પૂર્વાણિ । સ્વાતિ ચિત્રા ચ વારુણી ॥

શ્રવણ તથા ધનિષ્ઠા ચ । પ્રસ્થાને મધ્યમાસ્મૃતા ॥૫૮॥

ભાવાર્થ:—અશ્વની, પુબ્ય, રેવતી, મૃગશર, મુળ, પુનર્વસુ, હસ્ત, જ્યેષ્ઠા, અનુરાધા એ નવ નક્ષત્રો ગમન કરવામાં સારાં છે.

વિશાખા, ત્રણ ઉત્તરા, આર્દ્રા, ભરણી, મઘા, અશ્લેષા, કૃતિકા એ નક્ષત્રોમાં ગમન કરે તો મરણ થાય; માટે તે ત્યાગ કરવાં.

રોહિણી, ત્રણ પુર્વા, સ્વાતી, ચિત્રા, સતલિષા, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, એ નક્ષત્રો ચાલવામાં મધ્યમ છે. ॥ ૫૬-૫૮. ॥

અથ શ્રી ન ચાલવાના નક્ષત્રોના વખત વિષે.

ઋવૈ મિશ્રૈર્ન પૂર્વાહ્ને । કૃર્મધ્યં દિનેનભિઃ ॥

અપ્રાહ્ને ન ચ ક્ષિપ્રૈઃ । પ્રદોષે મૃદુર્ભિર્ન ચ ॥૫૯॥

નિશીત કાલેનો તીક્ષ્ણૈ । નિશાંતે ચ ચરેર્નાહિ ॥

દિને શુભે દિવા યાત્રા । યાત્રા નિશિતુમે શુભે ॥૬૦॥

ભાવાર્થ:—ત્રણ ઉત્તરા, રોહિણી, વિશાખા, કૃતિકા, એ નક્ષત્રોમાં સવારથી મધ્યાન્ સુધી ન ચાલવું. મઘા, ત્રણ પુર્વા, ભરણી એ નક્ષત્રમાં મધ્યાન્ વેળાએ ન ચાલવું. પુષ્ય, હસ્ત, અશ્વિની, અભિજીત, એ નક્ષત્રમાં પાછલે પોહોરે ન ચાલવું. ચિત્રા, અનુરાધા, દેવતી, મૃગશર એ નક્ષત્રમાં સંધ્યા વખતે ન ચાલવું. અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, આર્દ્રા, મુળ એ નક્ષત્રમાં મધ્ય રાત્રીએ ન ચાલવું. સ્વાતી, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, સતલિષા એ નક્ષત્રમાં પડોદીએ ન ચાલવું. પરદેશ જવામાં વારનો વિચાર—સોમ, બુધ, શુક્ર, શુક્ર એ વાર ચાલવામાં સારા છે, અને મંગળ, શની, રવી એ વાર ચાલવામાં સારા નથી. વિશેષમાં પડોદીએ તો વર્જવા. ॥ ૫૬-૬૦. ॥

રો. ભ. ભ. ભ. વિ. કૃ. સવારથી મધ્યાન્ સુધી ન ચાલવું.
મ. પૂ. પૂ. પૂ. ભ. એ નક્ષત્રમાં ખપોરે ન ચાલવું.
પુષ્ય. હ. અશ્વિ. અભિ. એ નક્ષત્રમાં પાછલે પોહોરે ન ચાલવું.
ચિ. અનુ. દેવ. મૃગ. એ નક્ષત્રમાં સંધ્યા વખતે ન ચાલવું.
અશ્લે. જ્યે. આર્દ્રા. મૂલ. એ નક્ષત્રમાં મધ્યરાત્રીએ ન ચાલવું.
સ્વા. પૂન. શ્ર. ધનિ. સત. એ નક્ષત્રમાં પડોદીએ ન ચાલવું.

अथ श्री परिघ योग जेवानो विचार.

प्राच्यादि दिग् चतुष्केषु ।

क्रमात् शुभोग्न्यादि सप्तकं ॥

चतुष्क प्रागुत्तरयोः प्रत्यग्याम्यो ।

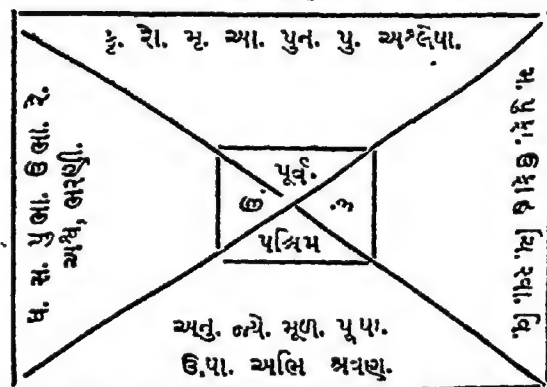
मध्यौ मध्यैऽन्यथा परिधः ॥६१॥

अग्निं मारुतयोर्लभ्या । परिधातिष्ठते महिं ॥

देवा अपि न लंघति । मानवा न च दानवाः ॥६२॥

ભાવાર્થ:—પુર્વ દિશા આદિ લઘને નામપુર્વક કૃતિકા નક્ષત્ર-
થી સાત સાત નક્ષત્રે દીશાઓમાં સુક્રીએ, અને પરીધ યોગ માસ-
માં જે નક્ષત્ર ઉપર પરીધ યોગ હોય તે પરીધ યોગ ઉલ્લંઘન
કરીને તે દીશામાં ન જવું. તે દિશા દેવતા, દૈત્ય તથા મનુષ્ય એ
સર્વેને વર્જિત છે. ॥ ૬૧-૬૨ ॥

અથ શ્રી પરીધ ચોગ યંત્ર.

अथ श्री गमन मुहूर्त विचार.

सर्वदिग् गमने हस्त । श्रवण रेतीद्वयं ॥

मृग पूष्यं च सिद्धिस्तु । कालेषु निषिलेकपि ॥६३॥

અથ શ્રી ગમન મુહૂર્ત તથા દિશાશૂળ વિચાર. (૫૬)

ભાવાર્થ:—ગમન મુહૂર્તમાં ચારે દીશાઓમાં જવાનાં નક્ષે-
ત્રોનાં નામ:—હસ્ત, શ્રવણ, રેવતી, મૃગશીર્ષ, પુષ્ય. એ નક્ષેત્રો
સીદ્ધિદાયક છે. ॥ ૬૩. ॥

અથ શ્રી દીશાશૂલ વિચાર.

ન ગુરુ દક્ષિણાં ગચ્છેત્ । ન પૂર્વા શનિ સોમયો ॥

શુક્રાર્કયો પ્રતિચીનાં । નોતરાં બુધ ભૌમયો ॥૬૪॥

ભાવાર્થ:—ગુરુવારે દક્ષીણ દીશામાં દિશાશૂલ માટે તે દિશા
માં ન જવું. શનીવારે તથા સોમવારે પૂર્વ દીશામાં દીશાશૂલ માટે
તે દિશામાં ન જવું. શુક્રવારે તથા રવીવારે પશ્ચિમ દીશામાં દીશા-
શૂલ માટે તે દીશામાં ન જવું. બુધવારે તથા મંગળવારે ઉત્તર
દીશામાં દીશાશૂલ માટે તે દીશામાં ન જવું. એ કદી તે દીશાશૂલ
સામું જવું પડે તો નીચેનાં કાર્યો કરીને જવું. ॥ ૬૪ ॥

અથ શ્રી દિશાશૂળ યત્ર.

પૂર્વ દિશા. શની તથા સોમવારે.		
ઉત્તર દિશા બુધ તથા મંગળવારે	અથ શ્રી દિશાશૂળ યત્ર.	દક્ષિણ દિશા શુક્રવારે.
પશ્ચિમ દિશા શુક્ર તથા રવીવારે.		

અથ શ્રી દિશાશૂલના ભંગ વિષે.

રવિ તંબોલ મયં કહ દપ્પણ ।

ધાણા ચાવો ધરણિનંદન ॥

ગુલ રાત્રત દહીં ગુરુવારં ।
 રાઙ્ગ ચાવો શુક્રહવારે ॥
 જો શનિશ્ચર વિહંગમચાવં ।
 સર્વે કજ્જ કરે ઘરિઆવં ॥ ૬૫ ॥

ભાવાર્થ:—દશાશુળ સન્મુખ જરૂરીઆત કામ માટે જવું
 પડે તો નીચેની ચીજનો ઉપયોગ કરી જવામાં દશાશુળનો
 દોષ નથી.

રવીવારે તાંબુલ (પાન) ખાઈને જવું.
 સોમવારે દર્પણમાં મુખ જોઈને જવું.
 મંગળવારે ધાણા ખાઈને જવું.
 બુધવારે ગોળ ખાઈને જવું.
 શુક્રવારે દહીં ખાઈને જવું.
 શુક્રવારે રાઈ ખાઈને જવું.
 શનિવારે વાવડીંગ ખાઈને જવું.

એ પ્રમાણે વાર પ્રમાણે શુકન સાંધીને જાય તો કાર્યની
 સીદ્ધિ થાય. ॥ ૬૫ ॥

અથ શ્રી વિદિગા દિશાશૂલ વિષે.

મંગલે મારુતે શૂલં । ઇશાને બુધ શનિશ્ચરૌ ॥
 નૈરુતે શૂક્ર સૂર્યાસ્યાં । અગ્નિયો ગુરુ સોમયો ॥ ૬૬ ॥

ભાવાર્થ:—મંગળવારે વાયવ્ય ખૂણામાં દશાશુળ હોય છે.
 બુધવારે, શનિવારે ઈશાન ખૂણામાં દશાશુળ હોય છે. શુક્રવારે,
 રવીવારે નૈઋત્ય ખૂણામાં દશાશુળ હોય છે. શુક્રવારે, સોમવારે
 અગ્નિ ખૂણામાં દશાશુળ હોય છે. ॥ ૬૬ ॥

અથ શ્રી વિદિશા દિશાશૂળના પરિહાર વિષે.

શ્રીચંદ્ર દર્ધી મૃત્ સર્પિ । પૃષ્ઠિ તેલ સ્વલક્રમાત્ ॥

વારેકાદૌ સદા વંદ્યા । દિગ્ શૂલા ચ શૂભે દિને ॥૬૭॥

ભાવાર્થ:—વિદિશા દશાશૂળમાં સામા જતાં નીચેના પદાર્થ વાપરીને જવાથી દશાશૂળનો દોષ નથી.

રવીવારે ગુખડનું તીલક કરીને જવું.

સોમવારે દહીંનું તીલક કરીને જવું.

ગુરુવારે લોટનું તીલક કરીને જવું.

શુક્રવારે તલ ખાઇને જવું.

શનીવારે જોળ ખાઇને જવું.

મંગળવારે મૃતિકા (માટી)નું તીલક કરીને જવું.

બુધવારે ઘીનું તીલક કરીને જવું.

અથ શ્રી નક્ષત્ર દિશાશૂળ વિષે.

પૂર્વસ્યામાપાઢા । શ્રવણ ધનિષ્ઠા વિશાસ્વાયામ્યં ॥

પૂષો મૂલં પ્રાચ્યં । હસ્ત ઉદિત્યાં ચ ધિશ્ચ શૂલાનિ ॥૬૮॥

ભાવાર્થ:—પુર્વાષાઢા નક્ષત્રમાં પુર્વ દીશામાં ન જવું; શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, વિશાખા નક્ષત્રમાં દક્ષીણ દીશામાં ન જવું; પુષ્ય, મુળ એ બે નક્ષત્રમાં પશ્ચીમ દીશાએ ન જવું; હસ્ત નક્ષત્રમાં ઉત્તર દીશાએ ન જવું. વિશેષ નીચેના ચાર નક્ષત્રો ચાર દીશાએ જરૂર વર્જવા. ॥ ૬૮. ॥

અથ શ્રી નક્ષત્ર શૂળ વિષે.

ઉત્તરે હસ્ત દક્ષિણ ચિત્તા ।

પૂર્વે રોહિણી સુળેરે મિત્તા ॥

પશ્ચિમે શ્રવણા મકરા સગમણા ।

હરિહર બંધ પૂરંદર નિશ્ચે મરણા ॥૬૯॥

ભાવાર્થ:—ઉત્તર દીશામાં હસ્ત નક્ષત્રમાં ન જવું. ચિત્રા નક્ષત્રમાં દક્ષીણ દીશામાં ન જવું. પૂર્વ દીશામાં રોહિણી નક્ષત્રમાં ન જવું. પશ્ચીમ દીશામાં શ્રવણ નક્ષત્રમાં ન જવું. જો જાય તો બ્રહ્મા, ઇંદ્ર પણ તેને મોતથી બચાવે નહીં. નિશ્ચે મૃત્યુ થાય. ॥૬૯॥ કેટલાક આચાર્યનો નક્ષત્ર શૂળમાં નીચે પ્રમાણે મત છે.

જ્યેષ્ઠા મદ્રપદા પૂર્વા । રોહિણી ઉત્તરાફાલ્ગુની ॥

પૂર્વાદિષુક્રમાત્ કીલા । ગતસ્યેતેષુનાગતઃ ॥૭૦॥

ભાવાર્થ:—જ્યેષ્ઠામાં પૂર્વ દીશામાં ન જવું. પૂર્વાભાદ્રપદમાં દક્ષીણ દીશામાં ન જવું. રોહિણીમાં પશ્ચીમ દીશામાં ન જવું. પૂર્વાશ્વિણીમાં ઉત્તર દીશામાં ન જવું. એ પ્રમાણે જો જાય તો પાછો ન આવે, એમ કેટલાક આચાર્યો કહે છે. ॥ ૭૦ ॥

અથ શ્રી યોગિની વિચાર.

પૂર્વિં પહિવા નવમિ । તદ્ અણગારસી અગ્નીઅ ॥

દાહિણ પંચમ તેરસિ । વારસિ ચઠ્છીય નેરફ ॥૭૧॥

પશ્ચિમ છઠ્ઠી ચઠદશી । સપ્તમિ પાહિ પુનવાયવે કૂળે ॥

દશમિ ચિયા ઉત્તર । અઠમિ અમાવસિ ર્દસાણે ॥૭૨॥

ભાવાર્થ:—એકમ, નોમે પૂર્વ દીશામાં યોગીનીનું ઘર જણવું. ત્રીજ, અગ્નીઆરશે અગ્ની ખૂણામાં યોગીનીનું ઘર જણવું. પાંચમ, તેરશે દક્ષીણ દીશામાં યોગીનીનું ઘર જણવું. ચોથ, બારશે નૈઋત્ય ખૂણામાં યોગીનીનું ઘર જણવું. છઠ્ઠ, ચૌદશે પશ્ચિમ દીશામાં યોગીનીનું ઘર જણવું. સાતમ, પુનમે વાયવ્ય ખૂણામાં યોગીનીનું ઘર જણવું. બીજ, દશમે ઉત્તર દીશામાં યોગીનીનું ઘર જણવું. આઠમ, અમાસે ઇશાન ખૂણામાં યોગીનીનું ઘર જણવું.

અથ શ્રી યોગીનીનાં નામ તથા વાહન.

પ્રાચ્યાં બ્રહ્માણી । કૌબેર્યા માહેશ્વરી ॥
 આમેયો કૌબેરી । નૈરુત્યાં નારાયણી ॥
 યામ્યા વારાહી । વારુણ્યાં ઇંદ્રાણી ॥
 વાયવ્યાં ચામુડા । ઇશાને મહાલક્ષ્મી ॥
 યોગિની તિથી સંપ્રાપ્ત । સંગ્રામે સન્મુખી ત્યજેત્ ॥૭૩॥
 યોગિની નામ ધજ ધર્મોસ્તથા સિંહો ।
 સ્વાંન વૃષભ સ્વરો ગજા ॥
 ધ્વાંક્ષશ્ચૈવ ક્રમેણૈવ । ક્ષેત્રપાલા પ્રકિર્તિતા ॥૭૪॥

ભાવાર્થ:—પુર્વ દીશામાં યોગીની બ્રહ્માણી નામે છે.

પશ્ચિમ દીશામાં યોગીની મહેશ્વરી નામે છે.

અગ્નિ ખૂણામાં યોગીની કૃષ્ણેરી નામે છે.

નેત્રત્વ ખૂણામાં યોગીની નારાયણી નામે છે.

દક્ષિણ દીશામાં યોગીની વારાહી નામે છે.

ઉત્તર દીશામાં યોગીની ઇંદ્રાણી નામે છે.

વાયવ્ય ખૂણામાં યોગીની ચામુંડા નામે છે.

ઇશાન ખૂણામાં યોગીની મહાલક્ષ્મી નામે છે.

પરદેશ જવામાં જમણી તથા સન્મુખની યોગીની ત્યજવી.

અથ શ્રી યોગીનીનાં વાહનનાં નામ.

૧. દ્વજ, ૨. ધર્મ, ૩. સિંહ, ૪. શ્વાન, ૫. વૃષભ, ૬.
 ખર, ૭. હાથી, ૮. દ્વંશઃ એ આઠ યોગીનીનાં વાહન પુર્વ
 દીશાથી અનુક્રમે ગણી લેવા. ॥ ૭૩-૭૪ ॥

અથ શ્રી યોગીનીનું ફલ.

યોગીની સુખદા વામા । પૃષ્ઠે વંછિત દાયનિ ॥

દક્ષિણે ધન હંતાશ્ચ । સન્મુખો મરણં પ્રદા ॥૭૫॥

ભાવાર્થ:—ડાબી યોગીની સુખની આપવાવાળી છે, પુઠની યોગીની મન વન્ચિત કાર્ય સીદ્ધ કરવાવાળી છે, જમણી યોગીની ધનનો નાશ કરવાવાળી છે, સન્મુખ યોગીની મરણાંત કષ્ટ આપવાવાળી છે. ॥ ૭૫ ॥

અથ શ્રી ગ્રહનાં વાહનનો વિચાર.

રવિ રિખ સિરિ ધરિયાં । નામ રુષાય જો નવર્દે ભાગં ॥

વિયાયાં નવ વાહણ । લહિયાં ફલહિ સવ્વાઈ ॥૭૬॥

શશિરિખ સિરિ ધરિયાં ।

નામ રિયાય યજો નવર્દે ભાગં ॥

વિવાયં નવ વાહણ । લહિયે ફલહિ સવ્વાઈ ॥૭૭॥

તિથી વારં ચ નક્ષત્રં । નમ નક્ષત્ર સંયુતં ॥

નવ મિસ્તુ હરેત્ ભાગં । શેષ વાહન મુવ્યતે ॥૭૮॥

ભાવાર્થ:—સુર્ય નક્ષત્ર ૧૩ તથા ૧૪ હીવસનાં હોય છે. તે નક્ષત્રથી ચોતાના નામ નક્ષત્ર સુધી ગણવું, અને જે આંક આવે તેને નવે ભાગતાં બાકી રહે તે વાહન સમજવું. તેમાં શની, રાહુ અને ગુરુ એ ત્રણનું જાણવું. બીજા અહોને માટે અંદ્રમાં જે નક્ષત્ર ઉપર જે હીવસે હોય તેથી નામ નક્ષત્ર સુધી ગણવું. તેને નવે ભાગ દેતાં બાકી રહે તે વાહન. તેમાં મંગળ, બુધ, રવી, શુક્ર, એ ચાર અહતું વાહન જાણવું. હવે બીજી રીત ગણવાની કહે છે. જે હીવસે જે અહ જે રાશી ઉપર બેસે તે

અથ શ્રી નવ ગ્રહના નવ વાહન અને તેનું ફળ. (૬૫)

દીવસની તીથી, વાર, નક્ષત્ર અને પોતાના નામના અક્ષર નાંખવા.
એકમથી તીથી ગણવી, રવીવારથી વાર ગણવો, અશ્વનીથી નક્ષત્ર
ગણવું, અને જે આંક આવે તેને નવે ભાગ દેતાં શેષ રહે તે
વાહન. ॥ ૭૬-૭૮ ॥

અથ શ્રી નવ ગ્રહના નવ વાહન અને તેનું ફળ.

સ્વર હય ગય મેશાય । જંબૂ સિંહે અકાગમોરાઈ ॥
હંસોયં નવ વાહણ । નારદ પુછેઈહરિ કહિયં ॥૭૯॥
લચ્છી હીળં રાસમં । ધન લાભોહય ગણહિસુ અવહૂઅં ॥
મેસે મરણંકીરઈ । જંબૂ સુહ હરઈ સવ્વાઈ ॥૮૦॥
સિંહો ઇપિ સુળ મરણં । કાગો દુહ કારઈ વિસેસં ॥
મોરાઈ અથ્થ લામં । હંસો સુહ સયળ વઢેઈ ॥૮૧॥

ભાવાર્થ:—૧. ખર, ૨. ઘોડો, ૩. હાથી, ૪. બોકડો, ૫.
શિયાળ, ૬. સિંહ, ૭. કાગડો, ૮. મોર, ૯. હંસ; એ નવ
વાહન અનુક્રમે સમજવા. હવે તેનું ફળ કહે છે:—

ગધેડાનું વાહન હોય તો લક્ષ્મીની હાની કરે, ઘોડાનું વાહન
હોય તો ધનનો લાભ કરે, હાથીનું વાહન હોય તો સુખ આપે,
બોકડાનું વાહન હોય તો મર્ણુાંત કષ્ટ થાય, શિયાળનું વાહન
હોય તો સુખનો નાશ કરે, સિંહનું વાહન હોય તો મરણ થાય,
કાગડાનું વાહન હોય તો ઝેરની ઉપાધી થાય, મોરનું વાહન હોય
તો ધનનો લાભ થાય, હંસનું વાહન હોય તો સુખ આપે. ૭૯-૮૧.

અથ શ્રી રાહુ વિચાર.

અગ્રાસુ પ્રથમાઘેષુ ।

પ્રહરાર્દ્ધેઘ્ન હર્નિતાં ॥

पूर्वस्यां वामतो राहू ।
 स्तुर्य तुर्या व्रजे दिशं ॥ ८२ ॥
 जयाय दक्षिणे राहू ।
 योगनी वामतः स्थिता ॥
 पृष्ठतोऽधय मप्येतत् ।
 चंद्रमा सन्मुख सुनः ॥ ८३ ॥
 मिगसर पोसह अने वली माह ।
 पूर्व दिशीने रुंधइं राहू ॥
 फागुण चैत्र अने वैशाख ।
 दक्षिण दिशीने रुंधइं राहू ॥ ८४ ॥
 जेठ असाढ अने श्रावण सही ।
 पश्चिम दिश राहूनी वही ॥
 भाद्रव आसो कार्तिक जाण ।
 उत्तर दिशी राहूनो प्रमाण ॥ ८५ ॥
 इण दिशजिको जाइ उचली ।
 सही दुख पांमे कष्ट ते वली ॥
 तिण दिशी गृह गांमेतर करे ।
 सो नर चिंता शोक करि मरे ॥ ८६ ॥
 गढ मढ मंदिर पोल पगार ।
 साहमे राहन कीजे बार ॥

મરે કલત્રકે નિર્દન હોય ।

एह पटंतर राहूनो जोय ॥ ८७ ॥

ભાવાર્થ:—રાહુની વામ ગતિ છે, એટલે અવળી ગતિ સમજવી. પુર્વ દીશા આઘ લઇને ચાર ચાર ઘડી દીશી વિદીશી, તેમા ચોથી ચોથી દીશામાં ચાર ચાર ઘડી રહે છે. તે રાત્રી તથા દિવસમાં. તેનું ઉદાહરણ:—સૂર્યોદયથી ચાર ઘડી દિવસ સુધી પુર્વ દીશામાં રાહુ રહે છે. પછી ચાર ઘડી વાયવ્ય ખૂણામાં રહે છે. પછી ચાર ઘડી દક્ષિણ દીશામાં, ચાર ઘડી ઇશાન ખૂણામાં, ચાર ઘડી પશ્ચિમ દીશામાં, ચાર ઘડી અગ્નિ ખૂણામાં, ચાર ઘડી ઉત્તર દીશામાં તથા ચાર ઘડી નૈઋત્ય ખૂણામાં રહે છે. હવે રાહુનું કળ કહે છે:—

જમણે રાહુ હોય તો જય કરે, યોગની ડાળી સારી, પુઠે રાહુ તથા યોગની હોય તો બહુ સારી, અને ચંદ્રમા સામે સારો. એવું મુહૂર્ત લઇને ગમન કરે તો સુખ સંપત્તિ મળે. હવે માસિક રાહુ કહે છે:—

માગશર, પોષ, માહ એ ત્રણ માસમાં પુર્વ દીશામાં રાહુ હોય છે. ફાગણ, ચૈત્ર, વૈશાખ એ ત્રણ માસમાં દક્ષીણ દીશામાં રાહુ રહે છે. જેઠ, અષાઢ, શ્રાવણ એ ત્રણ માસમાં પશ્ચિમ દીશામાં રાહુ રહે છે. ભાદરવો, આસો, કારતક એ ત્રણ માસમાં ઉત્તર દીશામાં રાહુ રહે છે. જે દીશામાં રાહુનું ઘર હોય તે દીશામાં ન જવું. જો જાય તો કષ્ટ પામે. તે દિશામાં નવા ઘરમાં અગર પોતાનું ઘર છોડી બીજા ઘરમાં તથા બીજા ગામમાં વાસ કરે તો ચિન્તા, શોક ઉપજે. નગરનો કોટ, કિલ્લો, નવું ઘર, પોળ વગેરે કરવું હોય તો રાહુની દીશા ટાળીને કરવું. જો રાહુની દીશામાં કરે તો સ્ત્રી મરે અથવા ધન નાશ અથવા કુટુંબથી કલેશ થાય. એ રાહુનું પ્રમાણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે જાણવું. વિશેષ સમજણ નીચેના ચત્રથી જોઇ લેવી. ॥૮૮-૮૯॥

અથ શ્રી રાહુ યંત્ર.

ધશાન ખૂણા માં ચોથી ચાર ધડી.	પૂર્વ દિશા- માં પહેલી ચાર ધડી	અગ્નિ ખૂણા માં છઠી ચાર ધડી
ઉત્તરમાં સા- તમી ચાર ધડી.	દિન રાહુ ચ- ક્રની ધડીની સમજ.	દક્ષિણ દિશા- માં ત્રીજી ચાર ધડી.
વાયવ્ય દિશા- માં બીજી ચાર ધડી.	પશ્ચિમમાં પાંચમી ચાર ધડી.	નૈઋત્યમાં આઠમી ચાર ધડી.

ધ.	પુ. ધન, મંકર, કુલ	અ.
ઉ. કન્યા, તુલા વૃશ્ચિક.	સંપ્રત રાહુ ચક્ર.	૬ શી મે વરખ
વા.	પ. મિથુન, કર્ક સિંહ.	૧૧

ધ	પુ. માગશર, પેશ, માહ	અ.
ઉ. ભા. ગ્યા. કા.	માસ રાહુ ચક્ર	૬. કા. ચ. વૈ.
વા.	પ જે. અ શ્રા	૧૧.

અથ શ્રી સ્વરોદય વિચાર.

પ્રાહ પ્રવેશે વહ નાહિ પાદં ।

કૃત્વા પૂરો દક્ષિણમર્કચિંત્વ ॥

ગચ્છેત શુભાયારિ વદ્ધે તુ સૂર્ય ।

પુષ્ટે રિપુઃ સુન્ય ગતં ચ કુર્યાત્ ॥ ૮૮ ॥

શશિ પ્રવાહે ગમનાદિશસ્તં ।

સૂર્ય પ્રવાહે નહિં કિંચિનાપિ ॥

પ્રટુર્જયસ્યાદ્રહ માને ભાગે ।

રિક્તે તુ ભાગે વિફલં સમસ્તં ॥ ૮૯ ॥

ભાવાર્થ—સ્વરોદય એટલે નાસીકામાંથી વહેતો પવન. જમણી નાસીકામાંથી પવન નીકળતો હોય તો તેને સુર્યનાડી, ડાબીમાંથી વહેતો હોય તો તેને ચંદ્રનાડી અને બન્નેમાંથી વહેતો હોય તો તેને સુપુમ્ણા કહે છે. હવે તેમાં પ્રથમ પરદેશ જતી વખતે જે નાસીકામાંથી પવન વહેતો હોય તેજ તરફનો પ્રથમ પગ ઉપાડી—આગળ સુક્રીને આલવું, તેમજ ગામમાં પ્રવેશ કરતાં પણ તેજ પ્રમાણે પગ સુક્રવો. જીત મેળવવાના કામમાં જવું હોય તો સુર્ય નાડી સારી સમજવી; પણ વિવાદ વખતે શત્રુને જમણી બાજુ અથવા પુઠે રાખી વિવાદ કરવો. વળી બીજી રીત કહે છે:—

સ્થિર કામમાં ચંદ્ર નાડી વહેતી વખતે આલવું સાફ છે. ઊતાવળા કામમાં સુર્ય નાડી આલવામાં આરી છે. સુપુમ્ણા નાડીમાં ડોઢ કામમાં આલવું નહીં; માત્ર ધર્મધ્યાન કરીએ તો સારી રીતે થાય. વળી ડોઢ પ્રશ્ન પુછે, કે અમુક કામ સિદ્ધ થશે ? તો જે નાડી વહેતી હોય તે તરફ ઊભો રહી પુછે તો સીદ્ધિ સમજવી, અને વિપરીત પુછે તો કાર્યની હાની સમજવી. ॥ ૮૮-૮૯ ॥

અથ શ્રી વિશેષ કામ વાર સ્વરોદય વિચાર.

ગમણો મિહપ્પવેશં । વચ્છ સંગાણં ત્ર સામિ દંશણયં ॥

મહકમ ધમ્મકારણ । વામા શશિ નાહિ સુહ ભણિયા ॥૧૦॥

સંગ્રામે ષુદ્ધ કામે । વિજારંભે વિવાહ વિવહારં ॥

મોઝણ સુરઙ્ગ પસંગે । દાહિણ રવિ નાહિ સુહ ભણિયા ॥૧૧॥

પુવુત્તર દિશિ સુલં । હવડ ગમણ વજયં ॥

રવિ નાહી દિશા શૂલં । પશ્ચિમ દક્ષિણ વજિયં ગમણં ॥૧૨॥

શશિ શૂરવામ દાહિણ । નાહી વહમાણ શશી હવડ પુત્તી ॥

રવિ નાહી પુત્તરુ ભયં । ગમ્ભવિણા સંસુણ મણિયં ॥૧૩॥

રહદાણે વહે નાહી । સસી તહડસુઆઝ કળ્પતિ ॥

સૂરો નાહી પુત્તં । ગમ્ભં ન ધરે ઇઝ મણહિ ॥૧૪॥

રવિં વલ સસિ વલ તમહ વલ ।

તારાવલંપસુહ સઘ્વ અવગણિયં ॥

સસિ સુર ગહિ અસુરયં ।

ઠવિયં સો પયહિ અગ્ગેહિં ॥૧૫॥

નીશે શશીવાસર શૂરં । ગમણં કરેડ વજડ તુરં ॥

જેજે વહડ પૂરં । તે તે પય ઠવિયરિઝ દૂરં ॥૧૬॥

ભાવાર્થ:—ધર પ્રવેશ, સારી વસ્તુ ગૃહણ કરવામાં, નવિન વસ્ત્ર પહેરવામાં, રાજને સુજરો કરવામાં, મીત્રતા કરવામાં, અને ધર્મ કાર્યો કરવામાં ચંદ્રનાહી લેવી.

વિવાહ કરવામાં, વિદ્યા આરંભમાં, વિવાહમાં, વેપારમાં, લોજન કરવામાં, અને સાંસારીક સુખમાં, સુર્યનાહી લેવી.

હવે નાહીની દીશાઓ કહે છે. ચંદ્રનાહીમાં પૂર્વ તથા ઉત્તર દીશામાં ન જવું. સુર્ય નાહીમાં પશ્ચીમ તથા દક્ષીણ દીશામાં ન જવું. આલતી નાહીમાં પુત્ર પુત્રીનું પ્રશ્ન કરે તો સુર્ય નાહીને પુત્ર અને ચંદ્ર નાહીની પુત્રી કહેવી (સમજવી). સાંસારીક સુખમાં ચંદ્ર નાહીમાં પુત્રી ગર્ભ થાય, અને સુર્ય નાહીમાં પુત્ર ગર્ભ થાય. સ્વરોહય જોઈને આલનારને કોઈ પણ જાતના સુહૃત્ કે ચંદ્ર બળ જોવાની જરૂર નથી.

વળી કેટલાક આચાર્યો એમ પણ કહે છે, કે દક્ષીણ, પશ્ચિમ દીશામાં સૂર્ય નાડીમાં જવું હોય તો જમણા પગ પ્રથમ ત્રણ પગલાં સુધી ઉપાડી આવી જવું. અંદ્ર નાડીમાં પુર્વ તથા ઉત્તર દીશામાં જવું હોય તો ડાબા પગનાં ચાર પગલાં પ્રથમ ઉપાડી આગળ આવી જવું.

રાત્રીમાં ડાબી નાડી વહેતી હોય તો સારી જાણવી, અને દીવસમાં જમણી નાડી વહેતી હોય તો સારી જાણવી. વળી ચાલતી વખતે કોઈ વાજાનું વાગતું હોય અને તે વાજાનું સ્વર પુરે થયે પગ ઉપાડી મુકીએ તો કામ સીદ્ધ થાય. એ સર શુકન કહીએ. ॥ ૯૦-૯૬ ॥

અથ શ્રી સૂર્યના વાસા વિષે.

યામ યુગ્મેષુ રાવ્યાંત । યામાત્પૂર્વાદિ ગોરવિ ॥
યાત્રા સ્મિન્ દક્ષિણે વામે । પ્રવેશે પૃષ્ઠકે હયં ॥૧૭॥
ન તત્રાં ગારકૌ વિંષ્ટી । વ્યતિપાતો ન વૈદૃત્તિ ॥
સિધ્યંતિ સર્વ કાર્યાણિ । યાત્રાયાં દક્ષિણે રવૌ ॥૧૮॥

ભાવાર્થ:—પુર્વ દીશાથી એક એક પહોર એક દીશા, વિદીશામાં સૂર્ય રહે છે. તે ચાલવામાં તથા જાત્રામાં ડાબા તથા જમણા સારા અને પુઠને તથા સન્મુખનો વજ્રવો. ચાલવામાં ઉપરનો ખતાવેલો સૂર્ય હોય તો સર્વે દોષ દૂર કરે છે. તે મંગળ, વ્યતિપાત, વૈદૃત, ભદ્રા એ સર્વે દોષને દૂર કરી સર્વે કામની સીદ્ધ કરે છે. ॥ ૯૭-૯૮ ॥

અથ શ્રી કાલ પાસ વિચાર.

પ્રતિદિનમેકેકસ્યાં । દિશિપાસઃ સન્મુખોસ્ય કાલસ્યાત્ ॥
પ્રાચ્યાં શૂક્લ પ્રતિપદાં । મારમ્ય તતઃ ક્રમાત્પાસ્યૌ ॥૧૯॥

જો ઉગે સો પૂર્વદિજે । હસ છોડિને સૃષ્ટ ગણિજે ॥
 જોસીંમમઝંપોઆલ । જિહાંશનિશ્ચરતિહાંદ્વેકાલ ॥૧૦૦
 આદિત્યે ઉતરે કાલં । સોમે કાલં ચ વાયવે ॥
 મોમે ચ પશ્ચિમે કાલં । બુધે નૈઋત્યમેવ ચ ॥૧૧
 ન ગુરુ દક્ષિણાં ગચ્છેત્ । આયેયાં શુક્રમેવ ચ ॥
 પૂર્વ શનિશ્ચરેજ્ઞયા । કાલ પાસ વિનિર્દિશેત્ ॥૧૨

ભાવાર્થ:—શુકલપક્ષમાં એકમથી, પૂર્વ દીશાથી અનુક્રમે ગણતાં આઠ દીશામાં આઠ કાળ પાસ આવે છે તે નીચે પ્રમાણે:—

શુકલપક્ષમાં એકમે પૂર્વ દીશામાં કાળ, બીજે અગ્નિ ખૂણામાં કાળ, ત્રીજે દક્ષિણ દીશામાં કાળ, ચોથે નૈઋત્ય ખૂણામાં કાળ, પાંચમે પશ્ચિમ દીશામાં કાળ, છઠ્ઠે વાયવ્ય ખૂણામાં, સાતમે ઉત્તરમાં, આઠમે ઇશાનમાં. એ પ્રમાણે ફરી ફરી સુકતા જે તીથીએ જે દીશામાં કાળ આવે તે દીશા વર્જવી. હવે વાર કાળ પાસ કહે છે.

જે વાર વર્તમાન દીવસે હોય તે વાર પુર્વ દીશામાં સુકીને ગણવું. દીશી, વિદીશી ગણતાં ઇશાન ખૂણે વર્જીને જે દીશામાં શનીવાર હોય તે દીશામાં કાળ સમજવો. જેમકે, ગુરુવાર છે તો તે ગુરુવારને પૂર્વ દીશામાં સુકી ગણતાં પૂર્વમાં ગુરુ, અગ્નિમાં શુક્ર, દક્ષિણમાં શની, એ પ્રમાણે સમજવું કે ગુરુવારે દક્ષિણ દીશામાં કાળ આવ્યો, અને એમ સર્વેમાં ગણી લેવું. કાળ પાસનો ત્રીજો પ્રકાર હવે કહે છે.

રવિવારે ઉત્તર દીશામાં, સોમવારે વાયવ્ય ખૂણામાં, મંગળવારે પશ્ચિમ દીશામાં, બુધવારે નૈઋત્ય ખૂણામાં, ગુરુવારે દક્ષિણ દીશામાં, શુક્રવારે અગ્નિ ખૂણામાં, અને શનીવારે પૂર્વ દીશામાં કાળ પાસ જાણવો. ॥ ૯૯-૧૦૨ ॥

અથ શ્રી વત્સ વિચાર.

કન્યાત્રયે સ્થિતેર્કે । પ્રાચ્યાં ધનુર્ષ ત્રયે તુયામ્યાયાં ॥
 મિન ત્રયે પ્રતિચ્યાં રહે । મિથુન ત્રયે તુકોબેર્યાં ॥ ૩ ॥
 વત્સોમ્યુદયતિયસ્મિન્ । સન્મુખં શસ્યતે પ્રવાસ વિધિ ॥
 ચેત્યાદિનાંદ્વારં । નાર્ચાદિનાં પ્રવેશંશ્ચ ॥ ૪ ॥
 વત્સોતિય સંક્રાંતિ । કન્યા તુલ વૃશ્ચિકેહિં ઉગ્દ પુર્વિ ॥
 ધન મકર કુંભ દક્ષિણ । પશ્ચિમ મિનેહિચ્છગવસહં ॥ ૫ ॥
 મિથુને કર્કટે સિંહો । ઉત્તર મુહ વચ્છવસદ્નદૂ મમણં ॥
 ન દ્વં ચેદ્ અધરવાર । વિંબં ન ધરેદ્ નિવેશં ચ ॥ ૬ ॥
 અમતો હરતે આયુ । પૃષ્ઠતો હરતે ધનં ॥
 વામ દક્ષિણતો પાર્શ્વ । સર્વ કાર્યાર્થ સાધકઃ ॥ ૭ ॥
 વત્સાચાર ન જાનંતો । ગૃહ પ્રાકાર મેવ ચ ॥
 કુલક્ષ્યાર્થ હાનિશ્ચ । સોગ સંતાપકારકઃ ॥ ૮ ॥
 પંચશીર્ષ ત્રયં પુછ । નવં નાભિ પદ ષોડસ ॥
 ત્રિણશતાનિષ્ઠાનિ । શૃંગઃ કર શતાનિ ચ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થઃ—કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક સંક્રાંતીમાં પૂર્વ દીશામાં વચ્છ રહે છે. ધન, મકર, કુંભ સંક્રાંતીમાં દક્ષીણ દીશામાં વચ્છ રહે છે. મીથુન, કર્ક, સિંહ સંક્રાંતીમાં ઉત્તર દીશામાં વચ્છ રહે છે. મીન, મેષ, વરબ સંક્રાંતીમાં પશ્ચિમ દીશામાં વચ્છ રહે છે. વચ્છ બે દીશામાં ઉગે તે દીશામાં સામું ગમન ન કરવું તથા મંદિર, ઘર બંધાવવું હોય તો તે દીશામાં બારણું ન મુકવું. પુલ, પ્રદેશ, અનુષ્ઠાનાદિકમાં સન્મુખ ન બેસવું. એ પ્રમાણે વચ્છ

વિચાર જાણવો. ઘરમાં પ્રવેશ પણ ન કરવો. હવે તેનું કૃણ કહે છે. સન્મુખ વચ્ચ હોય તો આયુષનો નાશ કરે, પુઠે વચ્ચ હોય તો ધનનો નાશ કરે, ડાબો તથા જમણો વચ્ચ સર્વ કાર્યની સીધી કરે. વચ્ચ વિચાર જાણ્યા વિના ઘર બંધાવે, કિલ્લો બંધાવે, બારણું બેસાડે તેમાં વચ્ચ સામે હોય તો કુળનો ક્ષય કરે, શોક સંતાપ ઉદ્વેગ કરે, માટે જોઇને કામ કરવું શ્રેષ્ઠ છે. હવે વચ્ચનું રૂપ કહે છે. વચ્ચને પાંચ માથા, ત્રણ પુંછડી, નવ નાભી, સોળ પગ, ત્રણ સેં સાઠ શીંગડાં છે. તે શીંગડું સો સો હાથનું ઊંચું છે. એ પ્રમાણે વચ્ચનું સ્વરૂપ કહ્યું છે, માટે કાર્ય વખતે વચ્ચ જોઇ કામ કરવું અને તેમાં ઘણી સંભાળ રાખવી.

અથ શ્રી શુક્ર વિચાર.

ઉદયતિયાદિયસ્યં યાતિ યત્ર ભ્રમાદ્યા ।

વિચરતિ સચક્રે યેષુ દિગ્ધારવેષુ ॥

ત્રિવિધ મિહ સિતસ્ય પ્રોચ્યતે સન્મુલ્લેખં ।

મુનિભિ રુદય એવ તજ્યતે તત્ર યત્ નાન્ ॥૧૦॥

સન્મુલ્લે લોચનાહંતિ । દક્ષિણો શુભકારકઃ ॥

પૃષ્ઠિ લગ્નશ્રવમશ્ર્ચ । પ્રોક્ત શુક્ર શુભો બુધૌ ॥૧૧॥

શુક્ર પ્રાચ્યાં દ્વયસર યુગાન્ । ૨૫૪ વાસરાંસ્તત્રચાસ્તં ॥

યાતે માસઃ દ્વિતિય સહિત । નવસસન્દ્રાશેવસુધિભિઃ ॥૧૨॥

ષડ્પંચધી ૨૫૬ પ્રમિત । દિવસાન્ તિષ્ઠતે તુ પ્રતિચ્યાં ॥

અસ્તંયાતોત્રચપુલ । રસૌવાસરાન્ યક્ષ સંખ્યાન્ ॥૧૩॥

મિગ્ધ પુવેહિ ઉગ્ગહિ । દિહાવાવનવિસય અચ્છવણં ॥

પણ પક્ષતિ દિહિઉણા । પુલ્લ દિસિતિનિવાયાલા ॥૧૪॥

અઠ માસ પુવ્વઈં દિન બારહ ।

एह प्रमाणं अच्छइं भृगुतारह ॥

नष्ट रहे तिहां दिवस बहुत्तरि ।

तामह गमण करे पच्छितरि ॥१५॥

દુનિસય સતસટિ દિન । પશ્ચિમેષુકતવ્વેણ ॥

दह दिहावोलं करइं । तह पुव्व दिसइं उगगई ॥१६॥

ભાવાર્થ:—શુક્ર જે દિશામાં ઉગે તે દિશામાં ગમન ન કરવું. સન્નિપ્ત શુક્રમાં ચાલે તો આંખે નુકશાન થાય, જમણો શુક્ર હોય ને ચાલે તો અશુભ કાર્ય કરે, પાછળ તથા ડાબો શુક્ર હોય તો શુભ કરે. શુક્ર પૂર્વ દિશામાં ઉગે તો બસે ચોપન દિવસ પૂર્વ દિશામાં રહે પછી અસ્ત પામે. તે બે માસ તથા બાર દિન સુધી અસ્ત રહીને પછી પશ્ચિમ દિશાએ ઉગે. તે બસે ને છોપન દિવસ ઉગેલો રહે, ને તેર દિન ત્યાંજ અસ્ત રહે ને પછી પૂર્વમાં ઉદય પામે. શુક્ર પૂર્વમાં ઉગેલો બસે ખાવન દીવસ રહે પછી પૂર્વમાં અસ્ત રહે. તે પાંચ પખવાડીયાં ને ત્રણ દિવસ (૭૮ દિવસ) રહે. હવે બીજે પ્રકારે શુક્ર કહે છે. શુક્ર પૂર્વમાં ઉગેલો આઠ માસ ને બાર દિવસ રહે. અસ્ત બોત્તેર દિન પૂર્વમાં રહે, પછી પશ્ચિમમાં ઉગેલો બસે ને સડસઠ દીન રહે. તે પછી દશ દીન અસ્ત રહી પછી પૂર્વ દીશામાં ઉગે. ॥ ૧૦-૧૬. ॥

अथ श्री शुक्र उगवानुं मास फल.

सवि सुख चित्त मासे । जिठे आणंद जलहि आसाढे ॥

बहू सीय पोस माहे । भाद्र वैशाखे पशु पीडा ॥१७॥

विग्गहकात्ति फगुण । मगसिरनिवभंगपरंजदुहि आसो ॥

अन्न महंघ श्रावण । अच्छि भृगुएरिसं अंगं ॥१८॥

મિથુ ચ઼્ઠ્ વામ કાંણય । દાહિણ ચ઼્ઠ્ રેવયાતિન્નિ ॥
કિત્તિગરિલા ઇગ પય । અંધો મિથુકરડનહું દોસો ॥૧૧॥

ભાવાર્થ:—શુક્ર ચૈત્ર માસમાં ઉગે તો સુખશાંતી આપે, જ્યેષ્ઠ માસમાં ઉગે તો આનંદ કરે, અષાઢમાં ઉગે તો વરસાદ સારો થાય, પોષમાં ઉગે તો ટાઢ ઘણી પડે, ભાદરવા તથા વૈશાખ માસમાં શુક્ર ઉગે તો યશુઓને ખીડા ઘણી થાય, કારતક તથા ફાગણ માસમાં ઉગે તો વિગ્રહ કરે, માગશર માસમાં ઉગે તો રાજ્ય ભંગ કરે, આશોમાં ઉગે તો પ્રજાને દુઃખ, ભય કરે, શ્રાવણમાં ઉગે તો અન્ન મોઘું કરે. એવીજ રીતે શુક્ર અસ્તમાં પણ ઉપર પ્રમાણે ફળ આપે છે. હવે શુક્રનું રૂપ તથા ફળ કહે છે.

શુક્ર ડાળી આંખે ડાણો છે, અને તે જમણી આંખે દેખે છે; માટે રેવતી નક્ષત્ર આદિ લઇને કૃતીકાના એક પાયા સુધી શુક્ર આવેલો રહે છે તે સમયમાં શુક્ર સન્મૂખ તથા જમણી દીશામાં હોય તો ઓભાગ્યવતી સ્ત્રી પીયરથી સાસરે જાય અથવા સાસરેથી પીયર જાય તેનો દોષ નથી. ॥ ૧૭-૧૯. ॥

અથ શ્રી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીને સાસરે તથા પીયર
જવાનું સુહૃત.

મર્તુસ્થાના તુયા નારી । ગચ્છંતુ પિતુ મંદિરે ॥
દેવસુપ્તે શૂક્ર નષ્ટે । તત્ર દોષો ન દીયતે ॥૨૦॥
હરિ સુપ્તે ધન મીને । શૂક્ર સન્મુખ દક્ષિણે ॥
પતિ ગૃહે ન ગંતવ્યં । ગંતવ્યં પિતુ મંદિરે ॥૨૧॥
પૌશ્રાદિ અગ્નિપર્યંત । જાવ તિષ્ઠતિ ચંદ્રામા ॥
તાવત્ શુક્રો ભવત્યંધો । ન દોષો સન્મુખેપિ ચ દક્ષિણે ॥૨૨॥

અથ શ્રી સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રીને સાસરે તથા પિયર જવાનું મુદુર્ત. (૭૭)

અપ્રસુતા યદા કન્યા । પ્રથમા ગર્ભ સંયુતા ॥
પિતુસ્થાના તુયા નારી । ન ગચ્છેત્ પતિ મંદિરે ॥૨૩॥
ગર્ભણી શ્રવતે ગર્ભ । વાલાસ્ત્રી પ્રિયતે સુતં ॥
નવવધુ ભવેદ્રંધ્યા । નૃપ શીઘ્રં વિનસ્યતિ ॥૨૪॥

ભાવાર્થ:—દેવ પોઢેલા હોય અને શુભ તીથી હોય તોપણ સાસરેથી પીયર જવાનો દોષ નથી. પણ જો દેવ સુતા હોય અને ધન, મીન, સંકાંતી હોય તથા શુક સન્મુખ અથવા જમણે હોય તો પીયરથી સાસરે ન જવું, પણ સાસરેથી પીયર જઈ શકે છે.

દેવતી નક્ષત્રથી કૃતીકાના એક પાયા સુધી ચંદ્રમા મેષ રાશીનો રહે ત્યાં સુધી શુક આયમેલો રહે છે તે સમયમાં સ્ત્રીને પીયર કે સાસરે ગમે ત્યાં જવામાં દોષ નથી. વિશેષ સ્ત્રીને સાસરે જવામાં મુદુર્ત વિસ્તારીને કહે છે.

જો શુકનો અસ્ત હોય તો પીયરથી સાસરે ન જવું. જો શુક હાથો તથા પૂઠનો હોય તો જવામાં ઘણો સારો; પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે જઈ શકે છે. વળી શુક જમણે તથા સન્મુખ હોય અને દેવતી નક્ષત્રથી મેષનો ચંદ્રમા રહે ત્યાં સુધીમાં ત્રણ દીવસમાં શુક અધ રહે છે તે સમયમાં જવામાં સ્ત્રીને દોષ નથી. પણ એટલું વિશેષ કે જે સ્ત્રીને બાળક ન થયું હોય અથવા ગર્ભવંતી સ્ત્રી હોય તે સ્ત્રીએ શુક સન્મુખ તથા જમણે તજવો. જો જમણે શુક તથા સન્મુખ શુકમાં ઉપર કહેલા આંધળા શુકના ત્રણ દીવસ વિના બીજા દીવસોમાં જાય તો ગર્ભને વિનાશ થાય તથા તે સ્ત્રીના પતીને હાની થાય અથવા તે સ્ત્રી વંધ્યા થાય; બાળક હોય તો મરણ પામે; માટે ઉપર દેખાડેલા શુકમાં ન જવું. રાજને પણ પરદેશ ગમન ન કરવું. જાય તો વિનાશ થાય. ॥ ૨૦-૨૪. ॥

અથ શ્રી ગુરુ તથા શુક્રના અસ્તમાં તજવાનાં કામ.

વાપિ કૂપ તઢાગંયાગ ગમનં ક્ષૌરં પ્રતિષ્ઠાવ્રતં ।
 વિદ્યા મંદિર કર્ણવેધન મહાદાનંવનંસેવનં ॥
 તિર્થ સ્નાન વિવાહ દેવસદનં મંત્રાદિ દેવેક્ષણં ।
 ઇરેણૈવ યુધિષ્ઠિરેચાસ્તં ગુરુ ભાર્ગવે ॥૨૫॥
 એક ગ્રામે પુરે વાપિ । દુર્ભિક્ષે રાજ વિગ્રહે ॥
 વિવાહે તિર્થયાત્રાયાં । ષભિ શુક્રો ન વિદ્યતે ॥૨૬॥
 ગર્ભણીચ સવત્સા ચ । નવવધુ ભૂપ એવ ચ ॥
 યદિચ્છેત્સફલં કાર્યં । ન ગચ્છેદ્ભૂય સન્મુખે ॥૨૭॥
 શુક્રે નષ્ટે પતિહંતિ । ગુરુ નષ્ટે ચ કન્યકા ॥
 ચંદ્ર નષ્ટે ઉભૌહંતિ । તસ્માદિનં વિવર્જયેત્ ॥૨૮॥
 સ્વગ્રામે સ્વામિનોદેશે । લોકયાત્રારિશંકયા ॥
 રાજોપદ્રવ દુર્ભિક્ષે । પ્રતિ શુક્રો ન દૂષણં ॥૨૯॥

ભાવાર્થ:—વાવ, કુવો, તળાવ વિગેરે ન કરાવવા, યજ્ઞ
 આરંભ ન કરવા, યાત્રા ગમન, પ્રથમ સુંડન તથા શિષ્યને દીક્ષા
 તથા ઘરની પ્રતિષ્ઠા તથા નવા વ્રત આરંભ, વિદ્યા આરંભ તથા
 નવું ઘર કરાવવામાં તેમજ કાન વીંધાવવામાં, મોટી દાનશાળા માંડ-
 વામાં, વનવાસ કરવામાં, તીર્થોદ્દિક કરવામાં, વિવાહ, ધર્મસ્થાન
 કરાવવામાં, નવો મંત્ર સાધવામાં કે જક્ષદેવના દર્શનમાં એ
 સર્વે ગુરૂ તથા શુક્ર અસ્ત હોય તો ન કરવા એમ મોટા પુરૂષો
 કહે છે. હવે ગુરૂ તથા શુક્રના અસ્તમાં જે કામ કરવાં તેનાં
 નામ કહે છે.

અથ શ્રી ગુરુ, શુકના અસ્તમાં તજવાનાં કામ, સિંહના ગુરુનો વિચાર. (૭૯)

પોતાના ગામમાં સાધારણ કામ માટે જવા આવવામાં દોષ નહીં, દુધ્ધાળ પડથો હોય તે વખતે પરદેશ જવામાં દોષ નહીં, રાજના ભયથી જવામાં દોષ નહીં, વિવાદ પ્રસંગમાં દોષ નહીં, વિવાદ તથા ભોજન જમવા જવામાં દોષ નહીં, ગામની પાસે તીર્થયાત્રામાં જવાનો દોષ નહીં, મેળા જેવા મંગળીક દીવસોમાં જવામાં દોષ નહીં. એટલા કામોમાં શુક, ગુરુ અસ્ત, ઉદય જેવાની જરૂર નથી. વળી ગર્ભવાળી સ્ત્રી તથા પુત્રવાળી તથા તુરતમાં પરણેલી સ્ત્રીઓએ ભલુ ધ્રુષ્ટે તો શુક સન્મુખ ન જવું. જે શુકના અસ્તમાં સ્વામીના ઘેર જાય તો પતીને હાની થાય, ગુરુ, શુકના અસ્તમાં આણું કરે તો કન્યા મરે, ચંદ્ર અસ્તમાં એટલે અમાવાસ્યામાં આણું કરે તો અનિષ્ટ ફળ થાય. કેટલાક દીવાળી ની અમાસ શુભ ગણે છે તો તે શિવાય તમામ અમાસ વર્જવી. ॥ ૨૫-૨૬. ॥

અથ શ્રી સિંહના ગુરુનો વિચાર.

ઉદ્યાન ચુડો વ્રત બંધ દિક્ષા ।

વિવાહ ગોદાન વધુ પ્રવેશ ॥

તહાગ કુપાદિ સુર પ્રતિષ્ઠા ।

બ્રહ્મસ્પતે સિંહ ગતે ન કુર્યાત્ ॥૩૦॥

જીવ ભાર્ગવયોચાસ્તિ । સર્વ કર્માણિ વર્જયેત્ ॥

વિશેષેણ મહિપાલ । તિર્થાણિ ચ પુનઃપુનઃ ॥૩૧॥

મિને મેષે દ્વયોર્મધ્યે । યદા ચ રતિ ચંદ્રમા ॥

તાવત્ શુક્રો ભવત્યંધો । સન્મુખં ગમનં શુભં ॥૩૨॥

-ભાવાર્થ:—ઉપધ્યાન, ઉજમણું, ચુડો પહેરવામાં, નવીન વ્રત લેવામાં, દિક્ષા લેવામાં, વિવાહમાં, ગાયોના દાનમાં, નવી સ્ત્રીનું

આણું કરવામાં, તળાવ, કુવાના મુહુરતમાં તથા દેવતા દેવાલયોની પ્રતિષ્ઠામાં: એ સર્વે કામ વખતે શુક્ર સિંહ રાશીનો હોય તો ઉપરનાં સર્વે કામ ન કરવાં. તેમજ વળી ઉપર કહેલા કામોમાં શુક્ર તથા શુક્રનો અસ્ત થયેા હોય તોપણ ન કરવાં. વિશેષ કરીને રાજાને તથા યાત્રા તથા સંઘ કાઢવામાં વર્જવાં. પણ તે વખતે જો ચંદ્રમા મીન તથા મેષ રાશીનો હોય તો તે વખતે શુક્ર આંધળો થાય છે. જો તેવે વખતે શુક્ર સન્મુખ હોય તો પણ જવામાં દોષ નથી. ॥ ૩૦-૩૨. ॥

અથ શ્રી રોગીને સ્નાન કરાવવાનું મુહુરત.

ન સ્નાનં રોગમુક્ત્યર્થ । કાર્યશુક્રેદુવાસરે ॥

મઘાશ્લેષા ધ્રુવં સ્વાંતિ । પુનર્વસુ ચ પૌશ્વવે ॥૩૩॥

દ્વિતીયા વર્જિતા સ્નાનં । દશમિદાષ્ટમિ તથા ॥

ચતુર્દશી ત્રયોદશ્યૌ । ષષ્ઠી પંચદશીકુદ્ધં ॥૩૪॥

લગ્નેચરે સૂર્ય કુજે ચ વારે । રિક્તાતિથૌ ચંદ્રબલેચહીને ॥

કેંદ્રત્રિકોણાર્ધગતેચપાપે । સ્નાનંહિતંરોગવિમુક્તકાનાં ॥૩૫॥

આદિત્યાદિષુ વારેષુ । તાપ કાંતિ મૃતિર્દ્ધનં ॥

દારિદ્ર્યંદુર્ભગત્વંચ । કામાસિ સ્નાનં ચ ક્રમાતઃ ॥૩૬॥

ભાવાર્થ:—રોગી માણસને માથે પાણી ઘાલવાનું—સ્નાન કરવાનું મુહુર્ત કરવામાં નીચેના વાર તીથી વર્જવા.

શુક્રવાર, સોમવાર, તથા મઘા, અશ્લેષા, ત્રણ ઉત્તરા, રેહિણી, પુનર્વસુ, રેવતી એ નક્ષત્ર તથા તીથી ખીજ, આઠમ, દશમ, તેરશ, ચૌદશ, છઠ્ઠ, પુનમ અને અમાસ: એ ઉપર કહેલા સર્વે વાર તીથી રોગીને સ્નાન કરવામાં વર્જવાં. બાકી સર્વે લેવા. હવે રોગીને સ્નાનમાં સારે વખત બતાવે છે.

ચર લગ્ન લેવું; રવીવાર, મંગળવાર લેવો; રીક્તા તીથી એટલે ચોથ, નોમ લેવી; તથા અંદ્રમા ચોથો, આઠમો, બારમો લેવો. હવે લગ્ન શુદ્ધી કહે છે.

જન્મ કુંડળીમાં કેન્દ્રસ્થાને એટલે પહેલે, ચોથે, સાતમે, દસમે, પાંચમે, પાપ ગ્રહ હોય તે સમયમાં રોગીને સ્નાન કરાવે તો રોગી રોગથી મુક્ત થાય. વળી રોગીને તેલ મર્દન કરી જો રવીવારે સ્નાન કરાવે તો તાવ આવે, સોમવારે કાન્તિ વધે, મંગળવારે મરણ થાય, બુધવારે ધનની હાની થાય, શુક્રવારે દારીદ્ર વધારે, શુક્રવારે ભાગ્યહીન કરે, શનીવારે કામની પ્રાપ્તી કરે. ॥૩૩-૩૬॥

અથ શ્રી સ્ત્રીને પ્રસૂતિ સ્થાન મુહુરત.

કૃતિકા ભરણી મૂલં । આદ્રા પુષ્ય પુનર્વસુ ॥
મઘા ચિત્રા વિશાખા ચ । દશમં શ્રવણં તથા ॥૩૭॥
एताप्राणहराज्ञेया । स्त्रीभिः स्नानं न कारयेत् ॥
यदि स्नानं प्रकृर्वति । पुनःप्रसूतिर्न विद्यते ॥૩૮॥
भौमादित्ये तथा पुष्ये । हस्ते मूले च वैश्रवे ॥
एतेरीष्या प्रशंसन्ति । स्नाना स्त्री गर्भ संयुता ॥૩૯॥
पुनर्वसुध्वयं हस्ते । श्रुति मूलैर्दुभिः सदा ॥
गुरु भौमार्क वारेषु । सीमन्ते नयनं शुभं ॥૪૦॥
विवाहे कन्यका दाने । आधाने गर्भसोधने ॥
स्त्रीणां चंद्रवलं ग्राह्यं । पुंशनिर्दुर्वलं स्मृतं ॥૪૧॥

ભાવાર્થ:—કૃતીકા, ભરણી, મુળ, આદ્રા, પુષ્ય, પુનર્વસુ, મઘા, ચિત્રા, વિશાખા, શ્રવણ એ દસ નક્ષત્રોમાં સ્નાન કરે તો પ્રાણની હાની થાય અથવા ફરી બાળક જન્મે નહિ. મંગળવાર,

રવીવાર તથા હસ્ત, મુળ, પુષ્ય, શ્રવણ એ નક્ષેત્ર તથા એ વારમાં સ્નાન કરાવે તો સ્ત્રી સારી બ્રહ્મ આપવાવાળી થાય.

સ્ત્રીને ખોળાભરાણું કરતી વખતે પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, શ્રવણ, મુળ, મૃગશર, એ છ નક્ષેત્ર લેવા અને ગુરુ, મંગળ, રવી એ વાર લેવા. એ સીમંત વખતે સારા છે તથા સ્ત્રીને વિવાહમાં, કન્યાદાનમાં, અગ્રણીમાં, ગર્ભ સંસ્કારમાં ચંદ્રમાતું બળ બેલું. ખીજા કામમાં પુરૂષના નામથી મુહુરત બેલું. ॥૩૭-૪૧॥

અથ શ્રી પ્રથમ પ્રસૂતી સ્નાન મુહુરત.

પ્રતિપત્ નવમિશ્ચૈવ । ષષ્ઠિ મંગલ શુક્રયો ॥

સપ્ત જન્મ ભવે વંધ્યા । સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ન કારયેત્ ॥૪૨॥

દશમિ પુત્ર નાશાય । ત્રયોદશી યશ નાશની ॥

દ્વિતિયા ગર્ભ નાશાય । સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ન કારયેત્ ॥૪૩॥

મૃત્યેહિસોરિપિયહાનિશ્ચંદ્રે । કાર્કેહિવંધ્યા ભવતીહ શુક્રે ॥

પ્રયાતિવૃધીર્ગુરુમાનુભૌમે । મૃત્યુપ્રજાપુંશાદિનેબુધસ્યાત્ ॥૪૪॥

ઉત્તરા રોહિણી હસ્ત । સોમ્યંપવન રેવતિ ॥

પ્રસૂતા સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ચ । અનુરાધાશ્વત્તિ શુભો ॥૪૫॥

બુધે ચ પ્રીયતે વત્સ । શનૈશ્ચ પ્રિયતે કન્યકા ॥

સોમે ચ પય હિનં ચ । સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ન કારયેત્ ॥૪૬॥

પ્રસૂતા સ્ત્રી સ્નાન મુદ્ધર્ત્ત । સોમ્યાદિત્યે તથા પુષ્યો ॥

હસ્તે મૂલે ચ વૈશ્રવે જલ પૂજા ચ નારીણાં ।

પુત્રાત્સં પદ્યતે સુખં

॥૪૭॥

શનિ શુક્રાર્ક મૌમાશ્ર । एतानि पस्विर्जयेत् ॥
 बुधे गुरुस्तथा सोमे । स्त्रीणांहि जल पूजनं ॥ ૪૮ ॥
 नंदायां पुत्र लाभं च । भद्रायां पुत्र नाशनं ॥
 जया पूर्णा कुलं वृधि । रिक्ता संतापकारणी ॥ ૪૯ ॥

ભાવાર્થ:—એકમ, નોમ, છકૃ તથા મંગળવાર, શુક્રવાર
 એ વારે અને એ તીથીએ એ પ્રથમ પ્રસૂતા સ્ત્રીને સ્નાન કરાવે
 તે સ્નાત જન્મ સુધી વંધ્યા એટલે વાંઝણી રહે માટે તેમાં સ્નાન
 ન કરાવવું.

દશમે સ્નાન કરાવે તે પુત્રનો નાશ થાય, તેરમે સ્નાન
 કરાવે તે જથનો નાશ થાય, ખીજે સ્નાન કરાવે તે ગર્ભનો
 નાશ થાય, માટે એ તીથીમાં સ્નાન ન કરાવવું. શનીવારે સ્નાન
 કરાવે તે મરણ થાય, સોમવારે સ્નાન કરાવે તે બુદ્ધિની હાની
 કરે, શુક્રવારે સ્નાન કરાવે તે કાક વંધ્યા એટલે એકજવાર
 જન્મ આવે. શુરવારે, સ્વીવારે, મંગળવારે સ્નાન કરાવે તે બાળક-
 વું મૃત્યુ થાય, ત્રણ ભત્રા તથા રોહિણી, હસ્ત, મૃગશ્ર,
 દેવતી, સ્વાતી, અનુરાધા, અશ્વિની એ નક્ષત્રો સ્નાન કરાવવામાં
 શુભ છે. બુધ, સોમ, શનીવાર, સ્નાન કંગવવામાં વર્જવાં.

પ્રથમ પ્રસૂતાને જળ દેવતાનું પૂજન કરાવવાનું મુદુરત:—
 મૃગશ્ર, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, મુળ, શ્રવણ એ નક્ષત્ર
 લેવા અને શની, શુક્ર, સ્વી, મંગળ એ વાર તજવા. બુધ, શુર, સોમ
 એ વાર જળ પૂજા કરાવવામાં લેવા સારા છે તથા જળ પૂજામાં
 નંદા તીથી એટલે એકમ, છકૃ, અગીઆરશ એ તીથીઓમાં
 પૂજન કરે તે પુત્ર લાલ થાય તથા ભદ્રા તીથી એટલે ૨, ૭,
 ૧૨ માં કરે તે પુત્ર નાશ થાય તથા જયા તીથી તે ૩, ૮, ૧૩
 તથા પુર્ણ તીથી ૫, ૧૦, ૧૫ એ તીથીઓમાં પૂજન કરે તે
 કુળની વૃદ્ધિ થાય. રીક્તા તીથી એટલે ચોથ, નોમ, ચૌદશમાં
 જળ પૂજા કરે તે સંતાપ, કલેશ થાય. ॥ ૪૨-૪૯ ॥

અથ શ્રી કન્યાને પહેલું આળું કરવાનું સુહૃત્.

પુષ્યાદિત સમિરણાદિતિ વસુ ત્રિણ્યુરાશ્વિની ।

રેવત્યોપિ મૃગશ્ણનોપિ શુભ કૃત્યેષાલિ કુંભેરવૌ ॥

કન્યા મન્મથ મીન મેદ ન વધુ યાનંવૃષં તૌલિકે ।

દેવાચાર્ય સિતેંદૂ સોમ્યાદિ વસૌ શુધૈ ગુરુ માર્ગવે ॥૫૦॥

પુષ્યોધનિષ્ઠા મૃદૂવાય મૂલે । ચિરાશ્વિનીવરણ મધાચહસ્તે ॥

દામિઃપ્રતિષ્ઠા બહુપુત્રપુત્રી । ભવતિનારીપતિવલ્લભા ચા ॥૫૧॥

વારેણ સૂર્યેણ ભવંતિરોગિ । બુધે ચ વિધવા મોમે ચ મૃત્યા ॥

જીવેંદુ શુક્રેણ શનિશ્ચરેણ । એતાનિવારાણિ વધુ પ્રવેશઃ ॥૫૨॥

ભાવાર્થ:—પુષ્ય, પુનર્વસુ, ચિત્રા, ધનિષ્ઠા, ત્રણ ઉત્તરા, અશ્વિની, રેવતી, મૃગશર, એ નક્ષત્ર લેવા; તથા મેષ, કન્યા, મકર, મૈથુન, વૃશ્ચિક, કુંભ, વરબ, તુલા એ સંક્રાંતી લેવી; તથા શુર, સોમ, શુક્ર, બુધ, એ વાર લેવા; તથા શુક્ર, શુરનો ઉદય હોય તે સમયે ચાલવાતું સુહૃત કરવું શ્રેષ્ઠ છે. વળી પ્રથમ પ્રસુતાને ઝીઆણું એટલે પહેલું બાળક લેઈ સાસરે જવામાં પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, ચિત્રા, સુબ, અશ્વિની, મધા, સ્વાંતી, હસ્ત એ નક્ષત્ર સારાં છે. વળી એ નક્ષત્રમાં પ્રથમ બાળકને લેઈને સ્ત્રી ઘરમાં પ્રવેશ કરે તો ઘણા પુત્રવંતી થાય, વળી તે સ્ત્રી પતીને ઘણી પ્રિય લાગે. પણ એ રવીવારે પ્રવેશ કરે તો રોગની પ્રાપ્તિ થાય, બુધવારે પ્રવેશ કરે તો ફરી બાળક ન થાય, મંગળવારે પ્રવેશ કરે તો મૃત્યુ પામે, માટે એ વાર તજવા; પણ શુર, શુક્રવાર, શનીવાર ઘર પ્રવેશમાં સારા છે. ॥ ૫૦-૫૨ ॥

અથ શ્રી ધરાણું તથા વસ્ત્ર ધારણ કરવાનું મુદ્રત.

અશ્વન્ય પૌશ્વસુભિઃ કર પંચકેન ।
 માર્ત્તંડ ભૌમ ગુરુ દાનવ મંત્ર વારે ॥
 મુક્તા સુવર્ણ મણિ વિદ્યુમશંષદંતં ।
 રક્તાંવરાણિ વિઘૃતાનિ ભવંતિ ધૃત્યૈ ॥૫૩॥
 હસ્તાદ્યાપંચ નક્ષત્રા । ધનિષ્ઠાશ્વિનિ રેવતી ॥
 હેમ કુંકમ રક્તાનાં । ભૌમાર્ક ગુરુ માર્ગવે ॥૫૪॥
 લાક્ષાકુસુમમંજિષ્ઠો । રક્તો કાંચન ભૂષણે ॥
 પ્રશસ્તો કુજ માર્ત્તંડો । લોહકત્યે શનિશ્ચરે ॥૫૫॥
 સોમ શનિશ્ચર પુંઅરો । જડ રક્તો બુધવાર ॥
 પંથ પલોવદ્ધટ્ટો । જાડ મસાણહવાર ॥૫૬॥
 ઉત્તરાત્રિણે પરિહરો । રોહિણી પાઠે વજ્ર ।
 પુષ્ય પુનર્વસુ પરિહરો । જડ ભરતાર કજ્જ ॥૫૭॥
 પુ પુષ્ય પુનર્વસુ ચૈવ । રોહિણી ચોત્તરાત્રયં ॥
 કુસુમં વર્જયેત્ વસ્ત્રં । ભર્તૃઘાતો ભવેત્ કૃચ્છ ॥૫૮॥

ભાવાર્થ:—અશ્વની, રેવતી, ધનિષ્ઠા, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા, અનુરાધા એ નક્ષત્ર તથા રવી, મંગળ, ગુરુ, શુક્ર એ વાર આલુપણ પહેરવામાં સારા છે. તે આલુપણનાં નામ:—મોતી, સોનું, મણી, પરવાળા, શંખ, ચુડો સોના સાથે તથા વસ્ત્ર વિગેરે પણ આલુપણો બાણવાં. તેને માટે ઉપરના વાર નક્ષત્રો જોવા. વળી લાલ વસ્ત્ર, કંકુ, રાતુ આલુપણ તથા સોનાનું આભરણ વિગેરે ધારણ કરવામાં હસ્ત આદિ પાંચ નક્ષત્ર તથા અશ્વની,

રેવતી એ નક્ષત્ર તથા મંગળવાર, રવિવાર, સુરવાર, શુક્રવાર શુભ છે. લાખનો સુહો, કસુંબો, મજાઈ [દાંત રંગવાતું], મેંદી વિગેરે રાત્રી વસ્તુ ધારણ કરવામાં શ્રેષ્ઠ છે. લોહાનાં આભરણ તથા કાળી વસ્તુ ધારણ કરવામાં શનીવાર શ્રેષ્ઠ છે. સોમવાર તથા શનીવારે કસુંબલ વસ્ત્ર ન પહેરવાં, યુધવારે રાત્રી વસ્ત્ર ન પહેરવું, અને જો પહેરીને જાય તો જાય મસાણુ. ત્રણ ઉત્તરા, રોહિણી, પુષ્ય, પુનર્વસુ એ નક્ષત્રમાં જીપર કહેલાં વસ્ત્ર ધારણ કરે તો શરીરે પથ્થર વાગે. પુષ્ય, પુનર્વસુ, રોહિણી, ત્રણ ઉત્તરા એ નક્ષત્રમાં કસુંબા વસ્ત્ર ન પહેરવું. જો પહેરે તો પોતાના સ્વામીને હુઃખ પડે. ॥ ૫૩-૫૮. ॥

અથ શ્રી વિદ્યારંભ મુદ્દર્ત વિચાર.

વિદ્યારંભેશ્વિનિ મૂલે । પૂર્વાસુ મૃગપંચકે ॥
 હસ્ત શતભિષક્ સ્વાતિ । ચિત્રાયાં શ્રવણે ઇયં ॥૫૯॥
 પૂર્ણિમાયા અમાવાસ્યાં । અષ્ટમ્યાં ચ ચતુર્દશી ॥
 સપ્તમ્યાં ચ ત્રયોદશ્યો । વિદ્યારંભે ગલગ્રહે ॥૬૦॥
 વિદ્યારંભે ગુરુ શ્રેષ્ઠ । મધ્યમો મૃગ ભાસ્કરો ॥
 મરણ મંદ મોમાભ્યાં । નાવિદ્યા બુધ સોમયો ॥૬૧॥
 વિદ્યારંભે તૃણંવારા । કુર્વંતિ ભાસ્કરાદયઃ ॥
 આયુર્જામ્યા મૃતિનેસ્વાં । બુદ્ધિ સિદ્ધિચપગ્રતાં ॥૬૨॥
 ગુરુર્વિવાહે ગમને ચ શુક્રો । જ્ઞાનંબુદ્ધૌદિકળકૈવશૌરી ॥
 યુદ્ધેચમોમોનૃપદર્શનેર્કઃ । સર્વેષુકાર્યેષુબલિશશાંકઃ ॥૬૩॥

ભાવાર્થઃ—અશ્વિની, સુલ, પુર્વાશ્લેષ્ણી, પુર્વાષાઠા, પુર્વા-
 ભાદ્રપદ, મૃગશિર, આર્દ્રા, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, સતભીષા, સ્વાતી,

ચિત્રા, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, એ નક્ષત્ર પ્રથમ જ્ઞાન આરંભમાં સારા છે માટે લેવા. પણ પુનમ, અમાસ, આઠમ, ચૌદશ, સાતમ, તેરશ એ તીથીઓમાં વિદ્યા આરંભ ન કરવો, અને જો કરે તો ગળામાં રોગ થાય. વિદ્યા આરંભમાં ગુરૂ સૌથી શ્રેષ્ઠ છે, તેમજ શુક્ર, રવી એ મધ્યમ છે. અને શની, મંગળ મૃત્યુ આપનાર છે. બુધવારે. સોમવારે લણે તો નિષ્ફળ થાય. વિદ્યામાં રવી, સોમ, મંગળવાર લેવા. રવીવારે લણે તો આયુષ્યને વાંધો ન આવે, સોમવારે લણે તો જડ બુદ્ધી થાય, મંગળવારે લણે તો મૃત્યુ થાય, બુધવારે લણે તો દારીદ્રિ થાય, ગુરૂવારે લણે તો વહેલો વિવાહ થાય, શુક્રવાર પણ શ્રેષ્ઠ છે. શનીવાર વળીવો. વિવાહમાં ગુરૂવાર શ્રેષ્ઠ છે. ગમન કરવામાં શુક્રવાર શ્રેષ્ઠ છે. જ્ઞાન લણવામાં બુધવાર શ્રેષ્ઠ છે. [ઉપર વિદ્યામાં બુધવાર વળીયો છે તેનું કારણ એજ છે કે વિદ્યા એટલે હુનીઆદારીની કળા; પણ આત્મિક જ્ઞાન લણવામાં બુધ, ગુરૂ સારા છે.] દીક્ષામાં શનીવાર શ્રેષ્ઠ છે, વિવાહ કરવામાં મંગળવાર શ્રેષ્ઠ છે, અને રાજની સુદા-કાત કરવામાં રવીવાર શ્રેષ્ઠ છે. એ સર્વે કાર્યમાં ચંદ્રમા શ્રેષ્ઠ જોવો. તેમાં ચોથો, આઠમો, બારમો વળીવો. ॥ ૫૬-૬૩. ॥

અથ શ્રી વર વધુને આઠ ગુણ જોવાનો વિચાર.

વર્ણો ગણો યુગિ વૈશ્યાં । મયોનિ રાશિ મિલત ॥

ગ્રહ મૈત્રી નાહિ વેધો । દંપત્યો પ્રિતિ રષ્ઠધા ॥૬૪॥

અકચટતપયશ વર્ગેષ્ટ । સુગુરુહો વિલાહ સિંહાચ્યો ॥

કુકર સર્પો મુષક । હરણો મેષાધિપ ક્રમસઃ ॥૬૫॥

વૈરં મુષક મંજારી । વૈરં ગુરુહ સર્પયોઃ ॥

વૈરં મૃગ સિંહે ચ । વૈરં સ્વાનં ચ મીંદયોઃ ॥૬૬॥

ભાવાર્થ:—વર કન્યાના વિવાહ કરવાના સમયમાં પહેલાં તેમના જન્મવાર જોઇને આઠ ગુણ મેળવવા તે કહે છે. એક તે ખંનેનો વર્ણ મેળવવો, બીજો ગુણ જોવો, ત્રીજો રાશી તથા પ્રીતિ, વૈશ્ય યોની, ભૂકૂટ, ગૃહમૈત્રી, નાડી: એ સર્વે જોવા તથા મંગળ જોવો. હવે તેમાં પ્રથમ વર્ગ કહે છે. વર્ગ એટલે જેમકે,
 અ. ઈ. ઊ. એ. એ ચાર અક્ષરનો સ્વામી ગરૂડ છે.
 ક. ખ. ગ. ઘ. ઙ. એ પાંચ અક્ષરનો સ્વામી ખીલાડો છે.
 ચ. છ. જ. ઝ. ઞ. એ પાંચનો સ્વામી સિંહ છે.
 ટ. ઠ. ડ. ઢ. ણ. એ પાંચનો સ્વામી સ્વાન છે.
 ત. થ. દ. ધ. ન. એ પાંચનો સ્વામી સર્પ છે.
 પ. ફ. બ. ભ. મ. એ પાંચનો સ્વામી મોર છે.
 ય. ર. લ. વ. એ ચારનો સ્વામી હરણ છે.
 સ. ષ. શ. હ. એ ચારનો સ્વામી બકરો છે.

એ પ્રમાણે આઠ વર્ગના સ્વામી જાણવા. હવે તેમને વૈર-ભાવ દેખાડે છે. જેમકે, ઊંદર અને ખીલાડીને વેર, ગરૂડ અને સર્પને વેર, હરણ અને સિંહને વેર, સ્વાન અને બકરાને વેર જાણવું. એમ પોતાના વર્ગથી અનુક્રમે વેર વર્ગ જાણવો. ॥૬૪-૬૬॥

અથ શ્રી એકવીજાને લેનાદેણીનો સંબંધ જોવા વિષે.

નૃપ મૃત્યા દ્વાદશર । વર્ગાકસ્ય ક્રમોક્તમ ગતસ્ય ॥
 અષ્ટાભિરપદ્ધતસ્યૌ । ધરિતાંકાર્દ્ધ વિશેષકાસું ॥૬૭॥
 દેસોતરાંકવિમુના । લમ્બ્યા પ્રાચ્યાદથૈક વર્ગેષુ ॥
 પૂર્વોત્તરાક્ષરાંકસ્થાપ્ય । સ્યાચ્છેદ્ય વિધી નામ વિધી ॥૬૮॥

ભાવાર્થ:—રાજાના નોકરના નામનો પહેલો અક્ષર તથા રાજાના નામનો પહેલો અક્ષર લેવો અને ખંનેનો જે વર્ગ હોય

તે આંક માંડવો તથા બીજા અક્ષરના જે જે વર્ગો હોય તેની સંખ્યા એકઠી કરવી. તેને જુદો આઠે ભાગ દેવો. ભાગ દેતાં શેષ અધીક જેનું રહે તેનું લેણુ અધીક નાણુવું. હવે બીજો પ્રકાર કહે છે.

પોતાના વર્ગને બમણા કરવા, સામાના વર્ગને જોડવો, આઠે ભાગ દેવો, શેષ રહે તે જુદા મુકવા. તે રીતે પહેલા વર્ગને બમણા કરીને પોતાનો વર્ગ મેળવવો, આડનો ભાગ દેવો, ભાગ દેતાં અધીક રહે તેનું વધારે લેણું નાણુવું. બિદાહરણુઃ—જેમકે, એકનું નામ ગુણુવાન અને બીજાનું નામ વિદ્યાવાન છે. એ બેમાં અધીક લેણું કોનું તે કહે છે. ગુણુવાનમાં ગ.નો વર્ગ બે, તેને બમણા કરતાં ચાર થાય, તેમાં વિદ્યાવાનના વકરના વર્ગનો એક છે તે જોડતાં દશ થયા, તેને આઠે ભાગતાં બે રહ્યા. હવે વિદ્યાવાનમાં વર્ગ છઠ્ઠો, તેને બમણા કરતાં બાર થયા, તેમાં બે નાખતાં ચૌદ, તેને આઠે ભાગતાં છ રહ્યા. એટલે વિદ્યાવાન ગુણુવાન પાસે અધીક માગે. ॥ ૬૭-૬૮. ॥

અથ શ્રી વર્ણ વિષે.

મિન કર્કા લિનો વિપ્રા । ક્ષત્રે મેપો હરિર્ધનુ ॥
 વૃષ કન્યા મૃગો વૈશ્ય । યુગ્મં તુલા ઘટાત્યજા ॥૬૯॥
 મીન કર્કા વૃશ્ચિક વિપૌ । રવતિય તુલેહિ ધન સિંહો ॥
 છગમિહુણકુંભવેસં । કન્યા વૃષ મકર સુદાય ॥૭૦॥

ભાવાર્થઃ—મીન, કર્ક, વૃશ્ચીક એ ત્રણ રાશીનો વિપ્ર વર્ણુ નાણુવો; તુલા, ધન, સિંહ એ ત્રણ રાશીનો ક્ષત્રી વર્ણુ નાણુવો; મેષ, કુંભ, મીથુન એ ત્રણ રાશીનો વૈશ્ય વર્ણુ નાણુવો; કન્યા, વરબ, મકર એ ત્રણ રાશીનો શુદ્ર વર્ણુ નાણુવો. ૬૯-૭૦.

અથ શ્રી વર્ણ યંત્ર.

મીન	કર્ક	વૃશ્ચિક	વિષ્ણુ વર્ણ.
૧	૫	૯	
મેષ	સિંહ	ધન	ક્ષત્રી વર્ણ.
૨	૬	૧૦	
વૃષભ	કન્યા	મકર	વૈશ્ય વર્ણ.
૩	૭	૧૧	
મીથુન	તુલા	કુંભ	શુદ્ર વર્ણ.
૪	૮	૧૨	

ચતુરોય વર્ણ વિવરણ । વિષ્ણો પરમેષ સર્વ રાશીયં ॥
 વૈશ્યો ષડ રાશીયં । સ્વતિય ન વિપરિણય સુદં ॥૭૧॥
 ઇગ વન ભવે સિદ્ધિ । મધ્યમવિષ્ણો સ્વતિતું હોદ ॥
 અધમો અવિષ્ણવેસં । વિષ્ણો સુદાહિવજેહિં ॥૭૨॥
 વિષ્ણુ વર્ણયતે સર્વાન્ । ક્ષત્રિયોનવરાશય ॥
 વૈશ્યષટ્ રાશિજાગ્રેયા । સૌદ્રા સૌદ્રેણ વર્ણિતઃ ॥૭૩॥
 વર્ણયેષ્ટા તુંયા નારી । તસ્યં ભર્તા ન જીવતી ॥
 યદિ જીવંતિ ભર્તા ચ । આદ્ય ગર્ભો ન જીવતી ॥૭૪॥
 વિષ્ણુવંશેષુયા નારી । સુદ્રવંશેષુયઃ પતિ ॥
 ધ્રુવં ભવતિ વૈધવ્યં । શક્રસ્ય દુહિતા યદિ ॥૭૫॥

ભાવાર્થઃ—ઉપર કહેલા વર્ણમાં વર કન્યાના શુભ નેતાં
 અધિક વર્ણવાળો વર નેવો. તેમાં ને કન્યા વિષ્ણુ વર્ણની

હોય ને વર શુદ્ર વર્ણનો હોય તો વિવાહ ન કરવા. વિમ્બ વર્ણવાળો સ્વર્ગ વર્ણવાળી કન્યાને પરણી શકે પણ કન્યા ઉત્તમ વર્ણવાળી અને નીચ વર્ણવાળા વરનો વિવાહ ન કરવો. વરકન્યા બન્નેનો એક વર્ણ હોય તો સામાન્ય રીતે ઘણું સારું. બ્રાહ્મણ ને ક્ષત્રી વર્ણ હોય તો મધ્યમ, વૈશ્ય વર્ણ હોય તો અધમ. વિમ્બ વર્ણ કન્યાનો, શુદ્ર વર્ણ પત્નીનો વર્જવો. વિમ્બ વર્ણનો વર ચારે વર્ણને પરણે, ક્ષત્રી વર્ણનો વર ત્રણે વર્ણને પરણે, વૈશ્ય વર્ણવાળો બે વર્ણને પરણે, શુદ્ર વર્ણવાળો પોતાના વર્ણને પરણે. ઉત્તમ તર્ણની કન્યા હોય અને નીચ વર્ણનો વર હોય તેનો ભર-ધાર ન જીવે, અને જીવે તો પહેલો ગર્ભ ન જીવે. વિમ્બ વર્ણની કન્યા હોય અને શુદ્ર વર્ણનો વર હોય તો નીચે વીધવા થાય. તેમાં કંઈની કન્યા હોય તો પણ શું ? ॥ ૭૧-૭૫ ॥

અથ શ્રી ગણ વિચાર.

હસ્ત સ્વાત્યનુરાધા ।

શ્રવણ પુનર્વસુ મૃગશિરની પુણ્યા ॥

રેવત્યોપિ દેવગણ । પૂર્વાશ્વિતોત્તરા મરણ્યાદ્રા ॥૭૬॥

રોહિણ્યપિ મૃત્યુગણો । જ્યેષ્ઠા મૂલંદ્રયં ધનિષ્ઠા યા ॥

અશ્લેષા કૃતિકા ચિત્રા । વિશાખા મઘા પલાદગણઃ ॥૭૭॥

વકુલે પરમા પ્રિતિ । મધ્યમા દેવ મર્ત્યયોઃ ॥

દેવ રાક્ષસયોર્વેરં । મરણં મૃત્યુ રાક્ષસયોઃ ॥૭૮॥

કદાચિત્ રાક્ષસિ કન્યા । વરો ભવતિ માનવા ॥

ભર્તાર અષ્ટમે માસે । મારંતે ચ વિવાહિતા ॥૭૯॥

વિવાહે શુદ્ધ ભવેન । સમીક્ષગણકૈગણ ॥

સેલ કાર્ય પ્રયત્નેન । પ્રજલ્પાંતિ મહાધિજા ॥૮૦॥

ભાવાર્થ:—હસ્ત, સ્વાંતી, અનુરાધા, શ્રવણ, પુનર્વસુ, મૃગશર, અશ્વિની, પુષ્ય, રેવતી એ નવ નક્ષત્રનો દેવગણ કહેવાય છે; ત્રણ પુર્વા, ભરણી, આર્દ્રા, રોહિણી, ત્રણ ઉત્તરા એ નવ નક્ષત્રનો મનુષ્યગણ કહેવાય છે; જ્યેષ્ઠા, મુળ, ધનિષ્ઠા સતલીશા, અશ્લેષા, કૃત્તિકા, ચિત્રા, વિશાખા, મધા એ નવ નક્ષત્રનો રાક્ષસ ગણ કહેવાય છે. વર કન્યાનો એક ગણ હોય તો ઘણી પ્રીતી રહે, દેવગણ ને મનુષ્યગણ હોય તો મધ્યમ પ્રીતી રહે, દેવગણ ને રાક્ષસગણ હોય તો વૈરભાવ રહે, રાક્ષસગણ તથા મનુષ્યગણ-વાળા સ્ત્રી પુરૂષ હોય તો મનુષ્યગણવાળાનું મૃત્યુ થાય, કદાચિત રાક્ષસગણની કન્યા હોય અને મનુષ્યગણનો વર હોય તો આઠમે માસે ઘણીની હાની કરે. એ માટે શુદ્ધ ગણ જોધને-મેળવીને વિવાહ કરવો. ॥ ૭૬-૮૦. ॥

અથ શ્રી ગણુ યંત્ર.

હસ્ત	સ્વાંતિ	અનુ.	શ્રવણ.	પુન.	મૃગસર	અશ્વ	પુષ્ય	રેવતી	દેવગણુ જાણુવો.
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	
પૂ. કા.	પૂ. પા.	પૂ. ભા.	જી. કા.	જી. પા.	જી. ભા.	ભા.	આદ્રા.	રોહી	માનવ ગણુ જાણુવો.
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	
જ્યે.	મૂ.	ધ	શ	અશ્લે.	કૃત્તિ	ચિત્રા.	વિશા.	મધા.	રાક્ષસગણુ જાણુવો.
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	

અથ શ્રી વૈશ્ય તથા શઢાષ્ટક વિચાર.

મીન તુલા ધન વસહ । કેસરિ મકરાય મેષ કન્યાય ॥
 વિચ્છિય મેહૂળ કકડ । કુંભાયપર સરવેરં ॥૮૧॥
 મેષાલિ મકર મિહૂળા । તુલ વૃશ્વ ધન કક કુંભ કન્યાય ॥
 મિનો સિંહોહ અતહા । ગુલસકઠહોઈ એવંતુ ॥૮૨॥

મકર વૃક્ષ મિન કન્યા । વૃશ્ચિક કર્કાષ્ટમેરિ પૂત્વંસ્યાત્ ॥
 અજ મિથુન ધનિહરિ ઘટ । તુલાષ્ટમે મિત્રતા વસ્યાં ॥૮૩॥
 શત્રુ પડાષ્ટકે મૃત્યુ । કલહો નવ પંચમે ॥
 દ્વિદ્વાદશેષુ દારિદ્રં । શેષેષુ પ્રિતિ રુત્તમા ॥૮૪॥
 મકર સકેસરમેષ યુવત્યા । તુલ સિંહ મિન કુલિરઘટાદ્યા ॥
 ધન વૃક્ષ વૃશ્ચિક મન્મથ ગામી ।
 એતે મૃત્યુ પડાષ્ટક ગામી ॥૮૫॥
 અસનસ્તુ વરો ગ્રાહ્યો । નાસન્ના કન્યકા પુનઃ ॥
 મિયતે માતૃ પિતરં । સંગ્રાહ્યં નવ પંચમં ॥૮૬॥

ભાવાર્થ:—મીન, તુલા, ધન, વૈશ્યને શડાષ્ટક, સિંહ, મકરને શડાષ્ટક, મેશ કન્યાને શડાષ્ટક, વૃશ્ચિક મીથૂનને શડાષ્ટક, કર્ક ફલને શડાષ્ટક. એવી રીતે રાશીને શડાષ્ટક જાણવો. મેશ, વૃશ્ચિક, મકર, મીથૂન, તુલા, ધન, વરખ, કર્ક, ફલ, કન્યા, મીન, સિંહ એને મીત્ર શડાષ્ટક કહે છે. મકર, વરખ, મીન કન્યા, વૃશ્ચિક, કર્ક એ રાશીથી આઠમી રાશી તથા મેશ, મીથૂન, ધન, સિંહ, ફલ, તુલા, એ રાશીથી આઠમી રાશી શત્રુ શડાષ્ટક જાણવો મીત્ર શડાષ્ટક રાશીમાં શત્રુ શડાષ્ટક રાશી હોય તો મૃત્યુ થાય, બંનેની નવમી, પાંચમી રાશી હોય તો કલેશ થાય, બીજી, બારમી રાશી હોય તો દારીદ્ર થાય. બાકીની શેષ રાશી ઉત્તમ કહી છે. હવે મૃત્યુ શડાષ્ટક કહે છે.

મકર તથા સિંહ, મેશ તથા કન્યા, તુલા તથા મીન, કર્ક તથા ફલ, ધન તથા વરખ, વૃશ્ચિક તથા મીથૂન, એ મૃત્યુ શડાષ્ટક રાશી જાણવી. કન્યા રાશી પાસે વરની રાશી હોય તો સારી. વર રાશી પાસે કન્યા રાશી હોય તો માઠી. એ રાશી પ્રમાણે સગાઈ સંબંધ કરે તો માતાપીતાની હાની કરે. કોઈક આચાર્યનો એવો મત છે, કે નવમી, પાંચમી રાશી ગૃહજી કરવી એ શ્રેષ્ઠ છે. ॥ ૮૧-૮૬. ॥

મિત્ર શહાબક. શત્રુ શહાબક. આથ શ્રી શહાબક ચંદ્ર. હુઆખારા. નવ પંચમ ઉત્તમ. નવ પંચમ મધ્યમ. મૃત્યુ શહાબક.

મેષ વૃથિક	મિત્ર	મ.	સિં.	શત્રુ	મે	વ. ૨, ૧૨	મે	સિંહ	હ, પ	હ.	કુંભ	હ, પ	મકર	સિંહ	મૃત્યુ
મિત્ર મ.	મિત્ર	વર.	ધન	શત્રુ	મિ.	ક	ર, ૧૨	ક.	હ, પ	વૃશ્ચ.	મીન	હ, પ	મેષ	કન્યા	મૃત્યુ
પુલા	મિત્ર	મી.	હ.	શત્રુ	ક	સિંહ	૨, ૧૨	મિ.	હ, પ	ધ.	મે.	હ, પ	પુલા	મીન	મૃત્યુ
ધન	મિત્ર	ક.	મે.	શત્રુ	સિંહ	ક.	૨, ૧૨	ક	હ, પ	મ.	વરુણ	હ, પ	ક.	કુંભ	મૃત્યુ
કુંભ	મિત્ર	વૃ	મિ.	શત્રુ	ક.	પુલા	૨, ૧૨	મિ.	હ, પ	કુંભ	મૃત્યુ	હ, પ	ધન	વર.	મૃત્યુ
મિત્ર	સિંહ	મિત્ર	ક	શત્રુ	પુલા	વૃશ્ચિક	૨, ૧૨	કર્ક	હ, પ	મીન	ક.	હ, પ	વૃશ્ચિક	મિ.	મૃત્યુ

અથ શ્રી તારા જોવાનો વિચાર.

ત્રિ પંચ સપ્તમિ તારા । ચાન્યોન્ય યુરુ શિષ્યયો ॥

વર્જનીયા શુભાયસ્યા । એક નાડિ ગતં શુભં ॥૮૭॥

ભાવાર્થ:—યુરુ શિષ્યને માંહોમાંહે ત્રીજી, પાંચમી, સાતમી એ ત્રણ તારા તજવી. એટલે શુભ કાગમાં તારાને તજવી કહી, પણ બંનેની એક નાડી હોય તો શુભ ફળ આપે. ॥ ૮૭ ॥

અથ શ્રી વિવાહમાં સર્પાકાર નાડીવેધનો વિચાર.

વિવાહે ફણિ ચક્રંતુ । અશ્વન્યાદિત્રિનાડિકં ॥

એક નાડિ ગતંરુલ્યં । રુલ્યસામ્યં વિવર્જયેત્ ॥૮૮॥

ભાવાર્થ:—અશ્વની નક્ષત્ર આદિથી લેઇને સત્તાવીશ નક્ષત્રોમાં ત્રણ ત્રણ નક્ષત્રની એક નાડી સમજવી. એક નાડીના નક્ષત્ર ઉપર બંને સ્ત્રી પુરુષની એક નાડી હોય તો વર્જિત કરવી. ॥ ૮૮. ॥

અથ શ્રી નાડી જોવાના કાર્યો.

ગ્રામે ચ નગરેવાપિ । રાજસેવકયોસ્તથા ।

એકરુલ્ય ભવેત્ પ્રિતિ । વિવાહે દુષ્પમાદિશેત્ ॥૮૯॥

એક નક્ષત્ર જાતાનાં । પરેષાં પ્રિતિરુત્તમા ॥

દંપત્યો મરણજ્ઞેયં । પુત્રો જાતો રિપુર્ભવેત્ ॥૯૦॥

ભાવાર્થ:—ગામમાં, નગરમાં, રાજાને ત્યાં, મોકરીમાં એટલે ઠેકાણે તમા વિવાહમાં સ્ત્રી પુરુષને નાડી પ્રીતી જોવી. એક નક્ષત્રમાં બંનેનો જન્મ હોય તો સારી પ્રીતી રહે; પણ સ્ત્રી પુરુષ

ખન્નેનો એક નાડીમાં જન્મ હોય તો નષ્ટ ફળ આપે, સંતાનનો ક્ષય કરે, તથા સ્ત્રી પુરુષની એકજ નાડીમાં બાળકનો યજ્ઞ તેજ નાડીમાં જન્મ થાય તો શત્રુ સમાન થાય. ॥ ૮૯-૯૦. ॥

અથ શ્રી યુજાં વિચાર.

રેવયરિસિયાયસ્વંડં । હવઇનરનારીજમજયમજ્ઞે ॥
તહ ઇચ્છિયાય પુરિસો । વલ્લહો હોઇ ચિરકાલં ॥૯૧॥
જિઠાય નરિસિયા । મષ્મ્ભેજહજમ્મ નારિ નરહવર્ઈ ॥
તહ પુરિસ્સાણયજુવઇણં । વલ્લહોહોઇવહુ આઇં ॥૯૨॥
જઇ જમ્મો નર નારિ । હવર્ઈ અઘાય બારસિરિસા ॥
વહુ પેમાઝં ઉભયં । કહિયં જું જાઇ એવેયં ॥૯૩॥

ભાવાર્થ:—રેવતીથી છ નક્ષત્ર મૃગશર સુધી પુર્વ ભાગમાં યુગ કહેવાય છે. તેમાં સ્ત્રી પુરુષ ખન્નેનો જન્મ હોય તો અલંત પ્રીતી રહે, ઘણા વખત સુધી સુખ ભોગવે. જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર આદિ દેઈને નવ નક્ષત્રમાં સ્ત્રી પુરુષ ખન્નેનો જન્મ હોય તો બહુ સારો પ્રેમ રહે. આદ્રાથી બાર નક્ષત્રમાં જન્મ હોય તો પણ સારી પ્રીતી રહે. એમ યુગ ફળ બાણુવું. ॥ ૯૧-૯૩. ॥

અથ શ્રી નાડી જોવાનો વિચાર.

અસ્સણિ અદા પુનર્વસુ । ઉત્તર હસ્તા યજિવમૂલાઈં ॥
સયમિસ પુવ્વ મદવય । પદમા નાડિ અએકહિયા ॥૯૪॥
મરણી મૃગસર પુષ્ય । પૂર્વા ફાલ્ગુણિ યચિત્તઅણુરાહા ॥
પુર્વાષાઢા ધનિષ્ઠાય । ઉત્તર મદવયવીયનાડિઝં ॥૯૫॥

કિત્તિયસ્સરોહિણી અસલેસા ।

મઘા સાઙ્ગિશાહાઈ ઉત્તરાષાઢા ॥

સવર્ણરેવયડ્યા । નાહિતિયરિખનાયવા ॥૧૬॥

મિત્રામિત્રેષુચાશ્વન્યાં । વિવાહે ક્રતિકાદેષુ ॥

વર્ષાકાલેષુ ચાદ્રાઈં । રોગી સૂર્યાદિ રુખ્યતે ॥૧૭॥

ભાવાર્થ:—અશ્વની, આદ્રા, પુનર્વસુ, ઉત્તરાશ્લેષુષી, હસ્ત, જેષ્ટા, મુળ, સતભીષા, પુર્વાભાદ્રપદ એ નક્ષત્રો પ્રથમ નાડીનાં જાણવાં. ભરણી, મૃગશર, પુષ્ય, પુર્વાશ્લેષુષી, ચિત્રા, અનુરાધા, પુર્વાષાઢા, ધનિષ્ટા, ઉત્તરાભાદ્રપદ એ નવ નક્ષત્ર મધ્યમ નાડીનાં જાણવાં. કૃત્તિકા, રોહિણી, અશ્લેષા, મઘા, સ્વાતી, વિશાખા, ઉત્તરાષાઢા, શ્રવણ, રેવતી, એ નવ નક્ષત્ર અંત્ય નાડીનાં જાણવાં. રોગીને વિવાહમાં, પ્રીતીમાં, વર્ષાકાળમાં આદ્રા નક્ષત્રથી નાડી અને તીથી જોવી. ॥ ૯૪-૯૭. ॥

અથ શ્રી રોગી પુરુષ જોવા વિષે.

રવેંદુ નામ નક્ષત્રં । એકનામ્યાં યદા ભવેત્ ॥

તદાહિ જાયતે મૃત્યુ । યથા સર્વજ્ઞ ભાષિતં ॥૧૮॥

રોગિણો જન્મ નક્ષત્રં । એકનાહ્યાં યદા શશી ॥

તદા પીઢા વિજાનિયાત્ । અષ્ટ પ્રહરકે ધ્રુવં ॥૧૯॥

ભાવાર્થ:—રવી નક્ષત્ર એટલે તેર દીવસનું. નક્ષત્ર તથા ચંદ્રમાનું નક્ષત્ર તથા નામ નક્ષત્ર એ ત્રણ નક્ષત્ર એ નાડી ઉપર આવે તો રોગી મૃત્યુ પામે; એમ જ્ઞાની પુરૂષો કહે છે. હવે રોગીને ક્ષમા કરવાનું સુહૃત્ કહે છે.

રોગીના જન્મ નક્ષત્ર તથા સુર્ય નક્ષત્ર તથા ચંદ્ર નક્ષત્રની એક નાડી આવે તો તે દીવસે આપડ લેવું નહી. ઉપર પ્રમાણે

જોગ રાગીને આવે તો આઠ પહોરની અંદર રાગી મરણુ તુલ્ય,
કષ્ટ પામે. ॥ ૯૮-૯૯ ॥

અથ શ્રી બાર રાશીનાં સ્વામિ.

મેષ વૃશ્ચિકયોર્મૈમ । શુક્રો વૃસ તુલા મૃતો ॥
બુધ કન્યા મિથુનયો । પ્રોક્ત કર્કસ્ય ચંદ્રમા ॥૧૦૦॥
સ્યાન્મીન ધન્વિતો જિવિ । શનિર્મકર કુંભયો ॥
સિંહસ્યાધિપતિં સૂર્ય । કથિતંગણકોચ્છમૈઃ ॥૧૧॥

ભાવાર્થ:—મેષ ૧, વૃશ્ચિક ૮ એ બે રાશીનો સ્વામી
મંગળ છે; વરણ ૨, તુલા ૭ એ બે રાશીનો સ્વામી શુક્ર છે;
કન્યા ૬, મીથૂન ૩ એ બે રાશીનો સ્વામી બુધ છે; કર્ક ૪, એ
રાશીનો સ્વામી ચંદ્ર છે; ધન ૯, મીન ૧૨ એ રાશીનો સ્વામી
ગુરુ છે; મકર ૧૦, કુંભ ૧૧ એ બે રાશીનો સ્વામી શની છે;
સિંહ ૫, એ એક રાશીનો સ્વામી રવી છે; એ જ્યોતિષ શાસ્ત્રનું
પ્રમાણ છે. ॥ ૩૦૦-૧ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ ઉંચ નીચ રાશી વિચાર.

મેષ રવિ વૃસે ચંદ્રો । મકરે ચ મહિસત ॥
કન્યાયાં રોહિણી પુત્રો । ગુરુ કર્ક જ્ઞેષ્ઠમૃગ ॥૨॥
શનિસ્તુલાયામુચ્ચશ્ર । મિથુન સિંહકાસુત ॥
ઉંચાંત્સમગાનીંચા । રાશોયદિનવાંશકઃ ॥૩॥

ભાવાર્થ:—રવી મેષ ૧ રાશીનો હોય તો ઉચનો સમજવો.
ચંદ્રમા વરણ ૨ રાશીનો હોય તો ઉચનો સમજવો. મંગળ મકર
૧૦ રાશીનો હોય તો ઉચનો સમજવો. બુધ કન્યા ૬ રાશીનો
હોય તો ઉચનો સમજવો. ગુરુ કર્ક ૪ રાશીનો હોય તો ઉચનો
સમજવો. શુક્ર મીન ૧૨ રાશીનો હોય તો ઉચનો સમજવો.

શની તુલા ૭ રાશીનો હોય તો જીત્યનો સમજવો. રાહુ મીથુન ૩ રાશીનો હોય તો જીત્યનો સમજવો. એ જાંય ગ્રહની રાશી કહી. હવે જે ચોતાની રાશી હોય તેથી સાતમી રાશી નીચની સમજવી. તે રાશી ઉપર જે ગ્રહ હોય તે ગ્રહ નીચનો જાણવો. એટલે રવી મેષ ૧ રાશીનો જીત્યનો કહ્યો છે, તેથી સાતમી તુલા રાશી આવે; તે રાશીનો રવી હોય તો નીચનો સમજવો.

એ પ્રમાણે ચંદ્રમા વૃશ્ચિક ૮ રાશીનો નીચનો સમજવો. મંગળ કર્ક ૪ નીચ, બુધ મીન ૧૨ નીચ, ગુરૂ મકર ૧૦ રાશીનો નીચ, શુક્ર કન્યા ૪ રાશીનો નીચ, શની મેષ ૧ રાશીનો નીચ, રાહુ ધન ૬ રાશીનો નીચ સમજવો. ॥ ૨-૩ ॥

જીત્ય નીચ ગ્રહો તથા સ્વગૃહ રાશી જોવાનું યંત્ર.

ગૃહ	રવી	ચંદ્ર	મંગળ	બુધ	ગુરૂ	શુક્ર	શની	રાહુ
જીત્ય રાશી	મેષ	વરુણ	મકર	કન્યા	કર્ક	મીન	તુલા	મીથુન
અંશ	૧૦	૩	૨૮	૧૫	૫	૨૭	૨૦	૩
નીચ રાશી	તુલા	વૃશ્ચિક	કર્ક	મીન	મકર	કન્યા	મેષ	ધન
અંશ	૧૦	૩	૨૮	૧૫	૫	૨૭	૨૦	૩
સ્વગૃહ (ચોતાના ધરની) રાશી	સિંહ	કર્ક	મેષ તથા વૃશ્ચિક	મીથુન તથા કન્યા	ધન તથા મીન	વરુણ તથા તુલા	મકર તથા કુંભ	કન્યા

અથ શ્રી ગ્રહના અતિ વેર વિષે.

રાહુ રવ્યૌ પરં વૈરં । ગુરુમાર્ગવયોરપિ ॥

હિમાંસુબુદ્ધયોર્વૈરં । વિવસ્ત્રા ન મંદયોરપિ ॥૪॥

ભાવાર્થ:—રાહુને તથા રવીને પૂર્ણ વેર છે, શુક્ર તથા શુક્રને પૂર્ણ વેર છે, ચંદ્ર તથા બુધને પૂર્ણ વેર છે, રવી તથા શનીને પૂર્ણ વેર છે. એ પ્રમાણે માંડોમાંડે ગ્રહને અધીક વેર જાણવું. ખાર ભવનમાંથી કોઈ ભવનમાં ઉપર પ્રમાણે બે ગ્રહો આવ્યા હોય તો તે ભવનના સુખની હાની કરે. ॥ ૪ ॥

અથ શ્રી યોની તથા અષ્ટ પ્રિતિ વિચાર.

છાગો ચ કૃતિકા પુષ્યો । નાગો ચ મૃગ રોહિણી ॥
મૂલ આદ્રા તથા સ્વાનો । મુષકો મધા ફાલ્ગુણી ॥૫॥
હસ્ત સ્વાતિં ચ મહિષો । ગોયોનિઃ ઉત્તરાદ્રયં ॥
વ્યાઘ્રો વિશાખા ચિત્રા ચ । મૃગેષ્ઠાનુરાધિકા ॥૬॥
મર્કટો શ્રુતિ પૂર્વાષાઢા । રેવતી ભરણી ગજો ॥
ધનિષ્ઠા ભદ્રપદા સિંહો । અશ્વિનિ વાસુણિહયોઃ ॥૭॥
અશ્લેષાદિત્યમાર્જારો । ઉત્તરાષાઢિકાભિજો ॥
ન કુલાપિ સમાખ્યાતા । ઉદ્ધૂનાંયોનયઃ સ્મૃતા ॥૮॥
ગોવ્યાઘ્રં ગજસિંહ । અશ્વમહિષં સ્વાનં ચ બમૂરગં ॥
વૈરં વા નર મેષકં ચ સુમહદ્દિઢાલોદરં ।
લોકાનાં વ્યવહારતોન્યદપિ ચ જ્ઞાત્વાપ્રયત્રાદિદં ॥
દંપત્યો નૃપ ભૂતયોરપિ । સદાવર્જ ગુરુ ક્ષુલ્લયો ॥૯॥

ભાવાર્થ:—કૃતિકા તથા પુષ્ય નક્ષત્રની બકરાની યોની જાણવી; મૃગશર તથા રોહિણીની નાગની યોની જાણવી; સુખ તથા આદ્રાની સ્વાનની યોની જાણવી; મધા તથા પુર્વાશ્વિણીની

ઊંદરની થોની જાણવી; હસ્તનથા સ્નાંતિની પાડાની થોની જાણવી;
ઉત્તરાશ્વાશુભી તથા ઉત્તરાભાદ્રપદ એ બેની ગાયની થોની જાણવી;
વિશાખા તથા ચિત્રાની વાઘની થોની જાણવી; જેઠા તથા અતુ
રાધાની મૃગની થોની જાણવી; શ્રવણ તથા પૂર્વાષાઢાની વાંદરાની
થોની જાણવી; રેવતી તથા ભરણીની હાથીની થોની જાણવી;
ધનિષ્ઠા તથા પુર્વાભાદ્રપદ એ બેની સિંહની થોની જાણવી; અશ્વિની
તથા સતભીષાની ઘોડાની થોની જાણવી; અશ્લેષા તથા પુનર્વસુ-
ની બીલાડાની થોની જાણવી; ઉત્તરાષાઢા તથા અબ્હિય એ બેની
નોળીઆની થોની જાણવી. એ પ્રમાણે નક્ષત્રની થોની કહી છે.
હવે થોની સાથે વેર કહે છે

ગાયને વાઘ સાથે વેર, હાથીને સિંહ સાથે વેર, ઘોડા ને
પાડાને વેર, હરણને અને કુતરાને વેર, સર્પ અને નોળીઆને
વેર, વાંદરાને અને ઘેટાને વેર, બીલાડી અને ઊંદરને વેર, એ
લોકીક વહેવારે કરીને વેરભાવ છે તે થોનીનો વેરભાવ સ્ત્રી-પુરુષ-
ને બેવો, રાજા-નોકરને બેવો, ગુરુ-શિષ્યને બેવો, અને વેર-
ભાવ હોય તે ત્યાગ કરવો શ્રેષ્ઠ છે. ॥ ૫-૯ ॥

અથ શ્રી મુંડન મુહૂર્ત તથા યાત્રા જવામાં તથા વિદ્યા મળવામાં વર્જવાના દિવસ તથા વાર.

સૂર્યાકિ મૌમ પદ્તુર્ય । નવાષ્ટાંત્યપિથિદ્રયે ॥
નષ્ટ ક્ષૌરંનસા વિદ્યા । યાત્રા દૌન ચ પર્વસુ ॥૧૦॥
હસ્ત ત્રયે મૃગે જ્યેષ્ઠા । પૌશ્વાદિત્ય શ્રુતિદ્રયે ॥
ક્ષૌર કર્મ શુભંપ્રોક્તં । કાર્ય શુક્રે દુવાસે ॥૧૧॥
પુબ્ય પુનર્વસુ રેવતિ ચિત્રા ।

શ્રવણ ધનિષ્ઠા મૃગાશ્વિનિ હસ્ત ॥

ઐશ્વર્યેનવકઃ ક્ષુર કર્મણી ।

બલિઘ્નત પુષ્ટિકરઃ શુભકર્તા ॥૧૨॥

પંચ મઘા અનુરાધા । પ્રજાપત્યાષ્ટકં સકૃનામૂલં ॥

ઉતરત્રિકરો મૃત્યુ । બ્રહ્માપિનજવતિવર્ષ ॥૧૩॥

રાત્રૌ સંધ્યા સુવિદ્યાદૌ । ક્ષૌરંનોક્રુતથૌત્સવ ॥

ભૂષાભ્યં ગંતુ સ્નાનં ચ । પર્વ યાત્રા રથક્ષપિ ॥૧૪॥

ચતુર્થિ નવમિષ્ટિ । ચતુર્દશ્યાષ્ટમિ તથા ॥

અમાવસ્યાં ચ દેવત્યા । ક્ષૌર કર્માણિ નેક્ષતે ॥૧૫॥

ક્ષૌરે રાજા જ્ઞેયા જાતે । સ્વામિદત્તે ચ વાસસે ॥

તિથિવાસ્કિય શીતાંશુ । તિથ્યાદિનાં વિલોકયેત્ ॥૧૬॥

રતિર્વાતે ચિતા ધુમ । સ્પર્શદુસ્વપ્ન દર્શને ॥

ક્ષૌર કર્મ મપિ સ્નાયાત્ । ગલિતેશુ ધનારાધિ ॥૧૭॥

ભાવાર્થઃ—રવી, શની, મંગળ તથા ચોથ, નામ, ચોદશ, આઠમ, પુનમ, અમાવાસ્યા એ તીથી તથા વાર યાત્રા જવામાં લાગ કરવા.

હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાંતી, મૃગશર, જ્યેષ્ઠા, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા એ નક્ષત્ર તથા શુક્ર, સોમ એ બે વાર લેવા. હરે તેનું કૃત્તિકા કહે છે. પુષ્ય, પુનર્વસુ, ચિત્રા, રેવતી, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, મૃગશર, અશ્વિની, હસ્ત એ નક્ષત્રમાં મુંડન કરે તો બગ, કાન્તિ, પુદ્ગિ વૃદ્ધિ પામે, અને શુભ કૃત્તિકા પ્રાપ્ત થાય; મઘા, અનુરાધા નક્ષત્રમાં મુંડન કરે તો બાળકને કષ્ટ થાય; રોહિણી, ઉત્તરાષાઢા

તથા ઉત્તરાશ્વાદ્ગુણી એ નક્ષત્રામાં મુંડન કરાવે તો મૃત્યુ યામે. બ્રહ્મા રક્ષા કરે તોપણ બચે નહી. હવે સંધ્યા સમય વર્જવાનાં કામ કહે છે

સંધ્યા સમય વિદ્યા ન લાલુવી, મુંડન ન કરાવવું, કોઈ પણ જાતનો ઓચ્છવ ન કરવો, આભરણ વસ્ત્ર પ્રમુખ નવાં ન પહેરવા, સ્નાન ન કરવું, યાત્રા ન જવું. હવે મુંડન વખતે ચોથ, નોમ, આદ્ય, આઠમ, છઠ્ઠ, અમાસ એ તીથી ત્યાગ કરવી. ઉપર મુહૂર્ત કહેવામાં આવ્યાં છે પણ એવી બીનામાં મુહૂર્ત જોવાની જરૂર નથી. જેમકે, રાત્રની આજ્ઞાથી કામ કરવું પડે તો મુહૂર્ત જોવું નહી, પોતાનો સ્વામી સંતુષ્ટ થઈને કાંઈ આપે તો તેમાં મુહૂર્ત જોવું નહી, તેમજ વિવાહ-લગ્ન પ્રસંગમાં કોઈ માનપૂર્વક કાંઈ આપે અથવા ત્યાં જવું પડે તો મુહૂર્ત જોવાની જરૂર નથી. હવે રાત્રીમાં સ્નાન ન કરવા વિષે કહે છે. સુર્ય અસ્ત પામ્યા પછી સ્નાન કરવાનું ત્યાગ કરેલું છે, પણ સ્મશાન જઈ આવીને તથા વમન, ઝાડો, આલકશેટ ઇત્યાદિક જરૂરીઆત કામમાં સ્નાન કરવાનો દોષ નથી. ॥ ૧૦—૧૭ ॥

અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવાનું મુહૂર્ત.

હસ્તાદિ પંચકે ધ્રુવં । રેવત્યશ્વિની પુનર્વસુ ધનિષ્ઠા ॥
પુષ્ય શુક્ર ગુરુજ્ઞ । શુભદા વસ્ત્રસ્ય પરિધાને ॥૧૮॥

ભાવાર્થ:—નવાં વસ્ત્ર પહેરવામાં હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતિ, વિશાખા, અનુરાધા, ક્રુવ, ઉત્તરાશ્વાદ્ગુણી, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાભાદ્રપદ, રેવતી, અશ્વિની, પુનર્વસુ, ધનિષ્ઠા, પુષ્ય એ નક્ષત્ર તથા શુક્ર, ગુરુ, શુક્ર, એ વાર લેવા. એ શુભ ક્ષણ આપે છે. ॥ ૧૮ ॥

અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવામાં વર્જવાના દિવસ

તથા તેનું ફલ.

આદિત્યે જીવેરે વસ્ત્રં । સોમે નિત્યં જલાહ્નતા ॥

અંગારે ચ દહત્યામિ । બુધે ચાર્થ સમાગમ ॥૧૧॥

જ્ઞાનલાભો ગુરુવારે । શુક્રે મિત્ર સમાગમ ॥

મલિનં ચ સદા વચ્ચં । નિવેદિતં શનિસ્વરે ॥૨૦॥

વારાનર્વૈનવસ્ય । પરિધાને શુભામતા ॥

સોમાર્ક શુક્ર ગુરુવૌ । રક્તે વચ્ચે કુજેપિ ચ ॥૨૧॥

ભાવાર્થ:—સ્વીવારે નવું વચ્ચ પહેરે તો ફાટી જાય, સોમ-
વારે પહેરે તો પદ્મજાતું રહે, મંગળવારે પહેરે તો અગ્નિથી બળી
જાય, બુધવારે પહેરે તો ધનનો લાભ થાય, શુક્રવારે પહેરે તો
વિધાનો લાભ થાય, શુક્રવારે પહેરે તો મિત્રનો મેળાપ થાય,
શનીવારે પહેરે તો મત્તીન રહે, ધોવા વખત આવે નહીં. રાતા
વચ્ચ પહેરવામાં મંગળવાર સારો છે. ॥ ૧૯-૨૧ ॥

અથ શ્રી કાંસાના વાસણમાં પ્રથમ

જમવાનું મુહૂર્ત.

મૃગ પુષ્યોશ્વિનિ ચિત્રા । અનુરાધારેવતિકર ॥

શશી ચ જીવ વારેષુ । પાત્રોયં શુભદાયકાઃ ॥૨૨॥

ભાવાર્થ:—મૃગશર, પુષ્ય, અશ્વિની, ચિત્રા, અનુરાધા,
રેવતી, હસ્ત, એ નક્ષત્ર તથા સોમવાર, શુક્રવાર, એ વાર નવા
પાત્રમાં જમતાં સુખદાયક છે. ॥ ૨૨ ॥

અથ શ્રી બાલકને પ્રથમ અન્ન સ્વરાવવાનું

મુહૂર્ત.

સોમે શુક્રે ચ મંદાગ્નિ । શનિ ભોમે બલક્ષયં ॥

બુધાર્ક ગુરુવારેષુ । પ્રસન્ના ચ હિતાવહા ॥૨૩॥

રેવતી શ્રુતિ પુનર્વસુહસ્ત । વ્રાહ્મચત્વષ્ટિ મૃગશિર્ષદ્વયે ચ ॥
ઉત્તરંચગદિતંપૃથુકાનાં । પ્રસન્નેહિતનવાન્નવિધાનાં ॥૨૪॥

ભાવાર્થ:—સોમ, શુક્રવારે બાળકને અન્ન ખવરાવે તો બાળકની બુધ મરી જાય; શનીવારે તથા મંગળવારે બાળકને અન્ન ખવરાવે તો બાળકના બળનો નાશ થાય; બુધવાર, રવીવાર, શુક્રવારે બાળકને અન્ન ખવરાવે તો બાળકને સુખશાંતી થાય.

રેવતી, શ્રવણ, પુનર્વસુ, હસ્ત, રોહિણી, ચિત્રા, મૃગશર, આદ્રા, ગ્રહ ઉત્તરા એ નક્ષત્ર અને ઉપર કહેલા વાર બાળકને અન્ન ખવરાવવામાં સારા છે. ॥ ૨૩-૨૪ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્રમાં ગણી વસ્તુ મળવા વિષે.
રોહિણ્યાદિ વતુષ્કેષુ । પ્રતિભંચામિ ધાઙ્મા ॥
અંધદ્વગકેકરાણ્યં ચ । ચિપ્પડાણ્પંચદિવ્ય દ્વગ્ ॥૨૫॥

ભાવાર્થ:—રોહિણી નક્ષત્રથી ચાર ચાર નક્ષત્ર અનુક્રમે ગણવાં. તે ગણતા આંધળા, કાંણા, ચીપડાં દેખતા નક્ષત્ર આગળ કહી ગયા છીએ તે પ્રમાણે સમજવાં. ॥ ૨૫ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્ર અવસ્થા વિચાર.

અકાઙ્છયેરાનવ વાલા । વારહ્નંતિ તરુણાય ॥
રવિ રિલાલં ગણિણં । દિનરત્નં ગ્રાવનિષ્ખંતં ॥૨૬॥
થેરાં ઠાણાનહૂચલઙ્ । વાલાવતિ અવંતિ ॥
તરુણાજિહ્વાં ગયાનિહ્વાં ગયા । વલિ પાછા ન ભવંતિ ॥૨૭॥
નસ્તંનષ્ટ દૂતંદ્રવ્યં । દ્રગાંધેર્યન્નતઃપરે ॥
લમ્બયતે ચિપ્પદૈ વાર્તા । દિવ્યાક્ષેસાપિનાપ્યતે ॥૨૮॥

અંધેષુલભતે શીઘ્રં । કાળકં ચ દિન ત્રયં ॥

ચિર્પટં માસમેકં ચ । દિવ્યં ચક્ષુ ન લભ્યતે ॥૨૯॥

જાત્યંધેષુદિશિં પૂર્વં । કેકરિ દક્ષિણે પુનઃ ॥

પશ્ચિમં ચિર્પટેધિશ્ચે । દિવ્યં ચક્ષુ સિરુત્તરાં ॥૩૦॥

ગત વસ્તુ લભ્ય નક્ષત્રં । ન જીવત્યહિનાદદૃશ ॥

સુપર્ણેનાપિરક્ષિતં । મઘાશ્લેષા વિશાસ્વાદ્રા ॥

મૂલેષુ ભરણિ દ્વયં

॥૩૧॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના તપતા નક્ષત્રથી દીન નક્ષત્ર સુધી ગણતાં નવ નક્ષત્રમાં આવે તો બાળક અવસ્થા જાણવી. નવથી બાર નક્ષત્ર એટલે એકવીસ નક્ષત્ર સુધી તરૂણ અવસ્થા રહે છે. પાછલા છ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધાવસ્થા સમજવી. કેાઈ વસ્તુ જીવાન અવસ્થાના નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો ન મળે, બાળક અવસ્થાના નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો તરત મળે, વૃદ્ધાવસ્થાના નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો સ્થિરતાથી (ઘણા વખતે) મળે. કેાઈ વસ્તુ જીવી જાય અથવા ઉઠાવીને લઈ જાય તે આંધળા નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો તુરત મળે, ચીપડા નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો શ્રમ પડતાં મળે; અને દેખતા નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો ન મળે. વિશેષ બીના આગળ આપેલ છે. ॥ ૨૬-૩૧ ॥

અથ શ્રી સર્પ હંશ કરે તેનો વિચાર.

ઉગવરુણરોદ્રાવાસવેદ્રતિપૂર્વા ।

યમં દર્હન વિશાસ્વાં પાપવારેણ યુક્તા ॥

તિથીષુ નવમિ ષષ્ટિ દ્વાદશિભિઃ ચતુર્થિ ।

ભવતિ મરણયોગો રોગિણાં મૃત્યુરેવ ॥૩૨॥

અથ શ્રી ધાન તિથી તથા રોગીને રોગથી મુક્ત થવાનો વિચાર. (૧૦૭)

ભાવાર્થ:—અશ્વેષા, સતભીશા, આદ્રા, ધનિષ્ટા, જેષ્ટા, ત્રણ પુર્વા, ભરણી, કૃત્તિકા, વિશાખા, એ નક્ષત્ર હોય; રવી, મંગળ, શનીવાર હોય; ચોથ, નોમ, છકુ, ખારશ, એ તીથીઓ હોય તો મરણુ યોગ જાણવો. તેમાં સર્પ કંશ કરે તો તે પુરુષનું મરણુ થાય. ॥ ૩૨ ॥

અથ શ્રી ઘાત તિથી વિષે.

નંદા વૃશ્ચિક મેષે ચ । મદ્રા મિથુન કર્કયોઃ ॥

કન્યારાશોયદાજ્ઞેયાં । એવાકાલસ્યષ્ટદિના ॥૩૩॥

જયા ધન કુંભ સિંહે । રિક્તા તુલે વૃષે તથા ॥

પૂર્ણા મિન મકરયોઃ । કાલો યં મુનિ ભાષિતં ॥૩૪॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશી તથા વૃશ્ચીક રાશીવાળાને નંદા તીથી ઘાતીક જાણવી; મીથુન તથા કર્ક રાશીવાળાને ભદ્રા તીથી ઘાતીક જાણવી; કન્યારાશીવાળાને પુર્ણા તીથી ઘાતીક જાણવી. એ તીથીઓ રોગી પુરુષને ભારે કષ્ટ કરનારી જાણવી. ધનરાશી તથા કુંભ-રાશીવાળાને જયા કાળ તીથી જાણવી; વરખ તથા તુલા રાશી-વાળાને રીક્તા કાળ તીથી જાણવી; મીન તથા મકર રાશીવાળાને પુર્ણા કાળ તીથી જાણવી. એ મુનીઓનાં વચન છે. ॥૩૩-૩૪॥

અથ શ્રી રોગીને રોગથી મુક્ત થવાનો વિચાર.

સ્વાતિપૂર્વાસ્ત્રયાશ્લેષા । જ્યેષ્ઠાદ્રા રોગીણો મતિ ॥

રેવત્યામનુરાધાયાં । કષ્ટાનિરોગતા ભવેત્ ॥૩૫॥

માસાન્મૃગોત્તરાષાઢા । મઘાસુદિન વિંશતિ ॥

વિશાખા મરણિ હસ્ત । ધનિષ્ઠાસુચપક્ષત્ ॥૩૬॥

एकादशाहा चित्रायां । श्रुतो शतभिष्यज्यति ॥

अश्वानि कृतिका मूले । नीरुज्यंनवभिर्दिने ॥૩૭॥

પુણ્યોત્તરા મદ્રપદા । ફાલ્ગુણિ રોહિણિષુ ચ ॥

પુનર્વશોશ્ચ સપ્તાહા । તારા વેદાનુ કુલભાક્ - ॥૩૮॥

ચરેષુ મૃદૂષુક્ષિપ્ર । વર્ગે મૂલે ચ મેષજાં ॥

રોગ નાસવય સ્થાયિ । દેહ વૃંહણ મિષ્યતિ ॥૩૯॥

ભાવાર્થ:—સ્વાંતિ, પુર્વાશ્લેષી, પુર્વાષાઠા, પુર્વાભાદ્રપદ, અશ્વિષા, જ્યેષ્ઠા, આદ્રા એ નક્ષત્રોમાં રોગીને પ્રથમ રોગ થાય તો મૃત્યુ પામે; રેવતી, અનુરાધામાં રોગ થાય તો રોગ વહેલો મટે; મૃગશર, ઉત્તરાષાઠા, મઘા એ નક્ષત્રોમાં રોગ થયો હોય તો વીસ દીવસ સુધી દુઃખ પામે; વિશાખા, ભરણી, હસ્ત, ધનિષ્ઠા એ નક્ષત્રોમાં રોગ થાય તો પંદર દીવસ દુઃખ રહે; ચિત્રા નક્ષત્રમાં રોગ થાય તો આગીઆર દીવસ સુધી રોગ રહે; શ્રવણ, સતભીશા, અશ્વિની, કૃતિકા, મુળ એ નક્ષત્રોમાં રોગ થાય તો નવ દીવસ સુધી દુઃખ ભોગવે; પુષ્ય, ઉત્તરાભાદ્રપદ, ઉત્તરાશ્લેષી, પુનર્વસુ એ નક્ષત્રોમાં રોગ થાય તો સાત દીવસ સુધી રોગ રહે. રોગીને ચોથી તારા સારી જાણવી. હવે રોગીને ઔષધ કરવાનું સુહૃત્ કહે છે.

ચર નક્ષત્ર એટલે સ્વાંતિ, પુનર્વસુ, શ્રવણ, મૃદૂ નક્ષત્ર એટલે મૃગશર, ચિત્રા, રેવતી, ક્ષિપ્ર નક્ષત્ર એટલે હસ્ત, અશ્વિની, પુષ્ય, અભિજિત એ નક્ષત્રોમાં ઔષધ કરે તો રોગનો નાશ થાય એટલે જન્મપર્યંતનો રોગ નાશ પામે, અને શરીરને પુષ્ટ કરે. ॥ ૩૫-૩૬ ॥

અથ શ્રી પ્રેત કાર્ય વિષે વિચાર.

પ્રેત ક્રિયા ન કર્તવ્યા । યમલેચ ત્રિપુન્કરે ॥

આદ્રા મુલ્લાનુરાધાયાં । મિશ્ર ક્રૂર ધ્રુવેષુચ - ॥૪૦॥

અમ શ્રી મૃત ક્રિયા તથા પ્રથમ ગોચરી તપશ્ચર્યા લેવાય કરવાનું મુદ્દર્ત (૧૦૯)

પ્રેત ક્રિયાં ન કર્તવ્યા । રવિવારે પુનર્વસુ ॥

આદ્રા મૂલાનુરાધાયા । મિશ્ર કૂર ધ્રુવેષુચ ॥૪૧॥

યમલં ત્રિપુષ્કરંશ્ચૈવ । તથા શ્રાવણ પંચકં ॥

પ્રેત કાર્યં ન કર્તવ્યં । મૂલાદ્રા ભરણી તથા ॥૪૨॥

અશ્વિનિપુણ્યહસ્તસ્ય । સ્વાતિ શ્રવણ રેવતિ ॥

જ્યેષ્ઠા પ્રેત ક્રિયા કાર્યં । રવિવારે વિનાબુદ્ધેઃ ॥૪૩॥

ભાવાર્થ:—પ્રેત કાર્યની ક્રિયા યમલ યોગ તથા ત્રીપુષ્કર યોગમાં ન કરવી. આદ્રા, મુળ, અનુરાધા, મિશ્ર, કૂર, ધ્રુવ, એ નક્ષત્રોમાં પ્રેતની ક્રિયા ન કરવી. યમલ યોગ, ત્રીપુષ્કર યોગ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા આદિ પાંચ નક્ષત્ર એટલે પાંચકમાં પ્રેતની ક્રિયા ન કરવી. મુલ, આદ્રા, ભરણી, અશ્વિની, પુષ્ય, હસ્ત, સ્વાતિ, રેવતી, જ્યેષ્ઠા; રવીવાર તથા મુધવાર એ નક્ષત્રો તથા વાર તજવા. ॥૪૦-૪૩॥

અથ શ્રી મૃત ક્રિયા વિષે.

પૂર્વાશ્વિયાશ્વિનિમૂલં । કૃતિકા ચ શ્રુતિદયે ॥

હસ્ત ચિત્રા મઘા પુણ્ય । નુરાધારેવતિ મૃગે ॥૪૪॥

મૃતે સાધા ભવેદેક । પુત્રકોદ્ધૌપુનર્ધ્રૂવે ॥

પુનર્વશો વિશાખાયા । મપિનાન્યેષકિંચન ॥૪૫॥

ભાવાર્થ:—મરણ પામેલા માણસ પાછળ તેર દીવસ ગયા પછી તેની યોગ ક્રિયા ઉપર શ્લોકમાં દેખાડયા પ્રમાણે કરવામાં આવે છે. ॥ ૪૫ ॥

અથ શ્રી પ્રથમ ગોચરી તપશ્ચર્યા તથા

લોચ કરવાનું મુદ્દર્ત.

મૃદુ ધ્રુવ ચર ક્ષિપ્રૌ । વારે ભૌમ શનિર્વિના ॥

આઘાટનં તપોનંદ્યા । લોચાદિક શુભંમત્તં ॥૪૬॥

કૃતિકા ચ વિશાખા ચ । મઘા ચ ભરણીષુ ચ ॥

એમિ ચતુર્મિ નક્ષત્રે । લોચ કર્મ ન કારયેત્ ॥૪૭॥

ભાવાર્થ:—મૃદુ નક્ષત્ર એટલે મૃગશર, રેવતી, ચિત્રા, મૂલ નક્ષત્ર એટલે ત્રણ ઉત્તરા, રોહિણી, ચર નક્ષત્ર એટલે સ્વાંતિ, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ક્ષિપ્ર નક્ષત્ર એટલે હસ્ત, અશ્વિની, પુષ્ય, અશ્લી-
જીત એ નક્ષત્ર; અને મંગળવાર, શનીવાર એ બે વાર તજી
બાકીના વાર લે તે સારું કૃતિકા, વિશાખા, મઘા,
ભરણી એ ચાર નક્ષત્ર લોચ કરવામાં તજવાં. ॥ ૪૬-૪૭ ॥

અથ શ્રી ચંદ્રમાના ઉદયનો વિચાર.

અલિસિંહે ધનુર્વક્રો । શુલાવઃ કન્યકા તુલે ॥

દક્ષિણામ્યુદિતોમિન । મેષે કુંભ વૃષેસમ ॥૪૮॥

મિથુને મકરેચૌત્ત । રુદ્રતોથહલોપમ ॥

ધનુ કર્કસોશ્લાઘ્યૌ । નવેદૂર શુભોન્યથા ॥૪૯॥

વિહવરંહિસમચેદ્રે । દુર્મિશં ચૌત્તરૈન્નૈતે ॥

વ્યાધી પિઢા મયાં શૂલે । સુમિશં દક્ષિણૌનતે ॥૫૦॥

રક્તે રસાક્ષયંયાંતિ । શૂક્લે વૃષ્ટિ સમાગમ ॥

ધુમેતુ વિહ્વરં વિદ્યાત્ । કૃશ્ન મૃત્યુર્ન શંશય ॥૫૧॥

આદ્રા ભરણિ અસલેષા । જિઠાનેશતત્રિષાશાઈછઠા ॥

એહરિવેગામદમયંકા તોમહીમંડલરુલ્લંકરંકા ॥૫૨॥

ભાવાર્થ:—વૃશ્ચિક, સિંહ, ધન, એ ત્રણ સંક્રાંતિમાં ચંદ્રમા
વાંકે ઉગે; કન્યા, તુલા, એ સંક્રાંતિમાં ઉગે શુભીને આકારે
ઉગે; મીન સંક્રાંતિમાં જમણી બાજુએ ઉગે હોય; મેષ, કુંભ,

પૃષ્ઠ, સંક્રાંતીમાં સમાન એટલે સરખો ઉગે; મિથુન, મકર, સંક્રાંતીમાં હળને આકારે ઉગે તો 'સાફ' ફળ આપે. ધન, કર્ક, સંક્રાંતીમાં નિર્મળ વાદળા વિના ઉગે તો સારો, અને ઉપર કહ્યાથી વિપરીત ઉગે તો માફું ફળ આપે. સમ એટલે સરખો ચંદ્રમા ઉગે તો ખડું સારો. ઉત્તર દીશામાંથી ઉઘે ઉગે તો મોંઘવારી તથા ભય કરે. શુભીને આકારે ઉગે તો રોગાદિક પીડાનો ભય કરે. દક્ષીણ દીશામાં ચંદ્રમાનું શીંગડું એટલે અણી ઉઘી હોય તો સુકળ કરે. રાતા રંગનો ચંદ્ર ઉગે તો રસવાળી વસ્તુ મોંઘી થાય. શુદ્ધ ધોળો ચંદ્ર ઉગે તો ઉત્તમ સારો વરસાદ થાય. ધુમાડા જેવો ચંદ્રમા ઉગે તો ભય તથા દુઃખ કરે, કાળા રંગનો ચંદ્રમા ઉગે તો દુનીઆમાં મરણનો વધારો થાય.

આદ્રા, ભરણી, અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, સતભીષા, સ્વાતિ એ છ નક્ષત્રમાં ચંદ્રમા ઉગે તો પૃથ્વી ઉપર ભયાનક તોફાન થાય.

ચંદ્રમા ઉગવા સંબંધી જે હકીકત કહી છે, તે ખીજનો ચંદ્રમા ઉગતો જાણવો. ॥ ૪૮-૫૨ ॥

અથ શ્રી રવી સંક્રાંતીનું ફળ.

માનોદય વિપવત્તી જગત્ત વિપત્તી ।

મધ્યેદિને સકલ શસ્પ વિનાશહેતુ ॥

અસ્તંગતે સકલ શસ્પ સમૃદ્ધ વૃદ્ધૌ ।

ક્ષેમં સુભિક્ષ્યમ તુલં નિસિ ચાર્દ્ર રાત્રૌ ॥૫૩॥

ભાવાર્થ:—સુર્યોદયમાં સંક્રાંતી ખેસે તો વિપવત્તી કહીએ એટલે પ્રજામાં વિપત્તી થાય; મધ્યાન્ સમયમાં સંક્રાંતી ખેસે તો સર્વ ધાન્ય મોંઘુ કરે, અને ખેતીનો વિનાશ થાય; સુર્યાસ્ત સમયમાં સંક્રાંતી ખેસે તો સર્વ ધાન્યની વૃદ્ધિ થાય, સોંઘુ થાય; અર્ધ રાત્રીમાં સંક્રાંતી ખેસે તો દુઃખનો નાશ થાય, સુભિક્ષ કરે, સર્વ વસ્તુ સમભાવે રાખે. ॥ ૫૩ ॥

अथ श्री लग्न घडी पल प्रमाण.

घटी चतुष्क मापानां । प्रमाणां मेष मीनयोः ॥
 सोडसः पला च घटा । चतुस्तो वृष कुंभयोः ॥५४॥
 मिथुने मकरे पंच । घटी पंच पलाधिका ॥
 धन कर्के कला पंच । एक चत्वारि सत्पले ॥५५॥
 पत्याधी चत्वारि सद्भिः । कला पंचालि सिंघयोः ॥
 एक त्रिंशत् पलान घटा । पंचेव तुल कन्ययोः ॥५६॥
 सार्द्धं सप्त अजा मीन ॥ सार्द्धं अष्टौ घटौ वृषा ॥
 दश मकरे दश मिथुने । कर्के धने एकादश ॥५७॥
 एकादश अलि सिंहो । कन्ये तुले एकादश ॥
 भानुं संक्र मतो मानं । पलंहित्वा दिने दिने ॥५८॥
 द्वादश लग्न घटि पल मानं । कृतिका भरण्यश्लेषा ॥
 मघा मूलद्धिदेवत पूर्वा त्रयानवेता च ।
 अधो वक्रा प्रकिर्त्तिता ॥५९॥
 एषु कुप तडा गानि । पर्व देव ग्रहाणि च
 विद्यारंभ निधी स्थाप्यं । निधानो खननं तथा ॥६०॥
 गणितं योतिषारंभं । खएवं बिल्व प्रवेशनं ॥
 अधो मुखानि कार्याणि । तानि सर्वाणि साधयेत् ॥६१॥

भावार्थः—मीन, मेष, लग्न, वृष घडी ४५ पल लोगवे;
 वरुण, कुंभ लग्न, मार घडी ने १५ पल लोगवे; मीथुन, तथा
 भकर लग्न पांथ घडी ने पांथ पल लोगवे; धन तथा कर्क लग्न

અથ શ્રી લગ્ન તથા સંક્રાંતી ઘડી, પળ, માન યંત્ર. (૧૧૩)

પાંચ ઘડી ને ૪૧ પગ લોગવે; સિંહ તથા વૃશ્ચિક લગ્ન પાંચ ઘડી ને ૪૨ પગ લોગવે; કન્યા તથા તુલા લગ્ન પાંચ ઘડી ને ૩૧ પગ લોગવે. એ લગ્નની ઘડી તથા પગનું માન કહ્યું. હવે સંકાંતીનું ઘડી પગનું માન કહે છે.

મેય તથા મીન સંકાંતી સાડા સાત ઘડી લોગવે; વરખ તથા કુંભ સાડા આઠ ઘડી લોગવે; મીથુન તથા મકર દશ ઘડી લોગવે; કર્ક તથા ધન અગીઆર ઘડી લોગવે; સિંહ તથા વૃશ્ચીક અગીઆર ઘડી લોગવે; કન્યા તથા તુલા અગીઆર ઘડી લોગવે; કર્ક સંકાંતીથી દીનમાન ઘટે; મેય તથા તુલા સંકાંતીમાં દીવસ રાત્રી સરખાં હોય; મકર સંકાંતીથી દીનમાન વધે અને રાત્રી ઘટે; જ્યેષ્ઠ અનુક્રમે દીવસ રાત્રી વધે તથા ઘટે. વિશેષ ઘડી પગલું માન નીચેના ચંત્રથી સમજાશે. ॥ ૫૪-૬૧ ॥

અથ શ્રી લગ્ન, ઘડી, 'પણ માનતું' યંત્ર.

व्रजमान	मेघ	वरण	भीथुन	उरु	सीद	कन्या	तुला	वृश्चिक	धन	मकर	कुंभ	मीन
वरीमान	३	४	५	५	५	५	५	५	५	५	४	३
पणमान	४५	१६	५	४१	४२	३१	३१	४२	४१	५	१६	४५

अथ श्री सङ्कान्ती, पण, विपण मान यन्त्र.

[illegible]

અથ શ્રી નીચા સુખવાળા નક્ષત્રનો વિચાર.

કૃતિકા, ભરણી, અશ્લેષા, મઘા, મુળ, વિશાખા, ત્રણ પૂર્વા એ નવ નક્ષત્ર નીચા સુખવાળાં કહ્યાં છે, માટે એ નક્ષત્રોમાં કુબો તથા તળાવ કરાવવાં નહીં. પણ દેવસ્થાન, નલું ઘર, વિદ્યાનો આરંભ તથા કોઈ વસ્તુ જમીનમાં થાપણ તરીકે મુકવામાં તથા જમીનમાંથી ધન કાઢવામાં, ગણીત વિદ્યા ભણવામાં, જ્યોતિષનો અભ્યાસ કરવામાં એ સર્વે કામ નીચા સુખવાળા નક્ષત્રમાં કરે તે સિદ્ધ થાય.

અથ શ્રી ચારપગાં જનાવર લેવાનું મુહૂર્ત.

રેવતિ ચિની ચિત્રાશ્ચ । સ્વાતિ હસ્ત પુનર્વસુ ॥
 અનુરાધા મૃગે જ્યેષ્ઠા । એતા ચ પાર્શ્વતો મુખા ॥૬૨॥
 એતેષા શ્વંગજોષ્ઠં ચ । અનઙ્વાહં મદંચરં ॥
 વપ્યનં કૃષ્ય વાણિજ્યં । ગમનં ક્રૂર કર્મસુ ॥૬૩॥
 અર વૃચક્રયં વાણિ । તાનિ સર્વાણિ કારયેત્ ॥૬૪॥
 રોહિણ્યાદ્રા ધનિષ્ઠા ચ પુષ્યં ત્રિણુતરાણિ ચ ॥
 શ્રવણં શતભિષાચૈવ । નવેત્યુર્ધ્વં મુખા સ્મૃતા ॥૬૫॥
 એષુ રાજ્યાભિષેકં ચ । પટ્ટબંધતુ કારયેત્ ॥
 આરામ ગૃહે પ્રાસાદે । પ્રાકાર છત્ર તોરણં ॥૬૬॥
 ધજ ચિહ્નો પતાકા ચ । શંખ ચામર મોક્તિકં ॥
 નારિણાં અભિષેકં ચ । તાનિ સર્વાણિ કારયેત્ ॥૬૭॥

ભાવાર્થ:—રેવતી, અશ્વિની, ચિત્રા, સ્વાતિ, હસ્ત, પુનર્વસુ, અનુરાધા, મૃગશર, જ્યેષ્ઠા એ નક્ષત્ર વાંકા સુખવાળાં ભણવા. એ નક્ષત્રમાં હાથી, ઘોડા, ઊંટ, બળદ વિગેરે ખેતી વાવવામાં તથા

વણુજ વેપાર કરવામાં સારા છે. ગાડી રથ વિગેરે વાહનમાં પ્રથમ યેસવાના સારા છે. રેહિણી, આદ્રા, ધનિષ્ઠા, પુબ્ય, ત્રણ ઉત્તરા, શ્રવણ, સતલીશા, એ નક્ષત્રો જિયા સુખનાં કહ્યાં છે. રાઝ્યાભિ પેક તથા પાટ અભિપેક તથા ખગીચો, મહેલ એ કામોમાં એ નક્ષત્રો સારાં છે. વિશેષમાં જિર્ધમુખી નક્ષત્ર ધ્વજ, કળશ, પતાકા તથા સ્ત્રીઓને નવા આભુષણ પહેરવામાં સારાં છે. ॥ ૬૨-૬૭ ॥

અથ શ્રી રાહુ ફલ વિચાર.

નિજ રાશૌ ગ્રહણ દિને ।

ત્રિષદ્ દશોકાદશ શુભૌ રાહુ ॥

અપરે રાહુ ગ્રાહુ ।

જન્મસ્થં વિવર્જિતં શશિવત્ ॥ ૬૮ ॥

ગ્રામ સ્ત્રી તીયે નવમ ચતુર્થે ।

તથાયુ સંખ્યા શુભદશ્ચ રાહુ ॥

સુત્પાંત્યઃ સંધ્રાં દશમશ્ચ મધ્યે ।

હીનો મુનિ નેત્ર રસાસ્તદાદૌ ॥ ૬૯ ॥

ભાવાર્થ:—પોતાની રાશીથી ગણુતાં રાહુ આવે તેનું ફળ નીચે પ્રમાણે:—

ત્રીજે, છઠ્ઠે, દસમે, અગીઆરમે એ રાહુ હોય તો શુભ ફળ આપે, પણ જન્મનો રાહુ વર્જીત કરવો. તે રાહુનું ફળ ચંદ્રમા સમાન જાણવું. પોતાની રાશીથી પાંચમે, ત્રીજે, નવમે, ચોથે, અગીઆરમે એ ગણુત્રીના રાહુ હોય તો સાડુ ફળ આપે, શુભ કરે; પાંચમે, બારમે, આઠમે, દસમે મધ્યમ ફળ આપે; અને પહેલે, છઠ્ઠે, બીજે, સાતમે એ રાશીનો રાહુ અનિષ્ટ ફળ આપે. ॥ ૬૮-૬૯ ॥

અથ શ્રી ઘર કરવાનું તથા વસવાનું મુહૂર્ત.

દેવગૃહં સ્વગૃહં વા । પ્રારશ્નં શોક કારણં ભવતિ ॥
 ચૈત્રે માસ અવસ્યાં । વૈશાખે વિપુલ ધન હેતુ ॥૭૦॥
 ચૈત્રે શોક કરં વિદ્યાત્ । વૈશાખે ચ ધનાગમ ॥
 જ્યેષ્ઠ માસે ભવેન્મૃત્યુ । આષાઢે પશુ નાશનં ॥૭૧॥
 શ્રાવણે ધન ધાન્યાનિ । શુન્ય માદ્રપદેન ચ ॥
 આશ્વિને કલહં ઘોરં । કાર્તિકે મૃત્યુદાયકં ॥૭૨॥
 માર્ગશીર્ષ ધન પ્રાપ્તિ । । પોષે ચ સર્વ સંપદા ॥
 માઘે અગ્નિ ભયં વિદ્યા । ત્ફાલ્ગુને ચ શ્રિયાગમ ॥૭૩॥
 વાસ્તુ મધ્યે સમાખ્યાતા । ચિરાયુ વિશ્વ કર્મણા ॥
 વૈશાખે શ્રાવણે માર્ગે । ફાલ્ગુને ક્રિયતે ગૃહં ॥૭૪॥

ભાવાર્થ:—દેવગૃહ તથા પોતાના ઘરમાં પ્રવેશ કરવામાં જો ચૈત્ર માસ હોય તો શોક સંતાપ થાય તેમજ તે મકાન થોડો વખત રહી શકે; જો વૈશાખ માસમાં પ્રવેશ કરે તો ઘણું ધન પ્રાપ્ત થાય; જો ઇ માસમાં પ્રવેશ કરે તો મૃત્યુ થાય; અષાઢમાં પ્રવેશ કરે તો પશુનો નાશ થાય; શ્રાવણ માસમાં પ્રવેશ કરે તો ધન ધાન્યની સારી પ્રાપ્તિ થાય; ભાદરવામાં પ્રવેશ કરે તો મકાન શૂન્ય થાય; આસો માસમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો કલેશ થાય; કારતક માસમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો મૃત્યુ થાય; માગશર માસમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો ધનની પ્રાપ્તિ થાય; પોષમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો સંપદા મળે; મહા માસમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો અગ્નિનો ભય થાય; ફાલ્ગુ માસમાં ઘર પ્રવેશ કરે તો લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય; એ પ્રમાણે શિવપશુઓમાં કહ્યું છે. ઘર

બાંધવામાં વૈશાખ, શ્રાવણ, માગશર અને ફાગણ એ ચાર માસ ઉત્તમ કહ્યાં છે. ॥ ૭૦-૭૪ ॥

અથ શ્રી શેષનાગની વિધિ.

વૈદ્યાં વૃષે ગૃહે સિંધે । ત્રિક મીને સુરાલયે ॥
 મિત્રા મિત્રસ્ય સ્થાનેષુ । શેષનાગ વિધીયતે ॥૭૫॥
 ઈશાનહ ધુરિ આદિદે । ધુરે ગણિજે મિન ॥
 ત્રિહૂ માસે કર્મ કરં । શેષ સિંહારમંતિ ॥૭૬॥
 સિરિ ચ પદંગેહણ મરં । કઢીયાં મરજ સ્વામિ ॥
 પુઠિ કુડંબોપરિહરં । કુસલં ચ વચ્છે ઠામિ ॥૭૭॥

ભાવાર્થ:—શેષ નાગના યંત્ર પ્રમાણે મકાન તથા પરણ-
 વાની ચૌરીની ખૂટી વિધે કહે છે. મીન રાશીથી અનુક્રમે સરો-
 વર બનાવવામાં સમજવું. મીન લગ્ન અથવા સિંહ લગ્ન
 ઘર બાંધવામાં લેવું, અને સિંહ લગ્નથી શેષ નાગનું ઘર બેવું.
 વરખ રાશીથી તથા વરખ સંકાંતીથી ચૌરીમાં શેષ નાગનો વાસો
 સમજવો. દેવમંદીર વિષે મીન રાશીથી સમજવો. ઇશાન ખૂણેથી
 લઇને ચાર ખૂણે ત્રણ ત્રણ સંકાંતીએ શેષ નાગ સમજવો. સિંહ,
 કન્યા, તુલા એ ત્રણ સંકાંતીમાં ઇશાન ખૂણામાં શેષ નાગનું
 ઘર હોય છે. એમ અનુક્રમે ત્રણ ત્રણ રાશી સમજવી. તેમાં બે
 મકાન બાંધતી વખતે શેષ નાગના માથે ખીલી આવે તો સ્ત્રી
 મરે, કેડમાં ખીલી આવે તો ઘરઘણી મરે, પુઠે ખીલી આવે
 તો કુટુંબનો નાશ થાય, પૂંછ ઉપર ખીલી આવે તો સર્વે
 કાર્યની સીધી થાય. ॥ ૭૫-૭૭. ॥

અથ શ્રી ગુરુનું ફલ.

एकदशो द्वातियस्य । नव सप्तम पंचम ॥

गुरु धर्मार्थ कामादि । भवेत्सिद्धि करस्तदा ॥७८॥

ભાવાર્થ:—અગ્નીઆરમા, ખીજા, ત્રીજા, નવમા, સાતમા, પાંચમા, એ ગુરુ મ્હોટા ધર્મકાર્ય કરવામાં સીદ્ધિદાયક કહ્યાં છે; માટે ગુરુનું બળ જોઈ કામ કરવું. ॥૭૮॥

અથ શ્રી કુંડલી જોવા વિષે.

देहं १ द्रव्य २ पराक्रमौ ३ सुख ४ सुतं ५
शत्रु ६ कलत्रं ७ मृति ८ भाग्यं । ९ राज्यपदं १०
क्रमेण गदिता लाभ ११ व्ययौ १२ लग्नतः ॥
भावा द्वादश तत्र सौख्य शरणं देहं मतं देहीनाम् ।
तस्मादेव शुभा शुभाख्य कलजो कार्योंबुधै निर्णयः॥१॥

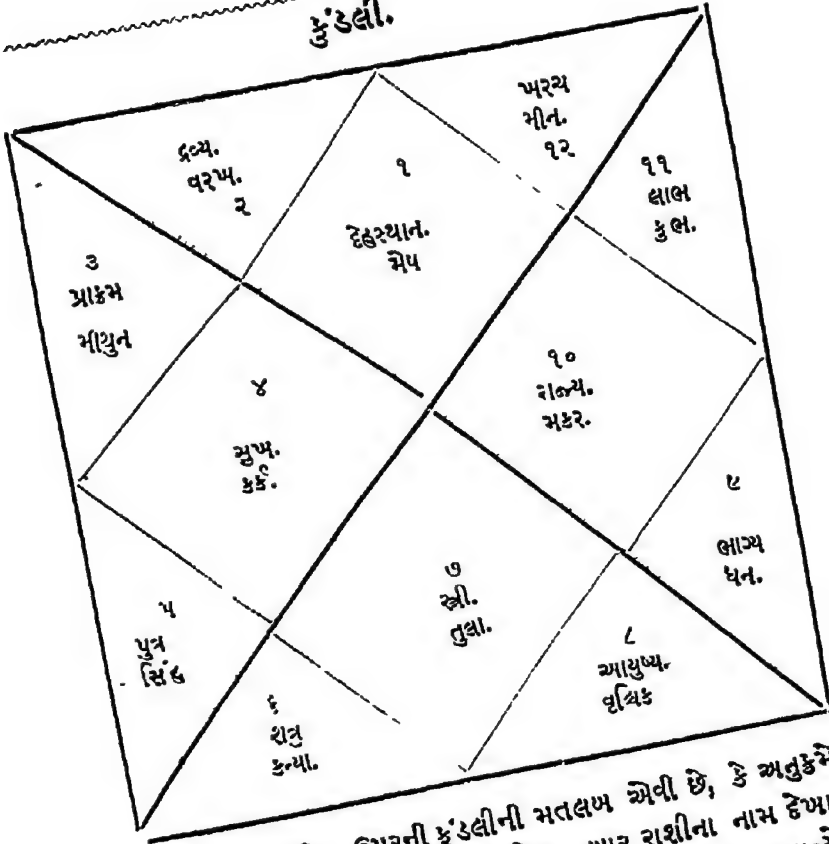
અથ શ્રી સર્વાંગ યોગ યંત્ર.

સ્વી	સામ	મગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શની
૧	૮	૮	૬	૨	૧-૪	૩-૫
૨	૫	૪	૩	૭	૮	૮
૬	૧	૭	૮	૫	૬	૭
લક્ષ્મી	દુષ્ટ	લાભ	શોક	મુખ	ધીરજ	અન

ભાવાર્થ:—સર્વાંગ યોગ એટલે સ્વીવારે ૧ ૨ ૬ એ મુહુર્તમાં કામ કરે તો લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય; અને એજ પ્રમાણે સાતે પારના મુહુર્ત અને લાભાલાભ ઉપરના યંત્રથી સમજવા, મુહુર્ત એટલે એ ઘડી નાણત્રી.

કુંડલી.

કુંડલી.

ભાવાર્થ:—ઉપરની કુંડલીની મતલબ એવી છે, કે અતુકમે બાર ભુવન (સ્થાન) આપ્યા છે, તેમજ બાર રાશીના નામ દેખાડેલા છે. હવે તેમાં જોવું, કે કયા સ્થાનમાં કયો ગ્રહ આન્યો છે, અને તે જાંચાનો છે કે નીચાનો છે, શત્રુ છે કે મીત્ર છે, એ ખીના સર્વે ઉપર દેખાડેલી છે, તે જોવાથી આખી જીંદગીનું મુખ ફરખ આપણે જાણી શકીશું તેમજ ઉપર દેખાડેલા બાર ભુવનમાં ૧ ૪ ૭ ૧૦ એ સ્થાનોમાં મંગળગ્રહ આન્યો હોય તો સ્ત્રીને ઘાટડીએ અને પુરુષને પાથડીએ એમ સમજવું. વિશેષ ખીના ઉપર આપી છે. ॥ ૧ ॥

અથ શ્રી રોગીને રોગથી સુકા થવાનો યંત્ર.

ક્ર. સં.	નક્ષત્ર.	પાથો ૧ હો.	પાથો ૨ જો.	પાથો ૩ જો.	નક્ષત્ર.	ક્ર. સં.	પાથો ૧ હો.	પાથો ૨ જો.	પાથો ૩ જો.	નક્ષત્ર.	પાથો ૧ હો.	પાથો ૨ જો.	પાથો ૩ જો.
૧	કૃતિકા.	દીન ૫	દીન ૧૦	મરણ્ય	૧૦ ઊતરાધા.	૧૦	દીન ૧૪	દીન ૭	દીન ૮	૧૮ ઊતરાધા.	દીન ૧૫	દીન ૧૨	દીન ૨૦
૨	રોહિણી	દીન ૬.	દીન ૧૩	દીન ૧૦	૧૧ હસ્ત	૧૧	દીન ૮	દીન ૪	દીન ૫	૨૦ શ્રવણ	દીન ૭	દીન ૨૦	દીન ૧૬
૩	મૃગશિર.	દીન ૭	દીન ૧૩	દીન ૧૦	૧૨ મીના	૧૨	દીન ૩	દીન ૬	દીન ૧૦	૨૧ ધનીષ્ટા	દીન ૨૭	દીન ૨૦	દીન ૬
૪	આર્દ્રા	દીન ૧૫	દીન ૧૨	મરણ્ય	૧૩ સ્વાતી	૧૩	દીન ૧૦	દીન ૧૨	મરણ્ય	૨૨ શતભીષા	દીન ૮	દીન ૧૮	દીન ૧૬
૫	પુનર્વસુ	દીન ૪૫	દીન ૭	દીન ૨૫	૧૪ વીશાખા	૧૪	દીન ૪૮	દીન ૧૨	દીન ૨૫	૨૩ પૂર્વાષાદ્ર.	દીન ૮	મરણ્ય	દીન ૧૨
૬	પુષ્ય.	દીન ૭.	દીન ૧૨	દીન ૨૧	૧૫ અનુરાધા	૧૫	દીન ૭	દીન ૧૫	મરણ્ય	૨૪ ઊતરાષાદ્ર.	દીન ૧૦	દીન ૨૦	દીન ૨૦
૭	અશ્લેષા	દીન ૬	દીન મરણ્ય	દીન ૪૪	૧૬ જ્યેષ્ઠા	૧૬	દીન ૪૫	દીન ૧૬	મરણ્ય	૨૫ રેવતી	દીન ૮	દીન ૬૭	મરણ્ય
૮	મઘા.	દીન ૭	દીન ૨૦	મરણ્ય	૧૭ મૂલ	૧૭	દીન ૧૫	મરણ્ય	મરણ્ય	૨૬ અશ્વિની	દીન ૧૦	દીન ૭૭	દીન ૩૨
૯	પૂર્વાશા.	દીન ૧૩	દીન ૭	મરણ્ય	૧૮ પૂર્વાશા.	૧૮	દીન ૯૦	દીન ૧૬	મરણ્ય	૨૭ મરણ્ય	દીન ૬	મરણ્ય	મરણ્ય

અથ શ્રી વર્ષના ચાર સ્થંભનો યંત્ર.

ભાવાર્થ:—પ્રથમ રોગીને પુછવું કે કયે દિવસે રોગ થયો, તે પછી તે દિવસનું નક્ષત્ર જોવું. જે નક્ષત્ર હોય તે નક્ષત્રના ત્રણ ભાગ (પાયા) કરવા એટલે પહેલે પાચે વીસ ઘડી, બીજે પાચે વીસ ઘડી, ત્રીજે પાચે વીસ ઘડી, એમ એક નક્ષત્ર સાઠ ઘડી હોય છે. તેના ત્રણ ભાગ વીસ ઘડીના થયા. ત્યારે ધારો, કે રોગીને પુછતાં રોગીએ કૃત્તિકા નક્ષત્રના પહેલા પાચે રોગ થયો એમ કહ્યું; તો ઉપર યંત્રમાં જોવું તો ત્યાં પાંચ દીન મુક્યા છે, તો જાણવું કે પાંચ દીવસમાં રોગી રોગથી મુક્ત થશે, ને બીજે પાચે હોય તો દસ દીનમાં રોગી રોગથી મુક્ત થશે, અને જો ત્રીજે પાચે હોય તો મરણ અથવા મરણાંતીક કષ્ટ; એમ સત્તાવીસે નક્ષત્ર ઉપલા યંત્રથી જોઈ લેવા. પણ જરાબર તેના નક્ષત્ર તથા પાયા ચોક્કસ કરીને જોઈવું. જેમ તેમ જોઈવું નહીં.

અથ શ્રી વર્ષના ચાર સ્થંભનો યંત્ર.

સ્થંભ	માસ	તીથી	નક્ષત્ર
પાણીનો	ચૈત્ર શુદ્ધી	૧	રેવતી
તાપનો	વૈશાખ શુદ્ધી	૧	ભરણી
પવનનો	જેઠ શુદ્ધી	૧	મૃગશીર
અગ્નનો	અષાઢ શુદ્ધી	૧	પુનર્વસુ

ભાવાર્થ:—ઉપરના માસ, તીથી, નક્ષત્ર જે વર્ષમાં હોય તે વર્ષ સાફ ગણાય છે. જેમકે, ચૈત્ર શુદ્ધી ૧ને દીવસે રેવતી નક્ષત્ર હોય તો વરસાદ સારો થાય, વૈશાખ શુદ્ધી ૧ને દીવસે ભરણી નક્ષત્ર હોય તો તાપ અતુકું પડે, જેઠ શુદ્ધી ૧ને દીવસે મૃગશીર નક્ષત્ર હોય તો પવન અતુકું વાય, અને અષાઢ શુદ્ધી ૧ને દીવસે પુનર્વસુ હોય તો અગ્ન સાફ પાડે.

અથ શ્રી ગયેલી વસ્તુ મઝવા ન મઝવાનો વિચાર.

નંબર. નક્ષેત્રનાં નામ. નંબર. નક્ષેત્રનાં નામ.

૧	અશ્વનીમાં ગયેલી વસ્તુ દીન ૬ માં મળે.	૧૫	સ્વાતીમાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.
૨	ભરણીમાં દીન ૧૫ માં મળે.	૧૬	વિશાખામાં દીન ૧૫માં મળે.
૩	કૃત્તિકામાં દીન ૬ માં મળે.	૧૭	અનુરાધામાં કષ્ટથી મળે.
૪	રોહિણીમાં દીન ૭ માં મળે.	૧૮	જ્યેષ્ઠામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.
૫	મૃગશીરમાં દીન ૩૦ માં મળે.	૧૯	મૂળમાં દીન ૬માં મળે.
૬	આર્દ્રામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.	૨૦	પૂર્વાષાઢામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.
૭	પુષ્યમાં દીન ૭ માં મળે.	૨૧	ઉત્તરાષાઢામાં દીન ૩૦માં મળે.
૮	પુનર્વસુમાં દીન ૭માં મળે.	૨૨	અભીચમાં દીન ૧૨માં મળે.
૯	અશ્લેષામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.	૨૩	શ્રવણમાં દીન ૧૫માં મળે.
૧૦	મઘામાં દીન ૨૦માં મળે.	૨૪	ધનિષ્ઠામાં દીન ૧૧માં મળે.
૧૧	પુર્વાફાલ્ગુણીમાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.	૨૫	શતભીષામાં દીન ૧૧માં મળે.
૧૨	ઉત્તરાફાલ્ગુણીમાં દીન ૭ માં મળે.	૨૬	પુર્વાભાદ્રપદમાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.
૧૩	હસ્તમાં દીન ૧૫માં મળે.	૨૭	ઉત્તરાભાદ્રપદમાં દીન ૭માં મળે.
૧૪	ચિત્રામાં દીન ૧૪માં મળે.	૨૮	રેવતીમાં ગઈ વસ્તુ કષ્ટથી મળે.

ભાવાર્થ:—ગયેલી વસ્તુ ક્યારે મળશે એમ કોઈ સવાલ પૂં તો તે દિવસનું નક્ષેત્ર જોઈ તેના દીવસ કહેવા અથવા નહિં મળે મ કહેવું. તે વસ્તુ કય દીશામાં ગઈ છે તે જોવા વિષે આગળ જણાવેલ છે.

জাতি

॥

	૧	૮	૯	હસ્ત	ગિરનારા-	ગિરનારા-	ગુણ	દેવતા	અશ્વની	ધનિષ્ઠા પુખ્ય	શુભ
૨વી					ગિરનારા-	ગિરનારા-	મુળ				શુભ
સામ	૨	૬	અશ્લેશ્રવણ	૩	રાહીણી	મૃગશર	અનુરાધા				શુભ
મંગળ	૧૩	૮	૬	૭	દેવતા	મુળ	અશ્લેષા	જી.લા.	મૃગશર	અશ્વની	શુભ
શુક્ર	૨	૧૨	બ્રવણ	૧૧	રાહીણી	પુખ્ય	અનુરાધા	મૃગશર		મૃતિકા	શુભ
ગુરૂ	૫	૧૦	૧૫	૧૪	પુનર્વસુ	હસ્ત	ધિશાખા	દેવતા	અશ્વની	પૂ. ધા.	શુભ
શુક્ર	૧	૬	૧૧	૧૩	પુનર્વસુ	રાહીણી	હિમારાધા	દેવતા	અશ્વની		શુભ
શની	૪	૧૪	૮	૧૪	પુર્વાધા.		સ્વાતિ	મત.	અવલ્ય		શુભ

વાવાર્થ:—જેમકે, રવિવાર આજે, અશ્વિની, ધનિષ્ઠા, પુષ્ય
શકાવૃષ્ટી, ઉત્તરાશ્વિન પદ, સુજા, રવતી, સમજવું.
ક્રમ ચાતે વારડું સમજવું.
ભણ્યો.

અથ શ્રી અશુભ યોગ ચંત્ર.

યોગ-

નક્ષત્ર,

તીથી,

બાર.

રતી	૭	૧૨	૬	૧૧	૧૪	ભરણી	વિશાખા	અનુરાધા	જ્યેષ્ઠા	મઘા	૦	૦	અશુભ
સોમ	૭	૧૧	૧૨	૧૩	પુ. પા.	ગિ. પા.	ચિત્રા	વિશાખા	૦	૦	૦	૦	અશુભ
મંગળ	૧	૧૧	૧૦	૯	ધનિષ્ઠા	સતભિષા	પુ. ભા	આર્દ્રા	૦	૦	૦	૦	અશુભ
બુધ	૧૪	૧	૮	૩	૮	૧૭	મુળ	ધનિષ્ઠા	રેવતી	અશ્વિની	૦	૦	અશુભ
શુક્ર	૬	૮	૧૨	૭	૧૨	૪	કૃતિકા	હિ. ક્ષા.	રોહિણી	મૃગશિર	આર્દ્રા	૦	અશુભ
શુક્ર	૨	૩	૭	૪	૬	૧૪	પુષ્ય	આરદ્રેષા	મઘા	જ્યેષ્ઠા	રોહિણી	૦	અશુભ
શની	૭	૬	૫	૧૦	૧૫	રેવતી	ગિ. પા.	૦	હિ. ક્ષા.	૦	હસ્ત	ચિત્રા	અશુભ

ભાવાર્થ:—ઉપર પ્રમાણે અશુભ યોગ સાંતે વારના સમજવા. એ અશુભ યોગ સારા કામમાં વર્જવા.

અથ શ્રી વિષ વાલક યંત્ર.

વાર, નક્ષત્ર, તીથી.

શની.	અશ્લેષા.	૨
મંગળ	ધનિષ્ઠા.	૭
રવી.	કૃતિકા.	૧૨

સાવાર્થ:—શનીવાર, અશ્લેષા, નક્ષત્ર; અને બીજી તીથીમાં
જે બાળકનો જન્મ થાય તે તે વિષ બાળક કહેવાય; મંગળવાર,
ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર અને સાતમી તીથીમાં જે બાળકનો જન્મ થાય તે તે
વિષ બાળક કહેવાય; રવીવાર, કૃતિકા નક્ષત્ર, અને બારમી તીથીમાં
જે બાળકનો જન્મ થાય તે તે પણ વિષ બાળક કહેવાય. એ-
બાળક કુટુંબને હુ:ખદાયક સમજવાં.

પ્રથમ ભાગ સમાપ્ત.

॥ श्री गौतमेभ्यो नमः ॥

श्री नरचंद्र जैन ज्योतिष.

द्वितीय कीरण (भाग २ जो.)

॥ मंगळाचरण. ॥

॥ श्लोक. ॥

रात्रि प्रभेद १ संज्ञा २ ग्रह भेदा ३
गोचरा ४ ष्टवर्गोच ५ सवत्सर ६
मास ७ दिन ८ क्ष ९ शुद्धयः क्रांति साम्यं च १० ॥१॥
बलं ११ मीनं १२ च लग्नस्य षट्त्वर्गोदय शोधनं १३ ॥
प्रतिष्ठायां व्रते वापि ग्रहा १४
स्त दोष १५ तद्गुणा १६ ॥२॥
ध्रुव १७ छायावि लग्ने च १८
द्वाराण्याष्टादश क्रमात् ॥
अथै तानि प्रवक्षते जन्म शुद्धि विधित्सया ॥३॥

भावार्थः—सागरयद्रसुरीकृत नरयद्र नाम प्रथम क्षीरक्षु
यूर्ध्व करी द्वितीय क्षीरक्षु प्रारब्धे छे. तेमां मुच्य विषय १८ छे.
तेनां नाम नीचे अभाणुः—

१. पार राशीना विचार.
२. राशी अज्ञा विचार.

३. अह लेह विचार.
४. अंतर अहने विचार.

૫. અષ્ટ વર્ગનો વિચાર.	૧૨. મીન વિચાર.
૬. સંવત્સરનો વિચાર.	૧૩. લગ્ન પડવર્ગનો વિચાર.
૭. માસનો વિચાર.	૧૪. દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા વિચાર.
૮. દિનનો વિચાર.	૧૫. ગ્રહ વિચાર.
૯. નક્ષત્ર શુદ્ધિનો વિચાર.	૧૬. ગ્રહ દોષ વિચાર.
૧૦. કાંતિ સામ્યનો વિચાર.	૧૭. ગ્રહ ગુણ વિચાર.
૧૧. ગૃહ ગળનો વિચાર.	૧૮. ધ્રુવ છાયા વિચાર.

ઉપર કહેલાં અહાર વિષય અનુક્રમે વિસ્તાર સહીત કહેવામાં આવે છે. ॥ ૧-૩. ॥

અથ શ્રી વાર રાશી વિચાર.

કુંભાકુંભ શિરાસ્તુલા ધૃત તુલો ધન્વશ્ચ પશ્ચાર્દ્ધકો ।
વિભ્ર ચાપમ મીન રાતૃ મિથુનંદીના ગદા મૃત્કરં ॥
મીનો મીન યુગં વિપર્ય મુષંશસ્યાં મિયુ કન્યકા ।
નૌસ્વાસૌ હરિણાનિનસ્તુ મકરો નામાનુ રૂપાપરે ॥૪॥

ભાવાર્થ:—મીન, કર્ક, એ રાશીઓ ઉત્તર દિશામાં; મીથુન, તુલા, કુંભ, પશ્ચિમ દિશામાં; વરળ, કન્યા, મકર દક્ષિણ દિશામાં; અને મેષ, સિંહ, ધન, પૂર્વ દિશામાં રહે છે. ॥ ૪. ॥

અથ શ્રી રાશી સંજ્ઞા વિચાર.

પુંઃ સ્ત્રી કૂરાકૂરાશ્ચર સ્થિર દ્વિશ્વભાવ સંજ્ઞા ચ ॥
અજ વૃષ મિથુન કુલીરા પંચમ નવમૈઃ સહેંદ્રાઘાઃ ॥૫॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશી અનુક્રમે ગણતાં પુરૂષ તથા સ્ત્રી રાશીની સંજ્ઞા સમજવી. જેમકે, મેષ રાશીની પુરૂષ સંજ્ઞા છે, અને વરળ રાશીની સ્ત્રી સંજ્ઞા છે. એમ બારે રાશીની અનુક્રમે સંજ્ઞાઓ સમજવી.

વળી બીજી રીતે કુર, અકુર સંજ્ઞા ઉપર પ્રમાણે સમજવી. જેમકે, મેષ રાશીની કુર સંજ્ઞા અને વરખની અકુર સંજ્ઞા. એમ બારે રાશીની અનુક્રમે જાણવી.

વળી ત્રીજે પ્રકારે બાર રાશીની ચર, સ્થિર, દ્વી સ્વભાવ એટલે બે સ્વભાવવાળી એ ૩ પ્રકારે જાણવી. જેમકે, મેષ રાશી (ચર), વરખ રાશી (સ્થિર), અને મિથુન રાશી દ્વી સ્વભાવ એટલે ચર, સ્થિર. એ પ્રમાણે બારે રાશીની સંજ્ઞા સમજવી. વિશેષ યંત્રથી જાણાશે.

હવે રાશીની નવમાંશની રીત કહે છે. દરેક રાશીના ત્રીશ અંશ હોય છે, અને તેના નવ પાયા થાય છે. જેમકે, મેષ રાશીનો નવમાંશ જોવો હોય તો મેષ રાશીથી ગણવું એટલે મેષ રાશીનો પહેલો અંશ મેષ અને બીજો અંશ વરખ. એ પ્રમાણે મેષ રાશીનો નવમો અંશ ધન રાશી જાણવી. વિશેષ યંત્રમાં જોવાથી જાણાશે. ॥ પં. ॥

રાશી દિશા યંત્ર.

પ્રશાન.	મે. સિ. ધ	અમિ.
ક મી. વૃશ્ચિક.		વૃનક મ.
વાયવ્ય.	મિ. પુ. કં.	નૈઋત્ય.

રાશી સ્ત્રી, પુરૂષ યંત્ર.

૨ સ્ત્રી	પુરૂષ ૧	૧૨ સ્ત્રી
૩ પુરૂષ.	મેષ	૧૧ પુરૂષ.
૪ સ્ત્રી		૧૦ સ્ત્રી.
૫ પુરૂષ	૧૭ પુરૂષ	૯ પુરૂષ.
૬ સ્ત્રી		૮ સ્ત્રી.

કૂર અકૂર યંત્ર.

ચર સ્થિર દ્વી સ્વભાવ યંત્ર.

અકૂ. ૨	૧ કૂર.	અકૂ. ૧૨
કૂ. ૩		કૂ. ૧૧
અકૂ. ૪		૧૦ અકૂ.
૫ કૂ.	૭ કૂર.	૯ કૂ.
અકૂ. ૬.		૮ અકૂ.

૨ સ્થિ.	૧ ચર	દ્વી. ૧૨
૩ દ્વી.		સ્થિ. ૧૧
૪ ચ.		૧૦ ચ.
સ્થિ. ૫	૭ ચર	૯ દ્વી.
દ્વી. ૬		૮ સ્થિ.

અથ શ્રી રાશી બલાબલ વિચાર.

નો વિશ્રાંમશ્ચરે ભ્રમે । વિશ્રામ દ્વિતયં સ્થિરે ॥
 વિશ્રાંમ ત્રિતયં જ્ઞેયં । દ્વિ શ્વભાવે દ્વિરાત્મકે ॥૬॥
 મેષાદ્યાશ્ચત્વારઃ સધાન્વિ મકરાઃ ક્ષિપા બલા જ્ઞેયા ॥
 પૃષ્ઠોદયા વિ મિથુનાસ્ત । એવ મીનો દ્યુભય ભ્રમં ॥૭॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશીથી ચાર રાશી એટલે મેષ, વરળ, મિથુન, કર્ક તથા ધન, મકર, મીન એ રાશીઓ રાત્રીએ બળવાન છે, અને સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, કુંભ એ દીવસે બળવાન છે.

મેષ, વરળ, કર્ક, ધન, મકર એ રાશીની પૃષ્ઠોદય સંજ્ઞા છે, મિથુન, સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, કુંભ એ રાશીની શીર્ષોદય સંજ્ઞા છે; અને મીન રાશીની ઉભય સંજ્ઞા છે. ॥૬-૭. ॥

અથ શ્રી રાશી બલ યંત્ર.

એ	વ	મિ	ક	સિં	કં	વ	ધ	મ	કું	મિ	રાશી
રાત્રી	રાત્રી	રાત્રી	રાત્રી	દિવા	દિવા	દિવા	રાત્રી	ગત્રી	દિવા	રાત્રી	દીના રા
પુષ્ટે	પુષ્ટે	શાખે	પુષ્ટે	શાખે	શાખે	શાખે	પુષ્ટે	પુષ્ટે	શાખે	ઉચ્ચ. શી પૃ	

અંશ વિચાર.

અથ શ્રી ગ્રહ પરમ ઉચ્ચ 'અંશ' શેકેષ્કિના ।

॥ ૮ ॥

અજ વૃષ મુગાંકના કર્ક મીન વણિજાં શેકેષ્કિના વિશેષુ

દુષ્તા: દશ શિલ્પણ વિંશતિ તિર્થોદ્રિય વિઘન વિંશેષુ

ભાવાર્થ:—એષ રાશીનો રવી જેમ દશ અંશ સુધી પરમોદ્રુષ્ટ ઉચ્ચનો કહેવાય છે તેમ

વરખ રાશીનો ચાંદ્રમા ગણ અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચનો કહેવાય છે, મંકર રાશીનો મંગળ આઠ્ઠાવીસ

અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચનો કહેવાય છે, સુધ કન્યા રાશીના પાંચ અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચ કહેવાય

છે; ગુરુ કર્ક રાશીના પાંચ અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચ કહેવાય છે; શુક્ર મીન રાશીના સત્તાવીસ

અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચનો કહેવાય છે; શની, તુલા રાશીના વીસ અંશ સુધી પરમ ઉચ્ચનો

કહેવાય છે. રાહુ, મીથુન રાશીનો પરમ ઉચ્ચનો કહેવાય છે. વિશેષ મીના નીચેના યંત્રથી જાણવી. ॥ ૮ ॥

અથ શ્રી ઉચ્ચ ગ્રહ યંત્ર.

રવિ	ચંદ્ર	મં.	બુ	ગુ	શુ.	શ.	ર.	ગ્રહ યંત્ર.
મેષ	વૃષ.	મકર	કન્યા	કર્ક	મિન	તુલા	મિથુન	ઉચ્ચ ગ્રહ.
૧૦	૩	૨૮	૫	૫	૨૭	૨૦	૦	પરમ ઉચ્ચ અશ

અથ શ્રી પરમ્ નીચ ગ્રહ વિચાર.

ઉચાની ચં સપ્તમ મર્કાદીનાં ત્રિકો સંજ્ઞાનિ ।

સિંહ વૃષાજ પ્રમદાઃ કાર્મુક ભૃતૌલ કંભ ધરા ॥૧૥

ભાવાર્થઃ—ઉપર કહેલા ઉચ્ચ ગ્રહની રાશીથી સાતમી રાશી નીચ રાશી સમજવી, અને ઉપર કહેલા અંશ પ્રમાણે પરમ નીચ ગ્રહ સમજવા.

તુલા રાશીનો રવી નીચ સમજવો. ચંદ્રમા વૃશ્ચિક, મંગળ કર્કનો, બુધ મીનનો, ગુરૂ મકરનો, શુક કન્યાનો, શતિ મેષનો, રાહુ ધનનો; એ સર્વે નીચના સમજવા. ॥ ૯. ॥

અથ શ્રી બાર ભુવન ગ્રહ કુંડલી વિચાર.

તનુ ૧ ધન ૨ સહજ ૩ સુહૃત ૪ સુત ૫ સ્પિ ૬ જાયા

૭ મૃત્યુ ૮ ધર્મ ૯ કર્મ ૧૦ આયો ૧૧ વ્યય ૧૨ ॥૧૦॥

પાતાલહિબુક સુખ વેસ્મબંધુ સંજ્ઞં તથાયુજ ।

ચતુર્થ નવપંચમં ત્રિકોણં નવમાલ્યં ત્રિત્રિકોણં ચ ॥૧૧॥

સપ્તમકંયા મિત્ર દ્યુનં દ્યુન મષ્ટ મષ્ટમં ।
 ચ્છિદ્રંધી પંચમં તૃતિયં દુશ્વિક્યં વિક્રમંવાપિ ॥૧૨॥
 મધ્યે મે પૂર્ણમંચરં ચ દશમં તથા તિમંરિષ્યું ।
 એકાદશંતુ કથયંતિ સૂરય સર્વતો ભદ્રં ॥૧૩॥
 કેંદ્રં ચતુષ્ઠયં કંટકં ચ લગ્નાસ્ત દશા ચતુર્થાનાં ।
 સંજ્ઞા પરતઃ પળપર માપોક્લમ મસ્ય યત્પુરતઃ ॥૧૪॥
 ત્રિપદેકાદશમાન્યુપચય ભવનાન્યથાન્યાનિ ।
 વર્ગોત્તમાન વાંશાશ્રરાદિષુ । પ્રથમમંધ્યાંતાઃ ॥૧૫॥

ભાવાર્થઃ—જન્મ કુંડળીમાં અથવા વર્ષ કુંડળીમાં લગ્નથી
 ખાર ભુવનનાં નામ કહે છે. ૧. તન ભુવન, ૨. ધન ભુવન, ૩.
 ભાઈ ભુવન, ૪. માતા ભુવન, ૫. પુત્ર ભુવન, ૬. શત્રુ ભુવન,
 ૭. સ્ત્રી ભુવન, ૮. આયુષ્ય ભુવન, ૯. ધર્મ ભુવન, ૧૦. પિતા
 રાજ્ય ભુવન, ૧૧. લાભ ભુવન, ૧૨. ખર્ચ ભુવન, એ ખાર ભુવનનાં
 નામ જાણવા. હવે ખારે ભુવન વિસ્તારપૂર્વક કહે છે

ચોથા ભુવનનું નામ પાતાલકેળુક વાહન સુખસ્થાન, અંધુ-
 સ્થાન, તથા કેંદ્રસ્થાન કહેવાય છે. નવમા તથા પાંચમાં ભુવનને
 ત્રિકોણસ્થાન કહ્યું છે. સાતમા ભુવનને ચામિત્ર તથા દ્યુન નામ
 કહ્યું છે. આઠમા ભુવનને છિદ્ર ભુવન કહ્યું છે. પાંચમા ભુવનને
 બુદ્ધિ તથા વિદ્યા ભુવન કહ્યું છે. ત્રીજા ભુવનને દુશ્વિક્ય તથા
 પરાક્રમ ભુવન કહ્યું છે. દશમાં ભુવનને અસ્ખર તથા વેપાર
 ભુવન કહ્યું છે. અગીઆરમાં ભુવનને સર્વથી શ્રેષ્ઠ એટલે લાભ
 ભુવન કહ્યું છે. એમ પડિત પુરૂષો કહે છે.

(૧૩૪) શ્રી નરયંદ્ર જૈન જ્યોતિષ ભાગ ૨ ને.

પહેલા, ચોથા, સાતમા, દશમા ભુવનોને કેંદ્ર ભુવનો કહે છે, તથા તેને કંટક સંજ્ઞા પણ કહી છે. વળી બારે ભુવનને ૧. પણ, ૨. ફર, ૩. આપોકિલ્મ એવી સંજ્ઞા પણ કહી છે. એ બારે ભુવન યંત્રમાં જુવો. હવે બાર ભુવનની સંજ્ઞા કહે છે. ૩, ૬, ૧૧ ભુવનને ઉપચય સ્થાન કહે છે, તથા અહીં વર્ગોત્તમ પ્રકાર કહે છે. બળવાન ચર રાશીના ૧૬લા નવમાંશમાં જે અહીં હોય તેને વર્ગોત્તમ કહે છે; એટલે અધિક બળવાન સમજવા. સ્થિર રાશીના મધ્ય નવમાંશમાં એટલે પાંચમા નવમાંશમાં જે અહીં હોય તેને વર્ગોત્તમી કહે છે, અને દ્વી સ્વભાવ રાશીના અંતના એટલે નવમાંશમાં જે અહીં હોય તે પણ વર્ગોત્તમી કહેવાય છે. ૧૦-૧૫.

અથ શ્રી બાર ભુવન સંજ્ઞા યંત્ર.

ધન ૨ પણ. ફર	કેંદ્ર ચતુષ્થય. કંટક ચતુર ૧. મૂર્તિ ના- માનિ.	ખચ ૧૨. વ્યય રીપુ આપોકિલ્મ.
સકળ ૩. વિક્રમ આપોકિલ્મ ઉપચય દુશ્ચિક.	તતુ ૧.	લાભ ૧૧ પણ. ફર. સર્વતો ભદ્ર. ઉપચય
સુખ ૪. કેંદ્ર, ચતુષ્થય કંટક, ચતુરસ્ત્ર પા તાલ દિશુક, અહુ, વાહન માતા.		કર્મ ૧૦. કેંદ્ર ચતુષ્થય. ઉપચય કંટક દશમ. મંચમ. પૂર્ણ. અંબર.
સુત ૫. પંચમ. ધી ત્રીકાણુ પણ ફર.	કલત્ર ૭ સ્ત્રી. કેંદ્ર, ચતુષ્થય કંટક. યા- મિત્ર. અસ્ત. સમમ.	ધર્મ ૯ ત્રીકાણુ. પણ. ફર.
રીપુ ૬. આપોકિલ્મ. ઉપચય		આયુષ્ય ૮. ચતુરસ્ત્ર. છીંદ્ર પણ. ફર.

અથ શ્રી નવમાંશ જોવાનો યંત્ર.

(૧૩૫)

અથ શ્રી નવમાંશ જોવાનો યંત્ર.

વં.	સે.	૪	મિ.	ક	સિં.	કં.	કુ.	ધ	મ.	કુંભ	મી	આંશ. કલા.
												૩-૨૦
૧	મય	૧ મ. ૧૦ મુલા	૭ કુંક	૪ મય	૧ મ. ૧૦ મુલા	૭ કુંક.	૪ મય. ૧ મ. ૧૦ મુલા	૭ કુંક	૪			૬-૪૦
	૧			૧								૧૦-૦
૨	૨૨.૨	ક. ૧૧.૪.	૮ સિ.	૫. ૧૧.૪.	૨ કું. ૧૧.૪.	૮ સિ	૫. ૨ કું. ૧૧.૪.	૮ સિ	૫			૧૩-૨૦
૩	૩ મી.	૩ મી ૧૨.૫.	૮ ક.	૬ મી.	૩ મી ૧૨.૫	૮ ક.	૬ મિ. ૩ મી. ૧૨.૫	૮ ક.	૬			૧૬-૪૦
૪	૪ ક	૪ મે. ૧ મ ૧૦ મુ	૭ ક.	૪ મે. ૧ મ ૧૦ મુ	૭ ક.	૪ મે. ૧ મ ૧૦ મુ	૭ ક.	૪ મે. ૧ મ ૧૦ મુ	૭ ક.			૨૦-૦
૫	૫ સી	૫. ૧૧.૪.	૮ સિ.	૫. ૧૧.૪.	૨ કું. ૧૧.૪.	૮ સિ.	૫. ૨ કું. ૧૧.૪.	૮ સિ.	૫			૨૩-૨૦
૬	૬ ક	૬ મી ૩ મી ૧૨.૫.	૮ ક.	૬ મી. ૩ મી. ૧૨.૫.	૮ ક.	૬ મી. ૩ મી. ૧૨.૫.	૮ ક.	૬ મી. ૩ મી. ૧૨.૫.	૮ ક.			૨૬-૪૦
૭	૭ મુ	૭ મે. ૧ મ ૧૦ મુ	૭ ક.	૭ મે. ૧ મ ૧૦ મુ	૭ ક.	૭ મે. ૧ મ ૧૦ મુ	૭ ક.	૭ મે. ૧ મ ૧૦ મુ	૭ ક.			૩૦-૦
૮	૮ મુ	૮ સિ. ૫. ૧૧.૪.	૮ સિ.	૮ સિ. ૫. ૧૧.૪.	૮ સિ.	૮ સિ. ૫. ૧૧.૪.	૮ સિ.	૮ સિ. ૫. ૧૧.૪.	૮ સિ.			
૯	૯ ધ.	૯ ક.	૬ મી.	૬ મી. ૩ મી. ૧૨.૫.	૮ ક.	૬ મી. ૩ મી. ૧૨.૫.	૮ ક.	૬ મી. ૩ મી. ૧૨.૫.	૮ ક.			

અથ શ્રી નવમાંશ જાણવાનો પ્રકાર.

એક રાશીના નવ પાયા ગણાય છે, અને એક રાશીના ત્રીસ અંશ થાય છે. હવે જે તેનો નવમાંશ કરવો હોય તો જે ગ્રહ સ્પષ્ટ છે તેના રાશી, અંશ, કલા, વિકલા તે ત્રીશ અંશના નવ ભાગ જાણવા. ૩ અંશ, ૨૦ કલાનો પહેલો નવમાંશ થાય છે. એ રીતે નવ ભાગ સમજવા. જ્યારે નવમાંશ કરવો હોય ત્યારે સ્પષ્ટ ગ્રહની રાશી જોવી. જે રાશી ધન તથા સિંહ હોય તો મેષ રાશીને આઘ લઈને ગણુતાં જેટલા ભાગમાં જે રાશી આવે તે રાશીનો નવમાંશ સમજવો.

ઉદાહરણ. લગ્ન સિંહ એટલે ૪ રાશી, ૨૫ અંશ, ૩૦ કલા, ૪૩ વિકલા છે તેની નવમાંશમાં જોવાની રીત:—

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૩-૨૦	૬-૪૦	૧૦-૦	૧૩-૨૦	૧૬-૪૦	૨૦-૦	૨૩-૨૦
૮	૯	એ નવ ગ્રહ.				
૨૬-૪૦	૩૦-૦					

માટે, ૪ રાશી, ૨૫ અંશ, ૩૦ કલાનો નવમાંશ ૮માં ભાગમાં એટલે ૨૬-૪૦માં આવ્યો. ત્યારે સિંહ રાશી હોય તો મેષ રાશીથી ગણુતાં વૃશ્ચિક રાશીનો નવમાંશ લગ્નનો આવ્યો. એવી રીતે નવ ગ્રહ જોવા.

ધન રાશી અને સિંહ રાશીનો નવમાંશ જોવામાં મેષ રાશીથી ગણુવું, મેષ રાશીનો નવમાંશ જોવો હોય તો મેષ રાશીથી ગણુવું; વરુણ, કન્યા, મકર, રાશીનો નવમાંશ જોવો હોય તો મકર રાશીથી ગણુવું; મીથુન, તુલા, કુંભ તથા વૃશ્ચિક રાશીનો નવમાંશ જોવામાં તુલા રાશીથી ગણુવું; કર્ક રાશીનો નવમાંશ તથા મીન રાશીનો નવમાંશ કરવામાં કર્ક રાશીથી ગણુવું; એવી રીતે પોતપોતાની રાશીના અંશ કલા પ્રમાણે નવમાંશ જાણવો.

ઉપર બતાવેલા યંત્રમાં જે ઠેકાણે (વ) મુક્યો છે તેની વર્ગોત્તમી સંજ્ઞા જાણવી. એટલે વર્ગોત્તમ સંજ્ઞાનો ગ્રહ જાણવો. ઉત્તમ જાણવો. બળવાન જાણવો, અને ૩-૨૦, ૬-૪૦ એ સંજ્ઞા અંશ કલાની જાણવી.

અથ શ્રી પાપ સૌમ્ય ગ્રહ દીશા વિચાર.

(મેષાદ્યા ધનુ સિંહશ્ચ મકરાદ્યા કન્યયોર્વૃષઃ ।

તુલાદ્યા ઘટ મૈથુનં વૃશ્ચિ મીના કુલીરાદ્યા ॥)

ચર ચતુષ્ટયે મેષ કર્ક તુલા મકરેષુ પ્રથમે નવાંશાઃ
સ્થિર ચતુષ્ટયે વૃષ સિંહ વૃશ્ચિક કુંભેષુ પંચમાઃ નવાંશાઃ
દ્વિશ્વભાવ ચતુષ્ટયેષુ મિથુન કન્યા ધન મીનેષુ નવમા
નવાંશાં વર્ગોત્તમાઃ પ્રાચ્યા દીસા રવિ સિત કુજ રાહુય
મેદુ સૌમ્ય વાક્યં તયઃ ક્ષણિંદ્રર્કયમરાઃ પાપાસ્તૈઃ
સંયુતઃ સૌમ્યઃ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થઃ—સૂર્યની પૂર્વ દીશા, શુકની અગ્નિકોણ, મંગ-
ળની દક્ષિણ, રાહુની નૈઋત્ય, શનિની પશ્ચિમ, ચંદ્રમાની વાયવ્ય,
બુધની ઉત્તર, ગુરૂની ધીમાનઃ એ પ્રમાણે દીશાઓમાં ગ્રહ રહે છે.

ઉપલી બાબતના પ્રશ્ન સમયે જે ગ્રહની રાશીનું લગ્ન હોય
અથવા જે ગ્રહ લગ્નમાં હોય તે દીશામાં ગયેલી વસ્તુ સિદ્ધ થાય
અથવા જે કંઈ કામ કરવું હોય તે પણ તે દીશામાં સિદ્ધ થાય.

હવે કુર તથા સૌમ્ય ગ્રહનો વિચાર કરે છે. ક્ષીણ ચંદ્રમાને
કુર ગ્રહ સગાજવો; એટલે કૃષ્ણપક્ષની આઠમથી અમાવાસ્યા સુધી
ક્ષીણ ચંદ્રમા કહ્યો છે, અને રવી, મંગળ, શની એ કુર ગ્રહ
એટલે પાપગ્રહ કહેવાય છે; તથા પાપગ્રહની સાથે જે બુધ હોય
તો તે પણ પાપ ગ્રહ કહેવાય છે. ચંદ્ર, બુધ, ગુરૂ, શુકર એ
ગ્રહ સૌમ્ય (શ્રેષ્ઠ) કહ્યા છે. વિશેષ ચંત્રથી જણાશે. ॥ ૧૬ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ દીશા યંત્ર. અથ શ્રી કૂર તથા સૌમ્ય ગ્રહ યંત્ર.

ધશાન. ગુરુ	પૂર્વ રવી	આશિ શુક્ર
ઉત્તર બુધ		દક્ષિણ મંગળ
વાયવ્ય ચંદ્ર	પશ્ચિમ શનિ	નૈઋત્ય રાહુ

કીલ્ચ ચંદ્ર	કૂર	ચંદ્ર	સૌમ્ય
શનિ બુધ	કૂર	ગુરુ	સૌમ્ય
રવિ બુધ	કૂર	શુક્ર	સૌમ્ય
મંગળ બુધ	કૂર	બુધ	સૌમ્ય

અથ શ્રી ગ્રહ લીંગ સંજ્ઞા વિચાર.

સપ્તમ ગ્રહ ગોક્ત્રેયો ત્રિધું તુદા ક્રાંત વેશ્મતઃ કેતુઃ ।

કલીવ સ્ત્રી પુરુષાણાં બુધ શૌરૌ શશી શિતૌ પરેવેશા ॥૧૭॥

ભાવાર્થ:-રવી, મંગળ, ગુરુ એ ગ્રહોની પુરુષ સંજ્ઞા સમજવી; ચંદ્ર, શુક્ર, કેતુ, એ ગ્રહોની સ્ત્રી સંજ્ઞા સમજવી; અને બુધ શનિ એ ગ્રહોની નપુંસક સંજ્ઞા સમજવી. ॥ ૧૭ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ લીંગ યંત્ર.

પુરુષ ગ્રહ	રવી.	મંગળ.	ગુરુ.
સ્ત્રી ગ્રહ.	ચંદ્ર.	શુક્ર.	કેતુ.
નપુંસક ગ્રહ.	બુધ.	○	શનિ.

અથ શ્રી ગ્રહ બલાબલ વિચાર.

વલવાન્મિત્રસ્વગ્રહોચ્ચનવાંશૈષ્વીક્ષિતઃ । શુભૈશ્ચાપિ
ચંદ્ર સિતૌ સ્ત્રી ક્ષત્રે પુરુ પ્રાચ્યાદ્યા જીવ બુધ શશાંક
સિતૌઉક્રેન્યેસ્ત્રિગ્ધ વિપુલાશ્ચ ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ:—જે ગ્રહ મિત્રની રાશીપર સ્થિત હોય, સ્વગ્રહી
હોય, ઉચ્ચનો અથવા નવમાંશકમાં પોતાની રાશીનો હોય, અને શુભ
દૃષ્ટીવાળો હોય તે બળવાન કહેવાય છે. ખીજે સ્ત્રી રાશી એટલે
વરખ, કરક, કન્યા, વૃશ્ચિક, મીન, મકર એ રાશીપર બેઠેલો સ્ત્રી
ગ્રહ ચંદ્ર શુક્ર સ્થિત હોય તે બળવાન કહે છે. પુરુષ રાશી
એટલે મેષ, મીથુન, સિંહ, તુલા, ધન, કુંભ એ પુરુષ રાશી ઉપર
સ્ત્રી, મંગળ, શની, ગુરુ, બુધ એ સ્થિત હોય તો તે ગ્રહ બળ-
વાન કહેવાય; એટલે તે ગ્રહ કાલ બલના ગણીતમાં બળ પામે
છે. વિશેષ યંત્રમાં જોવાથી જણાશે. ॥ ૧૬ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ બલાબલ યંત્ર.

રાશી.	૨	૪	૬	૮	૧૦	૧૨	ચંદ્ર.	શુક્ર.	બલવંત.	સ્ત્રી ક્ષેત્ર.
રાશી.	૧	૩	૫	૭	૯	૧૧	ર. મ	બુ. ગુ	બલવંત.	પુરુષ ક્ષેત્ર.

અથ શ્રી ગ્રહ મેદ વિચાર.

ગ્રહ યુદ્ધે ચોત્તરગા કેન્દ્રેણ સમાગતાશ્ચ રવિ વર્જ ॥

વેષ્ટાવનોજ્ઞેયાઃ કાલ બલ ચ ક્ષતેત્વધુના ॥૨૦॥

ભાવાર્થ:—જ્યારે ગ્રહોમાં માંહોમાંહે વિગ્રહ (યુદ્ધ) થાય
ત્યારે સ્ત્રી વર્જને ખીજ ગ્રહો લેવા. યુદ્ધમાં શુક્ર ગ્રહનો સહ
જય થાય છે. ॥ ૨૦ ॥

અથ શ્રી દિવસ રાત્રી બલ વિચાર.

અહનિસિતાર્ક સુરેજ્યાદ્યુ નિશિ જ્ઞાનત્ત મિદં કુજુ શૌરાઃ॥
સ્વદિનાદ્ શુભશુભા બહુલોત્તર પક્ષયાવજિનઃ ॥૨૧॥

ભાવાર્થઃ—શુક્ર, રવી, ગુરુ, એ ગ્રહો દીવસે બળ પામે છે, અને બુધ, ચંદ્ર, મંગળ, શની એ ગ્રહો રાત્રે બળ પામે છે.

અથ શ્રી દીવસ રાત્રી બલ યંત્ર.

રવી.	ગુરુ.	શુક્ર	દીવસે	બળવાન
બુધ.	રાત્રે	તથા	દીવસે	બળવાન
ચંદ્ર	મંગળ	શનિ	રાત્રે	બળવાન

અથ શ્રી નૈસર્ગ બલ વિચાર.

વાક્યનિસિત ચંદ્રાર્કાલિનઃ નૈસર્ગિક ॥

બલમેતલ્લલસ્યામેસ્યાદધિકર્ચિંતા ॥૨૨॥

ભાવાર્થઃ—શની, બુધ, ગુરુ, શુક્ર, ચંદ્ર, રવી એ ગ્રહો અનુક્રમે અશોભાં એકએકથી આછા અશભાં હોવાથી નૈસર્ગ બલ પામે છે. તથા દીશા બલનાં પૂર્વ દીશાથી બલ કહે છે. ગુરુ પૂર્વ દીશામાં બળવાન હોય છે એટલે પૂર્વ દીશામાં તે ફલ આપે છે; બુધ ઈશાનમાં, રવી ઉત્તરમાં, મંગળ વાયવ્યમાં, શની પશ્ચિમમાં, ચંદ્રમા નૈઋત્યમાં, શુક્ર દક્ષિણમાં એ પ્રકારે ઉપર કહેલા ગ્રહો દીગ્બલ કહેવાય છે. ॥ ૨૨ ॥

અથ શ્રી દીશા બલ યંત્ર.

શુક્ર	બુધ	સ્વી	મંગળ	શની	ચંદ્ર	શુક્ર	ગ્રહબલ
પૂર્વ	પશાન	હિતર	વાયવ્ય	પશ્ચિમ	તૈન્નત	દક્ષિણ	દીગ્બલ

અથ શ્રી ગ્રહ દ્રષ્ટિ વિચાર.

યે નવ પંચમે ચ ચતુર્થાષ્ટ મેકતપાદ ॥
 વૃધ્યા મતે ન પૂર્ણ નિજા તથા ચ પૂર્ણ પશ્યતિ ॥૨૩॥
 રવિજસ્ટ્રતિય દશમે । તુકોળમપિ જીવાઃ ॥
 ચતુસંભૂતાર્કે બુધાહિ મકરાઃ કલત્રં ચ ॥૨૪॥
 એકાદશમપિ ભવનં સર્વે પશ્યતિ સ્વેચરાઃ ॥
 સમ્યક્ મૂર્તૌ ચ શકલ દ્વદ્વા ફલાનિ ચૈવં પ્રયચ્છતિ ॥૨૫॥
 જન્મસ્થ ચ દ્વિતિયં ચ સ્વસ્થાનાઘાષ્ટમં તથા ॥
 પષ્ટં દ્વાદશમં ન પશ્યતિ શેષાણિ પશ્યંતિ તે ગ્રહાઃ ॥૨૬॥
 દ્વિતિયે દ્વાદશે પષ્ટે મૂર્તૌચૈકાદશે તથા ॥
 દીપહસ્તા ન પશ્યંતિં જાત્યંધાર્ફવ સ્વેચરા ॥૨૭॥

ભાવાર્થઃ—જન્મ કુંડળીમાં જે ગ્રહ જે સ્થાનમાં હોય તે સ્થાનથી ગણતાં ત્રીજા અને દશમાં સ્થાનમાં ગ્રહની પાંચ વસા દ્રષ્ટિ હોય છે, હમા અને પમા સ્થાનમાં દશ વસા દ્રષ્ટિ હોય છે, યથા અને હમા સ્થાનમાં ૧૫ વસા દ્રષ્ટિ હોય છે, અને સર્વે ગ્રહની સાતમા સ્થાનમાં ૨૦ વસા પૂર્ણ દ્રષ્ટિ હોય છે. વિશેષમાં શની ૩૦, દશમા સ્થાનપર વીસ વસા દ્રષ્ટિએ જુઓ છે, શુક્ર હમા, પમા સ્થાનપર વીસ વસા પૂર્ણ દ્રષ્ટિએ જુઓ છે

અને મંગળ ૪થા ૮મા સ્થાન ઉપર સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિએ જુએ છે. વળી કેટલાક આચાર્યનો એવો મત છે, કે અગ્નીઆરમાં ભુવનમાં બેઠેલો અહ સંપૂર્ણ ૨૦ વસા દ્રષ્ટિએ જુએ છે. હવે જે અહોની દ્રષ્ટિ બીજા ભુવનો ઉપર ન પડે તે ભુવનનાં નામ કહે છે:

૧લા, ૨ભ, ફઠા, ૮મા, ૧૧મા, ૧૨મા એ સ્થાનો ઉપર એટલે જે અહ કોઈ પણ ભાવપર બેઠેલો હોય તે ભાવથી ઉપર કહેલા ભુવન ઉપર તેની દ્રષ્ટિ પડતી નથી. તેમાં આઠમા ભુવનમાં પોતાની રાશીથી જે અહ બેઠેલો હોય તે અહ દ્રષ્ટિથી ભેતો નથી.

ઉપરની બીના બીજી રીતે વિસ્તારપૂર્વક દ્રષ્ટાન્ત સાથે કહે છે.

જેમકે, કોઈ પુરૂષના હાથમાં દીવો છે ને તે પુરૂષ દૂર બીજાને પ્રકાશ આપે છે પણ પોતાને પ્રકાશ આપી શકતો નથી તેમજ જે અહ સામી બાબુએ જુવે છે તે પાછળ ભેધ શકતો નથી. એ રીતે ઉપરનો ક્રમ સમજવો. વળી જાણીંધ પુરૂષના હાથમાં દીપક હોય ને તે પોતે જેમ ભેધ શકતો નથી તેમ દ્રષ્ટિ વિચાર સમજવો. ॥ ૨૩-૨૭ ॥

અથ શ્રી અહ દ્રષ્ટિ યત્ર.

૧૦	૩	૧ પાદ દ્રષ્ટિ ૫ વસા	શની	સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦
૯	૫	૨ પાદ દ્રષ્ટિ ૧૦ વસા	ગુરુ	સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦
૪	૮	૩ પાદ દ્રષ્ટિ ૧૫ વસા	મંગળ	સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦
૧૧	૭	સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦ વસા	રવી	અં. જુ. શુ. પૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦

અથ શ્રી ગ્રહ મૈત્રી વિચાર.

શત્રૂમંદ શિતૌસમશ્ચ શશિજો મિત્રાણિ શેષારવેઃ ।
 તીર્ક્ષ્ણં શુર્હિમરસ્મિજશ્ચ સુહદોશેષાસમ શીતગોઃ ॥
 જીવેદૂશકરાઃ કુજસ્ય સુહદોજ્જોરિઃ સિતાર્કીસમૌ ।
 મિત્રૌ સૂર્ય સિતો બુધ સિહ મયુઃ શત્રૂ સમાશ્રાયપરે ॥૨૮॥
 સૂરે સૌમ્ય સિતાવરી રવિ સુતા મધ્યોપરે અન્યથા ।
 સૌમ્યાર્કીં સુદ્રદૌ સમૌ કુજ વિધૂ શુક્રસ્ય શેષાવરી ॥
 શુક્રજ્ઞૌ સુહદૌસમઃ સુરગુરુઃ શૌરસ્યચાનેસ્યઃ તત્કાલે ચ ।
 દશાય વંધુ સહજ સ્વાંતોષુ મિત્રં સ્થિતાઃ ॥૨૯॥
 મિત્રસુદાશીનો વ્યાખ્યાતાયે નિસર્ગ ભાવેન ।
 તેધિ સુહૃન્મિત્ર સમાસ્તત્કાલમુપ સ્થિતાઃ ॥૩૦॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના શત્રુ શુક્ર અને શની છે. સૂર્યને બુધને
 સમભાવ છે. ચંદ્ર, મંગળ, ગુરુ એ ગ્રહો સૂર્યના મિત્ર છે. ચંદ્ર
 ગ્રહના રવી, બુધ, મંગળ, શુક્ર, શની, ગુરુ, સમભાવ છે; અને
 રાહુ શત્રુ છે. મંગળ ગ્રહને ગુરુ, ચંદ્ર, રવી મિત્ર છે; શુક્ર, શની,
 સમ છે; અને બુધ શત્રુ છે. બુધ ગ્રહને ચંદ્રમા શત્રુ છે; મંગળ,
 ગુરુ, શની, સમભાવ છે; અને રવી, શુક્ર મિત્ર છે. ગુરુને રવી,
 ચંદ્ર, મંગળ મિત્ર છે; શની સમ છે; બુધ, શુક્ર શત્રુ છે. શુક્રને
 બુધ, શની, મિત્ર છે; મંગળ, ગુરુ, સમ છે; અને રવી શત્રુ છે.
 શનીને શુક્ર, બુધ મિત્ર છે; ગુરુ સમ છે; રવી, ચંદ્ર, મંગળ,
 શત્રુ છે. રાહુને શુક્ર, બુધ, શની, મિત્ર છે; ગુરુ સમ છે; રવી,
 ચંદ્ર, મંગળ શત્રુ છે. એ ગ્રહોનો મૈત્રીભાવ કહ્યો. હવે સ્વભાવ
 મૈત્રી સ્થાન કહે છે.

(૧૪૪) શ્રી નરયંત્ર જૈન જ્યોતિષ ભાગ ૨ ભે.

પોતાના સ્થાનથી ૨, ૩, ૪, ૧૦, ૧૧, ૧૨માં કોઈપણ ગ્રહ રહેલો હોય તો તે સ્વભાવ મૈત્રી અને ૧, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯માં કોઈ ગ્રહ હોય તે શત્રુ કહેવાય છે. ॥ ૨૮-૩૦ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ મૈત્રી યંત્ર.

ગ્રહ	સૂર્ય	ચંદ્ર	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શની	રવી	
મિત્ર	ચંદ્ર મંગળ ગુરુ	રવી બુધ	રવી ચંદ્ર ગુરુ	રવી રાહુ શુક્ર	રવી ચંદ્ર મંગળ રાહુ	બુધ શની રાહુ	શુક્ર બુધ રાહુ	શની બુધ શુક્ર	૨, ૩, ૪, ૧૦, ૧૧, ૧૨, મિત્રના
સમ	બુધ	મંગળ ગુરુ શુક્ર શની	શુક્ર શની	મંગળ ગુરુ શની	શની	મંગળ ગુરુ	ગુરુ ૯	ગુરુ	-
શત્રુ	શુક્ર શની રાહુ	રાહુ	રાહુ બુધ	ચંદ્ર	બુધ શુક્ર	રવી ચંદ્ર	રવી ચંદ્ર મંગળ	રવી ચંદ્ર મંગળ	૧, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, શત્રુના

અથ શ્રી ગોચર ગ્રહ વિચાર.

સ્વાપયિતુઃ શિષ્યસ્ય ચ ગોચ શુદ્ધૌ ગુરૌસ્ત્રુ ચંદ્રં બલે ।
સ્થાપન દક્ષિે કાર્યે જન્મેદુગ્રહાત્યુ સાગ્રાહ્યા ॥૩૧॥
સૂર્ય પદ ત્રિદશ સ્થિત સ્ત્રિ દશ પદ સપ્તાય ગશ્ચંદ્રમાઃ ।
જીવઃસપ્તનવદ્વિપંચમગતોવક્રાર્કજૌષદત્રિગૌસૌમ્યઃ ॥૩૨॥

પદ્મિ ચતુદશાષ્ટમ ગતઃ સર્વેષુપાંતેઃ શુક્ર સપ્તમ ।

પદ્ દશર્ક્ષસહિતાશાદ્દંલવત્રાશ કૃત્ ॥૩૩॥

ન સુત ધર્મેષુ રવિર્મધ્યઃ શુભદઃ શશીતુશતપક્ષે ।

ગ્રાહ્યં તારા વલમપિ શશી નિક્ષીણે ચ વિવલૈ ચ ॥૩૪॥

રવિ શશિ જીવેઃ શવલૈઃ શુભદઃ સ્યાદ્ગોચરોદ્ધ તદભાવે ।

ગ્રાહ્યાષ્ટક વર્ગશુદ્ધિર્જન્મવિલ ગ્રહેભ્યસ્ત્વ ॥૩૫॥

કેંદ્રાયાષ્ટ દિનવત્સર્કઃ સ્વાદાર્કિ ભૌમયૌશ્ચ શુભઃ ।

પદ્ શાસાન્યેષુ ૧૨ સિતાત્ પઢા ૬ ય ૧૧ ધી ૫

ધર્મ ૧ ગોજીવાત્ ॥૩૬॥

ભાવાર્થઃ—ગોચર ગ્રહ એટલે પોતાની નામ રાશીથી જે ગ્રહ જે રાશીનો હોય ત્યાં સુધી ગણવો. તેમાં દીક્ષાના કામમાં જન્મ રાશીથી ગ્રહો ગણવા અને જન્મ રાશી જાણવામાં ન હોય તો નામ રાશીથી ગણવું. તેમાં ચંદ્ર બલ સારો જોવો. હવે ગોચર ગ્રહનું ક્ષણ કહે છે. રવી ૬, ૩, ૧૦, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; ચંદ્રમા ૩, ૬, ૭, ૧૦, ૧૧, નં. ૧ લે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; મંગળ ૬, ૩, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; બુધ ૬, ૨, ૪, ૧૦, ૮, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; શુક્ર ૭, ૬, ૨, ૫, ૧૧મે હોય તો શુભ ક્ષણ આપે છે; શુક્ર ૭, ૬, ૧૦, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; અને શની ૩, ૬, ૧૧મે હોય તો શુભ ક્ષણ આપે છે.

જે ગોચર ગ્રહ કહ્યા તેમાં રવી મધ્યમ હોય તો ચંદ્રબલ ગ્રહણ કરવો. જે ચંદ્ર શુકલપક્ષમાં સારો હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે, નહીં તો તારા બલ જોઈને શુભ કાર્ય કરવું. તારા બલ ન મળે તો શુક્ર બળવાન જોઈ કાર્ય કરવું; અને રવી, ચંદ્ર, શુક્ર બળવાન ન હોય તો અષ્ટ વર્ગ સુધી જન્મ લગ્નથી જોઈને શુભ કાર્ય કરવું. ॥ ૩૧-૩૬ ॥

(૧૪૬)

શ્રી નરચંદ્ર જૈન જ્યોતિષ ભાગ ૨ જો.

અથ શ્રી ગોચર ગ્રહ યંત્ર.

રવી.	૧	૩	૧૦	૧૧			ઉત્તમ ગ્રહ ગોચરે.
ચંદ્ર.	૩	૧૦	૬	૭	૧	૧૧	"
મંગળ	૬	૩	૧૧	૦			"
બુધ.	૬	૨	૪	૧૦	૮	૧૧	"
ગુરુ.	૭	૯	૨	૫	૧૧		"
શુક્ર.	૭	૬	૧૦	૧૧			"
શની.	૬	૩	૧૧				"

अथ श्री अष्ट वर्गं फल विचार.

उपचय ३६१११० गोर्कः चंद्रा दुपचय नवम्यांत्यंधी
सुताः ।

सौम्यात् लम्बा दुपचय बंधु ४ व्यय १२ स्थितः
शोभनप्रोक्तः ॥३७॥

प्रस्थावादन्येषामपि शत्रुपचयेषु लम्बात्साद्य मुनिः ।
स्यात् कुजाश नवधीस्वः सूर्यात्सञ्जष्ट स्मरग
स्त्रि षडायसुतेषु सूर्य सुतात् ॥३८॥

ज्ञावर्केन्द्र त्रिसुतायाष्टगो गुरोर्व्यय मृत्यु केंद्रेषु ।
त्रिचतुः सुत नवदश सप्तममायगश्चंद्रमाः शुक्रमात् ॥३९॥

भोमः स्वादायाष्टद्वि केंद्रेगस्त्र्याय षट् सुतेषु बुधात् ।
जीवाद्दशाय शत्रू व्ययेविना दुपचय सुतेषु ॥४०॥

उदय दुपचय तनषुत्रिषडायेष्वि द्रुतः शमोदशमः ।
भृगुजा दंत्य षडष्टायेथ सिता केंद्राय तव च सुषु ॥४१॥

सौम्यौ त्यष्ट नवायात्मजे विनात्स्वातृत् ।
मुदशयुतेषु सुदस स्मरेषु शौरारयौर्ययायषि वसुषुगुरु ॥४२॥

जीवो भोमादह्यारया ११ षट् केंद्र गोर्कारु धर्म सहेषु ।
स्वात्स त्रिकेषु शुक्रान्नवदवालीभश्चधीरि पुरुष ॥४३॥

शशिनः स्मरत्रिकोणार्थं लोभग स्त्रिरिषुधिवयेषुयमात् ।
 नवदिक् सुखाद्यधीश्राय शत्रूषु ज्ञात्सकामगो लभात् ॥४४॥
 शुक्रो लग्ना दासुन नवाष्टि लाभेषु सत्ययश्चंद्रात् ।
 स्वात्सदिकसिता त्रिसुखात्मजाष्ट दिग्धर्मलाभेषु ॥४५॥
 वस्वंत्यायेधर्का भवदिग्लभस्वधो स्थितो जीवात् ।
 ज्ञात्रि सुत न वारिधायस्त्रता प्रोक्तमेषु कुजात् ॥४६॥
 स्वात् शौरि स्त्रि सुतायारिगः कुजादंत्य कर्म सहितेषु ।
 स्वाष्टाय केंद्रं गोकर्त्त शुक्रात्यष्टांत्य लाभेषु ॥४७॥
 त्रिषडायगः शशाकदुदयात्समुखाद्य कर्मगोथ गुरोः ।
 सुत षट् व्ययाय गोज्ञाक्यायायदिप रिपु नवाष्टस्थः ॥४८॥
 स्थानेथेतेषुहिताः शेषेव्वहिता भवंतितेष्टानां ।
 अशुभशुभ विशेषफलं ग्रहा प्रयच्छंतिवारगता ॥४९॥
 यत्र रेखा शुभं तत्र विंदुभिः पादशोभनं ।
 समाने न समं विद्या दष्टवर्गोपि लक्षितं ॥५०॥
 राहू केतु सदावक्रो शीघ्र गोचंद्र भास्करो ।
 वक्राति चारणंचापि ज्ञेयं भोमादि पंचकैः ॥५१॥
 कष्टस्यादेक रेखायां द्वाभ्यामर्थक्षयो भवेत् ।
 त्रिभि क्लेशं विजानियात् चतुर्भिः समतामताः ॥५२॥

पंचभित्त सौख्यं स्यात् षडभिरर्थगमो भवेत् ।

सप्तभिः परमानंदश्चाष्टभिः सर्व कामकाः ॥५३॥

अथच च बुरेख मध्यफलं हिने हीनंततोधिकं ।

श्रेष्ठं विफलं गोचर गणितं त्वष्टकवर्गे विनिर्दिष्टं ॥५४॥

अथससर्वासामीलनेफलं शशसप्तादशभिस्त्राष्टादशभिर्द्व ।

न क्षयः प्रोक्त कुमतिर्वाधव पीडा भवेत्थैको

न विंशत्या ॥५५॥

विंशतिभिर्व्ययकलहो हृदिदुपं भवतिचैकविंशत्याद्वा ।

विंशतिभिर्देन्या पराभवो ह्यफल कर्मकता ॥५६॥

नूनं त्रिवर्गहानिर्भवेन्नराणां अधिक विंशत्या द्रव्य ।

क्षयस्वकस्माद्रेषाभिश्चतुरधिकविंशत्या ॥५७॥

करत लगत मपितु धनं नश्यतिनृणांतुपंच विंशत्या ।

षट् विंशत्या क्लेशासमतास्यात्सप्त विंशत्या ॥५८॥

अष्टाधिक विंशत्याद्रव्या गमनं तथा सुखं भवति ।

एको न विंशति मिलेकिपु नर स्त्रुज्यतामेति ॥५९॥

मानं सुकृता व्याप्ति स्त्रिं सत्यानास्तिकोपि संदेहः ।

द्रव्य सुकृतं सौख्यं नृणामेकाधिकाभिरिमिकाभिः ॥६०॥

रेखाधिक्यं शस्तं सून्याधिक्यं तथा धमं कथितं ।

एतत्सयोगस्युः षट् पंचाशत्तै निशास्त्रमतां ॥६१॥

ભાવાર્થ:—એક રેખા ઉપર સૌમ્ય ગ્રહ તથા પાપ ગ્રહ હોય તો ધનની હાની કરે, ત્રણ ગ્રહો એક રેખા ઉપર હોય તો કલેશની પ્રાપ્તિ કરે, તે ગ્રહની ચાર રેખા હોય તો સમતા ફળ આપે, પાંચ રેખા હોય તો સુખ આપે, છ રેખા હોય તો ધન પ્રાપ્તિ કરે, સાત રેખા હોય તો પરમ આનંદ આપે, અને આઠ રેખા હોય તો સર્વ કામ સિદ્ધ કરે.

જે ગ્રહની રેખા ત્રણ સુધી હોય તે હીન જાણવી અને અધિક હોય તે શુભ ફળ આપવાવાળી છે. એ પ્રકારનું ફળ અષ્ટ વર્ગમાં જોવાથી જણાશે.

ઉપરની સર્વ રેખાનો મેળાપ કરવાથી જો ૭, ૧૦, ૮ સંખ્યા આવે તો ધનનો ક્ષય કરે; ૧૯ આવે તો ખોટી ખુદ્ધિ કરે, ખાંધવમાં પીડા કરે; ૨૧ હોય તો કલેશ કરાવે; ૨૨ હોય તો દીનતા, ફળની નાસ્તિ કરાવે; ૨૩ હોય તો દ્રવ્યનો નાશ કરાવે; ચોવીસ હોય તો દુશ્મનાઇ કરાવે; ૨૫ હોય તો હાથમાં આવેલ પિતાના ધનનો નાશ કરાવે; ૨૭ હોય તો સમતા ફળ આપે; ૨૮ હોય તો ધનની પ્રાપ્તિ કરે; ૨૯ હોય તો મંદવાડ કરાવે; ૩૧ હોય તો શુભ કામમાં અર્થ કરાવે, મનુષ્યમાં અધિક પાણું પામે.

શૂન્ય રેખા કરતાં અધિક રેખા હોય તો તેનું ફળ સારું છે. રેખા કરતાં શૂન્ય અધિક હોય તો માટું ફળ સમજવું. વિશેષ રેખા તથા શૂન્ય ચંત્રમાં જુઓ. (આ રેખા વિષયમાં ગ્રંથકર્તાએ ઓવી ખારીકતા દેખાડી છે જેથી વાંચનાર અકળાયા વિના રહે નહિ પણ તેનો કાંઈક સારાંશ દેખાડી મુળ શ્લોક અને ચંત્ર અમોએ સુકયા છે. વિશેષ વિદ્વાનને પુછીને વાકેફ થવું). ॥ ૩૭-૬૧ ॥

અથ શ્રી સૂર્યોદય યંત્ર.

(૧૫૧)

અથ શ્રી ચંદ્રોદય યંત્ર.

૧૦ । । । । । ૦૦૦	૯ । । । । ૦૦૦૦	૮ શ. ૦૦૦૦૦ । ।
૧૧ ૦૦ । । । । ।	૮ । । । । ૦૦૦૦૦	૮ શ. ૦૦૦૦૦ । ।
૧૨ શ. ૧૨ । । । । । ૦૦૦૦ । । । । ।	૧૦ ૦૦૦ । । । । ।	૫ ગ્ર. યં. ૧ ૦૦૦૦૦
૧૩ ૦૦ । । । । ।	૧૨ શ. ૧૨ । । । । । ૦૦૦૦ । । । । ।	૪ । । । । । ૦૦૦૦૦
૧૪ ૦૦૦૦ । । । । ।	૧૩ ૦૦૦ । । । । ।	૪ । । । । । ૦૦૦૦૦
૧૫ ૦૦૦૦ । । । । ।	૧૪ ૦૦૦ । । । । ।	૪ । । । । । ૦૦૦૦૦

અથ શ્રી સૂર્યોદય યંત્ર.

૧૦ । । । । । ૦૦૦	૯ । । । । ૦૦૦૦	૮ શ. ૦૦૦૦૦ । ।
૧૧ ૦૦ । । । । ।	૯ । । । । ૦૦૦૦	૮ શ. ૦૦૦૦૦ । ।
૧૨ શ. ૧૨ । । । । । ૦૦૦૦ । । । । ।	૧૦ ૦૦૦ । । । । ।	૫ ગ્ર. યં. ૧ ૦૦૦૦૦
૧૩ ૦૦ । । । । ।	૧૨ શ. ૧૨ । । । । । ૦૦૦૦ । । । । ।	૪ । । । । । ૦૦૦૦૦
૧૪ ૦૦૦૦ । । । । ।	૧૩ ૦૦૦ । । । । ।	૪ । । । । । ૦૦૦૦૦
૧૫ ૦૦૦૦ । । । । ।	૧૪ ૦૦૦ । । । । ।	૪ । । । । । ૦૦૦૦૦

(૧૫૨)

શ્રી નરસિંહ જૈન જ્યોતિષ ભાગ ૨ બે.

અથ શ્રી ભૌમાષ્ટક યંત્ર.

૧૧ ૦૦૦ ૧૧૧૧	૯ ૧૦૦૦ ૦૦૦૦	સ. ૮. ૧૦ ૦૦૦૦૦૦
૦૦ ૧૧ ૧૧૧૧૧૦		૭ ૦૦૦૦ ૧૧૧૧
શુ.સ. ૧૨ ૦૦૦૦ ૧૧૧૧		૬ ૧૧૧૧ ૦૦૦૦
૦૦૦૦૦ ૦૦૦ શુ. ૧.	૩ ૧૧૧૧ ૦૦૦૦	૫ દુ.ચં. ૦૦૦૦૦૦ ૧૧૧
૨ ૦૦૦ ૧૧૧૧૧૨		૪ ૦૦૦૦ ૧૧૧૧

અથ શ્રી સુધાષ્ટક યંત્ર.

૧૦ ૧૧૧૧૧૧ ૦	૯ ૧૧૧૧ ૦૦૦૦૦૦	૧૮ ૧૧૧૧ ૦૦૦૦
૧૧		૭ ૧૧૧૧ ૦૦૦૦
શુ. સ. ૧૦ ૦૦૦૦૦૦ ૧૧		૬ ૦૦૦૦૦૦ ૧૧૧૧૧
૦૦૦૦૦ ૧૧૧૧ શુ. ૧	૩ ૧૧૧૧ ૧૧૧૧ ૦૦	૫ દુ.ચં. ૦ ૦૦૦ ૦૦
૨ ૨ ૦૦૦ ૧૧૧૧૧૧		૪ ૦૦૦ મં. ૧૧૧૧

અથ શ્રી ગુરુદેવ તથા ગુરુદેવ યંત્ર.

(૧૫૩)

અથ શ્રી ગુરુદેવ યંત્ર.

૧૦ ।।। ૦૦૦૦	૬ ।।।।।। ૦	શ્ર. ૮ ।।। ૦૦૦૦
૧૧ ।।। ૦૦૦૦		૭ ।।। ૦૦૦
શ્રુ. રા. ૧૨ ।।।।।।		૬ ।।।। ૦૦૦
૧ છુ ૦૦ ।।।।।	૩ ।।।।। ૦૦	૫. વૃ. મં. ૦૦ ।।।
૨૨૦૦૦૦ ।।		૪ મં. ।।।। ૦૦૦

અથ શ્રી ગુરુદેવ યંત્ર.

૧૦ ।।।।। ૦૦	૬ ।।।।। ૦	શ્ર. ૮ ।। ૦૦૦૦
૧૧ ૦૦ ।।।।		૭ ૦૦૦ ।।।
શ્રુ રા. ૧૨ ।।।। ૦૦૦		૬ ।।।। ૦૦૦
૧ છુ ૦૦ ।।।	૩ ।।। ૦૦૦	૫ વૃ. મં. ।।।। ૦૦
૨ ૦૦૦ ।।।		૪ ।।।। ૦૦૦

અથ શ્રી શનીષ્ટક યંત્ર.

૧૦ ।।।। ૦૦૦	૮ શ. ૦૦૦૦ ।।।
૧૧ ।।।। ૦૦૦૦	૯ ૦૦૦ ।।।।
શુ.રા.૧૨ ।।।। ૦૦૦૦	૬ ।।।। ૦૦૦૦
૧ શુ. ।। ૦૦ ૦૦૦૦	૩ ।।।। ૦૦૦૦
૫ દુ.ચં. ।। ૦૦૦૦૦૦	૪ મં. ।। ૦૦૦ ૦૦૦

અથ શ્રી સર્વ ગ્રહ દેખાડક વર્ગ યંત્ર.

શ. ૧૦ ।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।।	૯ ।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।।	૭ શ. ૮ ।।।।।। ।।।।।।।।।।
૧૫ ।।।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।। ૩૨	૨૮	૭ ।।।।।।।।।। ।।।।।।।।
શુ.રા.૧૦ ।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।। ।।। ૩૧		૬ ।।।।।।।।।। ।।।।।।।। ૨૮
૧ શુ. ।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।।	૩ ।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।। ૩૨	૫. ચં. ૫. ।। ।।।।।।।।।।।। ।।।।
૨ ૨। ।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।।		૪ મં. ।।।।।। ।।।।।।।।।।

ઉપર બતાવેલ દેખાડક યંત્ર જન્મપત્રિકા બનાવવાના કામમાં આવે છે. તેમાં દેખા તથા બીંદુની સંખ્યાનું ફળ ઉપર સંશ્લેષમાં બતાવેલું છે.

અથ શ્રી શુભ કાર્યમાં વર્જવા યોગ્ય સમય વિચાર.

રવિ ક્ષેત્રગતે જીવે જીવ ક્ષેત્રગતૈરવૌદીક્ષા ।

મુચ્છાપનં ચાપિ પ્રતિષ્ઠાનૈવ કારયેત્ ॥૬૨॥

સિંહસ્તે દેવ ગુરૌ ચ કન્યા વિવાહિતા પંચ કરોતિ ભર્તા ।

વિવાદક્ષૌરં વ્રતવંધ દીક્ષા યાત્રા પ્રતિષ્ઠા ચ વર્જનીયા ॥૬૩॥

શોક વિવાહે મરણં વ્રતેષુ ક્ષૌરે દલિદ્રંનિફલા ચ યાત્રા ।

વ્રતી ચ મૂર્ખાપ્ય શુભાપ્રતિષ્ઠાસિંહસ્થોતિ સર્વવર્જનીયા ૬૪

બાવાર્થ:—જે માસમાં રવીની રાશીપર ગુરુ હોય એટલે સિંહ રાશીનો ગુરુ હોય અને ગુરુ રાશીપર રવી હોય એટલે ધન તથા મીનના સૂર્ય હોય તે મલમાસ કહેવાય. તેમાં શુભ કાર્યોનો ત્યાગ કરવો. તે સમયમાં દીક્ષા ન દેવી અને ઘરની વાસ્તુ પણ ન કરવી.

જો સિંહ રાશીનો ગુરુ હોય અને તેમાં લગ્ન કરે તો તેના સ્વામીનો નાશ થાય. તેમાં પ્રથમ મુંડન, ઉપવીત સંસ્કાર, દીક્ષા, વાસ્તુ, દેવની પ્રતિષ્ઠા; એ કાર્ય ન કરવાં. .

જો સિંહ રાશીના ગુરુમાં લગ્ન કરે તો સ્વામીનો નાશ થાય. પ્રથમ મુંડન કરવાથી દરીદ્રિ થાય, યાત્રા ગમન નિષ્ફળ થાય, ઉપવીત સંસ્કાર કરવાથી તે બાળક મૂર્ખ રહે, દીક્ષા દે તો અજ્ઞાન રહે, અને પ્રતિષ્ઠા કરે તો વિદ્ય થાય. તે કારણથી સિંહ રાશીનો ગુરુ શુભ કામમાં ત્યાગ કરવો. પણ મેષ રાશીનો સૂર્ય થાય ત્યારે ઉપર કહેલાં શુભ કાર્યો કરવાથી સિંહ તથા ગુરુનો હોષ લાગુ પડતો નથી. ॥ ૬૨-૬૪ ॥

અથ શ્રી ગૃહ વાસ્તુ, દેવ પ્રતિષ્ઠા, અને દીક્ષા મૂહૂર્ત વિચાર.

હરિ શયને અધિક માસે ગુરુ શુક્રાસ્તે ન લગ્ન મન્વેષ્યં ।
 લગ્નેશાંશાપયોનિચાસ્તગતે ચ ન શુભં સ્યાત્ ॥૬૫॥
 કુલિકાર્દ્ધયામ ભદ્રા ગંડાંતો ત્યાત મુખ્ય દોષ ।
 યુતંત્યાજ્યં સદાદિનં ચ કુજવારોપિ પુનઃપ્રતિષ્ઠાયાં ॥૬૬॥
 ત્ર્યેક દ્વિતીય પંચમ દિનાં નિપક્ષદ્વયેપિશસ્તાનિ ।
 શુક્લે તિમ ત્રયોદશ દશમાન્યપિ પ્રતિષ્ઠાયાં ॥૬૭॥
 પક્ષદ્વિતિણ્તુર્યાષ્ટિ પૃષ્ઠ દ્વાદશાંત્ય નવમ દિનાઃ ।
 ત્યાજ્યાશ્ચતુર્દશાપિ ચ દીક્ષાયામુત્તમાસ્ત્વન્યે ॥૬૮॥

ભાવાર્થ:—ગૃહ વાસ્તુ, પ્રતિષ્ઠા મુહૂર્તમાં દેવ શયન હોય (અશાઠ શુદ્ધી ૧૧ થી કારતક શુદ્ધી ૧૧ સુધી), અથવા કર્ક સંક્રાંતીથી તુલા સંક્રાંતી પર્યંત (અશાઠ શુદ્ધી ૧૪ થી કારતક શુદ્ધી ૧૪ સુધી) દેવ શયન કહેવાય છે. તેમાં ઉપર કહેલ શુભ કાર્ય ન કરવું, અને અધિક માસ તથા ગુરુ, શુક્રનો અસ્ત ત્યાગ કરવો. લગ્ન શુદ્ધિ જોવામાં લગ્ન તથા નવમાંશનો પતિ નીચ રાશીનો અથવા અસ્તનો હોય તે તે લગ્ન ત્યાગ કરવું.

હવે માસ શુદ્ધિ વિષે કહે છે. કુલીકયોગ, અર્ધ પ્રહર, ભદ્રા, ગંડાંત યોગ, ત્રણ પ્રકારનો પાત તથા ઉત્પાત એટલે જે નક્ષત્ર ઉપર ગ્રહનો ગ્રહણાદિક ઉત્પાત હોય તે નક્ષત્ર વર્જ કરવાં, અને મંગળવાર વર્જ કરીને સારો વાર ગ્રહણ કરવો.

હવે તીથી પ્રકાર કહે છે. ૩, ૧, ૨, ૫ એ તીથીઓ બંને પક્ષની સારી જાણવી. શુકલપક્ષની તેરશ તથા દશમ લેવી, અને

गन्ने पक्षनी ४, ८, ९, १२, १५, ६, १४ ये तीथीओ शुभ
कार्यमां तथा दिक्षामां त्याग करवी. विशेष यंत्रमां जेवाथी भाळुम
पडशे. ॥ ६५-६८ ॥

अथ श्री उलय पक्ष शुभाशुभ तीथी यंत्र.

३	१	२	५	१३	१०	०	शुभपक्ष, शुक्रपक्ष शुभ
४	८	९	१२	१५	६	१४	उलय पक्षमां अशुभ

अथ श्री गुरु शुक्रना उदय अस्तनो विचार.

पूर्वास्यां उपनो शुक्रो बाल्य भावादि न त्रयं
त्याज्याः । पश्चिमायां च दशदिवशस्त्याज्याः ॥ पूर्व-
श्यामस्त्यभिलाषी शुवर्द्धिकभाचात्यक्ष परित्याज्यः ।
पश्चिमायां च दिन पंचक त्याज्याः ॥ गुरु पुनरुदये-
स्तमने च पूर्व पश्चिमेः पक्षंत्याज्याः । आन्ये पुनरु-
दयास्तमने च पुरः प्रतीच्यौरपि ॥ गुरु शुक्रो दिन स-
प्तकं त्यजंति प्रस्तावात् स्वोपज्ञं शुक्रः । प्राच्यांद्वयपैस-
र्यमानि शूक्रस्यास्तमनं दिवसभुक्तिः ॥ संख्या १ पक्ष
च पंचदिवसान् भृगुजः । प्रवृद्ध स्त्रीन् बालकस्तदश
चापिपुरः ॥ प्रतीच्योः सर्वत्र सूरि रुदयेऽस्तमने च पक्ष ।
मनैस्त्विमौ दिवस सप्तक मेव वज्यौ ॥ ६९ ॥

ग्रहणस्य दिनं तदादिमंदिनंमागामि दिनानि सप्त च ।
त्यज संक्र मवासुरं पुनः सह पूर्वेण च पश्चिमेन च ॥७०॥

ભાવાર્થ:—પૂર્વ દીશામાં શુક્ર ઉદય થાય ત્યાર પછી આસ્યભાવના ત્રણ દિવસ ત્યાગ કરવા, પશ્ચિમમાં ઉદય થાય તો દશ દિવસ ત્યાગ કરવા, પૂર્વ દીશામાં અસ્ત થાય તો વૃદ્ધપણાના અસ્ત થતાં પહેલાં ૩ દિવસ ત્યાગ કરવા, પશ્ચિમ દિશામાં અસ્ત થાય ત્યારે ૫ દિવસ અસ્ત પહેલાં ત્યાગ કરવા, અને શુક્ર ઉદય તથા અસ્તમાં પૂર્વ પશ્ચિમ દિશામાં ૧૫ દિવસ ત્યાગ કરવા. એટલે ૭ દિવસ ઉદયના ને ૭ દિવસ અસ્તના. કેટલાક આચાર્ય-નો એવો પણ મત છે, કે પૂર્વ, પશ્ચિમ શુક્ર, શુક્ર અસ્ત ઉદયમાં સાત સાત દિવસ ત્યાગ કરવા. એટલે ૩ દિવસ ઉદય અસ્ત થતાં પહેલાં, એક દિવસ ઉદય અસ્ત થાય તે, ને ૩ દિવસ ઉદય અસ્ત થયા પછી; કુલ સાત દિવસ વર્જવા. અહણ (ચંદ્ર-સૂર્ય)ના ૭ દિવસ પૂર્વોક્ત રીતે વર્જવા. ॥ ૬૬-૭૦ ॥

અથ શ્રી દીક્ષા નક્ષત્ર વિચાર.

દીક્ષાયાં સ્થાપનાયાં ચશસ્તં મૂલં પૂનર્વસુઃ ।

સ્વાતિર્મેત્રંકરઃ શ્રોત્રં પોશ્રં બ્રાહ્મૂત્તરાત્રાયં ॥૭૧॥

પ્રતિષ્ઠાયાં ધનિષ્ઠા ચ પુષ્યઃ સૌમ્યં મઘા અપિ દિક્ષાયા ।

શસ્યતે સદ્ધિરશ્વિની વારુણં તથા ॥૭૨॥

જન્મર્ક્ષે દશમે ચૈવ ષોડશેષ્ટાદશે તથા ।

પંચવિશે ત્રયોર્વિશે પ્રતિષ્ઠાનૈવ કારયેત્ ॥૭૩॥

ગ્રહણસ્થ ગ્રહે ભિન્નં મુદિતસ્તમિત ગ્રહં ક્રૂરા ।

મુક્તાગ્રગાક્રાંતં નક્ષત્રં પરિવર્જયેત્ ॥૭૪॥

ભાવાર્થ:—મૂલ, પુનર્વસુ, સ્વાતિ, અનુરાધા, હસ્ત, શ્રવણ, રેવતી, રોહિણી, ત્રણ ઉત્તરા, મૃગશર, મઘા, પુષ્ય, અશ્વિની, સતલિશા એ નક્ષત્ર દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠામાં અહણ કરવાં.

વળી પોતાના જન્મ નક્ષત્રથી ૧૦ સુ., ૧૬ સુ., ૧૮ સુ., ૨૩ સુ., ૨૫ સુ. એ નક્ષત્ર પ્રતિષ્ઠામાં ત્યાગ કરવાં, અને ગ્રહભુના દિવસનું નક્ષત્ર શુક્ર, શુક્ર અસ્તના દિવસનું નક્ષત્ર, અને જે નક્ષત્રપર ઉત્પાત સિત્ત કુર ગ્રહ હોય તે નક્ષત્ર વર્જ કરવું.

અથ શ્રી નક્ષત્ર શુદ્ધિ યંત્ર.

મૂળ પુનરવા. અ.	હ	શ્ર.	૨.	૨૧.	કિ.	કા.	કિ.	પા.	કિ.	લા.	મુ.	મ.	પ્રતિષ્ઠા નક્ષત્ર.
મૂળ પુનરવા. અ.	હ	શ્ર.	૨.	૨૧.	કિ.	૩	અથ.	શ.	દિક્ષા નક્ષત્ર.				
૧૧૦	૧૬	૧૮	૨૩	૨૫	જન્મ નક્ષત્રથી પ્રતિષ્ઠા (દીન) નક્ષત્ર ત્યાગ કરવાં.								

અથ શ્રી વેધ, લત્તાપાત, એકાર્ગલ વિચાર.

વેધે કાર્ગલ લત્તાપાતોપ ગ્રહ યુતં ચ મંત્યાજ્યં ।
 વેધે કાર્ગલ દોષો પાદાંતરિતૌ ન દોષ કરૌ ॥૭૫॥
 સસોર્દ્ધ સસતિર્યગ રેવા કાયાસ્તદગ્રતઃ ।
 પૂર્વાદૌ કૃતિકાદીનિ સપ્ત ૨ ચતુર્દિશં ॥૭૬॥
 એવ મિષ્ટ મરેસ્વાયાં ગ્રહો યદિ તદા વ્યથઃ ।
 ગ્રહ રાહૂ હતે શુદ્ધિશ્ચંદ્ર મુક્તાર્દ્ધ વર્ષયોઃ ॥૭૭॥
 પદમો ચરથપાયં વિધર્ષવીયો અતઃ અપાયં ચ ।
 તર્કિયં વીયપાયં ચરચ્છ પદગપાયં ચ ॥૭૮॥
 ઉત્તોત્તરા સૌમ્યમમીચિ રોહિણી પુનર્વસુ ।
 મર્મુષા ચ પોશ્ના મકરોત્તરા મદ્રપદે ॥
 મઘાયમેજ્જુરાધ સાપ્પીશિતમોનિલ પુનઃ ॥૭૯॥

ત્યજ્યેદુમૂઃ કૂર નિવાસ દૂષિતં વિવાહકાલે ।

વહુ દુઃસ્વદાયકં પદ પ્રતિષ્ઠા સમયેપિ ॥

નિંદિત કરાદ્ય પાદાંતરિતંતુસસ્યાત્ ॥૮૦॥

રવિ વેધે ચ વૈધવ્યં કુજ વેધે કુલ ક્ષયં ।

બુદ્ધ વેધે ભવદ્વંધ્યા પ્રવર્જ્યા ગુરુ વેધતઃ ॥૮૧॥

અપુત્રા શુક્ર વેધે ન શૌરે દાશી ચ દુસ્વિતા ।

રાહુ વેધે ભવેદ્દેશ્યા કેતો સ્વચ્છંદચારીણી ॥૮૨॥

ભાવાર્થઃ—સૌમ્ય ગ્રહ ને પાપ ગ્રહનો વેધ હોય તો એકાગ્નિ તથા લક્ષ્મીપાત દોષવર્જ કરીને શુદ્ધ લગ્ન જોવું. એ દોષ જોવા માટે સપ્ત શલાકા ચક્ર કરવું. તે સપ્તશલાકા ચક્ર બનાવવાની રીત એવી છે, કે સાત રેખા ઉભી અને સાત રેખા આડી કરીને પૂર્વ દિશામાં કૃતિકાને આઘ લગ્નને ચાર દિશામાં નક્ષત્ર મૂકવાં, અને જે દિવસનું લગ્ન જોવું હોય તે દિવસનું નક્ષત્રનું ચિન્હ જુદું કરવું, ને તે દિવસે જે જે નક્ષત્રપર જે જે ગ્રહ હોય તે તે પોતપોતાના નક્ષત્રપર મૂકવા. જો અંદ્રમા તથા રાહુ એક લીટીપર આવે તો વેધ સમજવો. એવી રીતે સૌમ્ય ને પાપ ગ્રહ એક લીટીમાં હોય તો વેધ સમજવો.

વળી વિશેષ ખુલાસાથી કહે છે. રોહિણી તથા અભિજિતનો વેધ, પુનર્વસુ ને મુલનો વેધ, ઉત્તરા ફાલ્ગુણી ને રેવતીનો વેધ, અને હસ્ત ને ઉત્તરાભાદ્રપદનો વેધ સમજવો.

પાપ ગ્રહ ને સૌમ્ય ગ્રહનો વેધ હોય તો દુઃખ પ્રાપ્ત કરે, રવીનો વેધ કન્યાને વિધવા કરે, મંગળનો વેધ હોય તો કુળનો ક્ષય કરે, બુધનો વેધ હોય તો સ્ત્રી વધ્યા થાય, શુક્રના વેધથી સંતાનનો નાશ થાય, શુક્રના વેધથી સ્ત્રી પુત્રરહિત થાય, શનિ-શ્વરના વેધથી સ્ત્રીને દુઃખ થાય, રાહુના વેધથી વેધ્યાપણું થાય, અને કેતુના વેધથી સ્વછંદાચારી થાય. ॥ ૭૫-૮૨ ॥

અથ શ્રી સપ્તશલાકા યાને વેધ યંત્ર. (૧૬૧)

અથ શ્રી સપ્તશલાકા યાને વેધ યંત્ર.

	કે.	ચા.	મૃ	આ.	પુ.	પુ.	સ્વે.
ભ.							
પૂ							
ઉ.							
હ							
ચિ.							
સ્વાં.							
વિ							
ધ.							
	ત્ર.	અલી	ઉ.	પૂ	મૃ	સ્વે.	અગ્ર.

અથ શ્રી જોડાગણિ યંત્ર.

	મૃ.	
રો.		આ.
કે.		પુ.
લ.		પુ.
અ.		અશ્વે.
રે.		મ.
ઉ.		પૂ.
પૂ.		ઉ.
શ.		હ.
ધ.		ચિ.
શ્ર.		સ્વા.
અબી.		વિ.
ઉ.		અતુ.
પૂ.		જ્યે.
	મૃ.	

अथ श्री ऐकार्गल यंत्र विचार.

त्रयोदश तिरो रेषा एकोर्द्ध मस्तके ततः ।
 न्यस्ते योगोक्त नक्षत्रे भवेदेकार्गलंस्तदा ॥ ८३ ॥
 शूले मूर्धनि मृगो मघा च परिधे चित्रा तथा वैधृतौ ।
 व्याघाते च पुनर्वसुर्निगदितः पुण्यश्च वज्रे स्मृतः ॥
 गंडे मूल मघाश्विनी प्रथमके मैत्रो तिगंडे तथा ।
 सर्पिश्च व्यतिपात इंदुतपनावेकार्गलस्थो यदा ॥ ८४ ॥

भावार्थः—तेर रेखा आडी ने एक ठेली काठवाथी उपर
 प्रमाणे ऐकार्गल यंत्र थाय छि. लग्ने दीवसे जे शूल योग
 डाय तो भाधे मृगशर नक्षत्र मुडीने षधां नक्षत्र गोठववां, ने
 परीध योग डाय तो मघा नक्षत्र भाधे गोठवधुं. वैधृत योग
 डाय तो चित्रा नक्षत्र, व्याघात योग डाय तो पुनर्वसु नक्षत्र,
 वज्र योग डाय तो पुण्य नक्षत्र, गंड योग डाय तो मूल नक्षत्र,
 अने अतीगंड योग डाय तो अश्लेषा नक्षत्र मस्तके उपर
 गोठववां. सौम्य ने पाप ग्रह एक दीपिपर आवे तो ऐकार्गल
 समलये. ॥ ८३-८४ ॥

अथ श्री लत्ता दोष विचार.

सूर्याष्ट त्रित्रिविंशर्तुपंच विंशाष्ट संख्यामे ।
 सूर्यादीनां क्रमालतैक विशतम सोग्रतः ॥ ८५ ॥
 करोति यत्र नक्षत्रे राकातं रजनी करत ।
 तश्चाष्टम नक्षत्रं सपरोहंति लत्तया ॥ ८६ ॥
 अग्रते नवमे राहोः सप्त विंशे भृगो शुभे ।
 केचिज्योतिर्विदः प्राहुलतातामपि वर्जयेत् ॥ ८७ ॥

રવિ લત્તાવિત્ત હરી નિત્યં કૌજી સમાદિશતિ ।

મરણંચાંદીત્રાસંકુર્યાદ્ઘૌધી મૃત્યુ કરોત્યેવં ॥૮૮॥

શૌરી મરણં કથતિ બંધુ વિનાશં બૃહસ્પતિર્લતા ।

મરણં રાહોર્લત્તા કાર્ય વિનાશં ભૃગ વદતિ ॥૮૯॥

ભાવાર્થ:—લગ્નના દિવસના નક્ષત્રથી સૂર્ય ૧૨માં નક્ષત્ર પર હોય, ચંદ્રમા ૮માં નક્ષત્ર પર હોય, મંગળ ૩માં નક્ષત્ર પર હોય, બુધ ૨૩માં નક્ષત્ર પર હોય, ગુરુ ૬માં નક્ષત્ર પર હોય, શુક્ર ૨૫માં નક્ષત્ર પર હોય, શની ૮માં નક્ષત્ર પર હોય, અને રાહુ ૨૧માં નક્ષત્ર પર હોય તો લત્તા દોષ જાણવો. વળી કેટલાક આચાર્યો કહે છે કે, શુક્ર ૨૭માં નક્ષત્ર પર હોય ને રાહુ ૬માં નક્ષત્ર પર હોય તો લત્તા દોષ સમજવો. હવે તે દોષનું ફળ કહે છે.

રવીની લત્તાથી ધનને હાની થાય, મંગળની લત્તાથી મૃત્યુ થાય, બુધની લત્તાથી ત્રાસ થાય, ગુરુની લત્તાથી બંધુનો નાશ થાય, શનિશ્ચરની લત્તાથી મૃત્યુ થાય, રાહુની લત્તાથી મૃત્યુ થાય, અને શુક્રની લત્તાથી કાર્યનો વિનાશ થાય. ॥ ૮૫-૮૯ ॥

અથ શ્રી પાત દોષ વિચાર.

સાર્પિ પિતૃ દેવ ચિત્રા મૈત્ર શ્રુતિ પૌશ્રમાનિ સૂર્યાક્ષાત્ ।

યત્સંખ્યન્યશ્રન્યાસ્તત્સંખ્યાક્ષે ભવેત્પાતઃ ॥૯૦॥

સાધ્યહર્ષણ શૂલાનાં વૈધૃતી વ્યતિપાતયો ।

યદ્ગંગાંડસ્ય ચાતેસ્યાત્તપાતેન નિપાતિતં ॥૯૧॥

પાતેન પતિતો વ્રહ્મા પાતેન પતિતો હરિઃ ।

પાતેન પતિતઃ શંભૂઃ પાતઃ સ્ત્રીલોક્યપાતક ॥૯૨॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના નક્ષત્રથી ગણવું, અને અશ્વિ, મઘા, ચિત્રા, અનુરાધા, શ્રવણ, રેવતી, એ નક્ષત્ર આવે ત્યાં નિશાની રાખવી, ને તે લગ્ન દિવસના નક્ષત્રથી ગણતાં ઉપર કહેલાં નિશાની-વાળાં કોઈ પણ નક્ષત્ર આવે તેને પાત દોષ કહે છે માટે તે વર્જવાં. તેમજ સાધ્ય યોગ, હર્ષણ યોગ, શુભ યોગ, વૈધૃત, વ્યતિપાત, નક્ષત્ર ગંડાંત, એ પણ યોગ પાતની માફક શુભ કાર્યમાં વર્જવાં.

ઉપર કહેલા પાત દોષથી બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર સરીખાં પણ પતિત થાય છે. માટે તે પાત દોષ સર્વથા ત્યાગ કરવો.

અથ શ્રી ઉપગ્રહ વિચાર.

વિદ્યુત્સુખ શૂલા શનિકે ઉલ્કા વજ્રકંપનિર્ઘાતાઃ ।
 હ ૫ જ ૮ ટ ૧૪ દ ૧૮ ઘ ૧૯ ફ ૨૨ બ ૨૩ મ ૨૪
 સંખ્યે રવિં પુરત ઉપગ્રહાધિષ્ણે ॥૧૩॥
 વિદ્યુત્પુત્ર વિનાશનિગદતિમર્ચ્ચંબંધઙ્ગતિ શૂલઃ ।
 દશમ દિનેઽશનિપાતં પત્યુર્ઘાતં સદેવરં કેતુઃ ॥૧૪॥
 દ્રવ્ય વિનાશં ચોક્ષા પરપુરુષ રતા કરોતિ વજ્રાલ્યા ।
 કંપાશ્યાન્નિધિનાશં કુલ સંહારં ચ નિધમ્મ્યંતે ॥૧૫॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના નક્ષત્રથી ગણતાં લગ્ન દિવસનું નક્ષત્ર જો પમું, ૮મું, ૧૪મું, ૧૮મું, ૧૯મું, ૨૨મું, ૨૩મું, ૨૪મું; એ સંખ્યાનું હોય તો તેને ઉપગ્રહ કહે છે.

ઉપર કહેલા નક્ષત્રમાંથી પમું નક્ષત્ર હોય તો તેને વિદ્યુત નામનો ઉપગ્રહ કહે છે; તેમાં લગ્ન કરવાથી પુત્રનો નાશ થાય. ૮માં નક્ષત્રને શુભ ઉપગ્રહ કહે છે; તેમાં લગ્ન કરવાથી બંધન થાય છે. ૧૪માં નક્ષત્રનો અશની નામનો ઉપગ્રહ હોય છે; તેમાં

લગ્ન કરે તો પતિનો ઘાત થાય. ૧૮મું નક્ષત્ર હોય તેને કેતુ ઉપગ્રહ કહે છે. તેમાં લગ્ન કરે તો દીયરનો નાશ થાય. ૧૯માં નક્ષત્રને ઉલ્કા ઉપગ્રહ કહે છે; તેમાં લગ્ન કરવાથી દ્રવ્યનો નાશ થાય. ૨૨માં નક્ષત્રને વ્રજ ઉપગ્રહ કહે છે; તેમાં લગ્ન કરે તો નિધિનો નાશ કરે. ૨૩માં નક્ષત્રને કમ્પ ઉપગ્રહ કહે છે; તેમાં લગ્ન કરવાથી કમ્પાધમાન કરે. અને ૨૪મું નિર્ધાત ઉપગ્રહ હોય તો સંહાર કરે. ॥ ૬૩-૬૫ ॥

અથ શ્રી ઉપગ્રહ યંત્ર.

ચોગ.	વિદ્યુત.	શુક્ર.	અશ્વિનિ	કેતુ.	ઉલ્કા	વજ્ર.	કંપ.	નિર્ધાત.
નક્ષત્ર.	૭ ૫	૪. ૮	૬ ૧૪ ૬	૧૮	૬ ૧૯ ૬	૨૨ ૫.	૨૩	ભ. ૨૪

અથ શ્રી ક્રાંતિ સામ્ય વિચાર.

રવિં દુમુક્ત રાશીનાં યોગે ષદ્ દ્વાદશાદ્રયા યદિસ્યુઃ ।

સ્યાત્તદાહેયઃ ક્રાંતિ સામ્યસ્ય સંભવઃ ॥૧૬॥

મનિ કન્નહ મેસ સિંહસસ વૃષ મકરહ ધનુ મિહુણ ।

હક્કહવીછીવેતુલકુંભહસસિસ્વરહકુંતહસામિગણેઽ ॥૧૭॥

ષટ્ઢાહતોચિનાદગધોનાગદષ્ટોપિજીવિતિક્રાંતિસામ્યે ।

કૃતોદ્રાહૌ ન જીવતિ માનવ ક્રાંતિ સામ્યઃ ॥૧૮॥

ભાનાર્થઃ—૨વી અને ચંદ્રની ભોગવેલી રાશી ઉપર ૨વી ચંદ્રને ક્રાંતિસામ્ય યંત્રમાં મુકવાથી અને એક રેખા પર ૨વી ચંદ્ર આવવાથી ક્રાંતિ સામ્યનો સંભવ થાય છે. મીન તથા કન્યાને, મેષ તથા સિંહને, વરળ તથા મકરને, તુલા તથા કુંભને, વૃશ્ચિક તથા કરકને, અને મિથુન તથા ધનને એવી રીતે ક્રાંતિ સામ્ય

થાય છે. તે કાંતી સામ્ય હોય એવો છે કે, કોઈ અગ્નિમાં પડયો હોય તો બચે, અને સર્પ કરડયો હોય તો ઝેર ઉતરે; પણ કાંતી સામ્યમાં પરણેલો માણસ જીવે નહિ. ॥ ૬૬-૬૮ ॥

અથ શ્રી કાંતી સામ્ય યન્ત્ર.

	૧	૧૨	૧૧	
૨		કાં	તી	૧૦
૩		સાં	અ.	૯
૪				૮
	૫	૬	૭	

અથ શ્રી પ્રતિષ્ઠા મુર્ત્ત લગ્ન વિચાર.

દ્વિશ્વભાવ પ્રતિષ્ઠા સુસ્થિરં વા લગ્ન મુત્તમં ।

તદા ભાવે ચરે ગ્રાહ્યં તદામગુણ મુષિતં ॥૧૯॥

મિથુન ધન રાઘ ભાગ પ્રમદાશાઃ શુભાઃસ્ય પ્રતિષ્ઠાયં ।

મીન તુલા ધર કેશરિ નવાંશકા મધ્યમા જ્ઞેયા ॥૧૦૦॥

ભાવાર્થ:—ધરની વાસ્તુ તથા પ્રતિષ્ઠાના સુહૃતમાં દ્વી સ્વભાવ લગ્ન (મિથુન, કન્યા, મીન.) ને સ્થિર લગ્ન (વરખ, સિંહ, વૃશ્ચિક, કુંભ) એને ગ્રહ કરવાં. તે બે લગ્ન સારાં ન આવતાં હોય તો બહુ ગુણયુક્ત ચર લગ્ન પણ ગ્રહણ કરવું. મિથુન તથા ધન લગ્નનો અરથો ભાગ પહેલો શુભ છે, અને મીન, તુલા, તથા સિંહનો મધ્ય ભાગ શ્રેષ્ઠ છે. ॥ ૬૯-૧૦૦ ॥

अथ श्री चर, स्थिर, द्वी स्वभाव यंत्र.

१	४	७	१०	चर लग्न
२	५	८	११	स्थिर लग्न.
३	६	९	१२	द्वी स्वभाव.

अथ श्री नवमांशक फल विचार.

इदानीमंशक फलं मेषांशे स्थापितं विंबं वह्नि दाह ।
 भयावहं वृषांशे मृतये कर्त्ता स्थापकश्च दिन त्रये ॥१॥
 मिथुनांश शुभो नित्यं भोगदः सर्व सिद्धिदः ।
 कुमारांतु हरेत्कर्कः कुलनाश मृतु त्रये ॥२॥
 विनश्यति ततो देव षड्भिरब्दै न संशयः ।
 सिंहसे सोक संतापः कर्तृ स्थापक शिल्पिनां ॥३॥
 संजायते पुनः ख्यातो लोकैर्वादैवदेवहि भोगः ।
 सदैव कन्यां सदेव देवश्य जायते ॥४॥
 नैवधान्ययुतः कर्त्ता नंदते सुचिरं भुवि ।
 उच्चाटन् भवेत्कर्तुर्बंधश्चैव भवेत्सदाः ॥५॥
 स्थापकस्य भवेत् रस्युस्तुलां शेवच्छरद्वये ।
 वृश्चिकेऽपि महाकोपं राज पीडा समुद्रवं ॥६॥

અગ્નિદાહં મહાઘોરં દિનત્રયે વિનિર્દિશેત્ ।

ધન્વંશે ધન વૃધિઃ સ્યાત્ સુભોગં પ્રતિમાપ્નુયાત્ ॥૭॥

પ્રતિષ્ઠાપક કર્ત્તારૌનદત્તઃ સુચિરં ભુવિ ।

મકરાંશે મહાં મૃત્યુકર્ત્તા સ્થાપક શિલ્પિનાં ॥૮॥

વજ્રાદિ નરપતે દેવ સ્ત્રિ ભિરઽદૈર્ન શંશયઃ ।

કુભાંસેસિદ્યતે દેવૌ જલપાતે ન વચ્છરાત્ ॥૯॥

જલોદરેણકર્ત્તા ચ ત્રિભિરઽદૈ ન શંશયઃ ।

મીનાંશે પૂજ્યતે દેવૌ શક્રાદ્યૈઃ સસુરાસુરૈઃ ॥૧૦॥

મનુજૈશ્ચ સદા પૂજ્યો વિનાકારાપકેન ચ ।

પ્રતિષ્ઠામંશકફલં વિચ્યાતં શાસ્ત્ર બુદ્ધિનાં ॥૧૧॥

ભાવાર્થઃ—મેષના નવમાંશકમાં જો પ્રતિષ્ઠા કરે અથવા દેવ મૂર્તિ સ્થાપન કરે તો અગ્નિનો લય થાય; જો વરખના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો ૩ દિવસમાં પ્રતિષ્ઠા કરવાવાળાનું મૃત્યુ થાય. મિથુનના નવમાંશકમાં સ્થાપના કરવાથી શુભ ફળ આપે છે અને સંપૂર્ણ સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. કર્કના નવમાંશકમાં સ્થાપના કરે તો કરનારના કુળનો છ માસમાં નાશ થાય. સિંહના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો ૬ વરસમાં વિદ્વંસ થાય, અને શોક સંતાપ થાય. કન્યાના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો સંસારમાં પ્રખ્યાતીપણું પામે, લોગ સુખની પ્રાપ્તિ થાય; ને તે દેવની ઘણા લોક પુજા કરે. તુલાના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો તે પુરૂષને દરિદ્રાવસ્થા પ્રાપ્ત થાય. વૃશ્ચિકના નવમાંશકમાં જો સ્થાપન કરે તો રાજાનો કોપ થાય, પીડા થાય, અને અગ્નિનો પણ લય થાય. ધનના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરવાથી ધનની વૃદ્ધિ થાય, લોગ વૃદ્ધિ થાય, અને ઘણા વર્ષ સુધી સુખ લોગવે. મકરના નવમાંશકમાં

સ્થાપન કરવાથી તુરંત મૃત્યુ થાય તથા દેવ પ્રતિમા જાપર ૩ વરસમાં વજૂપાત થાય. કુંભના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરવાથી ૧૨ મહિનામાં જલપાત થાય અથવા કરનારને જલધર થાય. મીનના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો તે પ્રતિમાની ઇદ્રાદિક દેવતા પુજા કરે, અને મૃત્યુલોકમાં પણ સારી પુજા થાય.

વળી પુદ્ધિમાન આચાર્યો કહે છે કે શુદ્ધ નવમાંશકમાં શુભ કામ કરવું તેથી શ્રેષ્ઠ ફળ થાય છે. ॥ ૧-૧૧ ॥

અથ શ્રી નવમાંશકે ફળ યત્ર.

મેશાંશ.	જધન્ય.	સિંહાંશ.	જધન્ય.	ધનાંશ.	ઉત્તમ
વર્ષાંશ.	જધન્ય.	કન્યાંશ.	ઉત્તમ.	મકરાંશ.	જધન્ય.
મિથુનાંશ.	ઉત્તમ.	તુલાંશ.	જધન્ય.	કુંભાંશ.	જધન્ય.
કર્કાંશ.	જધન્ય.	વૃશ્ચિકાંશ.	જધન્ય.	મીનાંશ.	મધ્યમ.

અથ શ્રી લગ્ન ગ્રહ બલ વિચાર.

વૃશ્ચિક મિથુન ધનુર્ધર કુંભેષુ શુભા યદિ ક્ષણ ભવતિ ।
 પંચમ કેતુ નવાંશે વૃષા જયોર્નાન્ય રાશીનાં ॥૧૨॥
 લભેદોસ્તગઃ ક્રૂરો દુઃસ્થાવ સ્થિતઃ રાસી ।
 વર્ગોત્તમં વિનાચાંત્યો નવાંશેપિ ન ગૃહ્યંતે ॥૧૩॥
 દીપ્તઃ સ્વસ્થો મુદિતઃ શાંત શક્ત પ્રપીઢિતો દીનઃ ।
 વિકલચલશ્ચ કથિતો નવ પ્રકારો ગ્રહો હરિણા ॥૧૪॥

સ્વોચ્ચૈ ભવતિહિ દીપ્તઃ સ્વસ્થઃ સ્વગૃહે સુહૃદ્ગૃહે મુદિતાઃ ।
 શાંતઃ શુભ વર્ગસ્થઃ શક્તઃ સ્ફૂટ કિરણ જાલશ્ચ ॥૧૫॥
 વિકલો રવિ લુપ્તકરો ગ્રહાભિ ભૂતઃ પ્રપીડિતોજ્ઞેય ।
 પાપ ગણસ્થ ચ સ્વલોદીવોનિચઃ સમાખ્યાતઃ ॥૧૬॥
 ન જન્મરાશૌ નો જન્મરાશિ લગ્નાંતિમાષ્ટમે ।
 ન લગ્ન સાધિપે લગ્ન પષ્ટાષ્ટમે ગતે વિંદુઃ ॥૧૭॥
 જન્મરાશિ વિલગ્નાભ્યાં રંધ્રેશૌરંધ્ર સંસ્થિતૌ ।
 ત્યાજ્યૌઃ ક્રૂરાંતરસ્થૌ ચ લગ્ન પીયૂષરોચિષૌ ॥૧૮॥
 સતિ દર્શનેયદિશ્યાદંશ દ્વાદશક મધ્યગક્રૂરઃ ।
 ઇંદો લગ્નસ્ય તથા ન શુભો રાહુસ્તુ સપ્તમગઃ ॥૧૯॥
 ત્રયઃ સૌમ્ય ગ્રહા યત્ર લગ્નેસ્યુર્વલત્તરાઃ
 વલ્લવત્તદપિલેયં શેષર્હીન વલૈ રપિ ॥૨૦॥

ભાવાર્થઃ—વૃશ્ચિક, મિથુન, ધન, કુંભ, એ રાશીનો ચંદ્રમા શુભ કાર્યમાં શ્રેષ્ઠ કહેવાય છે; કેતુ પાંચમાં ભવત્તમાં નવમાંમાં શુભ કહેવાય છે; અને વરખ તથા મેષ લગ્નનો ચંદ્રમા શુભ કહેવાય છે. કુર ગ્રહ ૬ઠ્ઠા, ૮માં સ્થાનમાં શુભ કહેવાય છે. ચંદ્રમા નવમાં નવમાંશકમાં હોય તો ગ્રહણ કરવો નહીં, પણ તે ચંદ્ર વર્ગોત્તમી હોય તો ગ્રહણ કરવો. હવે ગ્રહની નવ અવસ્થાનો ભેદ કહે છે.

૧. દિપ્ત અવસ્થા, ૨. સ્વસ્થ, ૩. મુદિત, ૪. શાંત, ૫. શુભ, ૬. પ્રપીડિત, ૭. દીન, ૮. વિકલ, ૯. ખત; એ પ્રમાણે નવ પ્રકારની ગ્રહની અવસ્થા કહી છે. જે ગ્રહ ઉચ્ચનો હોય તેને દિપ્ત અવસ્થા કહે છે; સ્વગ્રહીની સ્વસ્થ અવસ્થા; મિત્રનો ગ્રહને

વિષે રહેલો અહ તે સુદિત કહેવાય છે; શુભ અહ સહિત જે અહ હોય તેને શાંત કહે છે; બળવાન અહ હોય તેને સુખ કહે છે; સ્વીચી અસ્ત અહ હોય તે વિકલ કહેવાય છે; જે અહને પાપઅહ બુદ્ધિ તે પ્રપીડિત કહેવાય છે; અને પાપઅહ અથવા નીચ અહ સહિત જે હોય તે દીન કહેવાય છે. હવે લગ્ન શુદ્ધિનો પ્રકાર કહે છે.

શુભ કાર્યમાં જન્મ રાશી હોય તે લગ્ન ન લેવું, તથા જન્મ રાશીથી આઠમું લગ્ન, ને જન્મ લગ્નથી આઠમું લગ્ન તથા લગ્નથી ૬-૮મે ચંદ્રમા હોય તે લગ્ન વર્જવું. જન્મ રાશીથી વા જન્મ લગ્નથી આઠમી રાશી અથવા લગ્ન, તથા આઠમી રાશીનો પતિ તેનું લગ્ન ત્યાગ કરવું; તથા કુર અહ બે બાબુ હોય તે લગ્ન વર્જવું.

એ રીતે નવમાંશક દ્વાદશાંશકમાં કુર અહની વચમાં ભે દ્વાદશાંશક નવમાંશક હોય તો વર્જ કરવો. કુર અહની મધ્યમાં ચંદ્ર હોય તો વર્જ કરવો, ને રાહુ ૩-૭મે હોય તો અશુભ છે. લગ્નમાં ૩ શુભ અહ બળવાન હોય તેવું લગ્ન લેવું. પછી બીજા કોઈ અહ બળહીન હોય તેની હરકત નહીં. ॥ ૧૨-૨૦ ॥

અથ શ્રી લગ્ન પ્રમાણ પલ વિચાર.

મેષ સ્તત્વયમે ૨૨૫ રસેષુયમલૈ ૨૫૬ રાશિ વૃષોમપલૈઃ ।
 પંચવ્યોમહુતાશનૈશ્ચ મિથુનઃ ૩૦૫ કર્કઃ કુવેદાગ્નિભિઃ ॥
 ૩૪૧ સિંહઃ પાણિપયોધિપાવક ૩૪૨ મિતૈઃ કન્યા કુલોકા
 ત્રિકૈ ૩૩૧ રેતેપ્ય ક્રમત સ્તુલાદય ગ્રહસ્યુર્ગૂર્જરે મંડલે । ૨૧ ।
 કુમુજ ૨૧ નર્ગેદ્રિય ૫૭ સરવસુ ૮૫ ।
 મુનિ નિધિ ૯૭ વસ્વષ્ટ ૮૮ મુજરસ ૬૨ ક્ષૈઃ ॥

સ્વં ૨૭ ઊષ સપ્તલિપ્તા સૃણનગૈ ૭ કયુણ ।

સ્વયુગ ૪૦ સુર ૩૩ શિવૈ ૧૧ શેષે ॥૨૨॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશીની ૨૨૫ પળ, વરખની ૨૫૬, મિથુ-
નની ૩૦૫, કર્કની ૩૪૧, સિંહની ૩૪૨, કન્યાની ૩૩૧, તુલાની
૩૩૧, વૃશ્ચિકની ૩૪૨, ધનની ૩૪૧, મકરની ૩૦૫, કુંભની
૨૫૬, મીનની ૨૨૫; એ પ્રમાણે લગ્નની પળ સમજવી. આ
પળો શુભરાત દેશને અનુસરીને સમજવી. ॥ ૨૧-૨૨ ॥

અથ શ્રી લગ્ન સ્પષ્ટ કરવાનો વિચાર.

સૂર્યાધ્યાશિત રાશૈર્માર્ગે રવિ ભુક્ત નાડિકાભિહતે ।

સંક્રાંતિ ભોગ ભુક્તૈ લઘ્વં યત્ સૂર્ય ભુક્તં તત્ ॥૨૩॥

તસ્મિન્નુદયત્ર્યંશોદત્તેશેષં સ્વેર્ભવેદ્ભોગ્યં ।

ઇતિ દિન લગ્ને કાર્યનિશિ લગ્ને સપ્તમસ્યાર્કાત્ ॥૨૪॥

વાંછિત લગ્નસ્યાપ્યથ ભુક્તૈન્યસ્તૈત્તદુદયેત્ર્યંશં ।

દત્ત નવાંશપલાનાંત્ર્યંશં દદ્યાત્પ્રવૃત્તેશ્ચ ॥૨૫॥

ઇચ્છં સંસ્કૃતમશિલં વાંછિત લગ્નસ્ય ભુક્ત મિન ભોગ્યં ।

યુતમાંતરોદયૈ રપિ ષષ્ટિ હતે નાડિકાપલાન્યુન્યતાઃ ॥૨૬॥

એવમધિવશાનાંશે સ્થાપન દત્તાંતરાંશપલિમિલિતે ।

ષષ્ટિ હૃતૈ ઘટિકાઃ સ્યુઃ પલાનિ શેષં પ્રતિષ્ઠાંશઃ ॥૨૭॥

ભાવાર્થ:—અથમ સૂર્ય સ્પષ્ટ કરી તેમાં અયનાંશા જોડવા.

અયનાંશા કરવાની રીતઃ—શકમાંથી ૪૫૫ આદ કરવા, શેષ રહે
તેને ૬૦ ભાગ દેવાથી શેષ રહે તે ઘડી કહેવાય ને લઘ્વ રહે
તે અંશ કહેવાય. રવીની રાશી પ્રમાણે પાંચ પાંચ પળ લેવી.
તે સ્પષ્ટ અયનાંશા થાય. તે અયનાંશા રવીમાં જોડવાથી સાયનાર્ક

થાય. તે સાયનાર્કની રાશી પ્રમાણે પણ લેવી અને તેને ૬૦થી ભાગ દેતાં જે આવે તે ઘડી ને રહે તે પણ. તેને ગોમૂત્રીકા કાઢીને સાયનાર્કના અંશ, કલા, વિકલાથી ગુણવા. તે ગુણવાના જે પ્રકાર છે. એટલે પ્રભાત ઇષ્ટકાલથી અર્ધ રાત્રી પર્યંત ઇષ્ટ હોય તો સાયનાર્કના અંશને ત્રીસમાંથી કાઢીને ગુણવા. ને અર્ધ રાત્રીથી પ્રભાત સુધી લગ્ન હોય તો જે અંશ, કલા હોય તે અંશથી ગુણવા. ૩ જગ્યા બુદ્ધ બુદ્ધને ૬૦નો ભાગ દઈને અંક ઉપરાઉપરી યુક્ત કરવા. એમ કરવાથી રવી ભુક્ત થાય છે. હવે ઇષ્ટ ઘડીની પણ કરવાની રીત કહે છે.

ઇષ્ટ ઘડીને ૬૦ ગણા કરવા ને નીચે જે પણ હોય તેને યુક્ત કરવાથી પણ થાય ને રવી લોગ્યમાં બીજી રાશીની જે પળે છે તે ઇષ્ટ ઘડીની પળેમાં હીન હોય તેટલી રાશીની પળે લેવી. તે ઇષ્ટ ઘડીની પળે હીન કરતાં જે રાશી સ્પષ્ટ હોય તે રાશી એક બાજુ સુકવી ને તેને ૬૦ ગણા કરી અશુદ્ધ રાશીનો ભાગ દેવો ને અંશ લેવાને શેષ રહે તેને ૬૦ ગણા કરીને અશુદ્ધ રાશીનો ભાગ દઈને ઘડી પણ લેવી અને તે લગ્નમાંથી અયનાંશા હીન કરવાથી સ્પષ્ટ લગ્ન થાય.

લગ્ન સુક્ષ્મ પ્રકારે જોવાની રીત:—પ્રભાતે રવી જે રાશી, જે અંશે ઉદય થાય છે તે લગ્ન સમજવો. તેમાં ઉપર કહેલી પળે જોડવાથી લગ્નની ખબર પડે છે, અને સાંજ વેળા સાતમું લક્ષ આવે એવું અનુમાન થાય છે. લગ્ન પત્રથી લગ્ન કરવાની રીત:—રવીની રાશી, અંશ પ્રમાણ લગ્ન પત્રમાં જોવું ને તેમાં ઇષ્ટ ઘડીયુક્ત કરીને લગ્ન પત્રમાં જોવું. જોતાં જે અંશ રાશી આવે તે લગ્ન સમજવું. ॥ ૨૩-૨૭ ॥

અથ શ્રી રાશી પતિ વિચાર.

કુજ શુક્રે જ્ઞેર્દર્કેન્ન શુક્ર કુજ જીવ શૌરિયમ ગુરવઃ ।
મેઝ્ઞા નવાંશકાનામજ મકર તુલા કુલીરાઘ્યાઃ ॥૨૮॥

સ્વગૃહ્ય દ્વાદશ ભાગાદિકાનાઃ પ્રથમ પંચનનપાના ।

હારેવિષમેર્જકૈઃ સમરાશૌચં પ્રતિ ક્ષણં સો ॥૨૯॥

ભાવાર્થ:—મેષનો પતિ મંગળ, વરખનો શુક્ર, મિથુનનો બુધ, કર્કનો અંદ્રમા, સિંહનો રવી, કન્યાનો બુધ, તુલાનો શુક્ર, વૃશ્ચિકનો મંગળ, ધનનો શુક્ર, મકર તથા કુંભનો શની, મીનનો શુક્ર; એ પ્રમાણે રાશીના પતિ કહેલ છે.

દ્રેષ્કોણ ચક્ર બનાવવામાં પોતાની રાશીથી દશ અંશ પર્યંત હોય તે પ્રથમ તે રાશીનો દ્રેષ્કોણ સમજવો, દશથી વીશ સુધી તે રાશીની પાંચમી રાશીનો દ્રેષ્કોણ સમજવો, અને ૨૦ થી ૩૦ અંશ પર્યંત નવમી રાશીનો દ્રેષ્કોણ સમજવો. એવી રીતે દ્રેષ્કોણ સમજવો. વિશેષ ચત્રથી જાણવું. હોરામાં વિશમ રાશી હોય તે રવીની તથા સિંહની હોરા ૧૫ અંશ સુધી રહે, પાછલા ભાગમાં ૧૫ અંશમાં કર્કની અંદ્રમાની હોરા રહે, સમ રાશીમાં ૧૫ અંશ સુધી કર્કની અંદ્રમાની હોરા રહે અને પાછલા ભાગમાં રવીની હોરા રહે. ॥ ૨૮-૨૯ ॥

અથ શ્રી સપ્તમાંશક વિચાર.

કુજ યમ જીવજ્ઞ સિતાઃ પંચેદ્રિ વ્યવસુ મુનિદ્રિયાંશાનાં ।

વિષ મેષ સમર્ક્ષેષુક્રમેણ ત્રિંશંશકાકલ્પાઃ ॥૩૦॥

લિપ્તાષ્ટાદશ ૧૮૦૦ નવ ૧૦૦ ।

ષટ્ ૬૦૦ દ્વિ ૦૦ સાર્દ્દશત્ ૧૫૦ ષષ્ટિ ॥

૬૦ માંન પરિગણિતાઃ ગૃહહોરાદ્રેષ્કાના ।

નવ ભાગ દ્વાદશાંશક ત્રિંશાઃ ॥૩૧॥

ભાવાર્થ:—સપ્તમાંશમાં સાત ભાગ કરવા. તેમાં ૪ અંશ, ૧૭ ઘડીનો એક ભાગ થાય છે. પહેલો મેષ સપ્તમાંશક કહેવાય છે. તે મેષ રાશીના ૪ અંશ, ૧૭ ઘડી સુધી મંગળનો સપ્તમાંશક હોય

છે. પછી શુક્રનો વરખ લગ્ન, બુધનો મીથુન, ચંદ્રમાનો કર્ક, રવીનો સિંહ, બુધનો કન્યા, શુક્રનો તુલા, અને વરખ રાશીમાં પહેલા ભાગમાં વૃશ્ચિકનો મંગળ, બીજામાં ધનનો ગુરુ, ત્રીજામાં મકરનો શની, ચોથામાં કુલનો શની, પાંચમામાં મીનનો ગુરુ, પછી મેષનો મંગળ, વરખનો શુક્ર, એવી રીતે સપ્તાંશક થાય છે. વિશેષ ચંત્રમાં જોવાથી જણાશે. નવમાંશકની રીત ઉપર કહેલી છે. વળી દ્વાદશાંકમાં ૧૨ અંશનો ભાગ લેવો એટલે ૨ અંશ, ૩૦ ઘડી સુધી ૧ ભાગ આવે છે. સ્પષ્ટ થઈ ચોતાની રાશીથી જે ભાગમાં આવે તે ભાગ સુધી ગણતાં જે રાશી આવે તે દ્વાદશાંશક સમજવો, અને ત્રીશાંશકમાં સમ રાશી તથા વિષમ રાશીમાં જુદા જુદા અધિપતિ સમજવા. ત્રીશાંશકમાં વિષમ રાશી મેષ, મીથુન, સિંહ, તુલા, ધન ને કુલ રાશીમાં ૫ અંશ સુધી મેષ રાશી મંગળની લેવી; ૧૦ અંશ સુધી શનીની રાશી કુલ લેવી; ૧૮ અંશ સુધી ગુરુની રાશી ધન લેવી; ૨૫ અંશ સુધી મીથુન રાશી બુધની લેવી; અને ૩૦ અંશ સુધી તુલા રાશી શુક્રની લેવી. હવે સમ રાશીમાં ૫ અંશ સુધી વરખ રાશી લેવી, ૧૨ અંશ સુધી કન્યા રાશી લેવી, ૨૦ અંશ સુધી મીન રાશી લેવી, ૨૫ અંશ સુધી મકર રાશી લેવી, અને ૩૦ અંશ સુધી વૃશ્ચિક રાશી લેવી. એવી રીતે ત્રીશાંશક કરવો. ॥ ૩૦-૩૧ ॥

અથ શ્રી ષડ્વર્ગ શુદ્ધિ વિચાર.

इत्यार्या चतुष्टयस्यात्मीयकृतविंशति भिरार्याभिः षड्वर्ग-
शुद्धयेचाख्या गृहहोरा द्रेष्काणान्नव भाग द्वादशांशक
त्रिंशात् प्रत्येकं राशीनां वक्षेमुग्धाविवोधाय ॥३२॥

पंचद्वियमैर्मेघः षड्वांण युगै २५६ वर्षस्तदनुक ।

नःपंचख दहनै ३०५ मिथुनः शशि ।

वारिधिवह्निभिः ३४१ कर्काः

॥३३॥

भुज जलधिवहि संख्यैः ३४२ सिंह कन्याः कुल्लोक दहनैश्चः ।
 ३३१ अंभः पलैस्फरे ते गौर्जरमाने न विख्याताः ॥३४॥
 उत्क्रमितो विज्ञेयं कुलादि परकं प्रमाण तस्त्वेवं ।
 पद्या भक्त पलांकालब्धे नाम्न्यौ भवंत्यत्र ॥३५॥
 मंगलकविबुध चंद्रादित्येन्दुज शुक्र भौमधिषणानां ।
 शनियम देव गुरुणा क्रमेण गेहानि मेषाद्या ॥३६॥
 लग्नस्यार्द्धं होराद्राभ्यां भक्तात्पलाकतो लब्धैः ।
 होराके पष्टि हते शेपे द्वि हते तु विपलानि ॥३७॥
 रवि चंद्रो विपमांके राशौ भवतः समे च चंद्र रवि ।
 होराधिपति सवलौ राशिपतेः सर्वदा ख्यातौ ॥३८॥
 अधवहि हते राशौ लब्धे द्वेषकाणो माहुराचार्याः ।
 तच्छेपे पष्टि हते वहि हते लब्धैतौ वर्णाः ॥३९॥
 क्रमतस्तेषा मीशा आदिमपंच मनवर्क्षेनाघास्तु ।
 होराधिपते बलवत्तरानि मान्सूरयः प्रोच्युः ॥४०॥
 राशि पलांके नदैर्भक्ते लब्धं नवांशकस्य स्यात् ।
 पष्टिघ्नेऽथौ शेपे नंदं हतौ चांस विपलानि ॥४१॥
 अथ शेपं पुनरिक्षम भागाः कुजः १ ।
 शुक्र २ सौम्य ३ चंद्र मांस ४ रवि ५ ॥
 बुध ६ कवि ७ कुज ८ गुरु ९ शनि १० ।
 शनि ११ गुरु १२ धिपास्तेषां ॥४२॥
 मेषाद्याथ सिंहाद्या चापाद्या ४ राशयः क्रमेण स्युः ।
 चत्वारः २ छगमकर तुला कुलीराद्याः ॥४३॥

પૂર્વેભ્ય ઇમે ફલદા ભવંતિ લગ્ને અધિકાધિક નૃણં ।
 નામા નયને જન્મ નિકિલ બલવંતઃ સ્યુરિમાણ્વ ॥૪૪॥
 દ્વાદશ ભક્ત ફલાંકાલબ્ધં સદ્વાદશાંશકો ભવંતિ ।
 ષષ્ટિન્ને રવિ ભક્તે લબ્ધં કથયંતિ ન દ્વર્ણા ॥૪૫॥
 અભિમતિરાશિપતિઃ પ્રાગ્વદ્ભૂય ।
 હૃતિ દ્વાદશાંશકાધીશાઃ કુજ ૧ કવિ ૨ ॥૪૬॥
 બુધ ૩ વિષ્ણુ ૪ રવિ ૫ બુધ ૬ કવિ ૭ કુજ ૮ ।
 ગુરુ ૯ મંદ ૧૦ શનિ ૧૧ ગુરુવ ૧૨ ॥૪૭॥
 આદિમવર્ગેશેભ્યો બહુ ફલદા દ્વાદશાંશકાધીશાઃ ।
 કૈરવપતિસ્ત્રુ ફલદો વિશેષતો દ્વાદશાંશકસ્યઃ ॥૪૮॥
 અથ સૂન્યવહ્નિ ૩૦ ભક્તે ત્રિંશાંશલબ્ધિતો વિદુર ।
 રાશૌ રવિ રસૈર્હતેઽથ શેષે ત્રિંશદ્ભક્તેતુ વર્ણાઃ સ્યુઃ ॥૪૯॥
 પંચે ૫ ષુ વસુ ૮ હ્યે ૭ દ્રિયે ૫ ભાગે કુજ મંદ જીવ બુધ શુક્રાઃ ।
 વિષમેષુ પુનર્વ્યત્ય યતસ્તત્રતત્પતયઃ ॥૫૦॥
 પૂર્વતમપંચ વર્ગ્યાધિપેભ્યએતેબલાધિ જ્ઞેયાઃ ।
 સાગરચંદ્રેણૈષામાખ્યાતા ભાગ સંજ્ઞેતિ ॥૫૧॥
 ષડ્વર્ગ શુદ્ધિં રેષાગવેષણીયાસુધીભિરાદરતઃ ।
 પૃચ્છા લગ્ને જન્મનિ વિવાહ દીક્ષાં પ્રતિષ્ઠાદૌ ॥૫૨॥

ભાવાર્થઃ—ઉપર કહેલા સ્ત્રોક પ્રમાણે ૫૬ વર્ગ શુદ્ધિ
 પાડિતોએ કહી છે. તે પ્રશ્ન લગ્નમાં, જન્મ લગ્નમાં, વિવાહમાં,
 દિક્ષામાં, દેવ પ્રતિષ્ઠામાં તથા અહ વાસ્તુમાં વિચારવી, અને ૫૬
 વર્ગમાં અહ અળવાન હોય તે જોધને લગ્ન શુદ્ધિ લેવી. એ ૫૬
 વર્ગ વિચાર લગ્ન શુદ્ધિને માટે કહેલો છે. વિશેષ નીચેના ૫૬ વર્ગ
 ચત્રથી જોવું. ॥ ૬૨-૫૨ ॥

૧. અથ શ્રી હોરા યંત્ર.				૨. અથ શ્રી ડેકોલા યંત્ર.				૩. અથ શ્રી સમાંશક યંત્ર.					
રાશી	અશ	અશ	અશ	રાશી	અશ	અશ	અશ	રાશી	અશ	અશ	અશ	અશ	અશ
૦	૧૫	૩૦		૦	૧૦	૨૦	૩૦	૦	૪	૮	૧૨	૧૭	૨૫
મેષ ૦	૫		૪	૦	૧	૫	૯	૦	૧	૨	૩	૪	૫
વરુણ ૧	૪		૫	૧	૨	૬	૧૦	૧	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
મિથુન ૨	૫		૪	૨	૩	૭	૧૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
કરક ૩	૪		૫	૩	૪	૮	૧૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
મિહુ ૪	૫		૪	૪	૫	૯	૧૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
કન્યા ૫	૪		૫	૫	૬	૧૦	૧૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
તુલા ૬	૫		૪	૬	૭	૧૧	૧૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
વૃશ્ચિક ૭	૪		૫	૭	૮	૧૨	૧૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
ધન ૮	૫		૪	૮	૯	૧૩	૧૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
મકર ૯	૪		૫	૯	૧૦	૧૪	૧૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
કુલ ૧૦	૫		૪	૧૦	૧૧	૧૫	૧૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
મીન ૧૧	૪		૫	૧૧	૧૨	૧૬	૨૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬

૪. અથ શ્રી નવસાંશકે યંત્ર.										૫. અથ શ્રી દ્વાદશાંશકે યંત્ર.									
સાંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	સાંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ
૦	૩	૬	૧૦	૧૩	૧૬	૨૦	૨૩	૨૬	૩૦	૦	૨	૫	૭	૧૦	૧૨	૧૫	૧૭	૨૦	૩૦
૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
૧	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૨	૧૧	૧૨	૧૩	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
૩	૧૨	૧૩	૧૪	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
૪	૧૩	૧૪	૧૫	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
૫	૧૪	૧૫	૧૬	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૬	૧૫	૧૬	૧૭	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
૭	૧૬	૧૭	૧૮	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
૮	૧૭	૧૮	૧૯	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭
૯	૧૮	૧૯	૨૦	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮
૧૦	૧૯	૨૦	૨૧	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯
૧૧	૨૦	૨૧	૨૨	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦

અથ શ્રી વિશ્વ અને સમ ત્રીશાંશ યત્ર (૧૮૧)

અથ શ્રી વિશ્વ ત્રીશાંશ યત્ર,

સાંશી	અશ	અશ	અશ	અંશ	અશ
૦	૫	૧૦	૧૮	૨૫	૩૦
૦	૧	૧૧	૯	૩	૭
૨	૧	૧૧	૯	૩	૭
૪	૧	૧૧	૯	૩	૭
૬	૧	૧૧	૯	૩	૭
૮	૧	૧૧	૯	૩	૭
૧૦	૧	૧૧	૯	૩	૭

અથ શ્રી સમ ત્રીશાંશ યત્ર.

૦	૫	૧૨	૨૦	૨૫	૩૦
૧	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૩	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૫	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૭	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૯	૨	૬	૧૧	૧૦	૮
૧૧	૨	૬	૧૨	૧૦	૮

અથ શ્રી-સંક્રાંતી નામ ફલ વિચાર.

રવ્યાદિષુ સંક્રાંતિર્ધોરા ધ્વાક્ષી મહોદરી ચ તથા ।
 મંદાકિની ચ મંદા મિશ્રાનાન્માથ રાત્રિચરી ॥૫૩॥
 મંદા ચ કુરતે વૃષ્ટિ મંદાકિની રસ ક્ષયં ।
 ધ્વાક્ષીવીતિ મહાવાતા ઘોરા શસ્ત્ર ભયંકરી ॥૫૪॥
 મહોદરા ચોર ભયં મિશ્રકા ચ જને શુભાં ।
 સર્વેષાં કાર્યાણાં ચ રાક્ષસી વિફલ પ્રદા ॥૫૫॥

ભાવાર્થ:—એષાદિક ધાર સંક્રાંતીનાં નામ કહે છે. તે નામ
 બવાદિક કર્ણના આધારે થાય છે. તે પ્રકાર આગળ આવી ગયેલ
 છે. વળી વિશેષ તેતુ' નામ તથા ફલ કહે છે. ૧ ઘોરા, ૨ ધ્વાક્ષી,
 ૩ મહોદરી, ૪ મંદાકિની, ૫ મંદા, ૬ મિશ્રા, ૭ રાત્રીચરી
 ઇત્યાદિક નામ કહ્યાં છે. વર્ષા ઋતુમાં મંદા સંક્રાંતી હોય તો
 વરસાદ સારો થાય, મંદાકિની સંક્રાંતી હોય તો રસ વસ્તુનો
 નાશ કરે, ધ્વાક્ષી નામની સંક્રાંતી હોય તો ઘણો પવન કરે,
 ઘોરા સંક્રાંતી શસ્ત્રનો ભય કરે, મહોદરી સંક્રાંતી ચોરનો ભય
 કરે, મિશ્રા સંક્રાંતી મનુષ્યને ફળ આપે અને રાક્ષસી સંક્રાંતી
 ફલનો નાશ કરે. ॥ ૫૩-૫૫ ॥

અથ શ્રી દીનમાન વિચાર.

પ્રસ્તાવદિન પ્રમાણં મૃગાદિનં નામ્યૌ ગૌજરે ।
 षड्विंशति: सद्वादशपला वृद्धौ पलमेकं द्वादशक्षराः । ५६ ।
 षड्विंशतिर्घाटिकुंभोष्टचतुः पल संयुता ।
 वृद्धौ पल द्विकं वर्णान् द्विपंचा सद्विदतिहि ॥ ५७ ॥

मीनेष्टा विंशति नाम्यौश्चतुर्दश पलान्विताः ।
 वृद्धौ पल त्रिकं चाहुर्द्वा त्रिंशद्धण संयुता ॥५८॥
 केवलं घटिका छिं शन्मेष संक्रांति वासराः ।
 पल त्रिकं ततो वृद्धौद्वा त्रिंशदक्षराणि च ॥५९॥
 षट् चत्वारिं च त्फलानिचैर्कं त्रिंशद् घटी वृषे ।
 वृद्धौ पल द्विकं वर्णाः द्विपंचाशत् प्रकीर्तिताः ॥६०॥
 त्रिंशन्मिथुने नाम्यः पल द्वादशकान्विताः ।
 पल मेकं ततौ वृद्धौ प्रत्यहं द्वादशाक्षरा ॥६१॥
 वह्नि त्रिंशद् घटि कर्कऽष्ट चतुः पल संयुतः ।
 पल मेकं ततोहीनं द्वादशाक्षर संयुतं ॥६२॥
 शब्दादश पला घट्टाः सिंहे त्रिंशतिर्मताः ।
 हानौ पल द्विकं वर्णा द्विपंचाशत् प्रकीर्तिताः ॥६३॥
 एक त्रिंशद् घट्टाः षट् चत्वारिंशत्पलानि च ।
 कन्या यांहां निशदिश्रादि त्रिपली द्वादशशाक्षराः ॥६४॥
 केवलं घटिका त्रिंशतुलायां मुख्यवासर ।
 पल त्रिकं ततौहानौ द्वात्रिंशद्धर्ण संयुतं ॥६५॥
 अष्टा विंशति नाम्यौलौचतुर्दशा पलान्विताः ।
 हानौ पल द्विकं तस्मात् द्विपंचाशत्तथाक्षराः ॥६६॥

षड्विंशति घटीचापेऽष्ट चतुः पल संयुताः ।

एकं पलं ततोहानौ द्वादशाक्षर संयुतं ॥६७॥

रात्रौ त्रिंशद्भक्तैः षष्ठिघ्नं शेषमघ ततः कुर्यात् ।

त्रिंशद्भक्तं पुनरपि दिन भोगो दिनकरहिस ॥६८॥

मकरादौ षट् त्रिंशत्याडशातिः षड् द्विकं शतं न्वयनाः ।

उत् क्रमतौ मेषादौ दिन वृद्धौ मकरा षट्के च ॥६९॥

दिन हानौ कर्काद्ये षट् केप्येवविदुः पलानि बुधा ।

अभिमत दिवशस्य कृते भुक्तादिवसवसात् ॥७०॥

द्विमुनिन्द्रियहि मरोचिषी १५७२ ।

ध्रुवकेमेकरादिके गणकः निक्षिप्य षष्टि भक्ते लब्धं ॥

दिनमानमभि विद्यात् ॥७१॥

उदयास्त भोग युक्तैः षष्टि हते मध्य राशि पल मिलि ।

ते लब्धं दिन घटिकाः स्युं पलानि वर्णाश्च दिनमानं ॥७२॥

गणिते भुक्ति भोग्याहेः सर्वाहैर्विभजेत्ततलब्धे ।

भोरग्यं च भुक्तं च षष्टि घ्राच्छषतो वर्णाः ॥७३॥

रेसशरयुणतार्द्ध दिनै पल ।

मिलिते मंधिही न वसु गुण्या ॥

षट् पंचासद्युतयां सप्तां गुल संकुच्छयया भक्तो ॥७४॥

लब्धं गतं शेष दिनं शेषं षष्ट्राहतं तया भक्तं ।

पल वर्णाद्यं विद्या दिनमानमभिष्टकाष्ट कालस्य ॥७५॥

પુનરપિ ષષ્ટિં હતં તત્તપનશ્વિત મુખ્ય રાશિ ફલહીનં ।
શેષયત્પુનરભિમત લગ્ન પલાનિ તિન દ્વિદ્વિ ॥૭૬॥

ભાવાર્થ:—શુક્રરાત દેશમાં મકર સંક્રાંતિમાં તથા કુંભ સંક્રાંતિમાં ૨૬ ઘડીનો દીનમાન હોય છે. મકર સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૧૨ પળનો દીનમાન હોય છે. તે દિવસથી ૧ પળ ને ૧૨ અક્ષર (વિપળ) દીન પ્રતિ વધે; ને કુંભ સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૪૮ પળનો દીનમાન હોય છે, તે કુંભ સંક્રાંતિથી ૨ પળ ને ૫૨ વિપળ નિત્ય વધે. વધતાં વધતાં મીન સંક્રાંતિના દિવસે ૨૮ ઘડી ૧૪ પળ દીનમાન હોય.

મીન સંક્રાંતિમાં ૩ પળ ને ૩૨ વિપળ નિત્ય વધે. તે વધતાં વધતાં મેષ સંક્રાંતિના દિવસે ૩૦ ઘડી ૦ પળનો દિવસ હોય, રાત દિવસ સરખો થાય; તે મેષ સંક્રાંતિથી ૩ પળ, ૩૨ વિપળ નિત્ય વધે. તે વધતાં વધતાં વરબ સંક્રાંતિના દિવસે ૩૧ ઘડી ૪૬ પળ દિનમાન હોય, અને વરબ સંક્રાંતિથી ૩ પળ ૫૨ વિપળ રોજ વધે. એમ વધતાં વધતાં ૩૩ ઘડી, ૧૨ પળ મિથુન સંક્રાંતિના દિવસે દિનમાન હોય અને મિથુન સંક્રાંતિથી ૧ પળ ને ૧૨ વિપળ રોજ વધે. મિથુન સંક્રાંતિથી વધતાં વધતાં કર્ક સંક્રાંતિના દિવસે ૩૩ ઘડી, ૪૮ પળ દિનમાન હોય. કર્ક સંક્રાંતિથી ૧ પળ ૧૨ વિપળ ઘટતાં ઘટતા સિંહ સંક્રાંતિના દિવસે ૩૩ ઘડી ૧૨ પળનો દિનમાન હોય. સિંહ સંક્રાંતિથી ૨ પળ, ૫૨ વિપળ રોજ ઘટતાં કન્યા સંક્રાંતિથી દિવસે ૩૧ ઘડી ૪૬ પળનો દિન માન હોય, અને કન્યા સંક્રાંતિથી ૩ પળ ને ૩૨ વિપળ રોજ

ઘટે તે ઘટતાં ઘટતાં તુલા સંક્રાંતીના દિવસે ૩૦ ઘડી ૦ પળનો દિનમાન હોય એટલે રાત્રી દિવસ બરાબર જાણવો.

તુલા સંક્રાંતિથી ૩ પળ, ૩૨ વિપળ નિત્ય ઘટતાં વૃશ્ચિક સંક્રાંતિના દિવસે ૨૮ ઘડી ૧૪ પળનો દિનમાન હોય; વૃશ્ચિક સંક્રાંતિમાં ૨ પળ ને ૫૨ વિપળ નિત્ય ઘટતાં ધન સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૪૮ પળનો દિનમાન હોય; ધન સંક્રાંતિમાં ૧ પળ ને ૧૨ વિપળ નિત્ય ઘટતાં મકર સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૧૨ પળનો દિનમાન હોય. વિશેષ યત્રમાં જોવાથી જણાશે.

હવે રાત્રી ઘડી પળ જાણવાની રીત કહે છે:—દિનમાનને સાઠમાં બાદ કરવાથી રાત્રીની ઘડી હોય. મકરના સૂર્યથી ૬ મહિના કર્કના સૂર્ય સુધી દિવસ વધે ને રાત્રી ઘટે, અને કર્કના સૂર્યથી ૬ માસ મકરના સૂર્ય સુધી રાત્રી વધે ને દિવસ ઘટે. એવી રીતે રાત્રીનો તથા દિવસનો દિનમાન સમજવો.

હવે દિનમાન ગણિત કહે છે:—૧૫૭૨ તેમાં જે જે રાશીનો ધ્રુવ હોય તે મૂકીને ૬૦ નો ભાગ દેવાથી દિનમાન થાય. વળી તેની બીજી રીત કહે છે. ઉદય રવીની અંશ કલા વિકલાતુ' ભુક્ત લોગ્ય (ગણિત) કરવું ને ૬૦ નો ભાગ દેવાથી દિનમાન ઘટીકા આવે.

હવે દિવસનો માપ કરવાનો શંકુ (લાકડીના કકડાવડે મપાય તે) કહે છે. સાત આંગળનો શંકુ લઇને છાંયા માપવી, તેમાં ૬ ઉમેરવા અને ધ્રુવાંકુ ભાગ દેવાથી આવે તે ઘડી ને રહે તે પળ. ધ્રુવાંકુ એટલે માસ-માસ અંક. આશો અને ચૈત્ર માસમાં ૧૪૪ ને ભાગ દેવાથી આવે તે ઘડી અને રહે તે પળ. ૫૬-૭૬

અથ શ્રી દીનમાન યંત્ર.

અથ શ્રી દીનમાન યંત્ર.

(૧૮૭)

રાશી.	ઘડી.	પળ	ચુલ્લિ-હીન.	પળ.	વિપળ	દીન ભોગ.	પળ.	વિપળ.
મેષ	૩૦	૦	૫	૩	૩૨	દીનભોગ	૧૧	૩૦
વૃષ	૩૧	૪૬	૫.	૩	૫૨	દીનભોગ	૮	૩૨
મિથુન	૩૩	૧૨	૫	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૦	૧૦
કર્ક	૩૩	૪૮	બી.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૧	૨૨
સિંહ	૩૩	૧૨	બી.	૨	૫૨	દીનભોગ	૧૧	૨૪
કન્ન	૩૧	૪૬	બી.	૩	૩૨	દીનભોગ	૧૧	૨
તુલા	૩૦	૦	બી	૩	૩૨	દીનભોગ	૧૧	૨
વૃશ્ચિક	૨૮	૧૪	બી.	૦	૫૨	દીનભોગ	૧૧	૨૪
ધન	૨૬	૪૮	બી.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૧	૨૨
મકર	૨૬	૧૨	ક.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૦	૧૦
કુંભ	૨૬	૪૮	ક	૨	૫૨	દીનભોગ	૮	૮
મીન	૨૮	૧૪	ક.	૩	૩૨	દીનભોગ	૭	૭

અથ શ્રી મેષાદિક રાશી મધ્યપાદ વિચાર.

ત્રિદેક સ્વેંદુ પક્ષાન્નિ યુગેષુ ષટ્ સરાયુગાઃ ।
 કર્માન્મીનાદિ રાશીનાં મધ્યપાદા પ્રકીર્તિતાઃ ॥૭૭॥
 ઇત્યનેનાનુમાનેન નવાંશસ્થાનુસારતઃ ।
 કાર્યા ષટ્ વર્ગ સંશુદ્ધિઃ સ્થાપનાદિક્ષયો શુભાઃ ॥૭૮॥
 યથા ૨ સોમનવર્ગલાભંસ્તથા ૨ સ્થાપન મુત્તમંસ્યાત્ ।
 નવાંશકસ્તાવદવશ્યમત્રસૌમ્યગ્રહસ્યૈવવિલોકનીયા ॥૭૯॥
 ભૃગોકોદય વારાંશ ભુવનેક્ષણ પંચકે ।
 ચંદ્રાસોદયવારેચ દરશનેચનનદીક્ષયેત્ ॥૮૦॥
 અંશકયા મિત્ર પાદૌ પશ્યતિ લગ્નાસ્તમસ્તશુદ્ધિસ્યાત્ ।
 અંશકપતિસ્તુલ્યં યદિ પશ્યત્યુદય શુદ્ધિ સ્યાત્ ॥૮૧॥
 પ્રતિષ્ઠા દિક્ષયોર્ગ્રાહ્યા વિશુદ્ધિ રુદયાસ્તયોઃ ।
 અથવોદય સંશુદ્ધિઃ કેવલૈવ નિરીક્ષતે ॥૮૨॥

ભાવાર્થઃ—મેષના ૨, વરખનો ૧, કર્કનો ૧, સિંહના ૨, કન્યાના ૩, તુલાના ૪, વૃશ્ચિકના ૫, ધનના ૬, મકરના ૫, કુંભના ૪, મીનના ૩. એ પ્રકારે મધ્ય પાદ સમજવા. એ અનુમાને લગ્ન લઘને શુદ્ધિ તથા નવમાંશ ષડ્વર્ગ શુદ્ધિ, દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠાદિ કરવાં. જે લગ્ન ઉપર શુભ ગ્રહની દ્રષ્ટિ હોય તથા શુભ લગ્ન હોય તો સ્થાપન મુહુરત સારૂ સમજવું. શુકનો નવમાંશક તથા કૃષ્ણપક્ષનો ચંદ્રમા હોય તો દીક્ષામાં વર્ગ કરવો. નવમાંશકમાં સાતમી દ્રષ્ટિ લગ્ન ઉપર શુભ હોય તો નવમાંશક શુદ્ધિ સમજવી. પ્રતિષ્ઠા અને દિક્ષામાં ઉદય અસ્ત શુદ્ધિ બેઠને મુહુરત કરવું. ॥ ૭૭-૮૨ ॥

अथ श्री दिक्षा प्रतिष्ठा मुहूर्तमा चंद्रबल विचार.

शौरार्कक्षिति सूनवस्त्रि रिपुगादित्रि स्थित चंद्रमा ।
 एक द्वि त्रिष्व पंच वंधुपुंधुशस्तः प्रतिष्ठा विधौ ॥
 जीव केंद्र नवस्वधीषु भृगुजो व्योम त्रिकोणे तथा ।
 पातालोदययौः सराहु शिखिनः सर्वेषणांत्ये स्थिताः ॥८३॥
 खेर्कः केंद्रमवारिगः शशिधरः सौम्यो नवास्तारिगः ।
 षष्ठो देव गुरुः सितस्त्रि धन गोमध्या प्रतिष्ठा क्षणे ॥
 अर्के दुक्षितिजासुते सहज गोजीवोव्ययास्तारिगः ।
 शुक्रो व्योम शुतेवि मध्यम फलः शौरिश्च सद्धिमतः ॥८४॥
 भोमे लग्न कलत्रनै धन गते शुक्रोरि सप्ताष्टके ।
 चंद्र रंध्रवि लग्न षष्ठ निरते लग्नास्तगे भास्वति ॥
 तद्गङ्गानुसुते गुरु निधनगे सौम्येष्टया मित्रगा ।
 जायां भो निधि लग्न भाजितमसिप्राहुर्नपाणिग्रहः ॥८५॥
 सर्वे परत्र वज्यां जन्म स्मरगः शिखिशशियुतश्च ।
 शुभदस्त्रिशतु संस्थ परत्र मध्योविधुंतुदस्तद्वत् ॥८६॥
 भौमेनार्केणवायुक्ते दृष्टेचाग्नेर्भयं भवेत् ।
 पंचत्वंशानिनायुक्ते समृद्धि स्त्रिदुजन्मना ॥८७॥
 सिद्धार्चिं तत्वं जायेत् गुरुणायुत वीक्षते ।
 शुक्र युक्ते चंद्रे प्रतिष्ठायां समृद्धयः ॥८८॥

ભાવાર્થ:—દિક્ષા તથા પ્રતિષ્ઠાના મુહુર્તમાં શની, રવી, મંગળ લગ્નથી ત્રીજે તથા છઠ્ઠે હોય, અને બીજે, ત્રીજે, પાંચમે, ચોથે કેંદ્રસ્થાને ચંદ્રમા હોય તો શુભ જાણવો. ગુરૂ ૧, ૪, ૭, ૧૦માં કેંદ્ર સ્થાનમાં હોય અને શુક્ર ૯. ૧૦, ૧૧માં કેંદ્રમાં હોય તો શુભ જાણવો. રાહુ તથા કેતુ તે સિવાય પાપગ્રહ તથા શુભ ગ્રહ ૧૧માં ભવનમાં ગદ્યા સારા કહેવાય છે.

જો રવી ૧૨મે, દેહે હોય તથા તે સિવાય બીજા ગ્રહો પશુ ૧૨મે, છઠ્ઠે હોય તો શુભ જાણવા, અને ગુરૂ, શુક્ર, ત્રીજે છઠ્ઠે હોય તો મધ્યમ જાણવા. રવી, ચંદ્ર, મંગળ ને ગુરૂ એ ગ્રહો ૧૨મે, છઠ્ઠે હોય તો મધ્યમ સમજવા, અને શુક્ર ખારમે હોય તો મધ્યમ ફળ સમજવું.

હવે દિક્ષા પ્રતિષ્ઠામાં વર્જવા યોગ્ય લગ્ન કહે છે. મંગળ લગ્નમાં હોય તથા ૭મે ૮મે હોય તો વર્જ કરવો. શુક્ર દેહે, ૭મે ૮મે હોય તો વર્જ કરવો. ચંદ્રમા ૮મે હોય, લગ્નમાં હોય, દેહે હોય, તથા સાતમે હોય તો વર્જ કરવો. શનિ ૭મે લગ્નમાં હોય તો વર્જવો. ગુરૂ ૮મે હોય તથા સૌમ્ય ગ્રહ પશુ ૮મે હોય તથા ૭માં ભવનમાં સૌમ્ય તથા પાપગ્રહ હોય તો વિવાહ, દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠામાં વર્જવા. વિશેષ યત્રથી સમજવું.

મળી સંપૂર્ણ ગ્રહ લગ્નમાં ચંદ્રમા ને કેતુ હોય તો અશુભ ફળને આપવાવાળા જાણવા. ૭મે તથા દેહે ચંદ્રમાનું ફળ અશુભ જાણવું. જો મંગળ તથા શની એક સ્થાનમાં હોય અથવા લગ્ન ઉપર દ્રષ્ટિ પડતી હોય તો અગ્નિનો ભય થાય, અને ચંદ્રમા શંનીથી યુક્ત હોય તો ધનની હાની કરે. જો ગુરૂની દ્રષ્ટિ ચંદ્રમા ઉપર હોય અથવા ગુરૂએ સહિત ચંદ્રમા હોય તો શુભ કાર્ય જાણવું. ચંદ્રમા બુધ, ગુરૂ, શુક્રથી સહિત હોય તો શુભ ફળ સમજવું. ॥ ૮૩-૮૮ ॥

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા ઉત્તમ તથા મધ્યમ લગ્ન યંત્ર. (૧૯૧)

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા ઉત્તમ લગ્ન યંત્ર.

ચં. ગુ. ભુ.		૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦
૨. ચં. મં. શ	ગુ. શુ. ભુ.	૨. ચં. મં. ભુ. ગુ શુ. શ. રા. કે.
ભુ. ગુ. શુ.		ભુ. ગુ. શુ.
ભુ. શુ. ગુ.		ગુ. શુ.
૨. ચં. ગુ. શ.	શુક્ર.	૦૦૦૦૦૦

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા મધ્યમ લગ્ન યંત્ર.

શુક્ર		શુક્ર
શુ. શુ.	ચંદ્ર	૨. ચં. મં. ભુ. ગુ. શુ. શ. ગ
ચંદ્ર		૨. ચં. શ
૨. ચં. મં. શ		ચં. ભુ.
ભુ. શુ. ચં	ચ. ભુ. શુ.	૦૦૦૦૦૦૦

૧૯૨) શ્રી નરસિંહ જૈન જ્યોતિષ ભાગ ૨ નો.

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા અધ્યમ ભગ્ન યંત્ર.

૦૦૦૦	૨. ચં. મં. શ.	૦૦૦
-	રા. કે.	૦૦૦
૦૦૦		૦૦૦૦૦૦૦
રા. કે.		૦૦૦
૦૦૦	૨. ચં. છુ. શુ.	ચં. મં. છુ. ગુ. શુ.
ચં. શુ.	શ. રા. કે.	

અથ શ્રી ગ્રહ યુક્ત યંત્ર.

૨ ચં. મં.	અગ્નિ ભય.
ચં. શ.	મંદુ.
ચં. છુ.	સમૃદ્ધિ.
ચં. ગુ.	મહાપ્રભા.
ચં. શુ.	સમૃદ્ધ.

અથ શ્રી ગ્રહ હીન ખલ ક્ષણ યત્ર.

રવિ હીન ખલે	ગ્રહપતિ મરણ
ચંદ્ર હીન ખલે	ભાર્યા મૃત્યુ
શુક્ર હીન ખલે	ધન નાશ
શુક્ર હીન ખલે	મુખ નાશ

અથ શ્રી ગ્રહ નિર્બલ ફલ વિચાર.

સૂર્યેવિવલે ગૃહયો ગૃહણી મૃગ લંછને ધનં મૃયુજે ।
 ચાવસ્યતૌતુસૌલ્યં નિયમાનાશસમુપયતિ ॥૮૯॥
 ઉદયનમસ્તલ ૧૦ હિબુકે ૪ શ્વસ્તમયે ૭ દ્વત્રિકોણસંજ્ઞે ૯ ।
 ૫ સૂર્ય શનૈશ્વર વક્રાઃ પ્રાસાદ વિનાશનં પ્રકુર્વતિ ॥૯૦॥
 ક્રૂર ગ્રહ સંયુક્તે વૃષ્ટવાશશિનિ સૂર્ય ।
 સુપરોતિ કર્તુ કૃત્વા પ્રતિષ્ઠાઽયનેયામ્યે ॥૯૧॥
 અંશૈવ રાહુ ભાસ્કરકેતવઃ ।
 મૃગ પુત્ર સમાયુક્તા સ્ત્રિકા ગ્રહાઃ ॥૯૨॥
 સ્થપતિ સ્થાપક કર્તૃણાં સયોજકાઃ ।
 તસ્માત્સર્વ પ્રયત્ને ન સપ્તમસ્થાન્ ॥૯૩॥

बलीयशी सुहृदृष्टे केंद्रस्थे रवि नन्दने ।

त्रिकोणगेचनेष्यन्ते शुभारंभामनीषिभिः ॥९४॥

निधन ८ व्यय १२ धर्मस्थः केंद्र गोवाधरासुप्तः ।

अपि सौख्य सहस्राणि विनाशयति पुष्टिमान् ॥९५॥

गुण शत मपि दोषः कश्चिदेकोपि वृद्धिः ।

स्थगयति यदि नान्यस्त दिरोधी गुप्ति ॥

षदमिव परिपूर्णं पंचगव्ये न पूतं ।

मलिनयति सुरायाविदुरेकोपि सर्वः ॥९६॥

बलवतिं सूर्यस्य सूते बलहीने गारके बुद्धेचैव ।

मेष वृषस्थे सूर्यक्षपाकरे चार्हति स्थाप्या . ॥९७॥

न तिथिर्न च नक्षत्रं नवारो न च चंद्रमाः ।

लग्नमेकं प्रशंसन्ति त्रिषडेकादशेखौ ॥९८॥

हिबुकौ ४ दय १ नवश ९ बर १० पंचम गृहगः सितंदवा ।

जीवाः लघुहांति लग्नदोषांस्तटुरुहइवनिम्रगावेगा ॥९९॥

त्रिषडेकादशे संस्थाः क्षितिसुत रविं चंद्र सूर्य ।

सुतशिखिनः सनिध्यंदेवानां निवेशकाले प्रकुर्वन्ति ॥१००॥

बुध भार्गव जीवानामेकोपिहि केंद्रमाश्रितो बलवान् ।

यद्य क्रूर सहायसद्योऽरिष्टस्य नाशाय ॥११॥

लग्नदोषशते न दूषितमहो चंद्रात्मजो लग्नगः ।

केंद्रोवाविमलीमकरोति सुचिरंयद्यर्क ॥

बिंबाच्चुत शुक्रस्त द्विगुणं सनिर्मलवपुर्लभस्थितो नाशये ।
दोषाणामघ लक्ष मप्यपहरे लग्न स्थितो वाक्यति ॥२॥

येलग्नदोषाः नवांशदोषाः पापैकृता दृष्टिनिपातदोषाः ।
लग्नेरुस्तान्विमलीकरोति फलोयघांभः कतकद्रुमस्य ॥३॥

अनिष्टस्थानं संस्थोपि लग्ना क्रूरो न दोष कृत् ।
बुध भार्गव जीवास्तु दृष्टि केंद्र त्रिकोणगैः ॥४॥

सुतहिबुकवियद्विलग्नधर्मे श्वमरगुरुर्यदि दामवार्चितो वा ।
यदि शुभमुपयाति तच्छुभत्वं शुभमपि वृद्धिमुपैति तत्
प्रभावात् ॥५॥

कार्यमात्यंतिकंच तस्यात्तदा बहु गुणान्वितं ।
स्वल्पदोष समाश्रत्पल संतत्सर्वमाचरेत् ॥६॥

प्रतिष्ठा ग्रह बलं ग्रह दोष गुणाः ।
प्रस्तावात् क्रूरेस्तनुगैर्मर्म च ॥
पंचम नवमे च कटकं भवति दशम ।
चतुर्थे शल्पया मित्रे भवति तच्छिद्रं ॥७॥

मर्मणि विद्रे मरणं कंटकविधे च रोग परिवृद्धिः ।
शल्ये शस्त्रनिपातं छिद्रे छिद्रं च मत्रिगणं ॥८॥

त्रिषडष्टगतः सूर्यः सूर्यपुत्रस्तथैव च ।
धनात्रिलाभे चंद्रश्च भोम षट् त्रिनवस्थितः ॥९॥

લગ્નાદ્યા ષષ્ટ પર્યંત ધર્મ કર્મા યુગેષુ ચ ।

ગુરુજ્ઞૌદદતૂરેષા ગુરુસ્તેકિયન્મતં ॥૧૦॥

વ્યયાસ્ત સપ્ત સપ્ત ષષ્ટે ચ એતદ્વર્જ શુભપ્રદઃ ।

શુક્રો રણપ્રદો જ્ઞેયા એતજ્ઞાત્વા ફલં વદેત્ ॥૧૧॥

ભાવાર્થઃ—સૂર્ય નિર્બળ હોય તેમાં પ્રતિષ્ઠા કરે તો ઘર-
ધણીનું મૃત્યુ થાય, ચંદ્રમા નિર્બળ હોય તેમાં વિવાહ કરે તો
સ્ત્રીનું મૃત્યુ થાય, શુક્ર નિર્બળમાં શુભ કાર્ય કરે તો ધનનો નાશ
થાય, અને શુક્ર નિર્બળમાં દિક્ષા લે તો સુખનો નાશ થાય.

જો રવી તથા શની સાથે ૧૦મે, ૪થે, ૭મે, ૯મે, ૫મે
હોય તો શુભ કામમાં વિનાશ થાય. કુર ગ્રહે સહિત ચંદ્ર હોય
અથવા કુર ગ્રહની દૃષ્ટિ ચંદ્ર રવી પર હોય તો પ્રતિષ્ઠા અને
દિક્ષામાં વર્જ કરવો, મૃત્યુદાયક છે.

જો મંગળ, શની, રાહુ, કેતુ, શુક્ર એ સાત ગ્રહ સાથે
એક રાશી ઉપર હોય તો દિક્ષા લેનાર તથા પ્રતિષ્ઠા કરનાર-કરાવ-
નારનું મૃત્યુ સમજવું. તે માટે સપ્ત ગ્રહ યોગ વર્જ કરવો.
વળી જો શની કેન્દ્રસ્થાને બેઠા હોય અને તેના ઉપર મિત્રની
દૃષ્ટિ હોય અથવા શની ૯મે, ૫મે સ્થાને હોય અને મંગળ
૮મે, ૧૨મે, ૯મે હોય તો હઝરોગણા સુખનો નાશ કરનાર છે.

ઉપરની બાબતમાં દૃષ્ટાન્ત કહે છેઃ—જેમકે, કોઈ માણસમાં
સો ગુણ સારા હોય પણ જો એક અવગુણ ભારે હોય તો સો
સારા ગુણનો નાશ કરી એક અવગુણ પોતાનું પરીભળ દેખાડે
છે; તથા પંચામૃતના પાત્રમાં એક મહિરાનું બિંદુ નાખવાથી
પંચામૃતની પવિત્રતાનો નાશ કરે છે; તેવી રીતે ઉપર કહેલા
અશુભ ગ્રહ હોય તો સર્વે શુભ ગ્રહોની હાની કરે છે.

વળી જો શનિશ્ચર બળવાન હોય અને મંગળ, બુધ બળ-

હીન હોય તથા મેષ વરળ રાશી ઉપર સૂર્ય સ્થિત હોય તો ઉપરનું સુદર્ત લેવું સાઝું છે. જે લગ્ન શુદ્ધિમાં ૩, ૬, ૧૧મે રવી હોય તો તે લગ્ન ઘણું સાઝું કહેવાય છે. એવા લગ્નમાં તીથી, વાર, નક્ષત્ર એ સર્વેના દોષ દૂર થાય છે. જે લગ્ન શુદ્ધિમાં ૧થે, ૪થે, ૫મે, ૬મે, ૧૦મે શુક તથા ગુરૂ હોય તો લગ્ન વચ્ચે આવેલા દોષો પણ દૂર કરે છે. જે ૩મે, ૬મે, ૧૧મે, મંગળ હોય તથા રવી, અંદ્ર, શની, કેતુ એ પાપગ્રહ હોય તો સારા કહેવાય છે. ॥ ૮૬-૧૦૦ ॥

બુધ, ગુરૂ, શુક એ ત્રણ ગ્રહમાં એક પણ ગ્રહ જે બળવાન કેંદ્રસ્થાનમાં હોય તો કુર ગ્રહોનો દોષ નાશ કરવાવાળો થાય છે. જે બુધ કેંદ્રમાં વા લગ્નમાં બળવાન હોય તો સો દોષને દૂર કરે છે; શુક કેંદ્રસ્થાનમાં બળવાન હોય તો બસો દોષનો નાશ કરવાવાળો છે, અને ગુરૂ લગ્નમાં તથા કેંદ્રસ્થાનમાં બળવાન હોય તો લાખ દોષને દૂર કરવા સમર્થ છે. વળી લગ્નના દોષ, નવમાંશના દોષ, પાપગ્રહ દૃષ્ટિના દોષ એ સર્વે દોષોને ગુરૂ દૂર કરે છે. જે અનિષ્ટ ગ્રહ લગ્નમાં બેઠો હોય અને લગ્ન-પર તેની દૃષ્ટિ હોય, તે અનિષ્ટ દોષને બુધ, શુક, ગુરૂ ત્રીકોણ (૬, ૫મે) બેઠો હોય અથવા કેંદ્રસ્થાનમાં રહેલા હોય તો સર્વ દોષને દૂર કરે; જે ૫મે, ૪થે શુક હોય અને લગ્નમાં ગુરૂ હોય તો સર્વ અશુભ દોષને દૂર કરીને શુભ કૃળ આપે છે.

વળી જે કામ ઉતાવળું કરવાનું હોય અને તેમાં ઘણું શુભ ગુણ મળતા હોય અને સ્વસ્થ દોષ હોય તો તે દોષને ગણવા નહીં, ને શુભ કાર્ય કરવું. પ્રતિષ્ઠા અને નિષ્ઠામાં ગ્રહ બલ જોવું અને ગ્રહના દોષ તથા ગુણને વિસ્તારપૂર્વક સમજવા. પાપગ્રહ લગ્નમાં હોય તો મર્મવેધ સમજવો તથા ૬મે, ૫મે પાપગ્રહ હોય તો કંટક વેધ સમજવો. ૧૦મે, ૪થે પાપગ્રહ હોય તો શસ્ત્ર વેધ સમજવો, અને આતમે પાપગ્રહ હોય તો છીદ્ર વેધ સમજવો,

હવે ઉપરના વેધનું ક્ષણ કહે છે. મર્મ વેધ હોય તો મૃત્યુ થાય, કંટક વેધ હોય તો રોગ થાય, શ્લેષ વેધ હોય તો શસ્ત્રનો ઘા થાય, અને છિદ્ર વેધ હોય તો મંત્રીગણમાં સ્નેહ ઓછો થાય. ૩, ૬, ૮મે સૂર્ય હોય તથા શની ખીજે, ત્રીજે, ૧૧મે હોય તો સારો. ચંદ્રમા, મંગળ છઠ્ઠે, ત્રીજે, ૯મે હોય તો સારો. બળી લગ્નથી ૬ઠ્ઠા ભાવ પર્યંત અને ૯માં, ૬શમાં ભાવમાં શુક્ર તથા બુધ હોય તો સાફ ક્ષણ આપે. જો ૧૨મે, ૮મે, ૭મે, છઠ્ઠે એ ભાવને વર્જ કરી શુક્ર હોય તો સાફ ક્ષણ સમજવું. ૧૧-૧૧૧

અથ શ્રી ગ્રહ વસા વિચાર.

સ્વૌશાર્દ્ધસ્ત્રયોભાગાશ્ચંદ્રે પંચગુરો ત્રયં ।

દ્વૌશુકૈ દ્વૌબુદ્ધે ચૈવ એતે ભાગા વિશોપમા ॥૧૨॥

મંદે ભોમે તથા રહૌ સાર્દ્ધ પ્રત્યેક મિદ્ર્યતે ।

દુર્બલંબલં ચ લગ્ન જ્ઞાતવ્યં જ્ઞાનવેદિભિઃ ॥૧૩॥

ષટ્કૌટકાદશ પંચમોદિનકરસ્ત્રિ ધ્યાય ષષ્ટ શશી ।

લગ્નાત્સૌમ્યઃક્રુજો શુભાવપચયે કેંદ્ર ત્રિકોણે ગુરુ ॥

શુક્રઽષ્ટમશુતદ્રચેકાદશોમંદગોલગ્નાંસાદિ ગુરુ ।

જ્ઞંચંડમહ સાસૌરશ્ચ દિક્ષા વિદ્ધૌ ॥૧૪॥

રવિસ્ત્રીયોદશમઃશશાંકોજીવેંદુજાવંતિમનાસવર્જ્યૌ ।

કેંદ્રાષ્ટવર્જ્યૌભૃગુજસ્ત્રિશત્રૂસંસ્થઃશનિઃપ્રવ્રજનેમતોન્યેઃ॥૧૫॥

શુક્રાંગોરક મંદાનાંનાભિષ્ઠઃ સસમઃ શશીતમઃ ।

કેતુતુ દીક્ષાયાં પ્રતિષ્ઠાવ શુભાશુભૌ ॥૧૬॥

કલહ મય જીવનાસધનહાનિવિપત્તિનૃપતિભિત્તિકરઃ ।

પ્રવજ્યાયાનેષૌ ભૌમ્યાદિયુતઃ ક્ષપાનાથઃ ॥૧૭॥

લગ્નાદ્વાધવચિત્તવૈરિપિશશિ શુક્રો શુમાનેષુ ચ ।

પ્રવર્જાચકુર્જેદુજાબુપચયેકેદુ ત્રિકોણે ગુરુઃ ॥

મંદોધીધનનૈ ધનત્રયરિગતો ધર્મ ત્રિપૃષ્ઠ્યયે શુક્રઃ ।

કેતુ વિધુતું દૌત્રિરિપુગૌલાભેનવાપ્યુત્તમાઃ ॥૧૮॥

ભાવાર્થઃ—સ્વીના ૩૩, ચંદ્રમાના ૫, ગુરુના ૩, શુક્રના ૨, બુધના ૨ અને શની, મંગળ રાહુના દોઢ દોઢ વસા કહેલા છે, એમ જ્ઞાની પુરૂષો કહે છે.

સ્વી ૬૬, ૨૭, ૧૧મે, ૫મે, અને ચંદ્રમા ત્રીજે, ૬૬ લગ્નથી હોય; બુધ ને મંગળ કેંદ્રમાં (૯, ૫મે) હોય; અને ગુરુ, શુક્ર, ૮મે, ૧૧મે તથા શની લગ્નમાં નવમાંશમાં હોય તો વર્જ કરી દિક્ષામાં ચંદ્ર બલ શુદ્ધ લેવું. સ્વી ૩૭, ૧૦મે હોય; ચંદ્રમા તથા ગુરુ કેંદ્રમાં હોય; ૮મા ભાવમાં કોઈ અહ ન હોય; શુદ્ધ હોય, અને શની ૩૭, ૬૬ હોય તો તે શુભ ફળ આપે છે. શુક્ર, મંગળ, ને શની એ શુભ સ્થાનમાં હોય તથા ૭મે શુભ અહ હોય તો દિક્ષા પ્રતિષ્ઠામાં શુભ ફળ આપે છે. જો ચંદ્રમા પાપ-અહ (મંગળ) સહીત હોય તો કલહ, લય, જીવનો નાશ, ધનની હાની, વિપદા, રાજ લય એવું ફળ આપવાવાળો છે. લગ્નમાં ૪થે, ૬૬, ૨૭ ચંદ્રમા શુક્રની સાથે હોય તેને પ્રવચ્ચો યોગ કહે છે, મંગળ તથા ચંદ્રમા ઉપચય સ્થાનમાં વા કેંદ્રમાં હોય તથા ગુરુ ત્રીકોણ સ્થાનમાં હોય; શની ૫મે, ૨૭ ૩૭, ૬૬ હોય તો શુભ ફળ આપે છે; અને શુક્ર ૯મે, ૩૭, ૬૬, ૧૨મે હોય તો ઉત્તમ સમજવો. એવી રીતે ઉત્તમ અહ બલ, લગ્ન બલ જોઈને દિક્ષા દેવાતું સુહર્ત જાણવું. ॥ ૧૨-૧૮ ॥

अथ श्री ध्रुव चक्र विचार.

ध्रुव चक्रे स्थितेतिर्यक् प्रतिष्ठादी क्षणादिकं ।
 उर्ध्वस्थिते ध्वजारोपः स्वातप्रमुषमाचरेत् ॥१९॥
 किञ्चित्तिरुदयेतिरिउअठोयमघोदएधुदोहाइ ।
 अणुराहुदएतिरिउंधणीउउदयंमिउदोय ॥२०॥
 शनौ शुक्रे च सौमे च सार्धान्यष्टौ प्रकीर्त्तिताः ।
 ज्ञेष्टौकुजेनवगुरौ सप्तैकादश भास्करे ॥२१॥
 पदानि सिद्धिच्छाया स्युस्ता सुकार्याणि साधयेत् ।
 तिथि वारक्षशीतांशुविद्यादिर्नविलोयेत् ॥२२॥
 उदयाद्गत लग्न संख्यं संक्रांति भोग दिन संख्या च ।
 सैकां विधिय विबुधः पृथक् पंचधावि लिख्येत् ॥२३॥
 क्षिप्त्वा तत्र क्रमशस्तिथि १५ रवि १२
 दश १० वसु ८ मुनि ७ सभजेन्नचभिः ।
 शेषांकः सरसख्यो यदि भवति तदादे निपुणः ॥२४॥
 कलहः कृशानुमिति भूपभभयं चौरविद्रवो मरणं ।
 क्रमशोभवेत् प्रतिष्ठा परिणयनादौ तदारिष्टं ॥२५॥
 इत्येवं स्वेचरेद्र प्रबल युते दोष मुक्ते च लभे ।
 शास्त्रोद्देशानुसारिस्युटशकुनबलेत्युज्वलेडागरूकेपीयुषां
 शुद्रवाहेक्षितिसलिलगते कार्यमाचद्यतेयैस्तेषां ॥
 मक्षीणं लक्ष्मी परिवय रुचिरावासराः संभवन्ति ॥२६॥

ભાવાર્થ:—ક્રુવ ચક્ર દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠાના અને ધ્વજા રોપણના સુહૃત્માં જોવું, અને તે ધ્વજાકાર ચક્રમાં સ્વાંતિ નક્ષત્રથી લઇને કૃણ વિચારવું.

કૃતિકા નક્ષત્રથી આઠ નક્ષત્ર એટલે મધા સુધી, અને મધાથી આઠ નક્ષત્ર અનુરાધા સુધી, અને અનુરાધાથી આઠ નક્ષત્ર સતભિષા સુધી, એમ ગણતાં ઉત્તમ, મધ્યમ, સમજવા. એટલે પ્રથમ આઠ ઉત્તમ, બીજા આઠ મધ્યમ, એમ અનુક્રમે સમજવા, ને સ્થિર લગ્ન લેવા.

હવે છાયા લગ્ન કહે છે:—શનિ, શુક્ર, અને સોમવારના દિવસે પોતાના શરીરની છાયા ભરતાં ૮૫ પગલાં છાયા થાય તે વખતે શુભ કાર્ય કરવું, તે છાયા લગ્ન કહેવાય છે; અને બુધવારે ૮ પગ, મંગળ અને ગુરુવારે ૭ પગ, રવીવારે ૧૧ પગ છાયા થાય તે વખતે શુભ કામ કરવું. તે છાયા લગ્ન શુદ્ધિ હોય તો તીથી, વાર, નક્ષત્ર, ભદ્રા, કોઈ પણ દોષને જોવા કારણ નથી.

હવે બુધ પંચક કહે છે:—સંકાંતિના અંશને પાંચ જગ્યાએ લખવા, પછી એક જગ્યાએ ૧૫થી ગુણવા, બીજી જગ્યાએ ૧૨થી, ૩જી જગ્યાએ ૧૦થી, ૪થી જગ્યાએ ૮થી, ૫મી જગ્યાએ ૭થી ગુણવા અને ૬નો ભાગ દેવો (પાંચ જગ્યાએ), તેમાં શેષ ૫ જે જગ્યાએ રહે તે બુધ પંચક સમજવો. તે શુભ કામમાં કલેશ કરે.

૧લી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને કલહ બાણ, ૨જી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને અગ્નિ બાણ, ૩જી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને નૃપ બાણ, ૪થી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને ચોર બાણ, અને ૫મી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને મૃત્યુ બાણ કહે છે. તે બુધ પંચક વિવાહ, પ્રતિષ્ઠા, અને દિક્ષામાં વર્જ કરવો.

ઉપર કહેલા દોષને વર્જ કરીને, શુદ્ધ લગ્ન લેઇને, શાસ્ત્ર દેશાનુસાર શુકન બલ લેઇને શુભ કામ કરે તેને કોઈ પ્રકારે લક્ષ્મિ ક્ષિણ થાય નહીં, સદા સર્વદા તેને ત્યાં લક્ષ્મિ નિવાસ કરે. નિશેષ નીચેના ચંત્રથી જાણવું. ॥ ૧૬-૨૬ ॥

અથ શ્રી ઉત્તમ દિક્ષા કુંડલી યંત્ર.

૨. ચં. ચુ.	ગુરુ.	શુક્ર.
ચં. મં. બુ. શુ.		૨. સો. મં. શ. બુ.
ગુરુ.		મં. બુ. ચુ.
૨. ચુ. શ.	ગુરુ.	ચુ. શુ.
૨. સો. મં. બુ. ચુ.		શની.

અથ શ્રી મધ્યમ દિક્ષા કુંડલી યંત્ર.

૨. બુ. શુ. સો. શ.	ચુ. ચુ.	શુક્ર.
૨. બુ. શુ. શ. ગુરુ.		૨. બુ. ચુ. શુ.
ચુ. ચુ.		ચં. બુ. ચુ.
બુ. ચુ. ચુ.	બુ. ચુ.	બુ. ચુ. ચુ.
બુ. ચુ. શુ. શ.		૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦

અથ શ્રી ચંદ્ર ચુત્ત ફળ તથા બુધ પંચક મંત્ર. (૨૦૩)

અથ શ્રી ચંદ્ર ચુત્ત ફળ ચંત્ર.

ચં. મં.	ચં. બુ	ચં. ગુ	ચં. શુ.	ચં. શ.	ચં. ર.
કલહ.	ભય.	મરણ.	ધનહાની.	વિપતિ.	રાજભય.

અથ શ્રી બુધ પંચક મંત્ર.

૧૫	૫	કલહ
૧૨	૫	અગ્નિ ભય.
૧૦	૫	દૃપ ભય.
૮	૫	ચોર ભય.
૪	૫	મરણ.

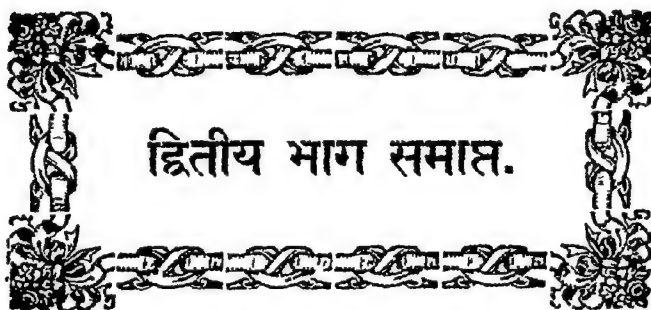
ઉપરની દિક્ષા કુંડલીના બાર ભુવનમાં જે ગ્રહો દેખાડવામાં આવ્યા છે તેજ પ્રમાણે દિક્ષા વખતે લગ્નમાં ગ્રહ હોય તો ઉત્તમ સુદૃઢ. સમજવું. તે ન મળે તો જોડે મધ્યમ કુંડલી આપી છે તે જોઇ દિક્ષા દેવી.

इति श्री सागरचंद्रस्य पारंगे प्राप्नुमिच्छति ।
गृह्यतांतत्तरीतुल्यं यंत्रकोद्धार दिप्पनं ॥ २७ ॥

॥ इति श्री नरचंद्र जैन ज्योतिष प्रथम अने द्वितीय किर्ण समाप्तम् ॥

ભાવાર્થ:—શ્રી નરચંદ્ર આચાર્ય રચિત આ નરચંદ્ર જૈન જ્યોતિષ નામે ગ્રંથ જ્યોતિષ્ય રૂપી સમુદ્રમાંથી ઉદ્ધાર કરી રચ્યો છે, માટે આ ગ્રંથ પણ સમુદ્રતુલ્ય છે. જે લબ્ય જીવોને જ્યોતિષ્યરૂપી સમુદ્ર પાર પામવાની ઇચ્છા હોય તેમણે આ ગ્રંથ યંત્ર, અર્થ સહિત મનન (અવલોકન) કરવો જેથી પાર પામશે. ॥ ૨૭ ॥

ઈતિ શ્રી સાગરચંદ્રસુરિકૃત શ્રી નરચંદ્ર જૈન જ્યોતિષ પ્રથમ અને
દ્વિતીય કિર્ણ યંત્ર સહિત સમાપ્ત.

અથ શ્રી ઠાળાંગ, જંબુદ્વિપ પન્નંતી વિગેરે સૂત્રોને આધારે પાંચ સંવત્સર, તીર્થી વિગેરે કહે છે.

પાંચ સંવત્સરનાં. નામ:—૧. નક્ષેત્ર સંવત્સર, ૨. યુગ સંવત્સર, ૩. પ્રમાણ સંવત્સર, ૪. લક્ષણ સંવત્સર, ૫. શનિસ્થિર સંવત્સર.

હવે તેનો વિસ્તાર કહે છે. પ્રથમ નક્ષેત્ર સંવત્સરના બાર લેદ. તેનાં નામ:—૧. શ્રાવણ, ૨. ભાદરવો, ૩. આસો, ૪. કારતક, ૫. માગશર, ૬. પોષ, ૭. મહા, ૮. ફાગણ, ૯. ચૈત્ર, ૧૦. વૈશાખ, ૧૧. જેઠ, ૧૨. અશાઃ એ બાર લેદ જાણવા, અથવા ગ્રહસ્થિતિ નામે ગ્રહ બાર વર્ષે સર્વ નક્ષેત્રના મંડળને ભોગવીને પૂર્ણ કરે, તેને નક્ષેત્ર સંવત્સર કહીએ.

હવે બીજો યુગ સંવત્સર કહે છે. તે યુગ સંવત્સરના પાંચ લેદ. ૧. ચંદ્ર, ૨. ચંદ્ર, ૩. અભીવર્ધન, ૪. ચંદ્ર, ૫. અભીવર્ધન. એ પાંચ લેદ જાણવા. હવે પ્રથમ ચંદ્ર સંવત્સરના ચોવીસ પખવાડીઆં. એમ ત્રણ ચંદ્ર સંવત્સર છે. એ ત્રણના થઇને ચોવીસ તરી બહોંતેર પખવાડીઆં, અને અભીવર્ધન સંવત્સરના છવીસ પખવાડીઆં; એમ બે અભીવર્ધનનાં મળીને છવી હ બાવન પખવાડીઆં જાણવાં. એમ પાંચનાં થઇને ૧૨૪ એકસો ચોવીસ પખવાડીઆં થાય. તેને યુગ સંવત્સર કહે છે.

હવે ત્રીજો પ્રમાણ સંવત્સર તથા ચોથો લક્ષણ સંવત્સર કહે છે. તેના પાંચ લેદ. ૧. નક્ષત્ર, ૨. ચંદ્ર, ૩. ઋતુ, ૪.

આદિત્ય, પ. અભીવર્ધન. નક્ષત્ર સરખાં આવે એટલે જે વખતે જે નક્ષત્રનો ચંદ્રમા સાથે જોગ જોડવો જોઈએ તે નક્ષત્ર જોગ જોડે. જેમકે, કાર્તિકી પુનમે કૃતિકા, માગશરની પુનમે મૃગશર, પોષે પુષ્ય, મહાએ મધા, ફાગણે ઉત્તરાશ્લેષી, ચૈત્રે ચિત્રા, વૈશાખે વિશાખા, જેઠે જેઠા, અષાઢે ઉત્તરાષાઢા, શ્રાવણે શ્રવણ, ભાદરવે ઉત્તરાભાદ્રપદ, અને આસોએ અશ્વિની; એ પ્રમાણે માસને નામે નક્ષત્ર આવે તે સમ નક્ષત્ર કહીએ; તથા સમ ઋતુ સરખી પરીણામે એટલે ટાઢ વખતે ટાઢ, તાપ વખતે તાપ, વરસાદ વખતે વરસાદ હોય તેને નક્ષત્ર સંવત્સર કહીએ.

હવે ખીએ ચંદ્ર સંવત્સર કહે છે. ઉપર કહ્યું તેથી વિપરીત (ખીજી રીતે) હોય; જેમકે, પુનમે ચંદ્રમા સાથે, તે પુનમના નામ પ્રમાણે નક્ષત્ર ન હોય, પણ ખીલ્લું હોય; તથા તાપ ઘણું, ટાઢ ઘણી, ધામ ઘણું, વરસાદ ઘણું વરસે તેને ચંદ્ર સંવત્સર કહીએ.

હવે ત્રીજે ઋતુ સંવત્સર કહે છે. વનસ્પતિના પ્રવાળ વીશમ રીતે પરીણમે; ઋતુ વિના ફળપ્રુલ આપે; વરસાદ સરખી રીતે ન વરસે તેને ઋતુ તથા કર્મ સંવત્સર કહીએ.

હવે ચોથો આદિત્ય સંવત્સર કહે છે. તે થોડા વરસાદે કરી પૃથ્વી, પાણી, ફળફુલનો રસ આપે; સમ્યક્ પ્રકારે ધાન્ય નીપજે; તે આદિત્ય સંવત્સર કહીએ.

હવે પાંચમો અભીવર્ધન સંવત્સર કહે છે. સુર્યના તાપે કરી તપ્યા થકા ક્ષણ, લવ, દિવસ, ઋતુ, પરીણમે, અને નીચાં સ્થાનક જળે કરી ભરાય; તેને અભીવર્ધન સંવત્સર કહીએ એ ત્રીજે પ્રમાણ તથા ચોથો લક્ષણ સંવત્સર જાણવો.

હવે પાંચમો શનિશ્ચર સંવત્સર કહે છે. અભિજિતાદિ ૨૮ નક્ષત્રને શનિશ્ચર મહા ગ્રહ ૩૦ વર્ષે ભોગવી લે તેને શનિશ્ચર સંવત્સર કહીએ. એ સંવત્સર અઠ્ઠાવીશ પ્રકારના. તે અભિજિત, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, જાવત ઉત્તરાષાઢા; એ અઠ્ઠાવીશ પ્રકાર જાણવા. એ સંવત્સરના બાર માસ તેના એ પ્રકાર છે. તે દૌકીક

અને લોકોત્તર. હવે લોકીક એટલે વેદાંત; બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર આશ્રી જાણવું. અને લોકોત્તર તે જૈન શાસ્ત્ર આશ્રી જાણવું. હવે તેમાં લોકિક બાર માસ કહે છે:—શ્રાવણ, ભાદરવો, આસો, કારતક, માગશર, પોષ, મહા, ફાગણ, ચૈતર, વૈશાખ, જેઠ, અને અષાઢ. હવે લોકોત્તર એટલે જૈન પક્ષે બાર માસનાં નામ કહે છે:—
૧. અભિનંદી એટલે શ્રાવણ માસ સમજવો, ૨. પ્રતીષ્ઠિત, ૩. વિજય, ૪. પ્રીતિવર્ધન, ૫. શ્રીયાંશ, ૬. સીવ, ૭. શીશીર, ૮. હીંમત, ૯. વસંત, ૧૦ કુસૂમ સંભવ, ૧૧. નીલાધ, અને ૧૨. વનવિરોધ.

હવે એક માસના બે પક્ષ તેનાં નામ કહે છે:—૧. બહુલ પક્ષ, અને ૨. શુકલ પક્ષ. એક પક્ષના પંદર દિવસ. તેનાં નામ:—
૧. પુર્વાંગ, ૨. સીદ્ધ મનોરમ, ૩, મનોહર, ૪. યશોભદ્ર, ૫. યશોધરા, ૬. સર્વ કામ સમર્થ, ૭. ઇંદ્રસુદર્શી ભિષક્ત, ૮. સોમ-ણશ, ૯. ધનંજય, ૧૦. અર્થ સીદ્ધ, ૧૧. અભિજાત, ૧૨. અભ્યા-શન, ૧૩. સતંજય, ૧૪. અગ્નિવેશ્મ, ૧૫. ઉપશમ: એ પંદર દિવસ કૃષ્ણપક્ષના કહ્યા. હવે તેજ પક્ષની તીથીઓનાં નામ કહે છે:—૧. નંદા, ૨. ભદ્રા, ૩. જયા, ૪. રીક્તા, ૫. પૂર્ણા. એ રીતે પાંચને ત્રણ વાર ગણતાં ૧૫ તીથી થાય. હવે એ પક્ષની પંદર રાત્રીનાં નામ કહે છે:—૧. જિત્તમા, ૨. સુનક્ષત્રા, ૩. એલા-પત્યા, ૪. યશોધરા, સોમણશા, ૬. શ્રી સંભૂતા, ૭. વિજયા, ૮. વિજયંતી, ૯. જયંતી. ૧૦. અપરાજિતા, ૧૧. ઇન્દ્રા, ૧૨. સમાહારા, ૧૩. તેજ, ૧૪. અતીતેજ, અને ૧૫. દેવાનંદા.

હવે એ પંદર રાત્રીની પંદર તીથીઓનાં નામ કહે છે:—
૧. જિગ્રવતી, ૨. ભોગવતી, ૩. યશોવતી, ૪. સર્વસીદ્ધા, ૫. શુભ નામ; એ પાંચને ત્રણ વાર ગણતા ૧૫ રાત્રીની તીથી જાણવી.

હવે એક રાત્રી-દિવસના ૩૦ સુહુર્ત થાય તેનાં નામ કહે છે:—૧. શેદ્ર, ૨. શ્વેત, ૩, મીત્ર, ૪. વાસુ, ૫. સુપીન, ૬. અભીચંદ્ર, ૭. માહેંદ્ર, ૮. બળવાન, ૯. પ્રહ્લ, ૧૦. પ્રહ્લસત્ય,

૧૧. ઈશાન, ૧૨. ત્વષ્ટા, ૧૩ ભાવિતાત્મા ૧૪. વૈશ્રમણ, ૧૫. વાઙ્મણ, ૧૬. આનંદ, ૧૭. વિજય, ૧૮. વિશ્વેશન, ૧૯. પ્રજા-
પત્ય, ૨૦. ઊપશમ, ૨૧. ગાંધર્વ, ૨૨. અગ્નિ વૈશ્ય, ૨૩. શત
વૃશભ, ૨૪. આતપવાન, ૨૫. અમમ, ૨૬. ઊણુવાન, ૨૭. ભૌમ,
૨૮. વૃષભ, ૨૯. સર્વાર્થ, અને ૩૦. રાક્ષસ.

હવે અગીઆર કરણનાં નામ કહે છે:—૧. ધવ, ૨. બાલવ,
૩. કૌલવ, ૪. સ્તિમિત લોચન, ૫. ગરાદી, ૬. વણીજ, ૭. વિધી,
૮. શંકુની, ૯. ચતુષ્પદ, ૧૦. નાગ, અને ૧૧ ક્રીસ્તુદ્ધ. તેમાં
પ્રથમના સાત કરણ ચર, અને છેલ્લાં ચાર કરણ સ્થિર છે.

શુકલ પક્ષની એકમની રાત્રે ધવ કરણ હોય, બીજને દીવસે
બાલવ કરણ હોય, અને રાત્રે કૌલવ કરણ હોય; એમ ત્રીથીના
દીવસ રાત્રીને કરણ એક પછી એક લેતાં—મુકતાં જાવત્ પુનમના
દીવસે વીધી અને રાત્રે ધવ કરણ આવે. કૃષ્ણપક્ષનાં પડવાને
દીવસે બાલવ અને રાત્રે કૌલવ કરણ આવે. એમ દીવસ રાત્રીનાં
અનુક્રમે કરણ લેતાં—મુકતાં જાવત્ ચૌદશને દીવસે વીધી અને
રાત્રે શંકુની કરણ આવે; અમાવાસ્યાને દીવસે ચતુષ્પદ અને રાત્રે
નાગ કરણ આવે. શુકલપક્ષના પડવાના દીવસે ક્રીસ્તુદ્ધ ચર
કરણ બદલાય અને સ્થિર કરણ હંમેશાં તેજ ત્રીથીએ આવે.

ઉપર કહેલી બીનાઓમાં મુખ્ય કૌણ છે, તે કહે છે:—
સંવત્સરમાં મુખ્ય ચંદ્ર સંવત્સર, આયનમાં મુખ્ય દક્ષીણાયન,
ઋતુમાં મુખ્ય પ્રાવૃદ્, માસમાં મુખ્ય શ્રાવણ, પક્ષમાં મુખ્ય કૃષ્ણ
પક્ષ, અહોરાત્રીમાં મુખ્ય દીવસ, મહૂર્તમાં મુખ્ય રૌદ્ર, કરણમાં
મુખ્ય બાલવ અને નક્ષેત્રમાં મુખ્ય અભીજીત.

હવે એક યુગના પાંચ સંવત્સર, દશ આયન, ત્રીશ ઋતુ,
સાઠ માસ, એકસો વીસ પક્ષ, એક હજાર આઠસો ને ત્રીશ અહો-
રાત્રી, અને ચોપન હજાર નવસો મહૂર્ત થાય; એ સર્વે એક
યુગના બાણવા.

અથ શ્રી પાંચ સંવત્સર. તીથી વિગેરે. (૨૦૬)

ઉપર બતાવેલાં નક્ષત્ર અશ્વનીથી ગણ્યા છે, અને સૂત્રમાં અભીજીત નક્ષત્રથી ગણ્યાં છે. હવે તેનાં નામ કહે છે. ૧. અભી-જીત, ૨. શ્રવણ, ૩. ધનિષ્ઠા, ૪. સતભીશા, ૫. પુર્વાભાદ્રપદ, ૬. ઉત્તરાભાદ્રપદ, ૭. રેવતી, ૮. અશ્વની, ૯. ભરણી, ૧૦. કૃતિકા, ૧૧. રોહિણી, ૧૨. મૃગશર, ૧૩. આર્દ્રા, ૧૪. પુનર્વસુ, ૧૫. પુષ્ય, ૧૬. અશ્લેષા, ૧૭. મઘા, ૧૮. પૂર્વાફાલ્ગુણી, ૧૯. ઉત્તરા-ફાલ્ગુણી, ૨૦. હસ્ત, ૨૧. ચિત્રા, ૨૨. સ્વાતિ, ૨૩. વિશાખા, ૨૪. અનુરાધા, ૨૫. જ્યેષ્ઠા, ૨૬. મુળ, ૨૭. પુર્વાષાઠા, ૨૮. ઉત્તરાષાઠા: એ અઠ્ઠાવીસ નક્ષત્ર કહ્યાં. તેમાંથી છ નક્ષત્ર ચંદ્રમાને બાહીરલે પંદરમે માંડલે દક્ષિણ તરફ જોડે છે. તેનાં નામ:- ૧. મૃગશર, ૨. આર્દ્રા, ૩. પુષ્ય, ૪. અશ્લેષા, ૫. હસ્ત, ૬. મુલ: એ છ નક્ષત્ર જાણવા.

હવે ચંદ્રમાથી ઉત્તર દિશે બાર નક્ષત્ર જોડે છે તેનાં નામ:-

૧. અભીજીત, ૨. શ્રવણ, ૩. ધનિષ્ઠા, ૪. સતભીશા, ૫. પુર્વાભાદ્રપદ, ૬. ઉત્તરાભાદ્રપદ, ૭. રેવતી, ૮. અશ્વની, ૯. ભરણી, ૧૦. પુર્વાફાલ્ગુણી, ૧૧. ઉત્તરા ફાલ્ગુણી, ૧૨. સ્વાતિ.

હવે ચંદ્રમાને ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશે સાત નક્ષત્ર જોડે છે તેનાં નામ:- ૧. કૃતિકા, ૨. રોહિણી, ૩. પુનર્વસુ, ૪. મઘા, ૫. ચિત્રા, ૬. વિશાખા, ૭. અનુરાધા. તેમજ ૧. પુર્વાષાઠા અને ૨. ઉત્તરાષાઠા: એ બે નક્ષત્ર સર્વ બાહીરલે માંડલે દક્ષિણ ચંદ્રમાને પ્રમર દીને જોડે છે, અને જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર સહા ચંદ્રમાને પ્રમર દીને જોડે છે. અઠ્ઠાવીસ દેવના નામ તે આગળ કહ્યાં છે ત્યાંથી જોવું. વળી અભીજીત નક્ષત્રથી તારાની સંખ્યા નીચે પ્રમાણે જાણવી.

૩. ૩. ૫. ૧૦૦. ૨. ૨. ૩૨. ૩. ૩. ૬. ૫. ૩. ૧. ૫. ૩. ૬. ૭. ૨. ૨. ૫. ૧. ૧. ૫. ૪. ૩. ૧૧. ૪. ૪. એ અઠ્ઠાવીસ નક્ષત્રના અનુક્રમે તારા જાણવાં.

હવે અઠ્ઠાવીસ નક્ષત્રનાં ગોત્ર કહે છે:—૧. સુદગલાયન, ૨. સંખ્યાયન, ૩. અગ્રલાવ, ૪. કરણીલાયન, ૫. જાતુકર્ણ, ૬. ધનંજય, ૭. પુષ્પાયન, ૮. અશ્વાયન, ૯. ભાગવેશ, ૧૦. અગ્નિ-વેશ, ૧૧ ગૌતમ, ૧૨. ભારદ્વાજ, ૧૩. લોહીત્ય, ૧૪. વાસીષ્ઠ, ૧૫. અવમન્જયન, ૧૬. માંડવ્યાયન, ૧૭. પીંગલાયન, ૧૮. ગોવ-લ્લાયન, ૧૯. કાશ્યપ, ૨૦. કૌશીક, ૨૧. દર્ભાયન, ૨૨. આમર-છાય, ૨૩. શૃંગાયન, ૨૪. ગેલવ્યાયન, ૨૫. તીર્થીછાયન, ૨૬. કાલ્યાયન, ૨૭. અવધ્યાયન, અને ૨૮. વ્યાઘ્રાપત્ય. નક્ષત્રની આકૃત્તિ તેમજ નક્ષત્રની સુહૃત્તિ આગળ કહી છે ત્યાંથી જોવી.

હવે કુળ ઊપકૂલાદિક કહે છે. અઠ્ઠાવીસ નક્ષત્રમાં બાર કુળ નક્ષત્ર છે. તેનાં નામ:—૧. ધનિષ્ઠા, ૨. ઉત્તરાભાદ્રપદ, ૩. અશ્વિની, ૪. કૃતિકા, ૫. મૃગશર, ૬. પુષ્ય, ૭. મઘા, ૮. જિત્તરા-ક્રાદ્યુષ્ઠી, ૯. ચિત્રા, ૧૦ વિશાખા, ૧૧. મુળ, અને ૧૨. ઉત્તરાષાઢા.

હવે ચાર નક્ષત્ર કુલોપકુળ કહે છે:—૧. અલીભુત, ૨. સતભિશા, ૩. આર્દ્રા, ૪. અનુરાધા, એ કુલોપકુલ જાણવાં, અને બાકી રહ્યાં તે ઉપકુલ જાણવાં.

હવે દરેક પુનમે નક્ષત્ર જોગ જોડે તેનાં નામ કહે છે:— શ્રાવણ માસની પુનમે ત્રણ નક્ષત્રમાંથી એક નક્ષત્ર જોગ જોડે; તે ૧. અલીભુત, ૨. શ્રવણ, ૩. ધનિષ્ઠા. એ ત્રણમાંથી એક હોય. એમજ ભાદરવાની પુનમે પણ ત્રણમાંથી એક હોય; તે ૧. સતભિશા; ૨. પૂર્વાભાદ્રપદ, ૩. ઉત્તરાભાદ્રપદ. એ ત્રણમાંથી એક હોય. આસોની પુનમે બેમાંથી એક હોય તે ૧. રેવતી, ૨. અશ્વિની; કાર્તિકી પુનમે ૧. ભરણી, ૨. કૃતિકા; માગશરે રોહિણી કે મૃગશર; પોષે આર્દ્રા, પુનર્વસુ કે પુષ્ય; મહાએ અશ્લેષા કે મઘા; ફાગણે પૂર્વાફાલ્ગુણી કે જિત્તરાક્રાદ્યુષ્ઠી; ચૈત્રે હસ્ત કે ચિત્રા; વૈશાખે સ્વાતિ કે વિશાખા; જેઠે અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા

કે મુળ; અષાઠે પુર્વાષાઠા કે ઉત્તરાષાઠા; એ નક્ષત્ર કહ્યાં તેમાંથી ગમે તે એક નક્ષત્ર પુનમે ભેગ ભેડે.

હવે અમાસનાં નક્ષત્ર કહે છે. શ્રાવણ વદી અમાસે અશ્લેષા કે મઘા એ એમાંથી એક હોય; ભાદરવા વદી અમાસે પુર્વાશ્લેષા કે ઉત્તરાશ્લેષા હોય; આસો વદી અમાસે હસ્ત કે ચિત્રા હોય; કારતક વદી અમાસે સ્વાતિ કે વિશાખા હોય; માગશર વદી અમાસે અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા કે મુળ હોય; પોષ વદી અમાસે પુર્વાષાઠા કે ઉત્તરાષાઠા હોય; મહા વદી અમાસે અભીજિત, શ્રવણ કે ધનિષ્ઠા હોય; ફાગણ વદી અમાસે સતભીષા, પૂર્વાભાદ્રપદ કે ઉત્તરાભાદ્રપદ હોય; ચૈત્ર વદી અમાસે રેવતી કે અશ્વિની હોય; વૈશાખ વદી અમાસે ભરણી કે કૃતિકા હોય; જેઠ વદી અમાસે રોહિણી કે મૃગશર હોય; અશાઠ વદી અમાસે આર્દ્રા, પુનર્વસુ કે પુષ્ય હોય.

હવે જ્યારે શ્રાવણની પુનમે જે નક્ષત્ર હોય તેજ નક્ષત્ર મહા વદી અમાસે હોય; એમજ મહાની પુનમે જે નક્ષત્ર હોય તેજ નક્ષત્ર શ્રાવણની અમાસે હોય. એ પ્રમાણે પુનમે પુનમે તથા અમાસે અમાસે એમ બાબતે મહીનાને આંતરે એના એજ નક્ષત્ર આવે.

અથ શ્રી ઠાળાંગ સૂત્રમાં જ્ઞાન ભણવાનાં દસ નક્ષત્ર કહ્યાં છે તેનાં નામ.

૧ મૃગશર, ૨ આર્દ્રા, ૩ પુષ્ય, ૪ પૂર્વાષાઠા, ૫ પૂર્વાભાદ્રપદ, ૬ પૂર્વાશ્લેષા, ૭ મુલ, ૮ અશ્લેષા, ૯ હસ્ત, ૧૦ ચિત્રા, એ દસ નક્ષત્રમાં જ્ઞાન ભણવાનો અભ્યાસ કરે તો જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય, અને વિઘ્નનો નાશ થાય; માટે એ નક્ષત્રમાં જ્ઞાન ભણવું શ્રેષ્ઠ છે. એમ કેવળજ્ઞાની કહે છે.

અથ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રને આધારે રાત્રિ
દિવસની પોરશી ભરવાનું માન કહે છે.

॥ ગાથા ॥

આસાદે માસે દુપયા । પોષ માસે ચઉપ્પયા ॥

ચિત્તાં સોણસુ માસેસુ । તિપયા હવઙ્ પોરસી ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—દક્ષિણ દીશા તરફ મેં રાખી ઉભા રહેવું, પછી ડાબે પગ જરા આગળ જમીન ઉપર ઊભો રાખવો, અને ઠીંગણ ઉપર આંગળી સુકવી; તે પગ અને આંગળીની નીશાનીને છાંયે પશ્ચિમ દીશા તરફ પડે તે છાંયાની નીશાની રાખી જમણા પગથી છાંયે ભરવો એટલે જે અષાઠ મહીનાની પુનમ હોય તો પગલાની છાંયાએ પોરશી આવી જાણવી. એમ પોષ શુદ્ધિ પુનમે ચાર પગલે પોરશી, આસો અને ચૈતરે ત્રણ પગલે પોરશી, એ ગાથાના અનુસારે સંશ્લેષથી પોરશી કહી. હવે વિસ્તારથી કહે છે. તે એવી રીતે કે અષાઠથી પોષ મહિના સુધી દરેક મહિને ચાર આંગળ છાંયે વધારવો, અને પોષથી અષાઠ મહિના સુધી દરેક મહિને ચાર ચાર આંગળ છાંયે ઘટાડવો. જેમકે, અષાઠ શુદ્ધિ પુનમે જે પગલે પોરશી, અને અષાઠ વદી અમાસે જે પગલાં ને જે આંગળે પોરશી આવે. શ્રાવણ શુદ્ધિ આઠમે જે પગલાં ને ત્રણ આંગળે પોરશી આવે, અને શ્રાવણ શુદ્ધિ પુનમે જે પગલાં ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; એમ ભાદરવા શુદ્ધિ પુનમે જે પગલાં ને આઠ આંગળે પોરશી આવે, અને આસો શુદ્ધિ પુનમે જે પગલાં ને બાર આંગળે પોરશી આવે એટલે ત્રણ પગલાં થયાં. એક પગલાના બાર આંગળ સમજવા. એમજ કાર-તક શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને ચાર આંગળ; માગશર શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને આઠ આંગળ; પોષ શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને બાર આંગળ એટલે ચાર પગલાં.

હવે મહા શુદ્ધિ પુનમથી ચાર ચાર આંગળ ઘટાડવા, એટલે મહા શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને આઠ આંગળે પોરશી આવે; દ્વાગણ શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; ત્રેત્ર શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલે પોરશી આવે. વેશાખ શુદ્ધિ પુનમે એ પગલા ને આઠ આંગળે પોરશી આવે; જેઠ શુદ્ધિ પુનમે એ પગલાં ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; અને અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એ પગલે પોરશી આવે.

હવે પોરશી ભરવાની બીજી રીત કહે છે. દક્ષિણ દીશા તરફ મોં રાખી જમીન ઉપર બેસવું, અને ડાબા હાથની વેંત પશ્ચિમ દીશા તરફ જમીન ઉપર ઉભી રાખવી, તે વેંતનો જે છાયો હોય તેને જમણા હાથની આંગળીએ નીશાન રાખવું, પછી તેજ વેંત જમીન ઉપર ડાબી વાળવી; તેમાં અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત છાયે પોરશી સમજવી. એમ મહિને મહિને બળ્ળે આંગળ છાંયા પોપ શુદ્ધિ પુનમ સુધી વધારવી. એટલે પોપ શુદ્ધિ પુનમે એ વેંત છાયે પોરશી આવે, અને પોપ શુદ્ધિ પુનમ પછી દરેક મહિને બળ્ળે આંગળ છાંયો ઘટાડવો; એટલે અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત છાયે પોરશી આવે.

હવે વિસ્તારથી પોરશીનું માપ કહે છે. અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત છાયે પોરશી આવે. એક વેંતના બાર આંગળ સમજવા. અષાઢ વઢી આઠમે એક વેંતને અડધા આંગળે પોરશી આવે; અષાઢ વઢી અમાસે એક વેંત ને એક આંગળે પોરશી આવે; શ્રાવણ શુદ્ધિ આઠમે એક વેંત ને દોઢ આંગળે પોરશી આવે; શ્રાવણ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને એ આંગળે પોરશી આવે; ભાદરવા શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; આશો શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને છ આંગળે પોરશી આવે; કારતક શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને આઠ આંગળે પોરશી આવે; માગશર શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને દશ આંગળે પોરશી આવે; અને પોપ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને બાર આંગળે (એ વેંતે) પોરશી આવે.

હવે પોષ મહીનાથી આંગળ ઘટાડવા એટલે મહા શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને દશ આંગળે; ફાગણ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને આઠ આંગળે; ચૈત્ર શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને છ આંગળે; વૈશાખ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને ચાર આંગળે; જેઠ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને બે આંગળે; અને અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંતે પોરશી આવે.

હવે દીવસની ઘડી ભરવાની રીત એટલે કેટલી ઘડી દીવસ ચઢ્યો તેની સમજ કહે છે.—પ્રથમની રીતે વેંતનો છાંયો ભરવો. જેમકે, છાંયો ભરતા એક વેંત ને આઠ આંગળ છાંયો છે, ત્યારે કેટલી ઘડી દિવસ ચઢ્યો સમજવો તે ગણવાની રીત નીચે પ્રમાણે:—

વેંતના બાર આંગળ અને ઉપર આઠ આંગળ ઉમેરવા, એટલે બાર ને આઠ વીસ આંગળ થયા, તે વીસમાંથી અડધા બાદ કરવા એટલે દસ રહ્યા; એ દસમાં બીજા સાત ઉમેરવા એટલે સત્તર થયા; તેને એકસો વીસે ભાગતાં સત્તર સતા ઓગણીશાસો એટલે સાતનો આંક આવ્યો; તે સમજવું કે સાત ઘડી દિવસ ચઢ્યો. હવે બીજું ઊદાહરણ કહે છે. એક વેંત ને ચાર આંગળ છાંયા છે, તેનાં આંગળ સોલ થયા, તેમાંથી અડધા બાદ કરતાં આઠ રહ્યા, તેમાં સાત ઉમેરતાં પંદર થાય, તેને એકસો વીસે ભાગતાં પંદર અઠા વીસુસો એટલે આઠનો આંક આવ્યો; માટે આઠ ઘડી દિવસ ચઢ્યો જણવો. હવે ત્રીજું ઊદાહરણ કહે છે. જેમકે, બે વેંત છાંયા છે, એટલે ચોવીસ આંગળ છાંયા થઈ; તેમાંથી અડધા બાદ કરતાં બાર રહ્યા; તેમાં સાત ઉમેરતાં ઓગણીસ થયા; તેને એકસો વીસે ભાગતાં ઓગણી છક ચૌદોતેરસો એટલે છ ઘડી દિવસ ચઢ્યો સમજવો. એ પ્રમાણે દિવસની ઘડીનું પ્રમાણ સમજવું.

હવે કયે મહિને કેટલી ઘડીનો પોહોર થાય તે કહે છે:—
અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે છત્રીસ ઘડીનો દિવસ અને ચોવીસ ઘડીની

રાત્રી છે.* તે અષાઠ શુદ્ધી ૧૫થી ગણતાં દરેક મહિને બે ઘડી દિવસ ઘટાડવો, અને બે ઘડી રાત્રી વધારવી; જેથી પોષ શુદ્ધી ૧૫મે ચોવીસ ઘડીનો દિવસ, અને છત્રીસ ઘડીની રાત્રી થાય. એમ પોષ શુદ્ધ ૧૫થી અષાઠ શુદ્ધ ૧૫ સુધી બપોળે ઘડી દરેક મહિને વધારવી અને રાત્રી બપોળે ઘડી ઘટાડવી એટલે અષાઠ શુદ્ધી ૧૫ ને દિવસે છત્રીસ ઘડીનો દિવસ અને ચોવીસ ઘડીની રાત્રી થાય.

હવે તે દિવસ ને રાત્રીના પ્રમાણમાં ચોથા ભાગની પોરશી સમજવી એટલે અષાઠ શુદ્ધી ૧૫મે છત્રી ઘડીનો દિવસ છે ત્યારે નવ ઘડીની પોરશી સમજવી, અને અષાઠ વહી અમાસને દિવસે પોણા નવ ઘડીની પોરશી સમજવી. શ્રાવણ શુદ્ધી પુનમે સાડા આઠ ઘડીની પોરશી સમજવી. એમ ભાદરવા શુદ્ધી પુનમે આઠ ઘડીની પોરશી સમજવી. આસો શુદ્ધી પુનમે સાડા સાત ઘડીની પોરશી, અને એ પ્રમાણે પોષ શુદ્ધી પુનમે છ ઘડીની પોરશી સમજવી. પોષ શુદ્ધી પુનમથી દિવસ વધે છે માટે મહિને બે ઘડી વધારતાં અષાઠ શુદ્ધ પુનમે નવ ઘડીની પોરશી થાય. એવીજ રીતે દિવસ પ્રમાણે ચોઘડીયાં પણ સમજવાં. પોષ શુદ્ધી પુનમે ત્રણ ઘડીનું ચોઘડીઉં અને અષાઠ શુદ્ધી પુનમે સાડા ચાર ઘડીનું ચોઘડીઉં બાણુવું.

હવે નક્ષત્રને આધારે રાત્રીની પોરશીનું અનુમાન કહે છે. જે મહિને જે નક્ષત્રો રાત પુરી કરે એટલે પશ્ચિમ દિશાએ સૂર્ય અસ્ત થાય તેની સાથેજ પૂર્વ દિશામાં નક્ષત્ર ઉદય થાય. તેને આધારે સમજવું કે, ચોથે ભાગે નક્ષત્ર આબ્યું હોય તો સમજવું, કે પહોર રાત્રી ગઈ, મધ્યમાં આબ્યું હોય તો મધ્ય રાત્રી સમજવી, અને ચોથે ભાગે રહ્યું હોય તો પાછલી રાત્રી સમજવી. એને આધારે જ્ઞાની મહાત્માઓ ધર્મકરણી, નિદ્રા વિગેરે પોતાના ધર્મ કૃત્યો કરે છે.

હવે કયે મહિને કેટલા નક્ષત્રો રાત્રી પુરી કરે તે કહે છે:— શ્રાવણ મહિને ચાર નક્ષત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:—૧. ઉત્તરા-

પાઠા ચૌદ દિવસ સુધી રહે, ૨. અભીજીત સાત દિવસ સુધી,
 ૩. શ્રવણ આઠ દિવસ સુધી, ૪. ધનિષ્ઠા એક દિવસ સુધી;
 એમ ચાર નક્ષેત્ર મળી એક મહિનો પુરો કરે. ભાદ્રવા મહિને
 ચાર નક્ષેત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. ધનિષ્ઠા ચૌદ દિવસ,
 ૨. સતભીષા સાત દિવસ, ૩. પુર્વા ભાદ્રપદ આઠ દિવસ, ૪.
 ઉત્તરા ભાદ્રપદ એક દિવસ. આસો મહિને ત્રણ નક્ષેત્ર રાત્રી પુરી
 કરે. તેનાં નામ:-૧. ઉત્તરા ભાદ્રપદ ચૌદ દિવસ, ૨. દેવતી પંદર
 દિવસ, ૩. અશ્વિની એક દિવસ. કારતક મહિને ત્રણ નક્ષેત્ર રાત્રી
 પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. અશ્વિની ચૌદ દિવસ, ૨. ભરણી પંદર
 દિવસ, ૩. કૃતિકા એક દિવસ. માગશર મહિને ત્રણ નક્ષેત્ર રાત્રી
 પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. કૃતિકા પંદર દિવસ, ૨. રેહિણી ચૌદ
 દિવસ, ૩. મૃગશર એક દિવસ. પોષ મહિને ચાર નક્ષેત્ર રાત્રી પુરી
 કરે તેનાં નામ:-૧. મૃગશર ચૌદ દિવસ, ૨. આર્દ્રા આઠ દિવસ,
 ૩. પુનર્વસુ સાત દિવસ, ૪. પુષ્ય એક દિવસ. મહા મહિને ત્રણ
 નક્ષેત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. પુષ્ય ચૌદ દિવસ, ૨.
 અશ્લેષા પંદર દિવસ, ૩. મઘા એક દિવસ. ફાગણ મહિને ત્રણ
 નક્ષેત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. મઘા ચૌદ દિવસ, ૨.
 પુર્વા ફાલ્ગુણી ૧૫ દિવસ, ૩. ઉત્તરા ફાલ્ગુણી એક દિવસ.
 ચૈતર મહિને ત્રણ નક્ષેત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-૧. ઉત્તરા
 ફાલ્ગુણી ચૌદ દિવસ, ૨. હસ્ત પંદર દિવસ, ૩. ચિત્રા એક
 દિવસ. વૈશાખ મહિને ત્રણ નક્ષેત્ર રાત્રી પુરી કરી તેનાં નામ:-
 ૧. ચિત્રા ચૌદ દિવસ, ૨. સ્વાતિ પંદર દિવસ, ૩. વિશાખા
 એક દિવસ. જેઠ મહિને ચાર નક્ષેત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-
 ૧. વિશાખા ચૌદ દિવસ, ૨. અનુરાધા આઠ દિવસ, ૩. જ્યેષ્ઠા
 સાત દિવસ, ૪. મુલ એક દિવસ. અષાઢ મહિને ત્રણ નક્ષેત્ર
 રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:-૧ મુલ ચૌદ દિવસ, ૨. પુર્વાષાઢા
 પંદર દિવસ, ૩. ઉત્તરાષાઢા એક દિવસ. એ પ્રમાણે નક્ષેત્રના
 આધારે ચોરસી સમજવી. આ અનુમાન ગણ્યું છે.

અથ શ્રી દીક્ષા વિચાર.

દીક્ષા દેવાના નક્ષત્રનાં નામ કહે છે:—૧. પુનર્વસુ, ૨. પુષ્ય, ૩. સ્વાતી, ૪. અનુરાધા, ૫. હસ્તા, ૬. શ્રવણ, ૭. ધનિષ્ઠા, ૮. રેવતી, ૯. રોહિણી, ૧૦. અશ્વિની, ૧૧. સતભીષા, ૧૨. ઉત્તરા-પાદા, ૧૩. ઉત્તરા ભાદ્રપદ, ૧૪. ઉત્તરા ફલ્ગુણી; એ ચૌદ નક્ષત્રોમાં દીક્ષા દેવી.

હવે દીક્ષા દેવાની તીથી કહે છે:—એકમ, બીજ, ત્રીજ, ચોથ, પાંચમ, દશમ, અગીઆરશ, બારશ, અને તેરશ.

હવે વારના નામ કહે છે:—શનિવાર, સોમવાર, બુધવાર, ગુરુવાર અને શુક્રવાર. એ વાર અને ઉપર બતાવેલી તીથીમાં આગળ બતાવેલા ચંદ્રનું બળ ભેદને દીક્ષા દેવી, એમ મહોટા પુરુષો કહે છે. (કોઈક પાનામાં લખ્યું છે.) વિશેષમાં ચૈત્ર અને જેઠ માસમાં દીક્ષા આપવી નહી. આપે તો વિદ્ય થાય એમ અનુભવીઓ કહે છે.

પ્રસ્તાવીક બોલ.

અથ શ્રી સ્વાન શુકન વિચાર.

૧. ગામ જતાં રસ્તામાં કુતરો રમતો દેખીએ તો લાભ થાય.
૨. ગામ જતાં રસ્તામાં કુતરો કાન ફફડાવે તો ગામ ન જલું; મરણાન્ત કષ્ટ ઉપજે.
૩. ગામ જતાં કુતરાને ખાટલા ઉપર સૂતેલો દેખીએ તો ગામ ન જલું; મૃત્યુ થાય.
૪. ગામ જતાં કુતરો ભીંત સાથે પોતાનું અંગ ધસતો અથવા લોટતો દેખીએ તો ઘણોજ લાભ થાય.

૫. ગામ જતાં કુતરાનું ટોળું સામું મળે તો જે ગામ જઇએ તે ગામનો વિનાશ સમજવો; અથવા તે ગામમાં સારા માણસનું મૃત્યુ થયું હોય એમ સમજવું.
૬. ગામ જતાં કુતરાને રતી કીડા કરતો દેખીએ તો મરણ ઉપજે.
૭. ગામ જતાં કુતરાને લોંબું સુઘતો દેખીએ તો પાછું વળવું સુફલ; સંકટમાં આવી પડે.
૮. ગામ જતાં કુતરો એકલો સામો મળે તો ચિંતવેલ કામ ઘણું સારું થાય.
૯. ગામ જતાં કુતરો કાઠવે ખરડાયલો સામો મળે તો ગામ ન જવું; દુઃખ પડે.

અથ શ્રી ગરોળી વિચાર.

૧. જમતાં ભાણામાં ગરોળી પડે તો તે માણસ મહા સુખ પામે.
૨. ઘોળી ગરોળી માથા ઉપર પડે તો છત્ર ધરાવે એટલે રાજ્ય તરફથી સુખ મળે.
૩. કાળી ગરોળી માથા ઉપર પડે તો કોઈ જાતનું દુઃખ લોગવવું પડે.
૪. કાળી કે ઘોળી ગમે તે ગરોળી કપાળ ઉપર પડે તો ધનનો લાભ થાય.
૫. આંખ ઉપર પડે તો પોતાના ધણી, સ્વાથી કે પોષકનો નાશ થાય.
૬. ઉપલા હોઠ ઉપર પડે તો ધનનો નાશ થાય.
૭. નીચેના હોઠ ઉપર પડે તો હાથ બંધાવે.
૮. નાક ઉપર પડે તો રાજ તરફથી દુઃખ થાય.
૯. જમણે કાને પડે તો ધનની હાની થાય.
૧૦. ડાબે કાને પડે તો ધનની પ્રાપ્તિ થાય.
૧૧. કેડ ઉપર પડે તો કોઈ પણ જાતનું વૃક્ષાન થાય.

૧૨. જમણા હાથ ઉપર પડે તો કલેશ, વઢવાડ થાય.
 ૧૩. ડાબા હાથ ઉપર પડે તો બંધન કરાવે.
 ૧૪. ગળા ઉપર પડે તો બાળકનો નાશ થાય.
 ૧૫. પેટ ઉપર પડે તો પુત્ર તરફથી દુઃખ થાય.
 ૧૬. જમણી ઠેડ ઉપર પડે તો પુત્રી તરફથી પીડા તથા કલેશ થાય.
 ૧૭. પુંઠ ઉપર પડે તો રોગ થાય.
 ૧૮. કુંઠ ઉપર પડે તો વિધ્નનો નાશ થાય.
 ૧૯. બોળામાં પડે તો પુત્રની આશા પુરી થાય.
 ૨૦. બરડા ઉપર પડે તો રાજ્ય તરફથી માન મળે.
 ૨૧. જમણા પગની ઘૂંટી ઉપર પડે તો ચોતાના વડિલને માથે દુઃખ આવે.
 ૨૨. ડાબા પગની ઘૂંટી ઉપર પડે તો વડિલોને સુખી દેખે.
 ૨૩. પગની આંગળી ઉપર પડે તો સાસુ મરે.
 ૨૪. પગના તળીઆ ઉપર પડે તો દૂર મુસાફરી કરવાનું થાય.
- ઉપર કહ્યા પ્રમાણે સર્વે બોલ સમજવા. પણ એટલો ફેર છે કે સર્વે ઠેકાણે ઘોળી ગરોળી પડે તો સારી અને કાળી ગરોળી પડે તો અનિષ્ટ જાણવી.

અથ શ્રી ફાંકડું અથવા ચોથાના ઘરનો વિચાર.

એકમ ને શનીવાર, બીજ ને શુક્રવાર, ત્રીજ ને શુક્રવાર, ચોથ ને બુધવાર, પાંચમ ને મંગળવાર, છઠ્ઠ ને સોમવાર, અને સાતમ ને રવીવાર હોય તો એ દીવસોમાં ફાંકડું અથવા ચોથાનું ઘર કહે છે. તે દીવસે શુભ કામ ન કરવું, વિહાર ન કરવો, ચોમાસું જવું હોય તો તે દીવસે ગામમાં ન પેસવું. તે સિવાય કોઈપણ શુભ કામ ન કરવું. ચંદ્રમાં સન્મુખ હોય તોપણ શુભ કામ ન કરવું એમ કેટલાક આચાર્યો કહે છે.

હવે ચોથાનું ઘર ગણવાની રીત કહે છે:—મુસલમાનની જે તારીખ હોય તે તારીખ લેવી. * એ તારીખમાં બીજા જે ઉમેરવા અને રવીવારથી વાર ઉમેરવા. એ સર્વેને ભેગા કરી ચારે ભાગવાં. જે વધે તેટલાનું ધર સમજવું. કાંઈ ન વધે તો ચોથાનું ઘર સમજવું. તેમાં પરગામ જેવું હોય તો, પહેલાનું ઘર શ્રેષ્ઠ સમજવું, ગામમાં પ્રવેશ કરવો હોય અથવા ઘરમાં પ્રવેશ કરવો હોય તો બીજાનું ઘર શ્રેષ્ઠ સમજવું, રાજકાજના કામમાં ત્રીજાનું ઘર શ્રેષ્ઠ સમજવું, અને ચોથાના ઘરમાં જાય અથવા કામ કરે તો મરે નહીં તો માંદો પડે.

ઉદાહરણ. જેમકે, મુસલમાનની તારીખ બીજી છે. તેમાં જે ઉમેરો એટલે ચાર થયા. બુધવાર લઈએ તો રવીવારથી વાર ગણતાં બુધવાર ચોથો થયો. એ સર્વેને એકઠાં કરતાં આઠ થયાં. તેને ચારે ભાગતાં કાંઈ વધ્યું નહીં એટલે ચોથાનું ઘર બાણુવું. તે દીવસે કાંઈ પણ શુભ કાર્ય કરવું નહીં. વળી ઉપર બતાવ્યું છે કે શની એટલે એકમનો એક અને શનીના રવીવારથી ગણતાં સાત વાર થાય એટલે એક ને સાત આઠ થયા; એટલે કાંઈ વધ્યું નહીં. એ પ્રમાણે ચોથાના ઘર સમજવા.

અથ શ્રી ગ્રહ શાન્તિ કરવાનો જાપ.

માણસોને એક પછી એક નવગ્રહ હુમેશાં સારા માઠા આવે જાય છે. તે વખતે માઠા ગ્રહમાં માણસ આકુળવ્યાકુળ બની આમતેમ દોડાદોડ કરે છે; પણ તેમ ન કરતાં જાપ કરવાથી ગ્રહ શાન્ત થાય છે. તે જાપ કરવાની રીત નીચે પ્રમાણે:—

* મુસલમાની તારીખ લેવાનું કારણ એટલું છે, કે આપણામાં તીથી વધે તથા ઘટે તે વખતે માણસ ગણતાં ધુંચાય તેથી તે તારીખ લીધી છે. બાકી તો જે જે ઉમેરવાના છે તે એકમ ને બીજા સમજવી.

સૂર્યની દશાનો જાપ.

રાતા વચ્ચે તથા રાતી નવકારવાળી ધારણ કરી પુર્વ તથા ઉત્તર દીશા તરફ બેસી સવારમાં સૂર્યની દશા હોય ત્યાં સુધી ઓં, હ્રૌં, પદ્મપ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. આ મંત્ર લખી એક મણકો મુકવો, અને એમ એક આખી નવકારવાળી ફેરવવી.

ચંદ્રની દશાનો જાપ.

ઘોળા વચ્ચે તથા ઘોળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રૌં, ચંદ્રપ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

મંગળની દશાનો જાપ.

રાતાં વચ્ચે તથા રાતી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રૌં, વાસુપૂજ્ય પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

બુધની દશાનો જાપ.

પીળા વચ્ચે તથા પીળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રૌં, શાન્તિનાથ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

શુક્રની દશાનો જાપ.

પીળા વચ્ચે તથા પીળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રૌં, કૃપમદેવ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

શુક્રની દશાનો જાપ.

ઘોળા વચ્ચે તથા ઘોળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રૌં, સુવિધિનાથ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

શનિની દશાનો જાપ.

ધોળા વસ્ત્ર તથા કાળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, મુનીસુવત પ્રમુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર બાણી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

રાહુની દશાનો જાપ.

પીળા વસ્ત્ર તથા પીળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, નૈમીનાથ પ્રમુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર બાણી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

કેતુની દશાનો જાપ.

લીલા વસ્ત્ર તથા લીલી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, પાર્શ્વનાથ પ્રમુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર બાણી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

અગાઉથી આશ્રય આપનાર

સદ્ગુરુઓનાં નામ.

સુરત.

- ૫૧ શેઠ મોતીચંદલાઈ ઉત્તમચંદલાઈ.
- ૨૫ શેઠ હંસરાજલાઈ ચાંદમલજી.
- ૨૫ શા. પ્રાણજીવનદાસ ઉત્તમચંદ.
- ૨૫ શા. રૂપચંદ નાનચંદની વિધવા બાઈ જશકોર હા. ખેન મંગુ,
- ૨૦ શેઠ બાલુભાઈ ડાહ્યાભાઈ.
- ૧૩ ઝવેરી ચુનીભાઈ લલ્લુભાઈ હા. સાકરલાલ તથા શુભાબાઈ.
- ૧૧ મારફતીઆ પ્રેમચંદલાઈ અભેચંદ.
- ૧૧ શેઠ તારાચંદ ઉત્તમચંદ.
- ૧૧ શા. ધરમચંદ ડાયાભાઈ વકીલ.
- ૫ શા. નગીનભાઈ નથુભાઈ હા. ઝવેરી છાટુભાઈ.
- ૫ ભા. શુભાળચંદ કલ્યાણચંદ.
- ૫ ઝવેરી મોહનલાલ રાજુભાઈ હા. ચંપકલાલ.
- ૫ સો. બાઈ તરફથી.
- ૨ ગોપીપુરા સ્થાનક ખાતે
- ૨ હરીપુરા સ્થાનક ખાતે.
- ૨ સગરામપુરા સ્થાનક ખાતે.
- ૨ શા. છગનલાલ તારાચંદ.
- ૧ શા. નગીનદાસ ડાહ્યાભાઈ ગોળવાળા.
- ૧ શા. રંગીલદાસ ચુનીલાલ.
- ૧ શા. મગનલાલ ચુનીલાલ.
- ૧ દલાલ પ્રેમચંદલાઈ ઉમેદચંદ.
- ૧ ચોકશી ડાહ્યાભાઈ રતનચંદ.
- ૧ ચોકશી કાળીદાસભાઈ નરોત્તમદાસ.
- ૧ શા. હરકીશનદાસ કસ્તુરચંદ.

- ૧ શા. છોટાલાલ વજેચંદ કાપડીઆ.
 ૧ સુખડીઆ ઠાકોરલાલ સુંદરલાલ.
 ૧ શા. તારાચંદ કીકાભાઈ ટોપીવાળા.
 ૧ શા. ઉત્તમચંદ જગજીવનદાસ.
 ૧ શા. લલ્લુભાઈ ફકીરચંદ.
 ૧ શા. મોતીરામ ગુલાબદાસ રેશમ દલાલ.
 ૧ શા. ઘેલાભાઈ દેવચંદ.
 ૧ માસ્તર મગનલાલ નવલચંદ.
 ૧ શા. કર્તુરચંદ હીરાચંદ.
 ૧ શા. મગનભાઈ નગીનદાસ.
 ૧ સિદ્ધિવિજય પાઠશાળા હા. ઉમેદભાઈ ખીમચંદ.
 ૧ ગુણસુની પુસ્તકાલય.
 ૧ જરીવાળા ઝવેરચંદ અમીચંદ.
 ૧ ભા. ચીમનલાલ ભુખણદાસ.
 ૧ ભા. દલીચંદ માણેકચંદ.
 ૧ વૈદ શીવલાલ જીવણરામ.
 ૧ ભા. ધરમચંદ નરસિંહદાસ.
 ૧ ભા. કર્તુરચંદ કપુરચંદ
 ૧ ભા. હરકીશનદાસ ધરમચંદ.
 ૧ હુવાર છગનલાલ કુલચંદ ઘડીયાળી.
 ૧ હુવાર હીરાલાલ છોટાલાલ પચ્ચીગર.
 ૧ માસ્તર ચુનીલાલ ઝીણાભાઈ
 ૧ ભા. અમીચંદ કાશીભાઈ પટેલ.
 ૧ ભા. ઉત્તમચંદ ધરમચંદ.
 ૧ ભા. વીઠલદાસ જેઠાભાઈ.
 ૧ સુખડીયા કાળીદાસ રણુછોડદાસ.
 ૧ શા. ચીમનલાલ ખુશાલદાસ. ૧ શા. છોટાલાલ પ્રાણજીવનદાસ.
 ૧ વોરા રતીલાલ અમરશી. ૧ રા. કાળીદાસ અમરતરામ.
 ૧ શા. મોહનલાલ. ૧ શેઠ છળીલદાસ ધરમચંદ.

કઠોર.

૫. ભા. મોહનલાલ નરોત્તમદાસ પટેલ.
૩. જૈન સ્થાનકવાશી પુસ્તકાલય હા. ઠાકોરલાલ.
૨. ભા. કુબેરદાસ હરજીવનદાસ.
૧. ભા. નેમચંદ નારણદાસ.
૧. ભા. ત્રીલોવનદાસ દેવચંદભાઈ.
૧. ભા. રામચંદ નાથાભાઈ.

નવસારી.

૧. ભાવસાર છગનલાલ લખમીચંદ.

વડોદરા.

૧. ઝવેરી ઉત્તમચંદ માણેકચંદ હા. મગનભાઈ.
૧. મારતર ગોરધનભાઈ છોટાલાલ.
૧. હુવાર કેશવલાલ હરીભાઈ.

વસો.

૧. ભાવસાર ભાઈલાલભાઈ જગજીવનદાસ.

અમદાવાદ.

૨. ડૉક્ટર જીવરાજભાઈ ઘેલાભાઈ. L. M. & S.
૧. સંઘાણી હીરાચંદભાઈ વેલજીભાઈ.
૧. શા. મલીચંદ ખુલાખીદાસની વિધવા બાઈ વીજળીભાઈ,
હા. શા. ત્રીલોવનદાસ રૂઘનાથદાસ.
૧. સંઘવી વાડીલાલ-કાકુભાઈ (લીંબડીવાળા.)
૧. હુવાર કુલચંદ સાકરચંદ પંચાળ.
૧. શા. સોમનાથ હરીલાલ.

કડી.

- ૧ ભાવસાર દલસુખભાઈ માનચંદ.
- ૧ ભાવસાર મનસુખલાલ. ડોસાભાઈ.

સાણંદ.

૧. શા. રાઘવજી પ્રેમચંદ.
૧. શા. ઉજ્જમશી માણેકચંદ કારભારી.
૧. શા. છગનલાલ ગગાભાઈ.

ખંભાત.

૨ સંઘવીની પોળની સ્થાનકવાશી જૈનશાળા ખાતે.

૧ કઠાકોટડીના ઉપાશ્રય ખાતે.

૧ શા. દોલતચંદ ભાણુભાઈ.

૧ શા. છોટાલાલ મોતીચંદ.

૧ શા. વખતચંદ તારાચંદ.

૧ શા. મોહનલાલ દોલતચંદ.

૧ શા. રૂપચંદ કસ્તુરચંદ.

૧૦ પા. ગીરધરલાલ ભાઈલાલ મારફત.

૧ ગીરધરલાલ ભાઈલાલ.

૧ પા. ચુનીલાલ ભુરાભાઈ.

૧ પા. છોટાલાલ દામોદરદાસ.

૧ પા. હરીલાલ છોટાલાલ.

૧ પા. છગનલાલ પ્રાણીવનદાસ.

૧ પા. ભગવાનદાસ લલ્લુભાઈ.

૧ પા. બાપુભાઈ ભાઈજી.

૧ પા. લોગીલાલ દયાળજી.

૧ પા. નાથાલાલ ઠાકોરલાલ.

૧ પા. હરજીભાઈ ગોરધનદાસ.

વીરમગામ.

૨ શા. સાકરચંદ લાલચંદ.

૨ શા. ટોકરશી છગનલાલ.

૧ ઠાકતર સુખલાલ જીવણલાલ.

૧ શા. હરગોવનદાસ જીવરાજભાઈ.

૧ ભા. મગનલાલ લખમીચંદ.

૧ બાઈ મંછા, ભા. મોહનલાલ ટોકરશી મારફત.

૧ ભા. હરગોવનદાસ પરશોત્તમ.

૧ દોશી ત્રીલોવનદાસ ચત્રભુજ.

૧ શા. પ્રેમચંદભાઈ સુરચંદ.

ચોરવડોદરા.

૧ જૈન સ્થાનકવાશી ઉપાશ્રયની લાયઘ્રેરી ખાતે.

હા. રા. મગનલાલ ખુશાલદાસ.

માંડલા.

૩ શેઠ મોહનલાલભાઈ પરશોત્તમદાસ હા. પરભુભાઈ.

વઢવાણુ શહેર.

૫ શા. લધુભાઈ ધરમશી.

૫ શા. છોટાલાલ દેવજીભાઈ.

૨ શા. નાગરદાસ જેઠાભાઈ.

૨ શા. મગનલાલ હરખચંદ.

૧ શા. વાડીલાલ દેવજીભાઈની કું.

૧ શા. ડાહ્યાભાઈ જેઠાભાઈ.

૧ શા. ઊજમશી રઘુભાઈ.

૧ વકીલ વરધમાન ચતુરભાઈ.

૧ શા. છોટાલાલ મોહનલાલ.

૧ શા. મુળચંદ ઠાકરશી.

૧ ગાંધી કેશવલાલ જેરાજ.

૧ શા. મગનલાલ લધુભાઈ.

૧ શા. ઊજમશી કચરાભાઈ.

૧ શા. વાડીલાલ શીવલાલ દાદરવાળા.

૧ શા. નાગરદાસ છગનલાલ.

૧ શા. મુળજી ચત્રભુજ.

૧ શા. વળુભાઈ નરશી.

૧ વોરા છોટાલાલ લાલચંદ કાપડીયા.

વઢવાણુ કાંપ.

૧ શા. લખમીચંદ ત્રીલોવનદાસ.

૧ શા. કરતુરભાઈ હરખચંદ.

૧ શેઠ જીવણુલાલ મુળજી.

૧ રા. રતીલાલ અમરશી.

સુળી.

૧ શા. મનસુખલાલ પોપટલાલ.

સાયલા.

૧ શા. શીવલાલ વરધમાન.

જશાપુર.

૧ શા. મોહનલાલ તુળસીદાસ.

પાટણ.

૪ ભણુશાળી જેઠુભાઈ હરચંદભાઈ.

૨ બેરા તારાચંદ દોલતચંદ.

૨ ભણુશાળી જેશંગલાલ લહેરચંદ.

૨ ભણુશાળી મોહનલાલ લહેરચંદ.

૨ શા. જેશંગલાલ ત્રીલોવનદાસ.

૧ પાટણના સ્થાનક ખાતે.

૧ ભણુશાળી અમથાલાલ નાગરદાસ.

૧ ભણુશાળી હાદ્દાભાઈ ખુખચંદ

૧ શેઠ કેશવલાલ મગનલાલ કલોલવાળા.

સીધધપુર.

૧ સંઘવી કકલભાઈ સવચંદ.

૧ સંઘવી કકલભાઈ પુંજરામ ખેરાળવાળા.

૧ સંઘવી ચુનીલાલ સુગટલાલ.

ઝોટાણા.

૧ શા. મોહનલાલ ધનજી.

સુંબઈ.

૨ માસ્તર જગજીવનદાસ કેવળદાસ.

ભાવનગર.

૧ સંઘવી જેચંદ દલીચંદ.

ભા. (અપર બરમા.)

૨. રા. શીવલાલ મોહનલાલની કું.

